

कानडी साहित्य परिचय

मराठी माध्यमाच्या द्वारा

संपादक-लेखक : गु. व्यं. दिवेकर

महाराष्ट्र राज्य साहित्य-संस्कृति मंडळ

१९७१

कानडी साहित्य परिचय

मराठी माध्यमाच्या द्वारा

संपादक-लेखक : गु. व्यं. दिवेकर

महाराष्ट्र राज्य साहित्य-संस्कृति मंडळ

१९७१

ज्यानी सरकारी नोकरी सोडून
साहित्य आणि संशोधनास वाढून घेतले,

त्या

श्री. शं. बा. जोशी, साधनकेरे
यांना अर्पण.

किंमत रुपये ६-५०

© १९७१, महाराष्ट्र राज्य साहित्य-संस्कृति मंडळ

पहिली आवृत्ती : डिसेंबर, १९७१

(पौष, १८९३)

प्रकाशक :

सचिव, महाराष्ट्र राज्य साहित्य-संस्कृति मंडळ

सचिवालय, मुंबई-३२

मुद्रक :

केशव चौधरी

निदेशक,

आंतरभारती मुद्रणालय

२६४, ए व्ही शेड इंडस्ट्रीयल इस्टेट,

फर्ग्युसन रोड, लोअर परेल, मुंबई-१३.

—: नि वे द न :-

भारत हे बहुभाषी राष्ट्र आहे. भारताची राष्ट्रीय एकात्मता ही पश्चिमी देशातील 'एकराष्ट्र एकभाषा' अशा समीकरणाची नाही. येथे वैविध्यपूर्ण व साहित्यसंपन्न अशा १४ इतर भाषा आहेत. या भाषांची व साहित्याची वाढ मुख्यतः संस्कृत भाषेच्या व साहित्याच्या प्रभावाखाली झाली आहे. इंग्रजी राज्य झाल्यानंतरच्या काळात पश्चिमी संस्कृतीच्या, पश्चिमी ज्ञानाच्या व आधुनिक शिक्षणाच्या द्वारा विचार व भावना यांचे संवादित्व या भारतीय भाषांमध्ये निर्माण होऊ लागले आहे. स्वातंत्र्याच्या आंदोलनाने व राजकीय एकात्मतेमुळे या भाषांचे वैचारिक संबंध अधिक निकटचे बनले आहेत. परंतु, या भाषांचा भाषिक सीमाप्रदेश सोडल्यास, अन्योन्यसंबंध फार थोडा आहे. परंपरागत धर्म आणि इंग्लिश भाषा यांच्या द्वारेच वैचारिक, भावनात्मक व सांस्कृतिक मूल्यांची देवघेव होत आहे. ही परस्पर देवघेव मोठ्या प्रमाणात होणे आपल्या सांस्कृतिक प्रगतीचा वेग वाढविण्याच्या दृष्टीने आवश्यक आहेच. परंतु, त्याहीपेक्षा भारताची राष्ट्रीय एकात्मता दृढ व अभेद्य बनविण्याकरिता अधिक आवश्यक आहे. याकरिता, महत्त्वाचा उपाय म्हणजे प्रादेशिक मातृभाषा बोलणाऱ्या लोकसमूहांमध्ये लगतच्या किंवा दूरच्या भारतीय प्रदेशांच्या भाषा उत्तम रीतीने अवगत केलेले, त्यापैकी एक किंवा अनेक भाषा उत्कृष्ट रीतीने लिहू किंवा बोलू शकणारे आणि त्याचप्रमाणे त्या त्या अन्य प्रादेशिक भाषेतील प्रथितयश लेखांचे, ग्रंथांचे व ग्रंथकारांचे साहित्य स्वतःच्या प्रादेशिक मातृभाषेत चांगल्या रीतीने भाषांतरित व रूपांतरित करण्यास समर्थ असलेले सुशिक्षित निर्माण होण्याची मोठी निकड आहे.

ही निकड भागविण्याची पहिली पायरी म्हणून महाराष्ट्र राज्य साहित्य-संस्कृति मंडळाने आपली "आंतरभारती"ची योजना आखली आहे. या योजनेप्रमाणे सुशिक्षित मराठी मनुष्यास गुजराती, उर्दू, बंगाली, कानडी इत्यादी इंडो-आर्यन व द्राविडी भाषा स्वतंत्रपणे शिकता याव्या म्हणून प्रत्येक भाषेचे द्विभाषिक शब्दकोश (दोन्ही प्रकारचे - म्हणजे गुजराती-मराठी व

मराठी-गुजराती असे) भाषा प्रवेश आणि साहित्य-परिचय अशी चार पुस्तके प्रकाशित करण्याचे ठरविले आहे. या कार्यक्रमानुसार मंडळाच्या वतीने 'गुजराती-मराठी शब्दकोश', 'उर्दू-मराठी शब्दकोश', 'कानडी-मराठी शब्दकोश' व 'गुजराती भाषाप्रवेश' हे ग्रंथ आधीच प्रकाशित झाले असून अन्य काही भाषांचे द्विभाषिक शब्दकोश, भाषाप्रवेश व साहित्यपरिचय मुद्रणावस्थेत आहेत व काही संपादित होत आहेत.

मंडळाच्या आंतरभारती योजनेखाली तूर्त हा "कानडी साहित्य परिचय" प्रकाशित झाल्याचे जाहीर करताना मंडळास आनंद होत आहे. प्रस्तुत "कानडी साहित्य परिचय" श्री. गुरुनाथ दिवेकर यांनी मंडळासाठी संपादन तयार केला आहे. श्री. दिवेकर यांनी या "परिचया" द्वारे करून दिलेली कानडी साहित्याची ओळख मराठी वाचकांस कानडी साहित्याची जिज्ञासा उत्पन्न करण्यास उपयुक्त होईल असा आम्हांस दृढ विश्वास आहे. श्री. दिवेकर यांच्यासारख्या बहुभाषिकाने मोठ्या आस्थेने व परिश्रमपूर्वक हे काम केले ह्याबद्दल मंडळ त्यांचे आभारी आहे.

लक्ष्मणशास्त्री जोशी

वाई,

अध्यक्ष,

दि. ९ नोव्हेंबर, १९७१.

महाराष्ट्र राज्य साहित्य-संस्कृति मंडळ.

प्रास्ताविक

महाराष्ट्र राज्य साहित्य व संस्कृति मंडळाने आंतर भारतीसाठी तयार केलेल्या नियमानुसार हा कानडी-मराठी साहित्य परिचय सादर करतो. मराठी मातृभाषा, कानडीतून प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण व जीवन व्यवसाय (सरकारी नोकरी) मुंबईत अशा रीतीने कानडी व मराठी या दोन्ही भाषांचा सतत संपर्क व दोन्ही भाषांतील साहित्य वाचण्याची आवड यांच्या आधारावर मी साहित्य संस्कृति मंडळाचे आवाहन स्वीकारले. कानडी साहित्यातील थोर कवी व लेखक यांचे प्रातिनिधिक स्वरूपाचे वेचे तयार करून ते समजण्यास सोपे व्हावेत या दृष्टीने टीपा, शब्दार्थ व कोश यथायोग्य ठिकाणी समाविष्ट केले आहेत. मुंबईसारखा ठिकाणी कानडी साहित्याच्या अध्ययनाची साधने मर्यादित असली तरी, रूपारेल कॉलेजच्या कानडी विभागाचे प्रमुख प्रा. चिदंबर दीक्षित व इतर अनेक विद्वान स्नेही यांच्या साहाय्याने व सल्ल्यानुसार हा साहित्य परिचय उपयुक्त व्हावा यासाठी शक्य ते सर्व प्रयत्न संपादकाने केले आहेत.

कानडी भाषेचे ध्वनिशास्त्रीय वैशिष्ट्ये अनेक आहेत. त्यातील ठळक ठळक प्रकार असे (१) पदाचे शेवटचे अक्षर पूर्णपणे उच्चारले जाते उदा. : पाठः पाठऽऽ

(२) ए व ओ यांत ही ह्रस्व. दीर्घ आहेत. $\bar{a}$, $\bar{o}$, $\bar{u}$, $\bar{e}$, ह्रस्व एकाराचा उच्चार इंग्रजीतील 'e' सारखा होतो. ह्रस्व 'ओ' चा उच्चार जवळ जवळ (v) सारखा होतो या ह्रस्वदीर्घामुळे अर्थात पुष्कळ फरक होत असल्याने 'अ' साठी 'अे' व 'उ' साठी 'ओ' अशी चिन्हांकित अक्षरे उपयोगांत आणली आहेत.

या कामी मला प्रोत्साहन दिल्याबद्दल व त्यामुळे साहित्याच्या सखोल अभ्यासाची संधी दिल्यामुळे मी साहित्य व संस्कृति मंडळाचा आभारी आहे. वेळोवेळी मला मदत केल्याबद्दल सौ. ललिता रामण्णा आणि माझ्या कार्यालयातील श्री. पागनीस, श्रीमती भालेराव व अन्य सहकारी यांचेही आभार मानतो.

मुंबई,

दि. १४ नोव्हेंबर १९७१.

गुरुनाथ व्यंकटेश दिवेकर

ಕಾನಡೀ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಾರ್ಶ್ವ

ಸಂದರ್ಭ ಗ್ರಂಥ

History of Kannada Literature

Maha Mahopadhyaya
R. Narasimhacharya

Heritage of Karnataka

Dr. R. S. Mugali

(ಕನ್ನಡ) ಕವಿಶ್ರೀಮಾಲಾ

ಹಿಂದಿ ಪ್ರಚಾರ ಸಮಿತಿ, ಬರ್ಮಾ

ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ
ನವಂಬರ್ ೧, ೧೯೫೬

ಅ. ನ. ಕೃಷ್ಣರಾವ್

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ

ಡಾ. ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪೂರ
ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ

ಡಾ. ರಂ. ಶ್ರೀ ಮುಗಲಿ
(ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ)

ಸುವರ್ಣ ಸಂಚಯ

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ
ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯ

ಬಾ ಶಿವಾಯ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ', ಕರ್ಮವೀರ' ಯಾ ನಿಯತ ಕಾಲಿಕಾಂತನು ನಿವಡಲೆಲೆ ಲೇವ.

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕಾ

ವಿಷಯ ಪ್ರವೇಶ

೧

ಭಾಗ ೧ ಲಾ

ಮೊದಲನೆಯ ಪಾಠ	ತೆಜಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ	೨೩
ಔರಡನೆಯ ಪಾಠ	ನಾಟಕವು	೨೮
ಮೂರನೆಯ ಪಾಠ	ಔಡಿಸನನು	೩೪
ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾಠ	ಮಂಜಾವಿನ ಸಮಸ್ಯೆ	೩೮
ಫೈದನೆಯ ಪಾಠ	ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಯಾನ	೪೨
ಆರನೆಯ ಪಾಠ	ಮಹಾಕವಿ ದ. ರಾ. ವೆಂಕಟ	೪೭
ಏಳನೆಯ ಪಾಠ	ಗಂಗಾ ನದಿ	೪೯
ಔಂಟನೆಯ ಪಾಠ	ಹಕ್ಕಿಹಾರಹಿಡೆ ನೊಡಿದಿರಾ ?	೫೬
ಔಂಟನೆಯ ಪಾಠ	ಮಲೆದೇಗುಲ	೬೧
ಹತ್ತನೆಯ ಪಾಠ	ರಮ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ	೬೪
ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಪಾಠ	ಮೊದಲ ಮೂಲ	೬೯
ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಪಾಠ	ಹೊಸದೇಗುಲ ಹುಡುಗ ಬರಲಿ	೭೩
ಹದಿನೆರಡನೆಯ ಪಾಠ	ಸಂಸಾರದ ಭಾಗ್ಯ	೭೬
ಹದಿನೆರಡನೆಯ ಪಾಠ	ಯಾವ ಕಾಲದ ಶಾಸ್ತ್ರವೆನು ?	೮೧
ಹದಿನೆರಡನೆಯ ಪಾಠ	ಕಾಲ ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ	೮೬
ಹದಿನೆರಡನೆಯ ಪಾಠ	ಲಘು ಸಾಹಿತ್ಯ	೯೧
ಹದಿನೆರಡನೆಯ ಪಾಠ	ಖಾಲಿ ಕೋಣೆ	೯೪
ಹದಿನೆರಡನೆಯ ಪಾಠ	ಯಾಕೆಂದು 'ಕಯ್' ನಿಂತು ನುಗ್ಗುತಿರುವಿರಿ	೧೦೧

ಭಾಗ ೨ ರಾ

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಪಾಠ	ಹತ್ತಿನ ಜೀವಿ	೧೦೯
ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಪಾಠ	ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿಯವರ ಹೆಂಡತಿ	೧೧೨
ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಪಾಠ	ರಾಸ್ ಪುಟನ್	೧೧೭
ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಪಾಠ	ವೈದ್ಯನ ವ್ಯಾಧಿ	೧೨೧
ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಪಾಠ	ಗಂಡುಬೀರಿ ಹೊಸಬಿ	೧೨೮

ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾಠ	ಗ್ರೀಕರ ವಿಜ್ಞಾನ	೧೩೪
ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಪಾಠ	ಗ್ಲಾನದ ದೀಪ	೧೪೦
ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಪಾಠ	ಒಲುಮೆ	೧೪೩
ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಪಾಠ	ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ	೧೪೭
ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಟನೆಯ ಪಾಠ	ಮೈಸೂರು ಮಂಜಣ್ಣ (ಕತೆ)	೧೪೯
ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಪಾಠ	ಎಂಥ ನಾಡಿದು?	೧೫೫
ಮೂವತ್ತನೆಯ ಪಾಠ	ಕೇಶವ (ಕಾದಂಬರಿ)	೧೬೦
ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಪಾಠ	ಸ್ವಯಂವರ (ನಾಟಕ)	೧೬೪
ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಪಾಠ	ನಿಬ್ಬಣ	೧೬೯
ಮೂವತ್ತುಮೂರನೆಯ ಪಾಠ	ಕನ್ನಡ ಹೆಣ್ಣು	೧೭೧
ಮೂವತ್ತುನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾಠ	ಸರಸ್ವತಿ ಉತ್ಸವ	೧೭೪
ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ಪಾಠ	ನಾನು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಜೀವನ	೧೭೮
ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಪಾಠ	ನನ್ನ ಇಪ್ಪತ್ತೂರು ವರುಷಗಳು	೧೮೬
ಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ಪಾಠ	ನಿಂದಕರಿರಬೇಕು	೧೯೨
ಮೂವತ್ತೊಂಟನೆಯ ಪಾಠ	ಅರವತ್ತೈದರ ಖಾರಂತರು	೧೯೫

ಭಾಗ ೩ ರಾ

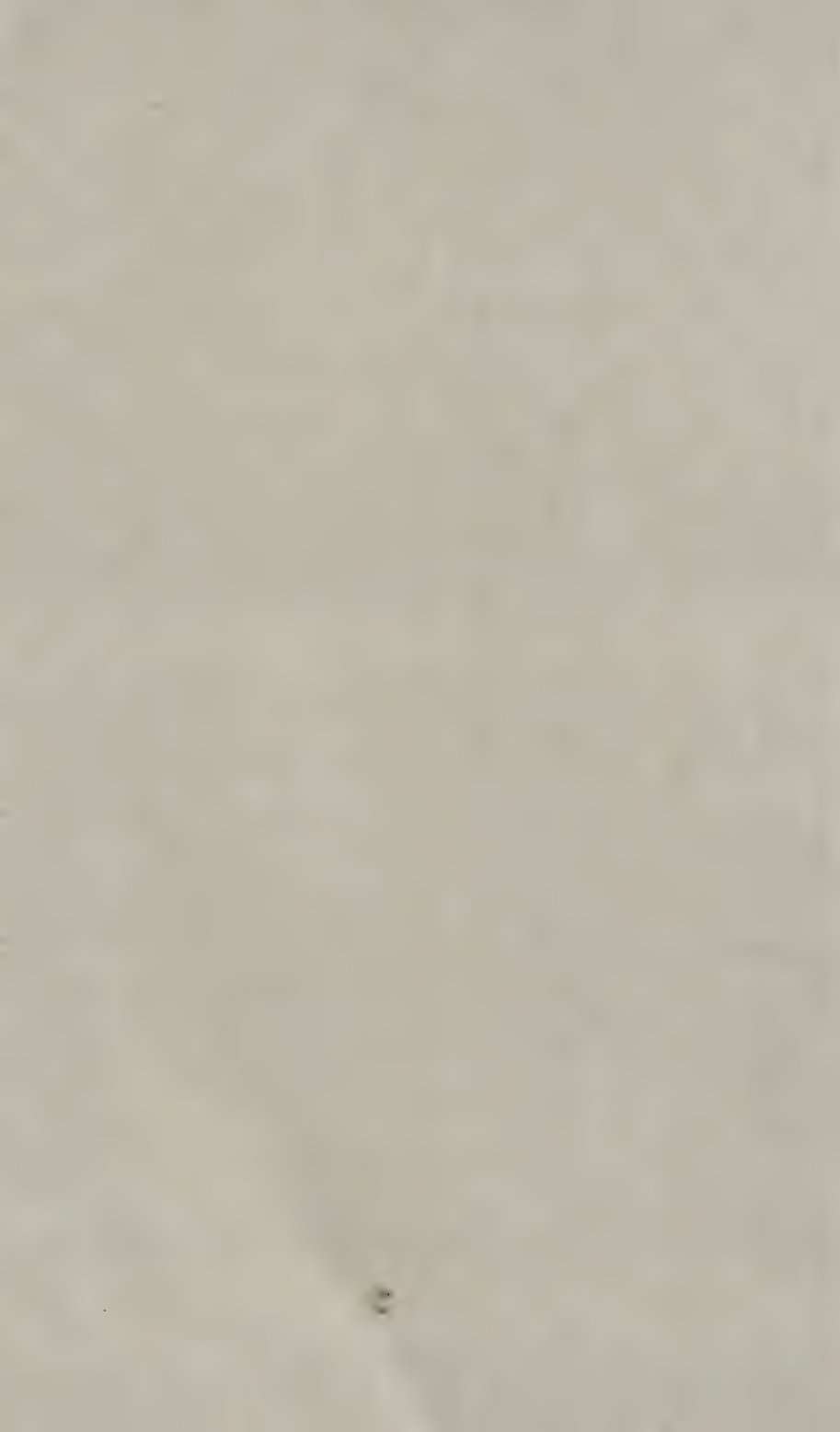
ಪರಿशिष्ट अ	ब्रिटिश पूर्वकलीन साहित्य	२०१
परीशिष्ट ब	पाठांतर्गत कानडी मराठी शब्दकोश	२१५
परीशिष्ट क	कन्नड साहित्यिक परिचय	२५०

दिवेकर, गुरुनाथ व्यंकटेश. एम. ए.

विषय प्रवेश

महाराष्ट्राच्या शेजारी असलेल्या कर्नाटक, आंध्र व गुजरात या तीन राज्यांमध्ये महाराष्ट्राचा कर्नाटकाशीच फार प्राचीन असा ऐतिहासिक आणि सांस्कृतिक संबंध आला आहे. या दोन्ही प्रदेशांतील मोठा भाग सामाजिक चालीरीती, धार्मिकसंप्रदाय व लोकजीवनाच्या स्वरूपाच्या बाबतीत सारखा असलेला आढळतो. अशोकापासून बहमनीराज्यापर्यंत कर्नाटक, महाराष्ट्र व आंध्र ही दक्षिणेतील राज्ये एका मागून एक अशा अनेक राजघराण्यांच्या अमलाखाली होती. पेंढण (शातवाहन) देवगिरी (यादव) ह्या त्यांच्या राजधान्या महाराष्ट्रांत तर द्वारसमुद्र (होयसळ) वादामी, कल्याणी (चालुक्य), गुलबर्गा (बहामनी) ह्या राजधान्या कर्नाटकांत. यामुळे कर्मांत कर्मा दीड हजार वर्षांची सामाजिक एकात्मता सहाद्रीच्या पठारावर नांदत होती. सध्याच्या म्हैसूर राज्याचा पाया विजयनगर साम्राज्याच्या रूपाने पडला असे समजण्यास प्रत्यबाय नाही. आदिलशाही, निजामशाही व ईमादशाही मध्ये विभागला गेलेला महाराष्ट्र शिवाजी महाराज्यांच्या स्वराज्यांत एकवटला.

शहाजी राजांनी १६३७ मध्ये बिजापूरकरांच्या वर्तुषी म्हैसूरवर स्वारी केली. तेव्हापासून कर्नाटकांत मराठीचा प्रचार होऊ लागला.१ शिवाजी महाराजांनी धारवाडपर्यंतचा मुलुख काबीज केला. १७५३ साली नानासाहेब पेशव्यांनी कृष्णेपासून तुंगभद्रेपर्यंत मुलुखगिरी केली. १७५७ साली सदाशिवरावभाऊने श्रीरंगपट्टणला वेढा दिव्यामुळे म्हैसूरचे १४ जिल्हे मराठ्यांना मिळाले व टिपू सुलतानाशी झालेल्या दोस्तांच्या (मराठे, इंग्रज व निजाम)च्या लढायांमुळे टिपूचे अर्धे राज्य मराठी सत्तेखाली आले. १८१८ साली पेशवाईचा अस्त झाल्यापासून १९५६ सालच्या राज्यपुनर्रचनेपर्यंत कर्नाटकाच्या मोठ्या भूभागाचा घनिष्ट संबंध महाराष्ट्राशी राहिला होता. त्यामुळे उत्तर कर्नाटकाच्या भाषिक, सामाजिक, राजकीय, शैक्षणिक व साहित्यिक जीवनावर मराठी भाषेची छाप पडलेली स्पष्ट दिसून येते. १९२० साली धारवाड येथे कर्नाटक

१. डॉ. श्रीकंठशास्त्री, "मैसूर राज्य, नवंबर १, १९५६."

कॉलेजची स्थापना होई पर्यंत उच्च शिक्षणासाठी सुशिक्षितांना मुंबई, पुणे येथील कॉलेजांत यावे लागत असे. असे असले तरी कानडीभाषा व संस्कृती यांबद्दल मराठीजनतेला पुरेसे ज्ञान नाही. कानडीभाषा ही तामिळच्या खालोखाल अति-प्राचीन असून मागील १५०० वर्षांपासून कानडीसाहित्य अस्तित्वात आहे. प्राचीन कानडी ग्रंथकारांची संख्या १००० असून आधुनिक साहित्यिक ५०० वर आहेत.२ केवळ साहित्यातच नव्हे तर शैक्षणिक, आर्थिक व औद्योगिक क्षेत्रातही म्हैसूर राज्याने मोठी प्रगती केली आहे. दक्षिणेतील कोणत्याही राज्यापेक्षा म्हैसूरशीच जिव्हाळ्याचा संबंध येत असल्याने मराठी जनतेला कानडी भाषा व साहित्य यांबद्दल आस्था वाळगणे आवश्यक आहे. त्यांचे त्रोटक वर्णन येणे प्रमाणे.

कर्नाटक

कर्नाटकाची म्हणजे हल्लीच्या म्हैसूर राज्याची लोकभाषा कानडी ही द्राविड कुटुंबातील भाषा असली तरी तामिळ पेक्षा अधिक संस्कृतनिष्ठ आहे म्हैसूर राज्याचा विस्तार २५,००० चौरस मैल असून लोकसंख्या २ कोटीच्या वर आहे. कर्नाटकाचा इतिहासही उज्वल असून, गोविंद, चालुक्य पुलकेसी, (बादामी) चालुक्य विक्रम या विजेत्यांनी कांचीपासून कनोजपर्यंत प्रदेश पादाक्रांत केला होता. पुलकेसीच्या दरबारांत इराणचा बकील होता. कलचूरी, गंग, कदंब, राष्ट्रकूट, होइसळ या प्राचीन इतिहासांतील साम्राज्यांमुळे, मध्य युगीन इतिहासांतील विजयनगर, विजापूर या राज्यांमुळे व अर्वाचीन इतिहासातील म्हैसूर संस्थानामुळे भारताच्या इतिहासांत कर्नाटकाला मोठ्या गौरवाचे स्थान प्राप्त झाले आहे. धार्मिक दृष्ट्या आदि जगद्गुरु शंकराचार्यांचे मुख्य पीठ शृंगेरी, वीरशैव लिंगायत पंथाचे संस्थापक श्री वसवप्रभु यांचे जन्मस्थान बागेवाडी ही स्थळे कर्नाटकातच आहेत. शिवाय द्वैत वेदांताचे प्रणेते श्रीमन्मध्वमुनीश्वर, ऋग्वेदाचा अर्थ लिहिणारे सायणाचार्य, विजयनगरच्या साम्राज्याचे आधारस्तंभ विद्यारण्य, कनकदास, प्रभुदेव इत्यादि संतांची मायभूमी

कर्नाटकच. श्रीवैष्णव ग्रंथाचे संस्थापक श्री रामानुजाचार्य यांनी देखील कर्नाटकांत बरेच कार्य केले.

‘कर्णाट’ किंवा ‘कर्णाटक’ या शब्दाचा उल्लेख महाभारत, ब्राह्मिहिराची बृहत्संहिता, सोमदेवाचे कथा सरित्सागर, गुणाढ्याची बृहत्कथा या ग्रंथांतून आढळतो. दक्षिण इजिप्तमधील ऑक्सिरीक्स येथे सापडलेल्या इसवी सनाच्या दुसऱ्याशतकातील एका ग्रीक प्रहसनांत बरेचसे कानडी शब्द आले आहेत. टॉलेमी (इ. स. १५०)नेहि कर्नाटकातील अनेक शहरांचा उल्लेख केला आहे. “गाथा सप्तशती” (इ. स. २००) हेमचंद्राची “देशीनाम माला” या ग्रंथात पुष्कळ कानडी शब्द आढळतात. यावरून सामान्यपणे इसवीसनाच्या पूर्वीपासून कन्नड साहित्य अस्तित्वात आहे असे म्हणण्यास काही हरकत नाही. सुरवातीला या साहित्याचे दर्शन शिलालेखातून व ताम्रपटातून घडते. हल्मिडि शिलालेख (४५० इ.) हा सर्व द्राविड भाषात प्राचीन समजला जातो. कानडीच्या प्राचीन साहित्यांत वैदिक, पौराणिक व जैन धर्मग्रंथांची व संस्कृत साहित्यातील काव्य, नाटके व काव्य लक्षण ग्रंथांची भाषांतरे व रूपांतरेच प्रामुख्याने आढळतात.

राष्ट्रकूट नृपतुंगाच्या (इ. स. ८१५-८७७) कारकिर्दीतील “कविराज मार्ग” हा सर्वात जुना उपलब्ध कन्नड ग्रंथ असून तो दंडीच्या काव्यादर्शावर आधारलेला आहे. महामहोपाध्याय आर. नरसिंहाचार्य ह्या आधुनिक काळातील ज्येष्ठ संशोधकांनी कानडी साहित्याचे ढोबळ मानाने प्राचीन कानडी (हळेगन्नड) मध्ययुगीन कानडी (नडुगन्नड) व (होसगन्नड) अर्वाचीन कानडी असे खंड काढिलेले होते. या संबंधाने मागील अर्धशतकांत बरेच संशोधन झाले असून कानडी साहित्याच्या इतिहासाबद्दल डॉ. आर. एस. मुगळी यांचा ग्रंथ फार मननीय आहे. सामान्यपणे कानडी साहित्याचे असे कालखंड बहुतांशी सर्वसम्मत आहेत.

(१) पंपपूर्व युग (इ. स. च्या सुरवातीपासून ते इ. स. ९५० पर्यंत)

१. गोविंद पै “मूळ उपन्यासगळु”

- (२) पंचयुग (इ. स. ९५० ते इ. स. ११५० पर्यंत)
- (३) वसवयुग (इ. स. ११५० ते इ. स. १५०० पर्यंत)
- (४) कुमारव्यास युग (इ. स. १५०० ते इ. स. १९०० पर्यंत) व
- (५) आधुनिक युग (इ. स. १९०० पासून पुढे)

१० व्या शतकातील कवी

आदिकवि पंप (इ. स. ९४१) हा जैन मताचा अनुयायी ब्राह्मण चालुक्य अग्निशेखरी (द्वितीय) याच्या आश्रयास होता. त्याने कानडी काव्यांत “चंपू” शैली रुढ केली म्हणून या युगास चंपू युगही म्हणतात. त्याचे ग्रंथ “विक्रमा-र्जुन विजय” व “आदि पुराण” हे प्रसिद्ध आहेत. कविकुलगुरु म्हणून त्याचा गौरव केला जातो.

“पसरिण कन्नडकौडैयनोर्वने सक्कवि पंपनावगं ”

[पंप हा विशाल कन्नड भाषेचा एकलत्र आणि शाश्वत सम्राट आहे] असे कविनागराजाने त्याचे वर्णन केले आहे. त्याची काव्य शैली त्याच्याच शब्दांत “हिन-मित मृदुवचन, प्रसन्न गंभीर वचन रचन चतुर कोमल मुभग सूक्तिगर्भ मृदुसंदर्भ विचार क्षम, श्राव्य ” अशी आहे.

पंपानंतरचे पौन्न (इ. स. ९५०) व कवि चक्रवर्ती रत्न (९९०) हे दोघेही जैन कवीच होते. रत्नाचे “गदायुद्ध” भासाच्या ‘ऊरुभंग’ व भट्ट नारायणाच्या ‘विणीसंहारा’ इतकेच ग्रंथ व लालित्यपूर्ण आहे. चाऊंडराय (इ. स. ९७५) हा देखील थोर जैन कवी व स्थापत्य विशारद होता. श्रवणबेलगोळ्यातील गोमटे-श्वराची अत्युन्नत जगत् प्रसिद्ध मूर्ती त्यानेच बनविली. नागवर्मा याने चंपू-शैलीत वाणभट्टाच्या कादंबरीचे कानडी रूपांतर केले. व छंदोबुधी हा छंदोरचनेवर ग्रंथही लिहिला.

११ व्या शतकातील कवी

दुर्गसिंह (इ. स. १०३०), शांतिनाथ (इ. स. १०६१) व श्रीधराचार्य

(इ. स. १०५०) ह्या कवींनी पंपाच्या चंपू शैलीतच काव्य रचना केली. नागचंद्र किंवा 'अभिनव पंप' याचे पंपरामायण काव्य विशेष उल्लेखनीय आहे.

या युगांतच जैन मताशिवाय इतर मतांच्या साहित्यकांनाही कानडी वाङ्मयाच्या वाढीस हात भार लावला. ओधानेच याचा एक परिणाम असा झाला की जैन मताबद्दलचा समाजातील पूर्वीचा आदर कमी होत चालला व तो पुनः प्रस्थापित करण्यासाठी जैन साहित्यिकांनी प्रचारात्मक साहित्याची निर्मिती केली. यामुळे या काळातील वाङ्मयावर परस्पर टीकेची व उपरोधाची छाप पडली आहे. नयसेनाचा "धर्मामृत" व ब्रह्मशिवाचा "समय परीक्षे" हे ग्रंथ या काळातील वाङ्मयाचे नमुने समजले जातात.

बाराव्या शतकातील साहित्य

इसवी सनाच्या बाराव्या शतकापासून कानडीला आगळेच स्थान प्राप्त झाले. दक्षिणेतील समतेचे पहिले थोर उद्गते व वीरशैव लिंगायत मताचे प्रवर्तक श्री वसवेश्वर (मु. इ. स. ११५०) यांनी कानडी मध्ये आपली 'वचने' लिहिली. या वचनांमध्ये वीरशैव मताच्या तत्त्वांची सरळ व मार्मिक मांडणी केली गेली असून ती वचने गद्यांत असली तरी गेय आहेत. वसवेश्वरां व्यतिरिक्त अल्लमप्रभु, महासती अक महादेवी, चन्नवसव व सिध्दराम हेहि थोर वचनकार होत. वचन साहित्याचे एक वैशिष्ट्य म्हणजे 'शिवशरणांच्या' भक्तीची ती एक गाथाच आहे. प्रत्येक शिवशरण आपल्या वचनांच्या शेवटी आपल्या आराध्य दैवताचे नाव घेत असतो. म्हणजे तुकाराम, नामदेव यांच्या अभंगांत जसे 'तुका म्हणे' 'नामा म्हणे' असे प्रयोग असतात त्यां ऐवजी वचनात आराध्य दैवताला उद्देशून "कूडल संगम देव (वसवेश्वर)" "गुहेश्वर" (अल्लमप्रभु), "चन्नमल्लिकार्जुन" (अक महादेवी) अशी संबोधने आढळतात.

वसवणांच्या काही वचनांचे नमुने यथे पहा :-

"देवतोच्च, नाम हलबु, परम पतिव्रतेगं गंड नोब्ब. मत्तोदक्केरिगिदोडे विविमूग कोय्युवनु. हलबु दैवद अंजल तिन्नुवरनेनेबैनय्य, कूडल संगम देव"

[देव एकच. नावे अनेक. पतिव्रतेला नवरा एकदाच. दुसऱ्या कोणाची उपासना केल्यास तो नाक, कान कापतो. अनेक देवांचे उष्टे खाणारांस मी काय म्हणावे, कूडल संगम देवा]

“आरु मुनिदरे नमगेनु माडुवरु !

ऊरु मुनिदरे अम्मनेनु माडुवुदु

आनेय मेले होहवन श्वान कच वल्लुदे

नमगे नम्म कूडल संगम देवनुळ्ळनक्क”

[कोण रुसला तर तो आम्हास काय करणार आहे ? सारे गाव जरी आम्हावर रागावले तरी ते काय करणार ! कूडल संगमदेव आमच्या पाठीशी आहे तो पर्यंत हत्तीवरून चाललो असताना कुत्री आम्हास काय करू शकतील ?]

अक्क महादेवी ही कानडी साहित्यातील पहिली थोर स्त्री वचनकार व साध्वी होय. गद्यात्मक वचनांशिवाय तिने “युगांग तिचिदि” हे काव्य आणि अनेक पदे रचिली आहेत.

अक्क महादेवीच्या उत्कट शिवभक्तीची ओळख तिच्या ध्या स्वतःच्या वर्णनावरून होऊ शकते.

पुरुषन मुंदे माये स्त्री अम्ब अभिमानवागि काडितु नोडा ! स्त्रीय मुंदे माये पुरुषनेत्र अभिमानवागि काडितु नोडा ! लोकवेव मायेगे शरण चारित्र मरुळ्ळगि तोरुवुदु नोडा ! चेन्नमल्लिकार्जुननोदिद शरणरिगे माये इल्ल मरहिल्ल अभिमानवू इल्ल.

पच्चेय नेलगडु कनकदतोरण, वज्रद, कंभ, पवळद चप्परवन्निकि मुत्तु माणिकद मेलुकट्ट कट्टि मदुवेय माडिदरू. नम्मवरेन्न मुदुवेय माडिदरू. कैक्कण कैदोर स्थिर सेसेयन्निकि, चेन्नमल्लिकार्जुननेत्र गंडगैन्न मदुवेय माडिदरू.

जलद मंडपद मेले उरिय चप्परबनिकि, अलिकल्ल हसेय हासि कालिल्लद हेन्डतिगे तलोपिल्लद गंड मदवेयादनु, अन्देदु विडद बाळुवेगे कोडुरेजे, चेन्नमल्लिकार्जुननेम्ब गंडगेन मयुवेय माडिदरू.

[माया ही पुरुषापुढे स्त्री म्हणून व स्त्रीपुढे पुरुष म्हणून प्रगट होते. चारित्र्यवान शरणांगत देखील ह्या भवमोहिनीला बश होतात. पण ज्या शरणांगताला चेन्नमल्लिकार्जुनाची कृपा लाभते त्याला माया, मोह, अभिमान यांचा उपसर्ग पोहोचत नाही.

हिऱ्या मोत्याच्या महालांत मला दागिन्यांनी मदवून आमच्या लोकांनी माझे चैन्नवसेश्वराशी लग्न लावले,

पाण्याच्या मांडबावर आगीचे छप्पर व अशा मांडवांत लंगड्या नवरीशी विनडोक्या नवरदेवाचे लग्न झाले. कधी न सुटणारा जीवनाचा व्याप माझ्या गळ्यात पडला. चेन्नमल्लिकार्जुन नावाच्या नवरदेवाशी माझे लग्न झाले.]

नरसेश्वर व इतर शिवशरणांच्या साहित्याने प्रेरित होऊन काही कानडी कवींनी 'रगळे' 'षट्पदि' 'त्रिपदि' 'सांगत्य' इत्यादि देशीय वृत्तांत काव्य निर्मिती केली. या कवींत हरिहर राघवांक (१२००) हे प्रमुख होत. हरिहराने चंपू काव्यात "गिरिजा कल्याण" "पंपाशतक" "रक्षाशतक" हे ग्रंथ लिहिले आहेत. "रगळे" या वृत्तांत "नूरोदु शिवशरणर चरित्रेगळु" हा ग्रंथ रचिला आहे. हरिहराने पूर्वी कचितच वापरांत असलेल्या रगळे वृत्ताचा आपल्या दीर्घ काव्यांतून उपयोग केला. तो हंपे येथील विरूपाक्षाचा मोठा भक्त होता व त्याच्या काव्यांत उत्कट शिवभक्ति व प्रसन्न शैली आढळते.

राघवांक हा त्याचा भाचा होता. तोहि विरूपाक्षाचा भक्त होता. "हरिश्चंद्र काव्य", "सिद्धराम पुराण", "वीरेश्वर चरित्रे", "शरभ चरित्र", "हरिहर महत्व" ही पांच काव्ये त्यांनी लिहिली असून हरिश्चंद्र चरित्र फार लोकप्रिय आहे. यातील हरिश्चंद्राची कथा ऐतरेय ब्राह्मणातील किंवा क्षेमेंद्राच्या "चण्डकौशिक" नाटकातील कथेपेक्षा वेगळी आहे. या काव्यांत

हरिश्चंद्राचा उल्लेख शिवभक्त म्हणून केला गेला आहे आणि तो हर आणि सत्य यांतील अभेद पटवून देतो. हे काव्य 'वादिक पटपदि' या वृत्तांत असून राधर्वाक हा या वृत्ताचा जनक समजला जातो.

तेरावे व चौदावे शतक

तेराव्या शतकात जैन कवींनी उत्तम काव्य निर्मिती करून आपली परंपरा राखली. जन्न (सु. १२२५) या कवीने "अनंतनाथ पुराण" हे महाकाव्य व "यशोधर चरित्रे" हे खंडकाव्य लिहिले. अंडस्य कवींचे "कव्विगर काव" हे चंपूशलीतील काव्य वैशिष्ट्यपूर्ण आहे. जन्नाचाच एक कुटुंबीय "मल्लिकार्जुन" याने कानडी वाङ्मयातील पहिला काव्य संग्रह "सूक्तिसुधारणव" रचला व त्याचा मुलगा केशिराज याने शब्द मणिदर्पण हा अधिकृत व्याकरण ग्रंथ लिहिला.

पंधराव्या शतकांतील विष्णुभक्तिचे साहित्य

प्रारंभीच्या जैन व नंतरच्या वीरशैव साहित्याबरोबरच विष्णुभक्तिप्रचुर साहित्याची निर्मिती होऊ लागली. नरहरितीर्थ, व्यासराय आदि आचार्यांच्या लोकजागृतीमुळे एका नव्या साहित्य प्रकारास चालना मिळाली. या काळांतील अग्रगण्य कवी कुमारव्यास (नारणण) (इ. स. सु. १४३०) याने लिहिलेला "कर्नाट भारत कथा मंजरि" किंवा "गदुगित भारत" हा ग्रंथ अत्यंत लोकप्रिय आहे. त्याने आपल्या ग्रंथाची ओळख अशी करून दिली आहे.

असुगळिगिदु वीर परमवेदद सार
योगीश्वर तत्त्वविचार मंत्रिजनके बुद्धिगुण
विरहिगळ शृंगार विद्यापरिणतरंकार
काव्यके गुरुवेनलु रचिसिद कुमारव्यास

भारतत्र ॥

[राजे लोकांना यांत वीर रस आढळेल. यांत श्रेष्ठ वेदांचे सार सापडेल. मंत्रीजनांना यांतून बौद्धिक विचार घेता येतील. योगीश्वरांसाठी यांत तत्त्वचर्चा आहे. विरहीजनांच्या विरंगुळ्यासाठी यांत शृंगाररस भरपूर आहे.

विद्याविभूषितांना हा एक अलंकारच वाटेल. अशा प्रकारे कुमार व्यासाने काव्यास गुरु होऊ शकेल असा हा ग्रंथ लिहिला आहे.]

याच काळांत देवराज व चामरस असे थोर कवी उदयास आले. चामरसाचा "प्रभुलिगलीले" हा योगीश्वर प्रभुदेवाच्या चरित्रावर आधारलेला ग्रंथ फार प्रसिद्ध असून त्याचा मराठींत अनुवाद झाला आहे. रूद्रभट्टाचे "जगन्नाथ विजय" हे चंपूशैलीतील पहिले महाकाव्य आहे. त्याच प्रमाणे विरूपाक्ष पंडिताचे "चैन्नवसवपुराण" विद्वन्मान्य आहे.

सोळाव्या शतकांतील साहित्य

कुमार व्यासाचा भारत ग्रंथ इतका लोकप्रिय झाला की त्यापासून काव्य रचना करण्यास अनेक कवींना प्रेरणा मिळाली. कुमार वाल्मीकि (इ. स. १५५०) याने "तोरने रामायण" लिहिले. चाटुविठ्ठलनाथाचे "भागवत", लक्ष्मीशा (१५५०)चे "जैमिनी भारत" किंवा "श्रीकृष्ण चारितामृत" हे याच शैलीतील ग्रंथ होत.

कुमार व्यासानंतर कर्नाटकातील लोकजीवनांत क्रांती घडवून आणणारे हरिदास आणि कीर्तनकार उदयास आले. महाराष्ट्रांत विठ्ठलभक्तीचा प्रसार जसा तुकारामाने केला त्याप्रमाणे कर्नाटकांत व दक्षिणेत पुरंदरदासाने प्रसार केला. पुरंदरदास (इ. स. १५५०) यांची पुरंदर विठ्ठलाच्या भक्तीची अत्यंत रसाल "कीर्तने" लोकप्रिय झाली. या परम नादमधुर व गेय कीर्तनांमुळे ते कर्नाटक संगीताचे पितामह म्हणून ओळखले जातात.

पुरंदरदासांचे चरित्र मनोरंजक आहे. पुण्याजवळील पुरंदरगडांत सावकारी करत असलेल्या श्रीनिवास नायकाला उपरती झाली व तो विजयनगरातील माधव पाठाधीश व्यासराय यांच्या अनुग्रहाने "पुरंदरदास" बनला. यांच्या कीर्तनांव्यतिरिक्त "सुळादि" आणि "उगाभोग" हे साहित्य ही प्रसिद्ध आहे.

पुरंदरदासांचा संप्रदाय पुढे चालविणारे मोठे कवी श्रीपाददास, विजयदास, गोपालदास व जगन्नाथदास हे होत. कनकदासाची “कार्गीनेलैयादिकेशवा”स उद्देशून रचिलेली कीर्तने पुरंदरदासांच्या कीर्तना इतकीच मार्मिक व बोधप्रद आहेत. त्या शिवाय त्याने “मोहन तरंगिणि” हे भक्तिकाव्य, “नळचरित्रे”, “रामधान्य चरित्रे”, “हरिमक्तिसार” असे महत्वाचे ग्रंथ लिहिले आहेत.

इ. स. १५६५ साली रक्कसतंगडीच्या लढाईत पराजय झाल्यामुळे कर्नाटकाच्या उज्वल परंपरेला अवकळ प्राप्त झाली. नंतरच्या काळांत साहित्यांत उल्लेखनीय अशी भर पडली नाही. तरी देखील “निजगुण शिवयोगि”, “मुपिन पडक्षरि”, “सर्वज्ञ” या थोर कवींनी साहित्य ज्योत तेवत ठेवली. सर्वज्ञाची वचने व्यावहारिक स्वरूपाची असून जनसामान्यांच्या भाषेत रूढ झाली आहेत.

सतराव्या शतकातील साहित्य

सतराव्या शतकाच्या प्रारंभी म्हैसूर राज्य अस्तित्वांत आले. चिक्कदेवराय हा राजा स्वतः कवी होता व अनेक कवींना त्याने आश्रय दिला. तिरुमलार्थ, सिंगिराज, चिक्कपुपाध्याय या कवींनी चरित्रपर व अलंकार विषयक ग्रंथ लिहिले. राजवाड्यांतील एक परिचारिका ‘होन्नम्मा’ हिचे “हृदिबदेय धर्म” हे पातिव्रत्याच्या महिमेबद्दलचे काव्य लालित्यपूर्ण आहे.

आधुनिक साहित्य

आठराव्या व एकोणिसाव्या शतकांत इंग्रजी सत्ता प्रस्थापित झाल्यामुळे देशांत जुन्या परंपरेचा ऱ्हास व नव्या पश्चिमाभिमुखी संस्कृतीचा उदय झाला. कर्नाटकाचा फार मोठा भाग, मुंबई राज्य, हैद्राबाद संस्थान व मद्रास राज्यांत समाविष्ट झाला होता व फक्त म्हैसूर संस्थानच एकमेव संपूर्ण कानडी राज्य होते. याचा परिणाम असा झाला की या भागांतील लोकांचे शिक्षण, व्यवहार, बोलणे एकमेकापासून वेगळे होत गेले. या काळांत साहित्यिक व भाषाविषयक

कार्ये खिस्ती मिशनन्यानी केले. रे. रीव्ह व काइटेल यांनी कानडी भाषेचा संगोपांग अभ्यास करून जुन्या साहित्याच्या परिशीलनाची बरीच सोय करून टेविली. बी. एल राईसच्या 'एपिग्राफिया कर्नाटिका' च्या प्रकाशनाने बरीच लोक जागृति झाली व सुशिक्षितांमध्ये आपला इतिहास व भाषा यांबद्दल कुतूहल निर्माण झाले. या काळांतील साहित्याच्या इतिहासाचा आढावा घेण्यासाठी प्रांतिनिहाय प्रगतीचा उल्लेख करणे अपरिहार्य आहे.

म्हैसूर राज्यांत मुम्मडि (तिसऱ्या) कृष्णदेवराय या राजाने नव्या स्वरूपाच्या साहित्य निर्मितीस उत्तेजन दिले, व त्या मुळे जुन्या व नव्या साहित्य परंपरा व संकेतांचा मिलाफ होऊ लागला. केम्पु नारायणाने विशाखादत्ताच्या मुद्राराक्षसावर आधारलेली 'मुद्रामंजूष' ही कादंबरी लिहिली. जुन्या आणि नव्या साहित्याच्या संगमाचा भव्य देखावा 'मुद्गण' (नडलिंगे लक्ष्मीनारायणा) च्या रामाश्वमेध या गद्य काव्यात पाहावयास सापडतो. यात उत्तर रामचरित्राची कथा पतिपत्नी संवादाच्या स्वरूपात आलेली आहे. अद्भुत रामायण, रामपट्टाभिषेक या काव्य ग्रंथा व्यतिरिक्त याने कानडी साहित्याचे त्रैशिष्ट्य समजल्या जाणाऱ्या 'यक्षगानां (लोकनाट्य)' ची निर्मिती केली आहे.

पुर्वीच्या मुंबई प्रांतातील कर्नाटकाच्या भागात नव्या पद्धतीच्या शिक्षणाची सुरवात इ. स. १८५१ मध्ये झाली व प्रारंभीच्या काळात कानडी जिल्ह्यांतून मराठी शाळा स्थापन झाल्या. पुढे कानडी ही मराठी पेक्षा वेगळी भाषा आहे हे लक्षात आल्यावर १८६५ पासून कानडी शाळा अस्तित्वात येत गेल्या. तरी देखील लोकजीवनाची जडणघडण बहुतांशी मुंबई राज्यातील इतर भागासारखीच विशेषतः महाराष्ट्रीयंसारखीच होती. सामाजिक, भाषाविषयक, शैक्षणिक, साहित्यिक व राजकीय बाबतीत पुणे आणि मुंबई हीच स्फूर्तिस्थाने झाली. नव्या पद्धतीचे शिक्षण, वंगमंग, होमरूल व काँग्रेसच्या चळवळी, एकीकरण परिषद, कर्नाटक विद्यार्थक संघ व कानडी साहित्य परिषद यांच्या परिणामाने कानडी साहित्याबद्दल लोकांत आवड निर्माण झाली.

मद्रासराज्यातील कर्नाटकाच्या भागांत बासेल मिशनने पुस्तके व वृत्तपत्रे छापून वृत्तपत्र व्यवसाय व साहित्य प्रकाशनाची मुहूर्तमेढ केली.

१९व्या शतकाच्या शेवटी व २० व्या शतकाच्या पहिल्या पंचवीस वर्षांत जी साहित्य निर्मिती झाली तिचे स्वरूप बहुतांशी अनुवाद किंवा रूपांतराचे होते. त्यानंतरच्या काळांत मात्र कर्नाटकाच्या एकात्मतेची जाणीव होत गेली व वेगवेगळ्या भागांत एकमेकाबद्दल असलेले आंदासीन्य पार लुप्त झाले. भाषा व साहित्य यांत फार मोठी प्रगती झाली आणि साहित्याच्या सर्व अंगांत सतत व मौलिक निर्मिती होऊ लागली. नव्या युगाचे प्रमुख मानकरी बसप्पशास्त्री, एस. जी. नरसिंहाचार्य, धोंडोनरसिंह मुळवागिल, शांत कवि (वाळाचार्य सक्री), बी. वेंकटाचार्य, गोविंद पै व महामहोपाध्याय आर. नरसिंहचार्य हे होत.

पद्य साहित्य

नव्या साहित्यांत काव्य निर्मितीचा पाया डी. व्ही. गुंडप्पा, बी. एम. श्रीकंठय्या, मास्ति व्यंकटेश अयंगर, पंजे मंगेशराव, द. रा. वेंदे, साली रामचंद्रराव, आनंदकंद, व्ही. सीतारामय्या आणि मधुर चन्न या अष्ट साहित्यिकांनी घातला. बी. एम. श्रीकंठय्या (श्री)नी पालमेव्हच्या गोल्डन ट्रेझरीतील बऱ्याच कवितांची इतकी सहज सुंदर भाषांतरे केली की थोड्याच काळाबरोबर त्यांनी लोकांच्या मनाची पकड घेतली. 'कानडी राणीचे अलंकार' इंग्रजी राणीला व इंग्रजी राजकन्येचे दागिने कानडीला चढवून त्याचा आनंद मनसोक्त लुटणे हेच 'श्री'चे (बी. एम. श्रीकंठय्या)यांचे ध्येय होते. भाषांतराव्यतिरिक्त 'श्री'नी ग्रीक शोकांतिकांना अनुरूप असलेले 'अश्रयामन्' हे नाटकही लिहिले आहे. पंजे मंगेशरावांना आपल्या सहज सुंदर कवितांनी बालसाहित्याचा पाया रचला व त्यामुळे आबालवृद्धांत साहित्याच्या अभ्यासाबद्दल आस्था उत्पन्न झाली. त्यांची ही एक कविता पाहा

नोमर हावे ! हाबोलु डूवे

वागिल विलदलि निन्नय ठावे !

कैगल मुगिवे, हालन्निवे

वा, वा, वा, वा, वा, वा, वा, वा.

वरिसे तण्णगे मनदलि विसिहगे
अरडेले नालगे इहुदु सुम्मगे
अरगुवे निनगे ईगळे होरगे

पो, पो, पो, पो, पो, पो, पो, पो.

[नागोवा ! तू सापात श्रेष्ठ फूल, तुझे घर दरवाज्यापाशी चिळात आहे.
मी तुला हात जोडतो, दूध देतो, तू ये, येच ! (व त्यानंतर)

तुझे अंग जरी थंडगार असले तरी तुझ्या मनांत गरम वैर आहे,
तुला जिभा दोन असून हि ते फुकट आहे, तुझ्या पाया पडतो. तू आताच
एकदम बाहेर निघून जा.]

महाकवि वेद्रे व त्यांच्या गेल्लेयार गुंपु (मित्र मंडळा)तील श्रेष्ठ साहित्यि-
कांनी कानडी पद्य व गद्य साहित्यास नवे स्वरूप दिले, नवे संकेत रुढ केले
व साहित्य समीक्षेचे नवे मानदंड निर्माण केले. द. रा. वेद्रे (अंबिकातनय
दत्त) यांनी बोलीभाषेच्या शैलीत विसाव्या शतकातील जागतिक पातळीवरील
वैचारिक क्रांतीचे दर्शन घडविणारी काव्य निर्मिती केली.

या नंतरच्या पिढीत के. बी. पुट्टप्पा (कु. वें. पु.) पु. लि. नरसिंहाचार्य,
राजरत्न, शंकरभट्ट, के. एस. नरसिंहस्वामी, गोपाळकृष्ण अडिग चन्नवीर कणवी
व दिनकर देसाई, विनायक (प्राध्यापक के. व्ही. गोकक) आणि रसिक रंग
यांची नावे उल्लेखनीय आहेत. 'कुवेंपु' नी विद्यार्थी दशेतच साहित्य साधनेस
सुरवात केली व अनेक इंग्रजी कवितांचे कानडी अनुवाद केले.
Pied Piper of Hemlin या खंड काव्याचे 'बोम्मन हळ्ळिय किंदरि जोगि'
हे त्यांनी केलेले रूपांतर नितांत रम्य असून मूळ कविते येवढेच प्रभावी आहे.
श्री कुवेंपु हे कवी व तत्त्वज्ञानी आहेत. त्यांनी आपल्या 'चित्रांगदा' व 'रक्ताक्षी'
या सारख्या कृतींनी कानडी साहित्यात बहुमोल भर टाकली आहे. त्यांच्या
"श्रीरामायण दर्शन" या महाकाव्याला राष्ट्रपती-पदक मिळाले आहे. यां
शिवाय ते कादंबरीकार, समीक्षक व प्रबंधकार म्हणूनहि प्रसिद्ध आहेत.

कानडी गद्य वाङ्मयांत देखील या काळीं विपुल भर पडत होती.

लघुकथा

केरूर वासुदेवाचार्य, पंजे मंगेशराव, मास्ती वेंकटेश अयंगर, आनंद, आनंदकंद, गोरूर रामस्वामी अयंगर, अ. न. कृष्णराव, राजरत्न, टेंगसे या जुन्या पिढीतील साहित्यिकांनी लघुकथा या कांडी अंशी नव्या साहित्य प्रकारांत यश मिळविले. 'मास्तीची सुव्यवस्था' ही कथा प्रसिद्ध आहे. त्यांच्या या क्षेत्रातील साधनेमुळे त्यांना लघुकथा साहित्याचे जनक म्हणून ओळखले जाते. प्रचलित काळी अनेक ख्यातनाम तरुण लेखकांच्या दर्जेदार लघुकथा मासिकांतून व स्वतंत्रपणे प्रसिद्ध होत आहेत.

कादंबरी

सुरवातीच्या काळांत भाषांतरेच प्रसिद्ध होत असत. म्हैसूरराज्यांत बी. व्यंकटाचार्यांनी बंगाली साहित्यातून बंकिमचंद्राची "आनंद मठ" कादंबरी कानडीत आणली. वेंकटेश तिरको कुलकर्णी तथा गळगनाथ यांनी ह. ना. आपटे यांच्या काही कादंबऱ्यांची भाषांतरे केलीच पण त्याशिवायहि त्यांनी स्वतंत्र लिखाणहि केले. अगडी येथे शेपाचल प्रेस मधून "सद्बोधचंद्रिके" व "सद्गुरु" अशी मासिके त्यांनी चालविली व त्यायोगे अनेक तरुण साहित्यिकांना विविध प्रकारचे लेखन करण्यास वाव मिळाला. श्री. गळगनाथांची बहुमोल कामगिरी म्हणजे त्यांनी लोकांत साहित्य वाचनाची गोडी निर्माण केली व कानडी भाषेला व अभिव्यक्तीला नवे रूप प्रदान केले. पुढील काळांत कर्नाटक विद्यावर्धक संघाच्या "वारभूषणांत" व म्हैसूर विश्वविद्यालयाच्या "प्रबुद्ध कर्नाटकांत" उच्चकोटीचे साहित्य प्रसिद्ध होत गेले. केरूर वासुदेवाचार्यांनीहि आपल्या 'सद्गर्मा'तून व स्वतंत्र रूपाने कादंबऱ्या व विनोदी साहित्य प्रकाशित केले. गेल्या तीस वर्षांपासून मनोहर ग्रंथमालेतहि अनेक वाचनीय कादंबऱ्या प्रसिद्ध झाल्या आहेत. शिवराम कारंत, के. व्ही. पुट्टप्पा, आनंद कंद, अ. न. कृष्णराव, त. रा. सु, वसवराज कड्डीमनी, व्ही. एम. इनामदार, कृष्णमूर्ती

पुराणीक, मिर्जा अण्णाराय, निरंजन, त्रिवेणी अनुपमा, उपादेवी, व्यासराव बल्लाळ, राममूर्ती, के. व्ही. आय्यर, कुलकर्णी विंदु माधव, सीताराम शास्त्री, मास्ती वेंकटेश अय्यंगार व देवुडु हे कानडीतील अग्रगण्य कादंबरीकार होत. "श्री विनायक" (प्रा. व्ही. के. गोकाक यांच्या "इण्जोडु" विषम विवाह) या कादंबरीत बुद्धिजीवी वर्गाच्या वैवाहिक जीवनातील समस्यांची चर्चा केलेली आढळते. यशवंत चित्ताल यांची "मूखद्वारि: गळु" शान्तिनाथ यांची "मुक्ति", श्री. शंकर मोकाशी यांची "गंगव मत्तु गंगामायि" व श्री. भैरपा यांची "वंश वृक्ष" ह्या कादंबऱ्या कथावस्तु व निरूपण शैलीच्या दृष्टीने पूर्ण स्वतंत्र व आधुनिक आहेत.

निबंध साहित्य

साहित्यातील निबंध हा एक व्यापक स्वरूपाचा प्रकार असून त्यांत लेखकाचा आदर्श, ज्ञान व मांडणीचे कौशल्य यावरून निबंधांचे मूल्यांकन होते. कानडी साहित्यात कृष्णशास्त्री चिपळूणकरांच्या निबंधमाले सारखे लिखाण विशेष आढळत नाही. तरी देखील श्री गोविंद पै, पंजे मंगेशराव, ए. एन. कृष्णमूर्तिराव, प्रा. अ. तु. सासनूर, तिरुमले ताताचार्य शर्मा, एस. व्ही. रंगणा, व्ही. सीतारामय्या, शिवराम कारंत वगैरे ज्येष्ठ साहित्यिकांनी हा साहित्यप्रकार उत्तम रीतीने हाताळला आहे. इतिहास, भाषा, राजकीय परिस्थिती या विषयांत आलूर वेंकटराव, एस. कृष्णशर्मा, शं. वा. जोशी, प्रा. गोकाक यांनी विपुल व दर्जेदार लेखन केले आहे. त्याच प्रमाणे मुळय्ये तिमप्पय्या, फ. गु. हळकट्टी, रंगराव दिवाकर, डी. एन. नरसिंहाचार्य, सिद्दबन हळ्ळीकृष्णशर्मा, यांचे सांस्कृतिक जीवनावरील निबंध मननीय आहेत. द. वा. कुलकर्णी यांनी व्यक्तिचित्रणाचा यशस्वी प्रयोग केला आहे.

नाटक

सिंगारार्थ (१७००) याचे "मित्रविंद गोविंद" हे श्री हर्षाच्या 'रत्नावलि'-चे भाषांतर कानडीतील सर्वात जुने उपलब्ध नाटक होय. म्हैसूरचे महाराज

चामराज ओडेयर हे मोठे साहित्यप्रेमी होते व त्यांचे आस्थान कवी वसवणशास्त्री, सुच्चाशास्त्री, अनंत नारायण शास्त्री, अप्याशास्त्री, गिरिभट्ट तम्मय्या यांनी संस्कृत व इंग्रजी नाटकांची भाषांतरे त्यांच्यासाठी बनविली. विद्वान वैजटाचार्य, नंजनगूडु श्रीकंठशास्त्री, वेळ्ळावे नरहरिशास्त्री यांनी काही स्वतंत्र नाटके लिहिली. उत्तर कर्नाटकात वामनराव मास्तर यांनी गडकरी, लाडिलकर, मामा वरेरकर यांच्या नाटकांची कानडी रूपांतरे बनवून ती रंगमंचावर आणली. त्याचप्रमाणे गरूड सदाशिवराव यांनीहि, 'पादुका पट्टाभिषेक' या सारखी स्वतंत्र नाटके लिहून वसविली. हुयिलगोल नारायणराव यांनी खी धर्मरहस्य हे स्वतंत्र सामाजिक नाटक लिहिले. शेक्सपियरच्या नाटकांची सुंदर भाषांतरे श्री केसर वासुदेवाचार्यांनी केली.

आधुनिक नाटकतंत्राचे प्रणेते, कै. टी. पी. कैलास हे होत. विनोद प्रचुर विडंबनात्मक व चिंतनात्मक नाटकांची सुरवात त्यांच्या टोळ्ळुगट्टि (खरे-खोटे) या नाटकापासून झाली (१९१८). पुढील अठ्ठावीस वर्षांत (मृ. १९४७) त्यांनी, वंडवाल विन्नद वडाई (विनमांडवली थापा) "होळ्लु" "अम्मात्रगंड (वाईचे थजमान) गंडस्कर्त्री (जहांवाजवाई) वगैरे सामाजिक नाटके लिहिली. टी. पी. कैलास हे स्वतः अभिनयपटू होते व त्यामुळे सुशिक्षित समाजात नाटक, नट यांना मानाचे स्थान मिळू लागले. त्यांच्या 'कर्ण', 'परपज' ह्या शोकांतिका (Tragedies) व 'वहिष्कार', 'ब्रह्मणके', 'हुत्तदस्त्रि हुत्त' (ब्रह्म-घोटाळा) ही प्रहसने, गंभीर व लोकप्रिय आहेत.

'श्रीनिवास' (मास्ती वेंकटेश अय्यंगार) यांनी समाज जागृतीसाठी 'शांता', 'सावित्री', 'उपा', 'ताळी कोटे', 'शिवछत्रपती', 'मंजुळा', 'यशोधरा', 'काकन कोटे' इत्यादि श्रेष्ठ प्रतीची नाटके रचली. शिवराम कारंत या अष्टपैलु साहित्यिकांने ही 'नारदन गर्वभंग', 'गर्भगुडि' 'हणेवरह' (नशीब) 'कट्टेपुराण' (गच्चीवरिल गया) 'नाल्कनेय पिशाचि' (चवथे भूत) 'जंबद जानकि' (डौलाची जानकी) ही सामाजिक नाटके लिहिली व त्यांचे प्रयोग केले.

म्हैसूरच्या इतिहासावर आधारलेली 'संस' यांची नाटके, श्री. बी. एम्. श्रीकंठय्या यांची 'गदायुद्ध', 'अश्वत्थामन्' 'पारसीकर' व के. व्ही. पुट्टप्पा यांची

'रक्तक्षि', 'विस्मयान्ति' (तुफान), श्री. अ. न. कृष्णराव यांचे 'मदुवेया' मने हाळो' हे नाटक. श्री. एम. आर. श्री यांची 'नागरिक', 'धर्मदुरन्त' ही नाटके अभि-
जात व विचारप्रवर्तक ठरली आहेत.

श्री. टी. पी. कैलास यांच्या प्रमाणेच उत्तर कर्नाटकांत श्री. आद्य
रंगाचार्य (आर. व्ही. जहागीरदार) यांनी जनमनाची पकड घेणारी, विनोदप्रचुर
नाटके लिहून अनेक सामाजिक व राजनैतिक प्रश्नांवर आपली निर्भीड मते
व्यक्त केली. त्यांच्या 'वैद्यराज', 'नरकदक्षि नरसिंह', 'प्रपंच पाणिपत्तु', 'हरिज-
न्वार' (द्वयर्था (१) हरिजनवार (२) जानवे तोडून टाक) या नाटकांतून
समाजांत रूढ असलेल्या ढोंगीपणाचे व सर्वत्र पसरलेल्या असद्य अगतिकतेचे
प्रथार्थ चित्रण आढळते. जुन्या आदर्शवादी विचारांची जळमट साफ उमून
काढून वास्तववादी विचारप्रवाह निर्माण करणारी त्यांची 'उदर वैराग्य', मुक्कण
विराट पुरुष' 'पार्थ प्रतिज्ञे', 'अश्वमेध', 'शरपंजर', 'शोकचक्र' ही नाटके त्यांच्या
मूलगामी विचारसरणीची साक्ष पटवितात. उत्तर कर्नाटकांत श्री. आद्यरंगाचार्य
यांच्या नाटकाना संपादलेल्या लोकप्रियतेची जाणीव इतरांनी त्यांच्या
तंत्रांचे व कोट्यांचे अनुकरण करून लिहिल्या गेलेल्या नाटक-नाटिकांवरून
होते. श्री. एन्. के. कुलकर्णी यांची 'इलेक्शन' 'नटुमनेयक्षि' ही छोटी प्रहसने,
श्री. वेंदे लक्ष्मणराव यांची "वायवडाई (थापा)" जूजु (जुगार) 'भाम्यश्री'
'मदुवेय पत्तल' (लग्नाचे पातळ) डॉ. रं. श्री. मुगळी यांचे 'मोटरमारिका', प्रा.
गोकाकांचे 'विमर्शक वैद्य' ही नाटके या दृष्टीने उल्लेखनीय आहेत. या शिवाय
'नरोमारि' 'वीचि' या नाटककारांनीहि नाटक साहित्यांत नवीन तंत्रे उपयोगांत
आणिली आहेत.

श्री. ए. व्ही. सीतारामय्या यांनी म्हटल्याप्रमाणे स्वातन्त्र्योत्तर काळा-
तील वाङ्मय निर्मितीचे ढोवळ मानाने तीन भाग पाडता येतील (१) स्वातन्त्र्य
प्राप्तीपूर्वी पाश्चात्य साहित्याच्या प्रभावाने आकर्षिले जाऊन आधुनिक साहित्य
संप्रदाय स्थापणारे जुने साहित्यिक व त्यांचे अनुकरण करणारे तरुण लेखक.
(२) जुनेच तंत्र आदर्शवादाऐवजी लोकरंजनासाठी रावविणारे लेखक (३)

बर्लिन दोन्ही प्रकार वाजूस सारून चालीस पन्नास वर्षांपूर्वी उदयास आलेल्या ('आधुनिकतावाद'चा) 'नव्यपंथ' (modernism) चा ध्यास घेणारे नवकवी 'कुबेंपु' (रामायण दर्शन), 'डीव्हीजी' (मकु तिम्मन करग), मास्ती (नकावि), डॉ. द. रा. वेंद्रे (अरळु मरळु), 'विनायक' (बावी पृथिवी), डॉ. रं. श्री. (अपारकण्णे), 'पुतिन' (रससरस्वति), 'वीप्पी' (द्राक्षि दालिबे) हे पहिल्या वर्गातील साहित्यिक. मराठी व भारतातील इतर भाषांमधील 'नियतकालिक' साहित्यही कानडीमध्ये लोकप्रिय होत आहे. या वर्गात मनोविश्लेषणात्मक, गूढ, लैंगिक 'डिटेक्टिव्ह' व याच प्रकारचे 'श्लोक' साहित्य मोडते. या शिवाय 'इलियट' व 'पझापॉइड' यांच्या पासून स्फूर्ती घेऊन निर्मिलेले साहित्य व तसेच अगदी अलिकडचे 'प्रगतिशील' साहित्यही अपाठ्याने लोकप्रिय होत आहे.

साहित्य समीक्षा

इंग्रजी साहित्याच्या अध्ययनामुळे नव्या आणि जुन्या साहित्याचे मूल्यांकन करण्याची जी प्रवृत्ती भारतातील अनेक भाषांतून दिसून येते ती या शतकाच्या सुरवातीपासून कानडी साहित्यांतही उदयास आली व तिचे नेतृत्व गोविंद पै, पंजे मंगेशराव, श्रीकंटय्या, डॉ. डी. व्ही. गुंडप्पा, टी. एस. वेक्कणय्या यांनी केले. द. रा. वेंद्रे, 'कुबेंपु' ति. न. श्रीकंटय्या, व्ही. सीतारा-मथ्या, प्रा. व्ही. के. गोकक, व्ही. आर. कृष्णशास्त्री, एस. व्ही. रंगण्णा, शेडियापु कृष्ण भट्ट यांनी विमर्शचे दालन विशेष सजविले. महामहोपाध्याय आर. नरसिंहाचार्य यांनी कानडी साहित्याचा इतिहास प्रसिद्ध केला. डॉ. रं. श्री. मुगळी यांनी 'Heritage of Karnatak' व "कन्नड साहित्यद इतिहास" हे ग्रंथ लिहून साहित्याच्या अभ्यासकांना मोलाचे सहाय्य केले.

चरित्र

चरित्र साहित्यांत डॉ. डी. व्ही. गुंडप्पा यांचे 'गोखले चरित्र' व कुबेंपु यांचे 'विवेकानंद चरित्र' हे उल्लेखनीय ग्रंथ होत. आत्मचरित्रांत शिवराम कारंतांचे "हृच्छु मनस्सिन हच्छुमुखगळु" (वेड्या मनाचे दहा मुखवटे) बरेच

नावाजलेले आहे. शिवाय नियतकालिकांतून श्री. द. रा. वेडे, रंगराव दिवाकर इत्यादि ज्येष्ठ पुढाऱ्यांची आत्मचरित्रे त्रोटक स्वरूपांत प्रसिद्ध होत असतात.

शास्त्रीय साहित्य

सामान्य जनतेला विज्ञानाची माहिती करून देण्यासाठी श्री. हणमंत राव, यू. एल. आचार्य, के. एस. लक्ष्मणराव, के. विठ्ठल शेणै, जी. टी. नारायण-राव यांनी संघरचना केली आहे. अष्टपैलु साहित्यिक श्री. शिवराम कारंत यांनी 'बाल प्रपंच', 'विज्ञान जगत्' हे विश्वकोश प्रसिद्ध केले आहेत. श्री. शं. बा. जोशी यांनी कानडी व मराठी या दोन्ही भाषांतून भाषाशास्त्र, व्युत्पत्ती इत्यादि विषयांवर मननीय व संशोधनात्मक विचार मांडले आहेत. "कर्णन मूर-चित्र गळु (कर्णाची तीन रूपे), 'यक्ष प्रश्न', 'असंतोषवे एळोय मूल' (असंतोष हाच उत्कर्षाचा पाया) हे त्यांचे काही उद्बोधक व विचारप्रवर्तक ग्रंथ होत.

बृहत्कर्नाटकांतील साहित्यिक

मागील पन्नास वर्षांत कानडी साहित्याबद्दल सुशिक्षित वर्गात आस्था निर्माण झाली असून कर्नाटकाबाहेर व्यवसायामुळे गेलेल्या लेखकांनीही साहित्यांत बहुमोल भर टाकली आहे. कृष्णकुमार कडूर, दिनकर देसाई, व्यासराव वल्लाळ, चिदंबर कवी (प्रा. चिदंबर दीक्षित), बाय. व्ही. चित्ताल, श्रीनिवास हावनूर व कानडी आणि इंग्रजी भाषेत समान अधिकाराने काव्यरचना करणारे श्री शंकर भोक्ताशी हे बृहत्कर्नाटकांतील श्रेष्ठ साहित्यिक होत. याच प्रमाणे बी. देवराव, गंगाधर चित्ताल, हेमंत कुलकर्णी, मानवी नरसिंगराव, एच. एस. पाटील व. रंगनाथ नेगळूर, सौ. ललिता रामण्णा या लेखकांनी व कवींनी नव्या साहित्याच्या निर्मितीला हातभार लावला आहे.

भाग १ ला

ಮೊದಲನೆಯ ಪಾಠ

ತೆನ್ನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ

ಭಾಷಾ ಕನ್ನಡ

ಲಿಪಿ ದೇವನಾಗರಿ

ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೀರಬಲ್ಲನು ಇಂತೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ತೆನ್ನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣನು ವಿನೋದ
ಮತಿ. ಅವನು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅಮ್ಮೆ ಅರಸನು ಸಮೇಶನು
ನೇರೇಪಿಸಿದನು. ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರು ಸಮೇಶರ ವಂದರು. ಅವರ ಹತ್ತಿರ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ
ಪ್ರಶ್ನೆಗಲ್ಲು ಇದ್ದವು. ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಲ್ಲು ಆಶ್ರಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ರಾಮಕೃಷ್ಣನಿಗೆ
ಅನಿಸಿತು “ನಾನು ಅಂತ ಪ್ರಶ್ನೆ ತರಬೇಕು.” ಅವನು ಮನಗೊಂಡನು. ಕೆಲವು ಅಂಜನ
ಕಡ್ಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಅಮ್ಮೆ ಕಡ್ಡು ಹಗಗದಿಂದ ಬಿಗಿದು ಕಸುತಿ ತೆಗೆದ ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡು
ಕೊಂಡು ಸಮೇಶರ ವಂದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವು ಆಯಿತು.
“ಇವನು ಏನು ತಂದಿದ್ದಾನೆ?” ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಕುತುಹಲವು ಉಂಟಾಯಿತು. “ನೀನು ಏನು ತಂದಿರುವೆ?”
ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಅವನು ತಡನೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಿದನು: “ನಾನು ತಿಲಕಾಫಲ ಮಹಿಷ
ವಂಧನ ” ಅಮ್ಮೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು ತಂದಿದ್ದಾನೆ. “ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸಂಗತಿಗಲ್ಲು ಇದೆ ?” ಎಂದು
ಅವರು ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದರು. ತೆನ್ನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಿದನು “ಇದರಲ್ಲಿ ಅಂಜನ ಸಂಗತಿ-
ಗಲ್ಲು ಇದೆ. ಅಂಜನ ಕಡ್ಡಿಗೆಗಲ್ಲು ಇದೆ. ಅಮ್ಮೆ ಕಡ್ಡು ಹಗಗದಿಂದ ಬಿಗಿದು ಕಡ್ಡು ಗಂಡು
ಗಂಡು. ತಿಲಕಾಫಲ ಮಹಿಷವಂಧನ ಅಂದರೆ ಅಮ್ಮೆಕಡ್ಡು ಹಗಗದಿಂದ ಅಂಜನ ಕಡ್ಡಿಗೆ ಗಂಡು
ಕಡ್ಡು ಗಂಡು ಹಾಕುವುದು ”

ತೆನ್ನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣನ ನಗುಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಂಜನರ ಖೋಷವು ನಕ್ಕರು.

ಮೊದಲನೆಯ ಪಾಠ

ತೆನ್ನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣನು

ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೀರಬಲ್ಲನು ಇದ್ದಂತೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ
ತೆನ್ನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣನು ವಿನೋದ ಮೂರ್ತಿ. ಅವನು ವಿಜಯನಗರದ
ಅರಸನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದನು. ಅಮ್ಮೆ ಅರಸನು ಸಮೇಶನು
ನೇರೇಪಿಸಿದನು. ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರು ಸಮೇಶರ ವಂದರು. ಅವರ ಹತ್ತಿರ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ
ಪ್ರಶ್ನೆಗಲ್ಲು ಇದ್ದವು. ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಲ್ಲು ಆಶ್ರಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದರು. ರಾಮಕೃಷ್ಣನಿಗೆ
ಅನಿಸಿತು “ನಾನು ಅಂತ ಪ್ರಶ್ನೆ ತರಬೇಕು.” ಅವನು ಮನಗೊಂಡನು. ಕೆಲವು ಅಂಜನ
ಕಡ್ಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಅಮ್ಮೆ ಕಡ್ಡು ಹಗಗದಿಂದ ಬಿಗಿದು ಕಸುತಿ ತೆಗೆದ ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡು
ಕೊಂಡು ಸಮೇಶರ ವಂದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವು ಆಯಿತು.
“ಇವನು ಏನು ತಂದಿದ್ದಾನೆ?” ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಕುತುಹಲವು ಉಂಟಾಯಿತು. “ನೀನು ಏನು ತಂದಿರುವೆ?”
ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಅವನು ತಡನೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಿದನು: “ನಾನು ತಿಲಕಾಫಲ ಮಹಿಷ
ವಂಧನ ” ಅಮ್ಮೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು ತಂದಿದ್ದಾನೆ. “ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸಂಗತಿಗಲ್ಲು ಇದೆ ?” ಎಂದು
ಅವರು ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದರು. ತೆನ್ನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಿದನು “ಇದರಲ್ಲಿ ಅಂಜನ ಸಂಗತಿ-
ಗಲ್ಲು ಇದೆ. ಅಂಜನ ಕಡ್ಡಿಗೆಗಲ್ಲು ಇದೆ. ಅಮ್ಮೆ ಕಡ್ಡು ಹಗಗದಿಂದ ಬಿಗಿದು ಕಡ್ಡು ಗಂಡು
ಗಂಡು. ತಿಲಕಾಫಲ ಮಹಿಷವಂಧನ ಅಂದರೆ ಅಮ್ಮೆಕಡ್ಡು ಹಗಗದಿಂದ ಅಂಜನ ಕಡ್ಡಿಗೆ ಗಂಡು
ಕಡ್ಡು ಗಂಡು ಹಾಕುವುದು ”

मोड्ड मोड्ड ग್ರंथगळुं इद्ववुं. अवरो तम्मु तम्मु ग्रंथगळुं अक
 यवन्नु त्तिळि ह्मेळिदरु. रामकृष्णुनगे अनिसुतु: “नान्ना बन्दु
 ग्रंथ तदबेळु.” अवन्नु मुनेगे ह्मेळिदन्नु. केलवु एल्लिन कळ्ळुगे
 गळन्नु एम्मे कळ्ळुव हग्गदिन्द बिगिदु कसूळितेगेद वस्तुदळ्ळि कळ्ळु
 केळुन्दु सळ्ळुगे बन्दन्नु. अल्लिय ज्ञनगे रामकृष्णनन्नु न्नेळि
 अक्केयुवु अवुतु. “अवन्नु वन्नु तन्दिद्वाने?” एन्दु अवुगे
 कुतूहलवु लुण्ढायुतु. “न्नेन्नु वन्नु तन्दिरुवु?” एन्दु
 अवरो अवन्नु क्केळिदरु. अवन्नु तळ्ळुने लुत्तर केळ्ळुनु:
 “नान्नु ‘तिलकाष्णु मुहिष बन्धन’ एव ग्रंथवन्नु तन्दिद्वेने.”
 अदरळ्ळि योव योव संगतिगळुं इने?” एन्दु अवरो मुत्ते
 क्केळिदरु. तेन्नुल्ले रामकृष्णनु लुत्तर केळ्ळुनु: इदरळ्ळि
 एल्ल संगतिगळुं इने. एम्मे कळ्ळुव हग्गवु इदे. बिगिदु कळ्ळुव
 गळ्ळु इदे. ‘तिलकाष्णु मुहिष बन्धन’ एन्दरे एम्मे कळ्ळुव
 हग्गदिन्द एल्लिन कळ्ळुगेगळन्नु कळ्ळु गळ्ळु ह्मेळुवुदु.”

तेन्नुल्ले रामकृष्णन नगेमोतन्नु क्केळि एल्लरु योळ्ळुने
 नक्कदु.

धडा १ ला

तेन्नाली रामकृष्ण

भाषांतर

उत्तर भारतात विरवल होता त्या प्रमाणे दक्षिणेत तेन्नाली रामकृष्ण हा
 विनोदमूर्ती होता. तो विजयनगरच्या राजाच्या आश्रयास होता. एवढा
 राजाने सभा बोलावली. मोटे मोटे पंडित संमेल आले. त्यांच्या जवळ मोटे
 मोटे ग्रंथ होते. त्यांनी आपापल्या ग्रंथाचा आशय समजावून सांगितला.
 रामकृष्णाला वाटले : “मी देखील एक ग्रंथ आणावा.” त्याने घरी जाऊन काही
 तिळाच्या काठ्या म्हैस बांधण्याच्या दोराने बांधल्या व तो भरतकाम केलेल्या

कसब्बांत त्या बांधून घेऊन सभेस आला तेन्नाल लोकांता त्यास पाहून आश्चर्य वाटले. 'त्याने काय आणले आहे' असे त्यांस कुतूहल वाटले. "तू काय आणले आहेस" असे त्यांनी त्यास विचारले. त्याने चटकन उत्तर दिले "मी तिलकाष्ट महिष वंघन या नावाचा ग्रंथ आणला आहे." 'यांत कोण कोणते विषय आहेत' असे त्यांनी पुन्हा त्यास विचारले. तेन्नाली रामकृष्णाने उत्तर दिले "यांत सूर्यगोष्टी आहेत. तिळाच्या काठ्या आहेत. म्हैस बांधण्याचा दौर आहे. "तिलकाष्ट महिष वंघन" म्हणजे म्हैस बांधण्याच्या दौरात बांधलेल्या तिळाच्या काठ्या."

तेन्नाली रामकृष्णाचा विनोद ऐकून सभेतील लोकांत हशा पिकला !

उच्चार (१) शेषटचा 'अ'कार पूर्ण उच्चारला जातो उदा: अउड - पाउड
ॐ : ओ, ॐ : ऐ, ॐ : ओ, ॐ : ओ

व्याकरण

१. नानु: मी: नानु (ऊ) : मी देखील. रामनु. राम रामनु : राम सुडा
(देखू) उकारा ऐवजी (दीर्घ) उकार वापरल्यास "देखील", असा
अर्थ होतो.

२. (रामनु) मनु कृष्णनु: }
रामनु कृष्णनु } राम आणि कृष्ण.

'ऊ' काराचा अर्थ 'आणि' असा होतो. त्या संदर्भात 'मनु (आणि) हा
शब्द अनावश्यक आहे.

शब्द संग्रह

अनिसितु	अ३३३३	वाटले
अरसु (अरसनु)	अ०रु (अ०रुतु)	राजा (राजाने)
अह्मदे	अ०ह्म	शिवाय
अंते	अ०ह्म	(क्रियाविशेषण) सारखे

ಅಂಚ	ಅಂಚ	(ವಿಶೇಷಣ) ಸಾರಣಿ
ಆದಕು	ಆದಕು	ತರೀದಿಲಿಲ
ಆಯಿತು	ಆಯಿತು	ಶಾಲೆ.
ಇದಿತು	ಇದಿತು	ಹೊತೆ (ಭೂತಕಾಲ್ ನ ಪುಸ್ತಕಲಿಂಗಿ)
ಓಡಾಡು	ಓಂಟಾಡು	ತಪ್ಪಣ ಶಾಲೆ
ಅಂಚ	ಅಂಚ	ಮೈತ
ಅಂಚರಿಗೆ	ಅಂಚರಿಗೆ	ಸರ್ವಾನಾ
ಅಂಚು	ಅಂಚು	ತೀಲ
ಅಂಚು	ಅಂಚು	ಅಂಚ (ಮೃಗ್ಮನ)
ಅಂಚ	ಅಂಚ	ಖಾ ನಾಚಾ
ಅಂಚು	ಅಂಚು	ಅಂಚಣ
ಅಂಚ	ಅಂಚ	ಅಂಚ
ಕಡಿಕೊಂಡು	ಕಡಿಕೊಂಡು	ಕಾಂಚುನ ಪೆಂಚ
ಕಡಿಗೆ	ಕಡಿಗೆ	ಕಾಡ, ಕಾಡಿ
ಕಡುಕ	ಕಡುಕ	ಕಾಂಚಾಚಾ
ಕುಲಿತನು	ಕುಲಿತನು	ಕುಲಿತ
ಕೆಲವು	ಕೆಲವು	ಕಾಡಿ
ಕೆಲಿ	ಕೆಲಿ	ಅಂಚ
ಕೆಲಿದಕ	ಕೆಲಿದಕ	ವಿಚಾರಲೆ (ಭೂತಕಾಲ್ ಅನೇಕವಚನ)
ಕೊಡು	ಕೊಡು	ದಿಲೆ (ತ್ಯಾನೆ)
ಗಂಡು	ಗಂಡು	ಗಾಡ
ಗಂಡು ಹಾಕುವುದು	ಗಂಡು ಹಾಕುವುದು	ಗಾಡ ಬಾಲಣ
ತಡನೆ	ತಡನೆ	ಅಂಚ
ತಮ್ಮತಮ್ಮ	ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ	ಅಪಾಪಲೆ
ತರಬೇಕು	ತರಬೇಕು	ಅಣಾಪಾ
ತಂದಿಹಾನೆ	ತಂದಿಹಾನೆ	ಅಣಾಪಾ ಅಹೆ
ತಂದಿಹಾನಿ	ತಂದಿಹಾನಿ	ಅಣಾಪಾ ಅಹೆಸ
ತಿಲಿಸಿ ಹೆಲ್ಲ	ತಿಲಿಸಿ ಹೆಲ್ಲ	ಅಂಚಾಚು ಸಾಂಚೆ
ನಗೊವು	ನಗೊವು	ವಿನೋದ
ನಿಜವಾಗಿ	ನಿಜವಾಗಿ	ಖರೋಖರ
ನೆರೆಯಿಸು	ನೆರೆಯಿಸು	(ಸಮಾ) ಬೊಲಾಚಣೆ

गोटि	सोरडि	पाहुन
बिगिदु	मगदु	आबळुन
संदरु	मंदरु	आले
बिबि	मग्गु	उघडुन
सरति	मदः	गळी
तडुवागि	मलुवागि	साठी
माति	मंगड	बिपय—हकीकत
इया	मग्गु	दोर
होदनु	मोदनु	मेळा

ऐरडनेय पाठ

नाटकबु

भाषा कन्नड

लिपी देवनागरी

नमो नाटकबु ब्रह्म सेरुत्तदे. अदक्कागि नाबु अटनु ताडलिकके नाटयगृहके होगुत्तवे. अदरलि केस माडुवरु नाटक वांनिय नटरु.

इदु नाटकगृह. इलि नाटक सिनेमा मुंताद कार्यक्रमगळु नडेयुत्तवे. ईग नोडिरि ! पडदे एलुत्तदे. नाटकबु प्रारंभवागुत्तदे. एल्लनटरु ओडिगे सेरि प्रार्थने माडुत्तारे. हाडु मुगियुत्तदे. एल्लरु होरदु होगुत्तारे. ईग मत्तोदु पडदे वीलत्तदे. सूत्रधारनू नटियू रंगमंचद मेले वरुत्तारे. अवरु नाटकद विषयवागि संभाषणे माडुत्तारे. बलिक अवरु इव्वरु होरदु होगुत्तारे, “ सुभद्राहरण ” एंवदु ई नाटकद हेसरु.

बलरामनु तन तंगि सुभद्रेयनु दुर्योधननिगे कोडुबुदन्नु निश्चयिसुत्ताने सुभद्रेय अदक्के ओणुबुदिन्न. कृष्णनु सुभद्रेगे वेंवल कोडुत्ताने. अवनु दुर्योधनन वदलागि अर्जुननिगे सुभद्रेयन्नु कोडुव वगेगे योचिसुत्ताने, अवनु अर्जुनन बळिगे होगि अवनिगे संन्यासिय वेपवन्नु धर्मसलिकके हेळुत्ताने. अर्जुननु ओणुत्ताने अवरिव्वरु द्वारकेगे वरुत्तारे. अर्जुननु द्वारकेय होगे कडुत्ताने. कृष्णनु सुभद्रेगे सन्यासियन्नु भेडियागलिकके हेळुत्ताने. सुभद्रेयु अर्जुनन समीप वरुत्ताळे. अर्जुननु तइने अवळन्नु हिडिदुकोळुत्ताने. अवनु अवळन्नु तन रथदलि कूडिसिकोडु रथवन्नु वेगदिद नडेसुत्ताने, अवरु होदमेले कृष्णनु आनंद वडुत्ताने.

ई संगति बलरामनिगे तिलिसुत्तदे अवनु सुभद्रेय मेले कांपिसुत्ताने. कृष्णन मेले सिडिगेळुत्ताने. आमेले बलरामनिगे कृष्णनु ओळ्ळेय उदेशदिद ई नाटकवन्नु रचिसिदुदु तिलिदु वरुत्तदे. अवनु नगुत्ताने. एल्लरिगू संतोषवागुत्तदे.

इलिगे नाटकबु मुगियुत्तदे. मत्तोम्मे एल्ल नटरु ओडिगे सेरुत्तारे. अवरु भरतवाक्यवन्नु हाडुत्तारे.

ನೇರೇ ವೀಡುತದೇ, ನಾಟಕವು ಉತ್ತಮವೇ. "ನಾಟಕ ಚರಾಗಿದೆ". ಉತ್ತಮ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ
ಮನಗೇ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಎರಡನೆಯ ಪಾಠ

ನಾಟಕವು

ನಮಗೆ ನಾಟಕವು ಬಹಳ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಅದನ್ನು
ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ನಾಟಕಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ
ವರು ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಯ ನಟರು.

ಇದು ನಾಟಕಗೃಹ. ಇಲ್ಲಿ ನಾಟಕ, ಸಿನೆಮಾ ಮುಂತಾದ
ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಈಗ ನೋಡಿರಿ! ಪಡದೆ ವಿಳುಪ್ಪದೆ.
ನಾಟಕವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ನಟರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ
ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಡು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟು ಹೋಗು
ತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಮತ್ತೊಂದು ಪಡದೆ ವಿಳುಪ್ಪದೆ. ಸೂತ್ರಧಾರನೂ
ನಟಿಯೂ ರಂಗಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ನಾಟಕದ ವಿಷಯ
ವಾಗಿ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬಳಿಕ ಅವರು ಇಬ್ಬರೂ ಹೊರಟು
ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. "ಸುಭದ್ರಾಹರಣ" ಎಂಬುದು ಈ ನಾಟಕದ ಹೆಸರು.

ಬಲರಾಮನು ತನ್ನ ತಂಗಿ ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ
ಕೊಡುವುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸುಭದ್ರೆಯು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ.
ಕೃಷ್ಣನು ಸುಭದ್ರೆಗೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ದುರ್ಯೋಧನನ
ಬದಲಾಗಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಬಗೆಗೆ ಯೋಚಿಸು
ತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಅರ್ಜುನನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನಿಗೆ ಸನ್ಮಾನ್ವಿತಿಯ
ಸೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅರ್ಜುನನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆ.
ಅವನಿಬ್ಬರೂ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಜುನನು ದ್ವಾರಕೆಯ ಹೊರಗೆ
ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಕೃಷ್ಣನು ಸುಭದ್ರೆಗೆ ಸನ್ಮಾನ್ವಿತಿಯನ್ನು ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ
ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸುಭದ್ರೆಯು ಅರ್ಜುನನ ಸಮೀಪ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಅರ್ಜುನನು
ತಟ್ಟಿನೆ ಅವಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ರಥದಲ್ಲಿ

करोडिसिक्कीण्डु रघुवन्नु म्हेगमिन्द नदेसुत्ताने. अनरा ह्मोद म्हेले कृष्णनु असन्दबडुत्ताने.

ಈ ಸಂಗತಿ ಬಲರಾಮನಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅವನು ಸುಭದ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ಪಿಟ್ಟುಗಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ಒಳ್ಳೆಯ ಬುದ್ಧೇಶದಿಂದ ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ರಚಿಸಿದುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅವನು ನಗುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾಟಕವು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲ ನಟರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಭಾರತವಾಕ್ಯವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ.

ತೆರೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಳುತ್ತೇವೆ. "ನಾಟಕ ಚಿನ್ನಾಗಿದೆ" ಎನ್ನುತ್ತ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ.

धडा २ रा

नाटक

भाषांतर

आम्हाला नाटक फार आवडते. ते पाहण्यास आम्ही नाटकगृहांत जातो. त्यात काम करणारे नाटककर्पनांतील नट असतात.

हे नाट्यगृह. येथे नाटक सिनेमा वगैरे कार्यक्रम चालतात. आता पाहो. पडदा उचलला जातो, नाटक सुरू होते. सर्व नट एकत्र येऊन प्रार्थना करतात. गाणे संपते. सगळेच निवून जातात. आता दुसरा एक पडदा पडतो. सूत्रधार आणि नटी रंगमंचावर येतात. ते नाटकाविषयी संभाषण करतात. त्यानंतर ती दोघेही निवून जातात. "सुभद्राहरण हरण" असे या नाटकाचे नाव आहे.

बलराम आपली बहीण सुभद्रा हिला दुर्योधनाला देण्याचा निश्चय करतो. सुभद्रा त्याला कबूल होत नाही. कृष्ण सुभद्रेला पाठिंबा देतो, तो

सुभद्रेला दृष्योभनाऐवजी अर्जुनाला देण्याचा विचार करतो. तो अर्जुनाकडे जाऊन त्यास संन्याशाचा वेप धारण करण्यास सांगतो. अर्जुन कबूल होतो. ते दोघे द्वारकेस येतात. अर्जुन द्वारकेच्या बाहेर वसतो. कृष्ण सुभद्रेला संन्याशाचे दर्शन घ्याव्याला सांगतो. ती अर्जुनाच्या जवळ जाते. तो तिला एकदम पकडतो. तिला आपल्या रथात वसवून घेऊन रथ वेगाने चालवितो. ती गेल्यानंतर कृष्णाला आनंद होतो.

ही इकीकत बलरामाला कळते. तो सुभदेवर रागावतो. त्याला कृष्णाचा राग येतो. त्यानंतर बलरामास कळून येते की कृष्णाने चांगल्या हेतूने ते नाटक रचले होते. त्याला हसू येते. सगळ्यांना आनंद होतो.

येथे नाटक संपते. पुन्हा एकदा सर्व नट एकत्र येतात व भरत वाक्य गातात.

पडदा पडतो. आम्ही सर्व उठतो. नाटक छान आहे असे म्हणत आपापल्या घरी जातो.

व्याकरण : संधी

स्वरसंधी : दोन स्वर एकत्र आले असता पहिल्या स्वराचा लोप होतो.

अब॒रु + इ॒ब॒रु : अव॒रि॒ब॒रु.

आनं॒द॒बु + आ॒गु॒त्त॒दे : आनं॒द॒बा॒गु॒त्त॒दे.

ना॒बु + अ॒ल्ल॒रु = ना॒व॒ल्ल॒रु.

अर्थजन संधी : जोड शब्दांत दुसऱ्या शब्दाच्या पहिल्या अक्षरा ऐवजी तिसरे वर्गीय अक्षर येते.

आनं॒द + प॒डु॒त्त॒रे = आनं॒द॒प॒डु॒त्त॒रे.

म॒ने + के॒ल॒स = म॒ने॒के॒ल॒स.

द॒य + तो॒रु = द॒य॒तो॒रु.

शब्द संग्रह

अवकागि	अवकागि	त्यासाठी
आमेले	आमेले	त्यानंतर
इकक	इकक	रोवे
इलि	इलि	येथे
इलिगे	इलिगे	याटिकाणी
ऐल्लुत्त	ऐल्लुत्त	म्हणत
ऐववु	ऐववु	थानावाचे
एल्लु	एल्लु	उठणे
ओट्टिगे	ओट्टिगे	एकत्र
ओणु	ओणु	कवून होणे
कडिसु	कडिसु	वसविणे
केल्लु	केल्लु	काही
केल्ल	केल्ल	काम
कोडुबुदल्लु	कोडुबुदल्लु	देण्याचे
कोपिसु	कोपिसु	गमावणे
चन्नागि (क्रि. वि.)	चन्नागि	ज्ञान, चांगले,
तन्न	तन्न	आपले
तिल्लियु	तिल्लियु	समजणे
तेरे	तेरे	पडदा
नडैसु	नडैसु	चालवणे
नोडु	नोडु	पाहणे
नोडिरि	नोडिरि	(तुम्ही) पाहा
घगेगे	घगेगे	ग्रहल-विषयी
वदल्लगि	वदल्लगि	ऐवजी
वरु	वरु	थेणे
वळिक	वळिक	नंतर
वीळु	वीळु	पडणे
वैवल	वैवल	पाडिवा
मत्तान्दु	मत्तान्दु	दुसरा एक
मुगि	मुगि	संपणे

मुंताद	मयुंठरद	बगीर इथारि
मोचिसु	मोराउम	विचार करणै
विषयवागि	मजुमर	विषयी
शिदिनेळु	मूनि	रामावणे
मेरु	मोरा	(एकत्र) मिळणे
मोरा	मंगळ	सोबतीस-बरोबर
स्वतद	मूठद	स्वतःने
हादु	मरळ	माणे
दिदि दुकोळळु	मिळिदु कोळ	पकडणे
बोरदुहोरु	मोरळु मोरग	निघूनबाणे
होरगे	मोरग	बाहेर
होदमेले	मोरमेल	गेन्यानंतर

ಮೂರನೆಯ ಪಾಠ

ಔಡಿಸನ

ಭಾಷಾ ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿ ದೇವನಾಗರಿ

ಔಡಿಸನನು ಅಮೆರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯ ಮಿಲನ್ ಎಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನು ದೊಡ್ಡ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಗ್ರಾಮೋಫೋನ್, ಇಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ದೀಪ, ಚಿತ್ರಪಟದ ಕ್ಯಾಮೆರಾ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದನು.

ಅವನು ಹತ್ತಿವರುಪದವಿನಿಹಾಗ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಯೊಂದನ್ನು ತೆರೆದನು. ತನ್ನ ಬಲಿಯಿಲ್ಲದ ಫಿಲ್ಮ್ ಹಣವನ್ನು ರಸಾಯನಗಲ ಸಲುವಾಗಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹಣವು ಬೇಕಾಯಿತು. ಅದರ ಸಲುವಾಗಿ ಅವನು ಉಗಿಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ತರುವಾಯ ಅವನು ಸ್ವಂತದ ಬರೆಯುವ ಪತ್ರವನ್ನು ತೆರೆದನು. ಬರೆಯುವ ಪತ್ರದ ಫಿಲ್ಮ್ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಅವನು ಅಂಚಿನಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಛಾಪಖಾನೆಯು ಉಗಿಬಂಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತು. ಅವನು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಅಂಚಿನಿಂದ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿತು. ಔಡಿಸನನು ಅದನ್ನು ಬೇಗ ಆರಿಸಿದನು. 'ಆದರೆ ಗಾಡಿನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಿಡಿದೆದ್ದು ಬಂತು. ಅವನು ಔಡಿಸನನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಅಂಚಿನಿಂದ ಜೋಗಿ ಹೊಡೆದನು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ಕೆಲವು ನಾಳೆ ಬಿಡಿದನು.

ತರುವಾಯ ಅವನು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವಾಗ ಅಂಚಿನಿಂದ ಅವನು ಮೋರೆಗೆ ರಸಾಯನವು ಸಿಡಿಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ಮುಖವು ಮುಟ್ಟಿತು.

ಔಡಿಸನನು ಸಾವಿರಾರು ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದನು. ಅವನು ಬಹಳ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಧನೆಗಲ ಮೂಲಕ ಅಮೆರಿಕೆಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ದೇಶದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದನು.

ಮೂರನೆಯ ಪಾಠ

ಎಡಿಸನನು

ಎಡಿಸನನು ಅಮೆರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯ ಮಿಲನ್ ಎಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನು ದೊಡ್ಡ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು

ಗ್ರಾಮೋಫೋನ್, ರಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ದೀಪ, ಚಿತ್ರ ಪಟದ ಕ್ಯಾಮರಾ ಮುಂತಾದ
ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದನು. ಅವನು ಹತ್ತು ವರುಷದವನಿರುವಾಗ
ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಯೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದನು. ತನ್ನ
ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಹೂವನ್ನು ರಸಾಯನಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಖರ್ಚು
ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹಣ ಬೇಕಾಯಿತು. ಅದರ
ಸಲುವಾಗಿ ಅವನು ಉಗಿಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಗಳನ್ನು
ಗೂಡಹತ್ತಿದನು. ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ತರುವಾಯ ಅವನು ಸ್ವಂತದ
ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದನು. ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರದ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು
ಅವನು ಒಪ್ಪಿನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಛಾಪಖಾನೆಯು ಉಗಿ
ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಅವನು ಕೆಲಸಮಾಡುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಕೈಲು ಹಚ್ಚಿಗೆ
ಜೊತೆ ಹತ್ತಿತು. ಎಡಿಸನ್ ಅದನ್ನು ಬೇಗ ಅರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಗಾರ್ಡ್
ನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. ಅವನು ಎಡಿಸನ್‌ನ ಕನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಒಳ್ಳೆ
ಜೋರಾಗಿ ಹೊಡೆದನು. ಅದರಿಂದ ಅವನು ಕೆಪ್ಪನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟನು.

ತರುವಾಯ ಅವನು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು
ಮಾಡಹತ್ತಿದನು. ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಅವನ ಮೋರೆಗೆ
ರಸಾಯನವು ಸಿಡಿಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವನ ಮುಖವು ಸುಟ್ಟಿತು.

ಎಡಿಸನ್‌ನು ಸಾವಿರಾರು ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದನು. ಅವನು
ಬಹಳ ಸರಿಶ್ರಮ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದ ಶೋಧನೆಗಳ
ಮೂಲಕ ಅಮೇರಿಕೆಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಬೆಳೆಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನು ತನ
ದೇಶದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದನು.

ಖಡಾ ೩ ರಾ

ಐಡಿಸನ್

ಐಡಿಸನ್ ಅಮೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಲನ್ ಗಾಂವಿ ಜನ್ಮಲಾ. ತಾಂ. ಒಂ. ಮೊಠಾ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ
ಮಣ್ಣುನ್ ನಾಟಾಜಲಾ ಹೊತಾ. ಲ್ಯಾನಿ ಗ್ರಾಮೋಫೋನ್, ವಿಜೇಚೆ ದಿವೆ ಇತ್ಯಾದಿಚಾ ಶೋಧ ಲಾಖಲಾ.

दहा वर्षांचा असताना त्याने आपल्या घरीच प्रयोग शाला काढली. आपल्या जवळचे सर्व पैसे त्याने रसायनांसाठी खर्च केले. त्याला अधिक पैसा हवा होता. त्यासाठी तो आगगाडीच्या डब्यांत वर्तमानपत्रे विकू लागला. काही दिवसांनंतर त्याने स्वतःचे वर्तमानपत्र काढले. वर्तमानपत्राचे सर्व काम तो एकटाच करी. त्याचा छापखाना आगगाडीतच होता तो काम करित असताना एकदा आगगाडीच्या डब्याला आग लागली. एडिसनने ती चटकन् विझविली. पण गाड्याला फार राग आला. त्याने त्याच्या कानशिलावर एक सणसणीत चपराक मारली त्यामुळे तो बहिरा झाला.

नंतर त्याने आपल्या घरीच प्रयोग करण्यास सुरवात केली. प्रयोग करताना एकदा त्याच्या तोंडाला अॅसिड लागले. त्यामुळे त्याचा चेहरा भाजला.

एडिसनने हजारो यंत्रांचा शोध लावला. त्याने खूप परिश्रम केले. त्याने लावलेल्या शोधामुळे अमेरिकेचा व्यापार वाढला. अशारीतीने त्याने आपल्या देशाची संपत्ती वाढविली.

व्याकरण

- (१) 'विड्' (सोडणे) हे सहायक क्रियापद जोडल्याने मूल क्रियापदाच्या अर्थास जोर येतो. उदा०
 तिन्नु = खा. तिंदुविड्डु : खाऊन टाक.
 होदनु : गेला. होगिबिड्डनु = (केव्हाच) गेला
 विड्डु : सोड : विट्टुविड्डु : सोडून दे.
- (२) 'ए' प्रत्यय लावल्याने मराठीतील 'च' सारखा अर्थ निघतो.
 मनेयल्लि : घरात, मनेयल्लिये : घरातच.
 नानु : मी, नाने : मीच.
 आग (ले) बेकु : झालाच पाहिजे.
- (३) ओंदु : एक, ओंब्व : एकूण
 ओंदु ऊरु : एक गाव, ऊरोंदु (ऊरु + ओंदु)
 ओब्वमनुष्य : एक माणूस, मनुष्यनोब्वनु (मनुष्यनु + ओब्वनु)

शब्द संग्रह

अदर सलुवागि	ಅದರ ಸಲುವಾಗ	त्यासाठी
आदरे	ಅದರೆ	परन्तु
अगिबोडि	ಅಗಿಬೌಡಿ	आगमाडी
अर	ಅರ	गाव
ओळळे	ಒಳ್ಳೆ	कार
केन्ने	ಕೆನ್ನೆ	गारु
कंप	ಕೆಂಪು	बाहिरा
तेगे	ತೆಗೆ	काढणे
भोक	ಬೊಕ್ಕ	आग
मेळे	ಮೆಳ್ಳೆ	बाढणे
वेकारु	ವೇಕಾರು	छागणे
भग	ಬೆಗ	लथकर
मार	ಮಾರ	विकणे
मुळक	ಮೂಲಕ	(त्या) मुळे
मोरि	ಮೋರೆ	तोड
साविराक	ಸಾವಿರಾಕ	हजारो
(साविर + आरु)		(साविर : हजार+आरु : सहा)
सिडि	ಸಿಡಿ	छागणे, उसळणे.
इण	ಇಣ	पैसा
हीगे	ಹೀಗೆ	अशारीतीने
हेचिसु	ಹೆಚ್ಚಿಸು	बाढविणे
होडे	ಹೊಡೆ	१ मारणे २ वाजणे
		(उदा : इत्तुहोडेयितु=दहा वाजले)

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾಠ

ಮಂಜಾವಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿದೆ

ಭಾಷಾ ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿ ದೇವನಾಗರಿ

ಕೊಠಿ ಕುಗಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸೂರ್ಯನು ಮೃದುವನು. ಮೆಚ್ಚು, ಇವನಿಗಿಂತ ಇಬ್ಬರೂ
ಮಾಡುವಾಗುವರು. ಜನರು ಕತ್ತಕುಸುಕು (ಬೆಳ್ಳು ಕಡೆಗೆ) ಹೋಗಿ ಬರುವರು. ಮುಖವನ್ನು ತೋಡು
ಕೊಡುವರು. ಹಲ್ಲು ನಿಷ್ಕುವರು. ಕೆಲವರು "ಬ್ರಶ" ನಿಂದ ಹಲ್ಲು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುವರು.
ಅಮ್ಮನೇ ಮನೆಯವರೊಳಗೆ ಸೇರಿ ಚಹ (ಟಿ) ಕುಡಿಯುವರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರ (ಪೆಪರ್) ಬರು
ವುದು. ಅದನ್ನು ಅಂದಲಿಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಆತುರ ಪಡುವರು. ತರುವಾಯ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ನಾನ (ಜಲಕ್)
ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು. ಮುಂದು ಹತ್ತ ಗಂಟೆಗೆ ಅಡುಗೆಯಾಗುವುದು. ತಾಯಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಊಟಕ್ಕೆ
ಬಡಿಸುವಳು.

ಹತ್ತನೇ ಗಂಟೆಗೆ ಹುಡುಗರು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವರು. ತಂದೆ ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋಗುವನು. ಅವನು
ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಪಾಕೆದರೇ ನಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಬಂದುಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಟಾಂಗಾಗಲಿ ಇವೆ. ಆದರೆ
ಅವು ಬಹಳ ದುಬಾರಿ. ಸಾಕಾರಕ್ಕೂ ಮಾತ್ರ ಟಾಂಗಾಗಲಿ ಕುಳ್ಳಿತು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಅಕ್ಕಲಿಗರು ಬಡಿಗೆಗೆ ಲಗತ್ತಾಗಲಿ ಹುಡುಗರ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು. ಕೆಲವರು ಹಗಲ ಮೇಲೆ
ಬಾರಕಾಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಲಗತ್ತಾಗಲಿ ಹೊಡೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ಮಂಜಾನೇ ಲಗತ್ತಾಗಲಿ ಮು
ಗಿಗೆ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ತೆರೆಯುತ್ತವೆ. ಕಾಯಿಪಟ್ಟಣ ಪೇಟೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮುಖಿತವಾಗಿ ಮುಖಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಂಜಾನೇ ಹಗಲಿಗಿಗೆ ಬಹಳ ಕೆಲಸ. ಅವರು ಕಸಗುಡಿಸುವರು. ನೆಲವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವರು.
ರಂಗಲಿಯನ್ನು ಹಾಕುವರು. ಬಡೆಗಲಿಗನ್ನು ಅಂಗಿಯುವರು. ಮೊಸರು ಕಡೆದು ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯುವರು.
ಗಂಡಸರು ಮನು ಹುಡುಗರು ಹೊರಗೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಮೇಲೆ ಉಡಿದ ಕೆಲಸಗಲಿಗಲಿ ತೊಡಗುವರು.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾಠ

ಮುಂಜಾವಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿದೆ

ಕೊಠಿ ಕುಗಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸೂರ್ಯನು ಮೃದುವನು.
ಮಂಜು, ಇಬ್ಬರೂ ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಮಾಯವಾಗುವವು. ಜನರು ಏಳುವರು.

ಕಕ್ಕಸಕ್ಕೆ (ಬಯಲು ಕಡೆಗೆ) ಹೋಗಿ ಬರುವರು. ಮುಖವನ್ನು ತೊಳೆದು ಕೊಳ್ಳುವರು. ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕುವರು. ಕೆಲವರು 'ಬ್ರಹ್ಮ'ನಿಂದ ಹಲ್ಲು ಉಜ್ಜಿ ಕೊಳ್ಳುವರು. ಆ ಮೇಲೆ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಚಹ (ಟೀ) ಕುಡಿಯುವರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರ (ಪೇಪರು) ಬರುವದು. ಅದನ್ನು ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಆಸುರಪಡುವರು. ತರುವಾಯ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ನಾನ (ಜಳಕೆ) ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು.

ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಅಡುಗೆಯಾಗುವುದು. ತಾಯಿ ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸುವಳು.

ಹತ್ತೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಹುಡುಗರು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವರು. ತಂದೆ ಕಚೇರಿಗೆ ಹೋಗುವನು. ಅವನು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಯಾಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಊರಲ್ಲಿ ಬಸ್ಸುಗಳು ಇಲ್ಲ. ಟಾಂಗಾಗಳು ಇವೆ. ಆದರೆ ಅವು ಬಹಳ ದುಬಾರಿ. ಸಾವಕಾರರು ಮಾತ್ರ ಟಾಂಗಾದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಏಕೈಲಿಗರು ಬಂಡಿಗೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೂಡಿ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು. ಕೆಲವರು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಬಾರಕೋಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ಮುಂಜಾನೆ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯ ಸುಮಾರಿಗೆ ಅಂಗಡಿಗಳು ತೆರೆಯುತ್ತವೆ. ಕಾಯಿ ಪಲ್ಲಿಯ ಪೇಟೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಸುರುವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುಂಜಾನೆ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಬಹಳ ಕೆಲಸ. ಅವರು ಕಸಗೂಡಿಸುವರು. ಕೆಲವನ್ನು ಸಾರಿಸುವರು. ರಂಗೋಲಿಯನ್ನು ಹಾಕುವರು. ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಒಗೆಯುವರು. ವೊಸರು ಕಡೆದು ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯುವರು. ಗಂಡಸರು ಮಾತ್ರ ಹುಡುಗರು ಹೊರಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಉಳಿದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಗುವರು.

धडा ४ था

सकाळच्या वेळी

माघांतर

कोंवडा आरवला, थोड्या वेळानंतर उजाडेल. सूर्य उगवेल, धुकें, दव हे सर्व नाहीसे होतील, लोक उठतील, शौचास जाऊन येतील, तोंड धुतील, दात घासतील, काही लोक ब्रशाने दात साफ करतील. त्या नंतर घरातील सर्व लोक एकत्र जमून चहा पितील.

इतक्यात वर्तमान पत्र येईल, ते वाचण्यासाठी सगळे धडपड करतील त्या नंतर सर्वजण आंघोळ करण्यास जातील, दहाच्या सुमारास स्वयंपाक तयार होईल. आई जेवायला बघेल.

साडे दहाच्या सुमारास मुले शाळेला जातील, वडील ऑफीसला जातील, ते पायी जातील कारण आमच्या गावात वसेत नाहीत. दांगे आहेत पण ते फार महानग. श्रीमंत लोक तेवढेच टांग्यातून जातात.

शेतकरी बैल गाडीस जुपून शेतावर जातील. काहीजण लांबावर आसूड टाकून बैल हाकून नेतील.

सकाळी आठच्या सुमारास दुकाने उघडतात. भाजी बाजार त्याच्या आधी सुरु होतो.

सकाळच्या वेळी घायकाना कामे फार असतात. त्या केर काढतील, जमीन सारतील, गंगोळी घालतील, कपडे धुतील, दही घुसवून लोणी काढतील, पुरुष व मुले बाहेर गेल्यावर इतर कामांत गुंततील.

शब्द संग्रह

आतुरपडू	उठारु उठारु	धडपड करणे
इच्चनि	उच्चुनु	धुकें
इह	उह	नाही
इधरल्लि	उधुल्लु	इतक्यांत

उजिजकोळु	उज्जु कोळु	(दात) पासणे
पुनु	पुनु	पेल
ओकलिम	ओकुलम	शेतकरी
ओगे	ओगे	धुणे
कक्कुस	कक्कुस	शौचकुम
(गीसक) कंड	(गीसक) कंड	(दही) कुसळणे
कसगुडिसु	कसगुडिसु	केर काढणे
कुडि	कुडि	पिणे
पुनु	पुनु	(कांबडा) आरवणे २ हाक मारणे
कोलि	कोलि	कोयडा
गंटे	गंटे	तास
गटिगे	गंटीगे	बाजता
गंडसु	गंडसु	पुरुष
सुवाय	सुवाय	त्यानंतर
तिक्कु	तिक्कु	वासणे
गे	गे	कारणे, उषडणे
गोडगु	गोडगु	गुंतणे
गोळे	गोळे	साफ करणे
गुपारि	गुपारि	महाग
नडे	नडे	चालणे
नेल	नेल	जमीन
बंद	बंद	कपडा
बहळ	बहळ	फार
बारकोल	बारकोल	आधुड, चावूक
गेणे	गेणे	ओशी
बोतु	बोतु	बेल

ऐदनेय पाठ

राष्ट्रीय उद्यान

भाषा कन्नड

लिपी देवनागरी

आम्मे नम्म शालेय हुडुगुरू, हुडुगेयरु गुरुगच्छ कूडि मुंय्य हत्तरविरुव
महात्मा गांधी राष्ट्रीय उद्यानके होगवेकेतु निश्चयिसिदरु. नन्न आव्व गेल्लेयनु
नन्न बल्लिगे वेटु "नान् राष्ट्रीय उद्यानके वरुविया!" एंदु केल्लिदनु.

नानु केल्लिदेनु : राष्ट्रीय उद्यान ऐल्लि इदे!

अव्वु उत्तर कोट्टनु : बोरिवलिय हत्तर.

नानु केल्लिदेनु : अल्लिगे हेगे होगवेकु!

अव्वु हेल्लिदनु : पश्चिम रेल्वेयिदे.

नानु : एष्टु जन वरुवरु!

अव्वु : सुमारु ऐव्वु मंदि.

नानु : याबाग होरडवेकु!

अव्वु : मुंदिन तिगळ हत्तनेय तारीखिगे.

नानु : एष्टु गेटेगे!

अव्वु : मुंजाने आरु गेटेगे.

नानु : नावु नम्म संगड एनेनु तरवेकु!

अव्वु : प्रतियोव्वनु तन्न दुवाळु, साव्वुन, नीरिन पात्रे मत्तु बरे केकाद
वस्तुगळन्नुतरवेकु. अन्दरे इस्पेटु, ट्रान्झिस्टर, केमेरा, कोळ्ळु,
पिटीलु मुंतादुवुगळन्नु तरबहुदु.

नानु : खर्चु यारु कोडवेकु!

अव्वु : एल्लरु पडि हाकि होगवेकु.

नानु : ऊटद व्यक्स्थे (एपाडु) एनु!

अव्वु : नावु ऊटद हागू तिडिय सामानुगळन्नु मनेयिद कडिकोंडु
वरवेकु.

नानु : अल्लि नोडतक स्थळगळु इयें!

ಅವನು : ಓಹೋ! ಬೆಕಾದಪ್ಪು ಇವೆ. ಸೊಗಸಾದ ಟ್ರೂಟ್, ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಸ್ಮಾರಕ.
ಮತ್ತು ಹತ್ತರದಕ್ಷಿಣೆ ಕಾನ್ಹೇರಿಯ ಗವಿಗಾಲು ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳು.

ನಾನು : ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಅಂಟು?

ಅವನು : ಅಲ್ಲಿ ಟ್ರೂಟ್ ಮೇಲೆ ಮೊದಲು ಟಿ-ಕಾರ್ಪ್, ಅಮ್ಮೇಲೆ ಪೆಂಚಾಡುಗಳು, ಇನ್ನೇ ಬೇರೆ
ಆಡುಗಳು, ಮಯಾಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂಟೆ, ಒಂಟೆ ಮಾರಿದ ಮೇಲೆ ಹರಟೆ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿ.
ಅಮ್ಮೇಲೆ ಮನೋರಂಜನೀಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು. ತರುಣರ ಅತಿಶಯ ಅಭ್ಯಾಸ.
ಸಂಜೆಯ ಒಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಯಾಣ.

ನಾನು : ಸಾರಿ! ನಾವು ಒಂಟೆ ಮೊಗಸಾಂಧ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಯಾವಿಸಿರುವಿರಿ. ನಾನು
ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬರುವೆನು.

ಐದನೆಯ ಸಾಂಧ

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಘಾಟನೆ

ಒಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಹುಡುಗರೂ, ಹುಡುಗಿಯರೂ, ಗುರುಗಳೂ
ಕೂಡಿ ಮುಂಜ್ಜಿಯ ಹತ್ತಿರ ವಿರುವ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ
ಉದ್ಘಾಟನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ನನ್ನ ಒಬ್ಬ ಗೆಳೆಯನು
ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು: “ನೀನೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಘಾಟನೆಗೆ ಬರುವೆಯಾ?”
ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ನಾನು ಕೇಳಿದೆನು: ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ಘಾಟನೆ ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ?

ಅವನು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು: ಬೋರಿವಲಿಯ ಹತ್ತಿರ.

ನಾನು ಕೇಳಿದೆನು: ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೋಗಬೇಕು?

ಅವನು ಹೇಳಿದನು: ಪಶ್ಚಿಮ ರೈಲ್ವೆಯಿಂದ

ನಾನು: ಎಷ್ಟು ಜನ ಬರುವರು?

ಅವನು: ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ಮಂದಿ.

ನಾನು: ಯಾವಾಗ ಹೋಗಬೇಕು?

ಅವನು: ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳ ಹತ್ತನೆಯ ತಾರೀಖಿಗೆ.

ನಾನು: ಎಷ್ಟು ಗಂಟೆಗೆ?

ಅವನು: ಮುಂಜಾನೆ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ.

ನಾನು: ನಾವು ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಏನೇನು ತರಬೇಕು?

ಅವನು: ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಟುವಾಲು, ಸಾಬೂನು, ನೀರಿನ ಪಾತ್ರೆ (ಲೋಟ) ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತರಬೇಕು. ಎಂದರೆ, ಇಫ್ಫೇಟು, ಟ್ರಾಂಝಿಸ್ಟರ್, ಕ್ಯಾಮರಾ, ಕೊಳಲು, ಓಟೇಲು ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ತರಬಹುದು.

ನಾನು: ಬುರ್ಕು ಯಾರು ಕೊಡಬೇಕು?

ಅವನು: ಎಲ್ಲರೂ ಪಟ್ಟಿ ಹಾಕಿ ಹೋಗುವವು

ನಾನು: ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ (ಏರ್‍ರಾಂಡು) ಏನು?

ಅವನು: ನಾವು ಊಟದ ಹಾಗೂ ತಿಂಡಿಯ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು.

ನಾನು: ಅಲ್ಲಿ ನೋಡತಕ್ಕ ಸ್ಥಳಗಳು ಇವೆಯೋ?

ಅವನು: ಓಹೋ! ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಇವೆ. ಸೊಗಸಾದ ಹೂ ದೋಟಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಸ್ಮಾರಕ, ಮತ್ತು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾನ್ಸ್ಟೇಬಲಿಯ ಗವಿಗಳು. ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳು.

ನಾನು: ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಉಂಟು?

ಅವನು: ಅಲ್ಲಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಮೊದಲು ಟೀ ಕಾಫಿ. ಆ ಮೇಲೆ ಸಂದ್ವಿಚ್ಚಿಗಳು, ಇಲ್ಲವೇ ಬೇರೆ ಆಟಗಳು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಊಟ. ಊಟ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಹರಟೆ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿ. ಆ ಮೇಲೆ ಮನೋರಂಜನೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು. ತರುವಾಯ ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಡ್ಡಾಟಿ. ಸಂಜೆಯ ಏಳು ಗಂಟೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಯಾಣ.

ನಾನು: ಸರಿ! ನೀವು ಒಳ್ಳೆ ಸೊಗಸಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಮೋಡಿಸಿರುವಿರಿ. ನಾನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬರುವೆನು.

धडा ५ वा

राष्ट्रीय उद्यान

भाषांतर

एकदा आमच्या शाळेतील मुले, मुली व गुरुजी यांना मुंबई जवळील मातामा गांधी राष्ट्रीय उद्यानास जाण्याचे ठरविले. माझ्या एका मित्राने माझ्याकडे येऊन विचारले, तरी राष्ट्रीय उद्यानांत येतील काय !

मी म्हणालो : राष्ट्रीय उद्यान कोठेसे आहे !

त्याने उत्तर दिले : बोरिवली जवळ.

मी विचारले : तेथे कसे जावयाचे !

त्याने सांगितले : पश्चिम रेल्वेने.

मी : किती लोक येणार आहेत ?

तो : सुमारे पन्नास लोक.

मी : कधी निघावयाचे ?

तो : पुढच्या महिन्याच्या दहा तारखेला.

मी : किती वाजता ?

तो : सकाळी सहा वाजता

मी : बरोबर काय काय आणावयाचे ?

तो : प्रत्येकाने आपला टोकेल, सावण, पाण्याचा ग्लास आणि इतर वस्तू आणाव्यात म्हणजे पत्तेजोड, ट्रान्झिस्टर, कॅमेरा, फ्लुइड, व्हायोलिन वगैरे वस्तू आणता येतील.

मी : खर्च कोण करणार ?

तो : आम्हीं सर्व वर्गीणी देऊन जाणार.

मी : जेवणाची काय व्यवस्था !

तो : आम्ही जेवणाचे व पराळाचे पदार्थ घरातून आणावयाचे.

मी : तेथे पाहाण्यासारखी ठिकाणे आहेत !

तो : हो ! पुष्कळ आहेत. सुंदर फुलवाग, गांधीजींचे स्मारक व जवळच कान्हेरीची लेणी. ही सर्व प्रेक्षणीय ठिकाणे आहेत.

मी : आणखी कोणते कार्यक्रम आहेत ?

तो : तेथे गेल्यानंतर प्रथम चहा काफी नंतर शर्यती किंवा इतर खेळ, दुपारी जेवण. जेवण शाक्यावर गप्पा आणि विश्रांती, न्यानंतर करमणुकीचे कार्यक्रम. ते आठोपल्यावर थोडेसे फिरणे. संध्याकाळी तेथून निघणे.

मी : हान ! तुम्ही फार चांगला कार्यक्रम आखला आहे. मी अवश्य येईन.

शब्दार्थ

अड्याट	ಅಡ್ಡುಟ	फिरणे
आट	ಅಟ	खेळ
इस्पेट	ಇಸ್ಪೆಟ	पत्तेजोड
ऊट	ಊಟ	जेवण
कोळल	ಕೊಳಲ	पावा लसूट
गवि	ಗವಿ	लेणी
तिंगळ	ತಿಂಗಳ	महिना
तिंडिय सामान	ತಿಂಡಿಯ ಸಾಮಾನು	फराळाचे पदार्थ
पिटील	ಪಿಟೀಲು	व्हायोलिन
पंद्याट	ಪಂದ್ಯಾಟ	शर्यत
पट्टि	ಪಟ್ಟಿ	वर्गणी
मंदि	ಮಂದಿ	लोक
मुंदिन	ಮುಂದಿನ	पुढील
सोगसाद	ಸೊಗಸಾದ	सुंदर
संगड	ಸಂಗಡ	बरोबर
संजे	ಸಂಜೆ	संध्याकाळ
हरटे	ಹರಟೆ	गप्पा
हागू	ಹಾಗೂ	आणि
हूटोट	ಹೂಡುಟ	फुलवाग

आरनेय पाठ

महाकवि द. रा. वेंद्रे

भाषा कन्नड

लिपी देवनागरी

महाकवि दत्तात्रेय रामचंद्र वेंद्रे इवर ओन्दुसाविरद भेन्दून्तूरा तंविन्नारनेय इस्विय जनेवारी तिगळ म्वत्तांदनेय तारीखिगे धारवाडदल्लि हुष्टिदर, अवर तंदेय हेसर रामचंद्र भट्ट, अवर ताथिय हेसर अंधिकात्तायि, अर्वास्मि ताथिय मेले व्हळ येमचिदित्तु अदकागि वेंद्रेयवर तम्म कवितेगळल्लि तम्म हेसरन्नु "अंधिका तनयदत्त" ऐदु भेरुत्तार, अवर मातुभाषे मराठि, अवर शिक्षणतु धारवाडदल्लियू पुणेयल्लियू आयितु अवर अष्ट कविगळ, विद्वांसरु, देशभक्तुरु आगिरुवर, अवर कवितेगळु सहज्यागि तिल्लियुवंते इवे, अडुगळल्लि गंभीर विचारगळुंदु, अबु जनरिगे व्हळ सेरुत्तवे.

इदु श्रावण मासद यगेंगे अवर कविते

श्रावणा वंतु काडिगे

वंतु नाडिगे

श्रावणा वंतु.

कडलिगे वंतु श्रावणा

कुणिद हांग रावणा

कुणिदाव गालि

श्रावणा वंतु हौलि हौलिगे

अदे शुभ गळिगे

हौलिगे मत्तु मळिगे

आग्येद लग्न

अदराग भूमि मग्न.

ಆರನೆಯ ಪಾಠ

ಮಹಾಕವಿ ದ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ

ಮಹಾಕವಿ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ರಾಮಚಂದ್ರ ಬೇಂದ್ರೆ ಅವರು ಒಂದು ಸಾವಿರದ ಎಂಟುನೂರಾ ತೊಂಬತ್ತಾರನೆಯ ಇಸ್ವಿಯ ಜಾನವರಿ ತಿಂಗಳ ಮೂವತ್ತೊಂದ

नैयु तारुण्ये धारवाडदली हुण्टुवरु. अवर तंजैयु हेसरु
 रासुचन्द्र भुष्टु. अवर तायुयु हेसरु अंबिकातायु. अवरुगे
 तायुयु नैले बहल प्रेसुपिद्वितु. अवकागु हेन्द्रैयुवरु
 तम्मु कवितेगेल्लि तम्मु हेसरन्नु “अंबिकातनय दत्त” एन्दु बरे
 युयुत्तरे. अवर मातृभाषे नुराळी. अवर विष्णुवु धारवाड
 दल्लियु सुलैयुल्लियु अयितु. अवरु क्रेष्ट कविगुळी विद्वान्सरु,
 दीर्घकृतरु अगिरुवरु. अवर कवितेगु सज्जनगु विद्युवन्तै अवे.
 अणुनल्लि गंभीर विचारगळुंयु. अणु जसुगे बहल सैरुत्तने.

अदु श्रावण मासद बगेगे अवर कविते.

श्रावण बन्तु काडिगे.

बन्तु साडिगे

श्रावण बन्तु.

कडलिगे बन्तु श्रावण

कुणैद्वान्ग रावण

कुणैद्वान् गाले

भृरवन् रान् ताले

श्रावण बन्तु होळी होळीगे

अदो शुभगळीगे

होळीगे मुत्तु मुळीगे

अग्रेद लग्न

अदराग भूमि मुग्न

धडा (६) वा

महाकवि द. रा. वैदे

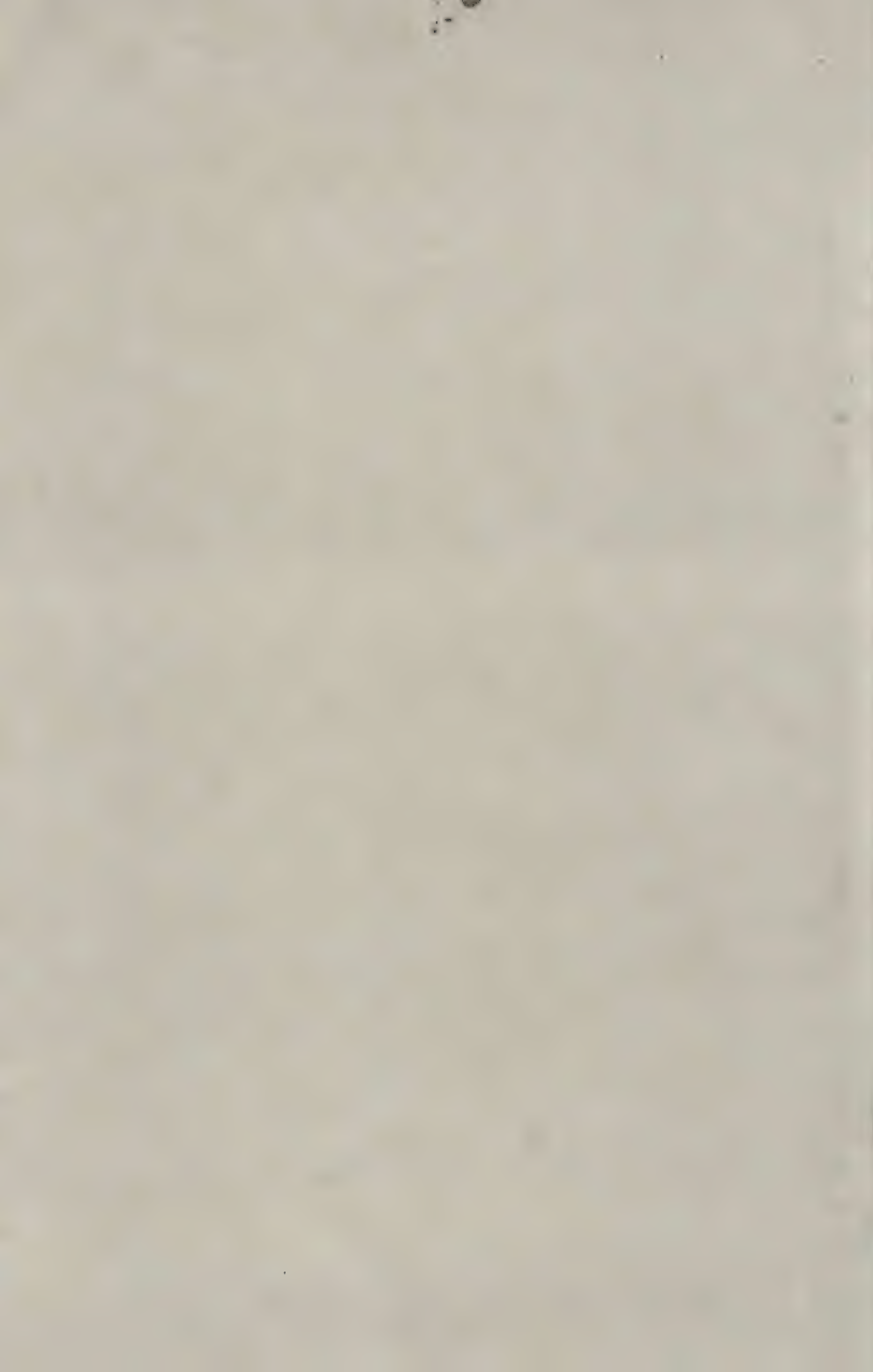
भाषांतर

महाकवि दत्तात्रेय रामचंद्र वैदे यांचा जन्म धारवाड येथे इ. स. १८९६ जानेवारी
 ३१ तारखेला झाला. त्यांच्या वडिलांचे नाव रामचंद्र भट्ट. त्यांच्या आईचे नांव
 अंबिकाताई. आपल्या आईवर त्यांचे फार प्रेम होते. म्हणूनच आपल्या कवितांमधून

बेद्रे, दत्तात्रय रामचंद्र, एम. ए.

आपले नाव ते "अविकृतनय रत्न" असे लिहिलेले. त्यांची मातृभाषा मराठी. त्यांचे शिक्षण भारवाड व पुणे येथे झाले. ते मोठे कवी, विद्वान व देशभक्त आहेत. त्यांच्या कविता सोप्या आहेत. त्यांतील विचार गंभीर असतात. त्या लोकांना फार आवडतात.

ही श्रावणावहलची त्यांची एक कविता आहे

श्रावण आला रानांत

आला देशांत,

श्रावण आलारे आला.

श्रावण आला समुद्रावर

रावणा सारखा नाचत

बारा पण नाचला

भैरवाचे रुप घेऊन

श्रावण आला नदी नदीत

हा तर भाग्याचा क्षण

कारण तेव्हा नदीचे व

पात्रमाचे लग्न लागते

आणि भूमी त्या लग्नात

दंग झालेली असते.

शब्द संग्रह

(मराठीतल्या प्रमाणे कानडीत बोलीभाषा पुस्तकी भाषेपेक्षा वेगळी असते. त्यात पुन्हा म्हैसूर भागांतील बोलीभाषा वेगळी व उत्तर कर्नाटकाची वेगळी. येथे उत्तर कर्नाटकातील बोलीभाषेत कविता रचतात. बोलीभाषेतील शब्दांची जुद्ध रूपे कंलांत दिली आहेत.)

अदरग	अदरगत	त्यामध्ये
(अदरोळगे)	(अदरोळगे)	
आम्येद (आमिदे)	आम्येद (आमिदे)	झाले आहे
कडल	कडल	समुद्र

काङ्	काङ्	जंगल
कुणि	कुणि	नाचणे
कुणिदहांग	कुणिदहांग	नानव्या
(कुणिद हांगे)	(कुणिद हांगे)	प्रमाणे
गलिमं	गलिमं	मण
गालि	गालि	बारा
ताळु	ताळु	(रुप) धारण करणे
तिलि	तिलि	समजणे
नाङ्	नाङ्	देश
धरे	धरे	लिहिणे
बंनु (बंदिनु)	बंनु (बंदिनु)	आला
मलि (मळे)	मलि (मळे)	पाठस
सहजवागि	सहजवागि	सहज
सेरु	सेरु	(क्रियापद) आवडणे
होळि (होळे)	होळि (होळे)	नदी

एलनेय पाठ

गंगानादि

भाषा कन्नड

लिपी देवनागरी

नम्म भारतवु बहल प्राचीन देश, ई देशदक्षि जगत्तिनल्लिये बहल अन्तर
पाठ पयेलवु इदे, अदरल्लि अनेक दोडुदोडु नदिगळु हुट्टि देशदक्षि हरियुत्तवे.
मिन्धु, गंगा, यमुना, ब्रह्मपुत्रा ई उत्तर भारतदक्षि एल्ल नदिगळु हिमालयदक्षि
उगम होदिवे. अबुगळल्लि गंगा नदियु बहल दोडुदु, गंगा नदिय बगमे जनसिगे
बहल भक्ति इदे. अवरु गंगानदिसे "ताथि" पन्नुत्तारे.

गंगानदियु मोदलु स्वर्गदक्षि इदित, वयलुसीमेय जनरु अदु पृथिव्य मेले
वरवेकंदु प्रार्थिसिदरु, भर्गायनेव वीरन प्रयत्नदिंद गंगे पुत्थिय मेले बंदलु.
यारिगु अवल भारवन्नु बहिसल्लिके साध्यविदिल्ल, शिव महादेवनु गंगेयन्नु तन
तलेय सेले होत्तुकोन्डु "गंगाधर" नागि विट्टनु.

ई प्रसंगवन्नु बेंद्रेयवरु ओन्नु कवितेयल्लि वर्णिसिहारे, ओदिरि.

गंगावतरण

इल्लिदु वा ताथि इल्लिदु वा

हरन जदेयिद

हरिय मुडियिद

कणिय तोडेयिद

नुसुल्लि वा

देव देवरनु तणिसि वा

दिग् दिगंतदलि हणिसि वा

चराचरगळिगे उणिसि वा

इल्लिदु वा ताथि इल्लिदु वा

ನಿನಗೊ ಪೊಡಮಡುವೆ
ನಿನ್ನನುಡು ತೊಡುವೆ
ಏಕೆ ಏಡೆ ತಡೆವೆ
ಸುರಿದುವಾ

ಸ್ವರ್ಗ ತೋಡು ಬಾ
ಕುಳಿತ ತೋಡು ಬಾ
ನೇಡಿದಿ ಹರಿದು ಬಾ
ಬಾರೆ ಬಾ ತಾಳಿ ಇಡಿದು ಬಾ
ಇಡಿದು ಬಾ ತಾಳಿ ಇಡಿದು ಬಾ.

ಏಳನೆಯ ಪಾಠ

ಗಂಗಾ ನದಿ

ನಮ್ಮ ಭಾರತವು ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇಶ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿ-
ನಲ್ಲಿಯೇ ಬಹಳ ಎತ್ತರವಾದ ಶರ್ವತವು ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ
ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ನದಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಸಿಂಧು,
ಗಂಗಾ, ಯಮುನಾ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಈ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ನದಿಗಳು
ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿಯೇ ಉಗಮ ಹೊಂದಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗಾ
ನದಿಯು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದು. ಗಂಗಾನದಿಯ ಬಗೆಗೆ ಜನರಿಗೆ ಬಹಳ
ಭಕ್ತಿ ಇದೆ. ಅವರು ಗಂಗಾನದಿಗೆ "ತಾಯಿ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಗಂಗಾ ನದಿಯು ಮೊದಲು ಪುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತು. ಬಯಲು
ವೀಮೆಯ ಜನರು ಅದು ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.
ಭಗೀರಥನೆಂಬ ವೀರನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಗಂಗೆ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಂದಳು.
ಯಾರಿಗೂ ಅವಳ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಿವ ಮಹಾ-
ದೇವನು ಗಂಗಾ ನದಿಯನ್ನು ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು
"ಗಂಗಾಧರ"ನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟನು.

ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಹಿಂದ್ರಿಯವರು ಒಂದು ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ
ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಓದಿರಿ.

गंगानदिरण

जलं नु बह तायं जलं नु बह
 जलं नु जलं नु बह
 जलं नु नु नु नु नु नु
 जलं नु नु नु नु नु नु
 नु नु नु नु

नृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृ
 नृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृ
 नृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृ
 नृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृ

नृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृ
 नृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृ
 नृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृ
 नृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृ

नृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृ
 नृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृ
 नृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृ
 नृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृ
 नृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृनृ

धडा ७ वा

भाषांतर

गंगानदिरण

आपला भारत फार प्राचीन देश आहे. या देशात साऱ्या जगातच फार उंच असा पर्वत आहे. त्यात अनेक मोठ मोठ्या नद्या उगम पावून देशात वाहतात. सिंधू, गंगा, यमुना, ब्रह्मपुत्रा ह्या उत्तर भारतात वाहणाऱ्या नद्यांचा

उगम हिमालयातच झाला आहे. यांत गंगा नदी फार मोठी. गंगेवढील लोकां-
मध्ये फार भक्ती आहे. ते तिला 'आई' म्हणतात.

पूर्वी गंगा स्वर्गात होती. मैदानावरील लोकांनी गंगा पृथ्वीवर यावी
म्हणून प्रार्थना केली. भरीरथ नावाच्या वीराच्या प्रयत्नामुळे गंगा पृथ्वीवर
आली. तिचा भार सहन करणे वाणासहि शक्य नव्हते. शिव-महादेव गंगेला
आपल्या डोक्यावर वाहून "गंगाधर" झाले.

या प्रसंगाचे वरील वेश्यांनी आपल्या एका कवितेत केले आहे. ती
कविता याचा.

गंगावतरण

उतरून ये माते उतरून ये
महादेवाच्या ब्रह्म
विष्णूच्या पायावरून
नंदीच्या मांडीवरून
मुद्दून ये.

सर्व देवांना तृप्त करून ये
सर्व दिशांतून पाणी सोडून ये
ब्राह्मणा जेऊ घालून ये
खाडी उतरून ये माते उतरून ये

मी तुझ्या पाया पडीन
तुला अंगा खोद्यावर घेईन
तू वावरतेस का ?
धो धो वर्षाव करून ये.

स्वर्ग टाकून ये
मैदानांतून घसरत ये
जमीनीवरून वाहता ये
ये रे आई उतरून ये.

कवितांमध्ये जुन्या भाषेतील व अवघड शब्द पुष्कळ येतात. जाल् भाषेतील
ख्याने प्रतिशब्द केंसात दाखविले आहेत.

इलि	उर	उतरणे
इलिदुवा	उरुवः उर	उतरू नये
उरु तोड	उरुवः उरुवः	नेसणे
ऐत्तर	उरुवः	उच
उडे तडे	उरुवः उरुवः	अनुमान करणे
(तडवरिसु)	(उरुवः उरुवः)	बावरणे
करे	उरुवः	बोलावणे
केळणे	उरुवः	खाली
जडे	उरुवः	जटा
जरे (जार)	उरुवः (उरुवः)	घसरणे
तणिसु	उरुवः	तृप्त करणे
तोडे	उरुवः	मांडी
तोरे (विडु)	उरुवः (उरुवः)	सोडणे
नुयुळ	उरुवः	मुटणे, बसरणे
पोडमडु (कालुवीळ)	उरुवः उरुवः (उरुवः उरुवः)	पाया पडणे
वथळ	उरुवः	मैदान
वारे	उरुवः	येमे
मुडि (कालु)	उरुवः (उरुवः)	पाय
मोदलु	उरुवः	पूर्वी
सीमे	उरुवः	देश
सुरि	उरुवः	वर्षाव करणे
इणिसु	उरुवः	पाणी ओतणे
हरि	उरुवः	(नदी) वाहणे

एंठनेय पाठ

हक्कि हारुतिदे नोडिदिरा ?

भाषा कन्नड

लिपी देवनागरी

इरुळिरुळळिटु दिन वेळगे
सुत्तुमुत्तलु मैलके वेळगे
गावुद गावुद गावुद मुंदे
एवे तेरेदिक्कुन होत्तिन एळगे
हक्कि हारुतिदे नोडिदिरा ?

करिनरे वण्णद पुच्चगळिटु
त्रिल्लि हाळे वण्णद गरिगरियुंदु
कन्नन हांनन वण्णवण्णगळ
रक्केगळेरु पक्कदलुंदु
हांक्कि हारुतिदे नोडिदिरा ?

नील मेथ मण्डल सम वण्ण
मुगिलिगे रक्केगळैडेदो अण्णा
चिक्केय मालेय मिक्किसिकौंडु
सूर्य चंद्ररनु माडिदे कण्णा

मूडिदे दिग्ग मंडलगळ अंच
आत्तेगे चाचिदे तत्तय चुचं
शळांडगळनु ओडियलु एदे !
वळरु यारा हक्किय होच
हक्कि हारुतिदे नोडिदिरा ?

ಎಂಟನೆಯ ಪಾಠ

ಹಕ್ಕಿ ಹಾರುತಿದೆ ನೋಡಿದಿರಾ ?

ಇರುಳಿರುಳಿರುಳಿದು ದಿನ ದಿನ ಬೆಳಗೆ
ಮುತ್ತ ಮುತ್ತಲೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕೆಳಗೆ
ಗಾವುದ ಗಾವುದ ಗಾವುದ ಮುಂದೆ
ಎವೆ ತೆರೆದಿಕ್ಕುವ ಸಮಯದ ಒಳಗೆ
ಹಕ್ಕಿ ಹಾರುತಿದೆ ನೋಡಿದಿರಾ ?

ಕರಿನಕೆ ಬಣ್ಣದ ಪುಟ್ಟಗಳುಂಟು
ಬಿಳಿಹೊಳೆ ಬಣ್ಣದ ಗರಿ ಗರಿಯುಂಟು
ಕೆನ್ನನ ಹೊನ್ನನ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣಗಳ
ರೆಕ್ಕಗಳೆರಡೂ ಪಕ್ಕದಲುಂಟು
ಹಕ್ಕಿ ಹಾರುತಿದೆ ನೋಡಿದಿರಾ ?

ನೀಲ ಮೇಘ ಮಂಡಲ ಸಮ ಬಣ್ಣ
ಮುಗಿಲಿಗೆ ರೆಕ್ಕಗಳೊಡೆದವೂ ಅಣ್ಣ
ತಿಕ್ಕೆಯ ಮಾಲೆಯ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು
ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರನು ಮಾಡಿದೆ ಕಣ್ಣಾ

ಮೂಡಿದೆ ದಿಗ್ ಮಂಡಲಗಳ ಅಂಚ
ಅಚೆಗೆ ಚಾಚಿದೆ ತನ್ನಯ ಹುಂಚ
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳನು ಒಡೆಯಲು ಎಂದೋ
ಬಲ್ಲರು ಯಾರಾ ಹಕ್ಕಿಯ ಹೊಂಚ?
ಹಕ್ಕಿ ಹಾರುತಿದೆ ನೋಡಿದಿರಾ ?

ಪ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ

धडा ८ वा

पक्षी उडतो आहे पाहिलात काय?

भाषांतर

गात्र सारी संपली दिवस उजाडला
भावताली खाली वरती
कोस कोस अंतरावर
पापण्यांची उघड झाप होण्याच्या आंत
पक्षी उडतो आहे पाहिलात!

त्याची पिसे पांढरी-राखी
प्रत्येक पीस सफेत-चकाकणारे
तांबूस, सोनेरी नानारंगाचे
पंख त्याच्या दोन्ही बाजूला
पक्षी उडतो आहे पाहिलात !

रंग त्याचा निळ्या मेघाचा
म्हणजे! आभाळालच पंख फुटले
हार ताऱ्यांचा अडकवून गळ्यांत
सूर्यचंद्र कोंवले डोळ्यात

त्याची झप दिगंताला भिडते
त्याच्याही पलीकडे पोहोचली
आहे त्याची चोच

त्याला ब्रह्मांड फोडावयाचे असेल
कोण जाणे काय त्याचा
कावा आहे तो !

व्याकरण

कवितेत व बोलीमाषेत द्वितिया विभक्तीची रूपे थोडीशी वेगळी असतात.

शब्द द्वितिया—प्रत्ययअनु—अ—आ अथवा अनु.

रेकें (पंख) रेकेंयन्तु—रेकेंय—रेकेंया—रेकेंयतु

शब्दसंग्रह

अलिङ्ग	अलिङ्ग	नाहीसे होऊन
अंचु	अंचु	टोक
आचिंगे	आचिंगे	पलीकडे
अवे	अवे	पापणी
आडे	आडे	फोडणे
करि (य)	करि (य)	काळे
केंजन	केंजन	छाल
केंळो	केंळो	खाली
गरि	गरि	पीस
गावुद	गावुद	कोस
चाचु	चाचु	पसरणे
चिके	चिके	टिपके, नक्षत्र, दिवे
चुंच	चुंच	चोंच
तेरेंदिककु	तेरेंदिककु	उघडशाप करणे
नरे	नरे	राखीरंगाचे
पक्क	पक्क	पंख
पुच	पुच	पिसारा
वण्ण	वण्ण	रंग
(थार) बळर	(थार) बळर	कोणजाणे
वेळो (वेळगावमेलें)	वेळो (वेळगावमेलें)	उजाडल्यावर
मुट्ट	मुट्ट	पोहोचणे
मेलके (मेलकें)	मेलके (मेलकें)	वर—वरती
सुत्तुमुत्तल	सुत्तुमुत्तल	समोबती

ಆಂವತ್ತನೆಯ ಪಾಠ

ಮಲೆ ದೇಗುಲ

ಭಾಷಾ ಕವಚ

ಲಿಖಿ ದೇವನಾಗರಿ

ಸಕಲ ಸಂದೇಹಗಲು ಬ್ರಹ್ಮಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಗತದ್

ವಿಜ್ಞಾನ ವ್ಯಸುಖ ತವರೇ ಮಲಯ ದೇಗುಲವೇ

ವಾಸ್ತವದೊಲೆದಿರುವು

ಪಡೆದರಿವಿಕೆಯಿಂದೊಡೆ

ಶಾಂತಿಯ ಮದೆ, ಮುನಿಹೃದಯ ಫಲವೇ,

ಆಂದೊಡು ನಿಜವಿನೊಲಗೊಂದೊಡು ಸೊಗದಲ್ಲ

ತೊರಿ ನಿಷ್ಕಾಳಿ ಭವದ ನಿಶ್ಚಲ ಕೇಂದ್ರವೇ

ಕಜ್ಜು, ಅನೃಜ್ಜು, ಕೃತ, ಅನೃತ

ಲೈಸು ಕೇಡೆವ ಶೈಲೇಗಲಬಡದ ಮುದ್ದಿ ಸಾಂದ್ರವೇ

ನಿರ್ದಿವೇನು ನಾ ನಿನ್ನ ವಾಗ್ವಿಲೇಡೆ ನಮನಾಗಿ

ನುಡಿತುಡ್ಡು ಬವಣಗೋಲೆ

ವಾಗ್ವಗಲ ಭಾರದಿ, ತಲೆಯವಾಗಿ

— ಪು. ತಿ. ನಂ.

ಒಂಬತ್ತನೆಯ . ಪಾಠ

ಮಲೆ ದೇಗುಲ

ಸಕಲ ಸಂದೇಹಗಳು ಬಳಲಿ ಬಳಿಗೈತಂದು

ಬಿಡುವ ಬಯಸುವ ತನಕಿ ಮಲಯ ದೇಗುಲವೇ

ವಾಸ್ತವದೊಳಲೆದಿರವು

ಸಡೆದರಿವಿನರಿಕೆಯಿಂದೊಡೆವ

ಶಾಂತಿಯ ಮದ್ದೆ, ಮುನಿಹೃದಯ ಫಲವೇ,

एउंदोउंदु सिलुवि सैल्लेगळोउंदोउंदु सैल्लेगळो
 तैल्लेगळोउंदु भवद निव्वल केल्ले
 ययु, अन्नयु, ययु, अन्नयु
 तैल्लेगळोउंदु तैल्लेगळोउंदु मयददि मयददि
 निव्वल्ले स. निव्वल्ले बगिल्ले स. निव्वल्ले
 तैल्लेगळोउंदु तैल्लेगळोउंदु
 भवद भवद, तैल्लेगळोउंदु—

पृ. ३. पं.

धडा ९ वा

भाषांतर

डोंगराळ भागातील (मले) देवळास

डोंगरातील देवळा तू सर्व शंकांचा परिहार
 करणारा आहेस.
 वास्तवतेत जगून, आस्तित्व पावून,
 त्याच जाणिवेने
 शांति देणारे औषध आहेस मुनि जनांच्या
 इच्छेचे फळ आहेस
 एकेका अवस्थेने, एकेका भूमिकेने
 अनेक रंग दाखविणाऱ्या संसाराचे तू
 निश्चल केन्द्र आहेस
 खोटे, खरे, सत्य, असत्य, वाईट
 बरे, अशा, प्रकारच्या मूढ्यांचा भेद
 न जाणणारा व आनंदाने ओतप्रोत
 असा तू आहेस!

मी नम्रपणे तुझ्या दारापाशी उभा आहे!
वाचा लुप्त होऊन क्लेश होत
आहेत, व भावनांच्या भागाने
मी माझे मस्तक वाकविले आहे

पु. ति. नं.

शब्दार्थ

कवितेत काही वेळा लुने विभक्ति प्रत्यय वापरले जातात.

प्रथमा : आदर-आदरवु आदरं-

द्वितीया : आदरवन्तु आदरव-वा-वं

तृ. : आदरदिद आदरदिद आदरदि

च. : आदरके आदरके

पं. : आदरदिद आदरदि

ष. : आदरद आदरदा

स. : आदरदल्लि }
आदरदोल्लो } आदरदोल्ल-ळु

संधी : तले + वाणि = तलेवाणि (मान तुकवून)

निंतु + इहेतु : निदिहेतु (मी उभा आहे)

बल्ललि	बल्ललि	थकूनभागून
बल्लिगैतंदु	बल्लिगैतंदु	जवळ येऊन
इरविन अरिके	इरविन अरिके	अस्तित्वाची जाणीव
मददु	मददु	औषध
मेमुकेडेव बेंलेगळवडद	मेमुकेडेव बेंलेगळवडद	चांगले, वाईट इत्यादी मूल्यांचा भेद न करता
नुडितुडिदु बवणेगोळे	नुडितुडिदु बवणेगोळे	वाचा, शोबून, क्लेश होत असता
	बल्लिगैतंदु	

हत्तनेय पाठ

रम्य सृष्टि

भाषा कन्नड

लिपी देवनागरी

महाकाश शिरद मेले

अहा! पृथ्वि रम्य मुन्दे

वानु भूमि अपिदल्लि

एनु रम्य दूरदल्लि!

॥ध्रुव॥

प्रभामयनु विभाकरनु

नभोगणदि विराजिपनु ।

हालु मोड अल्लि इल्लि

नील गगन अल्लि इल्लि

हान्नु विसिलु सुसि सुसि

रन्न नेलदि हासि हासि ।

तरुवु हसिरु मरुवु हसिरु

मेरेव हुल्लु हच्च हसिरु

मरद सालु मेव मेके

देरेद हक्कि एनु चेलुवु

एत्तु ऐम्मे आडु आवु

चित्तगोदुमेव ठीवु

हेण्णु गेन्दु कूसु कुन्नि

दिन्नि दिव्व हादि वीदि

एनु चेदं एनु चेलुवु !

एनु वेकु इदकु मिगिलु ?

महाकाश शिरद मेले

अहा! पृथ्वि रम्य मुन्दे

वानु भूमि अपिदल्लि

एनु रम्य दूरदल्लि ?

— मधुर चेन्न

ಹತ್ತನೆಯ ಪಾಠ

ರಮ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ

ಮಹಾಕಾಶ ತಿರದ ಮೇಲೆ
ಆಹಾ! ಸೃಷ್ಟಿ ರಮ್ಯ ಮುಂದೆ
ಬಾನು ಭೂಮಿ ಅಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ
ಪ್ರಭಾ ಮಯನು ವಿಭಾಕರನು
ಸಭೋಂಗಣದಿ ವಿರಾಜಿಸನು
ಹಾಲು ಮೋಡ ಅಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ
ನೀಲ ಗಗನ ಅಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ
ಹೊನ್ನ ಬಿಸಿಲು ಸೂಸಿ ಸೂಸಿ
ರನ್ನ ನೆಲದಿ ಹಾಸಿ ಹಾಸಿ

ತರುವು ಹಸಿರು ಮರವು ಹಸಿರು
ಮೆರೆನ ಹುಲ್ಲು ಹಚ್ಚ ಹಸಿರು
ಮರದ ಸಾಲು ಮೇನ ಮೇಕೆ
ದೆರೆದ ಹಕ್ಕಿ ಏನು ಚೆಲುವು

ಎತ್ತು ಎಮ್ಮೆ ಆಡು ಆವು
ಚಿತ್ತಗೊಟ್ಟು ಮೇನ ತೇವು
ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡು ಕೂಸು ಕುನ್ನಿ
ದಿನ್ನಿ ದಿಬ್ಬ ಹಾದಿ ಬೀದಿ
ಏನು ಚೆಂದ ಏನು ಚೆಲುವು
ಏನು ಬೇಕು ಇದಕು ಮಿಗಿಲು?

ಮಹಾಕಾಶ ತಿರದ ಮೇಲೆ
ಆಹಾ! ಸೃಷ್ಟಿ ರಮ್ಯ ಮುಂದೆ
ಬಾನು ಭೂಮಿ ಅಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ
ಏನು ರಮ್ಯ ದೂರದಲ್ಲಿ!

- ಮಧುರ ಚಿನ್ನ.

धडा १० वा

रम्य सृष्टी

माघांतर

महाकाशाच्या शिखरावर,
आकाश भूमीस आलिंगते तेथे
दूर त्या ठिकाणी-पृथ्वी किती रम्य वाटते
सूर्य प्रभामय नभोगणात विराजतो

इकडे तिकडे दुधाचे ढग
निळे आकाश जेथे तेथे
सोनेरी ऊन गाळून येते
जमीनीवर माणके पसरते

झाड हिरवे
डोलणारे गवत हिस्त्रेगार
झाडापाशी चरणारी वकरी
वक्रून उडणारे पक्षी-सर्वच सुंदर

बैल, गाय, शेळी, म्हैस
चरण्यात दंग !
पेट तर पाहा त्यांची
पुरुष, बायका, मुले, पिले
टेकडी, पाठार, वाट, रस्ता
सर्वच खुलून दिसतात
या पेशा आणखी चांगले काय हवे ?

महाकाशाच्या शिखरावर
आकाश भूमीस आलिंगते तेथे
दूर-व्या ठिकाणी पृथ्वी

—मधुर चेतन

शब्द संग्रह

कवितेत कधी कधी नेहमीच्या विभक्तिप्रत्ययाऐवजी प्रथमानुकूल प्रत्यय उपयोगांत आणले जातात.

उदा. प्रथमा : तु, उ —	च्या	पेचजी	अनुस्वार
मेचव —			मेव
द्वितीया : अन्तु-रन्तु	॥	॥	आ, रा.
मगनन्तु-जनरन्तु	॥	॥	मगना, जनरा
तृतीया : दिद	॥	॥	दि
पंचमी : पंचमी	॥	॥	खड्यादि
चतुर्थी : के	॥	॥	के
मनके	॥	॥	मनके
षष्ठी —			
सप्तमी : दळिल	॥	॥	दि
गिडझिल	॥	॥	गिडादि

अण्ण (अण्णित्त)	अण्णु (अण्णित्त)	आण्णिण देणे
आण्ड	अण्ड	शेंळी, दकरी
आवु	अवु	गाय
ऐंमी	ऐंमू	झेंस
कुन्नि	कुंणु	पिन्नु
कळु	कळसु	बाल, शिशु
चिचगोडु	चिडु गळसु	ध्यान देणे
(चिचगोडुड)	(चिडु गळसुड)	(ध्यान देऊन)
वेद	वेदु	सुरेख
वेळवु	वेळवु	सौंदर्य
रीवु	रीवु	रीत
तम्	तम्	झाड
दरेद	दरेद	पंख पसरलेला
नमोंगणदि	नमोंगणदि	आकाशांत
शानु	शानु	आकाश

मर	मः०	हाड
मेरे (दत्त-दितु)	मैः० (मः०, ०३०)	मिरवणे
मेकै	मैः०	दीली
मेयु	मैः००००	चरणे
मेव (मेयुव)	मैः०००००	चरण्याची
रम (रम)	रः० (रः०)	रम्य
विराविषनु	रः०००००	शोभतो
साळ	सः०	रांग
सुसु	सः००	गांडणे, पसरणे
हचडमिर	हः०, हः००	हिरवेगार
हादि	हः०	वाट
हाडुमोड	हः०, हः००	पांदरे दग
दासु	दः०	पसरणे
हुल्ल	हुः०	गवत
दंणु-गंणु	दः००-गः००	स्त्री-पुरुष
दोन्नुविसिद	दः००, ०००	सोनेरी ऊन

हर्नादनय पाठ

मोहन मुरलि

भाषा कन्नड

लिपी देवनागरी

याव मोहन मुरलि करयितु दूर तारके निन्नतु
याव वृंदावनतु मेलयितु निन्न मण्णिन कण्णतु
हूबु, हासिगे, चंद्र, चंदन, बाहुबंधन, चुवन
वयके तोटद वेलियळगे करणमणदी रिगण
ओलिद मिदुविरे रक्तमांसद विसिदु सोकिन पंजर
इष्टे साधेन्द्रिद्विज्ञो ! इंदु एनंतु वेसर !
एनिदेनिदु होरळुगण्णिन तेलु नोटद सूचने !
याव सुमधुर यातने ! याव दिव्यद याचने !
मरदोळडगिद वेन्किपंते ओन्नो अडगिदे वेसर
एनो तीडलु एनो तागलु होत्ति उरिवुदु कातर
याव मोहन मुरलि करयितु इदकिदोले निन्नतु !
याव वृंदावनतु चांचितु तन्न मिचिन कैयतु !

गोपाल कृष्ण अडिग.

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಪಾಠ

ಮೋಹನ ಮುರಲಿ

ಯಾವ ಮೋಹನ ಮುರಲಿ ಕರೆಯಿತು

ದೂರ ತೀರಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿತು

ಯಾವ ವೃಂದಾವನವು ಸೆಳೆಯಿತು ಸಿಕ್ಕಿತು

ಮುಗ್ಧನ ಕಣ್ಣಿನು

ಹೂವು, ಹಾಸಿಗೆ, ಚಂದ್ರ, ಚಂದನ,

ಬಾಹು ಬಂಧನ ಚುವನು

चमक करीतुं बिलंबिते

कलकलानि रंग

अथ चमकिते रक्तनयने

मोहकिते

रक्त नयने

मोहकिते

मोहकिते

मोहकिते

मोहकिते

मोहकिते

मोहकिते

मोहकिते

मोहकिते

मोहकिते

मोहकिते

मोहकिते

मोहकिते

मोहकिते

— मोहन मुरली

धडा ११ वा

मोहन मुरली

भाषांतर

इतक्या लांबच्या तिरावर तुला कोणत्या

मोहन मुरलीने आवाहन केले!

तुझ्या मातीच्या डोक्याना कोणत्या

बुद्धीने खेचले

फूल, शय्या, चंद्र, चंदन, बाहुपाश व चुंबन
 इच्छास्पी बागेच्या कुंपणातच इंद्रियगणानेच
 हे कोंडाळे: प्रेमाचे मार्दव असल्यावर
 रक्तामांसाचा व ऊवदार स्पर्शाचा
 सांगाडाच वस, असे तू म्हणत होतास!
 आज तू भलताच कंटाळलेला आहेस की !
 तुझ्या या फिरणाऱ्या अधर्मीलित
 नेत्रांचा अर्थ तरी काय?
 तुला कसल्या गोड यातना होत आहेत ?
 कोणत्या दिव्यत्वाची तू याचना करतो आहेस ?
 लाकडातील अग्नीसारखा तुझा
 कंटाळा कोटेतरी लपला आहे.
 काही लागले किंवा घासले की तुझा
 उतावीळगणा भडकून उठेल.
 तुला तुझ्या सध्याच्या अवस्थेत
 कोणत्या मोहन मुरलीने आवाहन केले.
 कोणत्या वृंदावनाने
 आपला विजेचा हात
 तुझ्याकडे पसरला ?

गोपाल कृष्ण अडिंग

शब्दार्थ

अडगु	६८५०	लपणे
औल्लिइ	७४७०	प्रेमाचे
इंदु	७०८०	आज
तागु	७३५०	लागणे
तीहु	७१८०	स्पर्श करणे

बयकं	७७७७	लावसा, डोहाले
बोलि	७७७७	कुपण
बेसर	७७७७	कंटाळा
मिदुबु	७७७७	मादीव
मिंचु	७७७७	वीज
रिमाण	७७७७	कांडाळे
सेळे	७७७७	वेचणे
डासिरो	७७७७	शब्दा, मादी
डोरळुगणु	७७७७	वाकडी नजर
डोचु	७७७७	पेटणे

हन्नैरडनेय पाठ

होसदेल्ल हुड्डि वरलि

भाषा कन्नड लिपी देवनागरी

नारु नारागि वेळगु

नादमयनागि होरगु ओळगु

हिगु हिग्गागि हरि

तगु तग्गागि सरि

तेरे तेरैयागि तेरेदरे

नोरे नोरैयागि हरिदीतु

उक्कलि, चिम्मलि, समुद्रद

स्वातंत्र्य

मिक्कलि मारलि, मुन्नारि

निबंधलु

जर्जर वादुदेल्ल मुळुगि होगलि

जल समाधियलि

होसदेल्ल हुड्डि वरलि समुद्र

दाळदलि

—प्रा. व्ही. के. गोकाक

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಪಾಠ

ಹೊಸದೆಲ್ಲ ಹುಟ್ಟಿ ಬರಲಿ

ಬೇರು ಬೇರಾಗಿ ಬೆಳಗು

ಸಾವನಾಯನಾಗಿ ಹೊರಗು

ಬೆಳಗು

ಹಗ್ಗು ಹಗ್ಗಾಗಿ ಪರಿ
ತಗ್ಗು ತಗ್ಗಾಗಿ ಪರಿ
ಕೆರೆ ಕೆರೆಯಾಗಿ ಕೆರೆದರೆ
ನೋರೆ ನೋರೆಯಾಗಿ ಹರಿದೀತು
ಉಕ್ಕಲಿ, ಚಿಮ್ಮಲಿ, ಸಮುದ್ರದ
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ
ಉಕ್ಕಲಿ, ಮೀರಲಿ, ಮುನ್ನೀರ
ನಿರ್ವಯಲು
ಜರ್ಜರವಾದುದೆಲ್ಲ ಮುಳುಗಿ
ಹೋಗಲಿ ಜಲ ಸಮಾಧಿಯಲಿ
ಹೊಸದೆಲ್ಲ ಹುಟ್ಟಿ ಬರಲಿ
ಸಮುದ್ರದಾಳದಲಿ.

— ಪ್ರಾ. ಪ್ರ. ಕೆ. ಗೋಕಾಕ

ಧಡಾ ೧೨ ವಾ

ಭಾಷಾಂತರ

ನಬೆ ಸರ್ವೆ ಉದಯಾಸ ಯೆಬೊ

ಪಾಪ್ಯಾಸಾರಖಾ ಚಮಕತ ರಾಹಾ
ಆತುನ ಬಾಹುಕುನ ನಾದಮಯ ಹೊಕುನ
ಆನಂದಾನೆ ಆನಂದಾನೆ ಬಾಹತ ರಾಹಾ
ಖಾಲಿಪಯೆತ ಸರಕುತ ಜಾ
ಲಾಟೆ ಲಾಟೆನ ಚಾಲಶೀಲ ತರ
ಫೆಸಾಲು ಪ್ರವಾಹ ಬಾಹೀಲ

ಉತ್ಜಾಬಾ, ಉಸುಲಾ

ಸಮುದ್ರಾಚೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ

ಸಮುದ್ರ ತೀರ ಆಪನ್ಯಾ ಪುಡೀಲ

ಪಾಪ್ಯಾತ

पसरत अतिव्रमण करीत राहो
जजेर झालेले सर्व
जलसमार्थीत बुडून जाओ
समुद्राच्या खोल बुडातून
नवे नवे सर्व उदयास येवो

- प्रा. व्ही. के. गोकाक

शब्दार्थ

आळ	आ	खोल, खोली
उककु	उककु	उगू जाणे
सगु	सगु	खड्डा
चिम्मु	चिम्मु	उसळणे
तेरतेरियावि	तेरतेरियावि	खाललाटने
नेर	नेर	पेस
मिककु, मीर	मिककु, मीर	उद्धन करणे
हरि	हरि	वाहणे
हिम्गु	हिम्गु	आनंदणे

हृदिमूरनेय पाठ

संसारद भाग्य

भावा कन्नड लिपी देवनागरी

हृन्डति मक्कनळल्लरनुळिदु

वैरागियु नानागुवैनु

संसारद हुसि जालव हरिदु

भगवतन कडे सागुवैनु

एतक्के मरुळे ! ई वैराग्य ।

नोडै ! सुखसंसारद भाग्य !

निर्मल मनस्मिन मक्कळ नगेयु ।

मादेवनु होरसूसुव वगेयु

देवनु नाना रूपव तळेदु

भूमिगे वरुवनु स्वर्गवनुळिदु

तायिय हृदयदि मोहदि वंदु

मक्कळ मुदिन जोल्ललि मिंदु

संसारद तिळिसारविदेदु

नलिनलिदाडुव कंगळ मुंदु

कंगळमुंदिन देवनुळिदु

काणद लोकके विजयगैदु

आतन नोडलु वयसुवुदेके !

सनियदोळिरलु दूरदोळिके !

सतिय पतिय मगुवु जगवु

एल्लवु देवन प्रतिविंव !

ई संसारचे मुक्तियलोकद

दारिय तोरुव कैगंव !

दिनकर देसाई

ಹದಿನೂರನೆಯ ಪಾಠ

ಸಂಸಾರದ ಭಾಗ್ಯ

ಹೊಡಕಿ ಮುಕ್ತನಿಲ್ಲರನುಳಿದು
ಬೈರಾಗಿಯು ನಾನಾಗುವೆನು,
ಸಂಸಾರದ ಮನಿ ಜಾಲವ ಹರಿದು
ಭಗವಂತನ ಕಡೆ ಸಾಗುವೆನು

ನಿಶಕಿ ಮರುಳೆ ಈ ಮೈರಾಗ್ಯ
ನೋಡೈ ಸುಖ ಸಂಸಾರದ ಭಾಗ್ಯ

ನಿರ್ಮಲ ಮನಸಿನ ಮುಕ್ತಳ ನಗೆಯು
ಮಾದೇವನು ಹೊರ ಸೂಸುವ ಬಗೆಯು
ದೇವನು ನಾನಾ ರೂಪವ ತಳೆದು
ಭೂಮಿಗೆ ಬರುವನು ಸ್ವರ್ಗವನುಳಿದು
ತಾಯಿಯ ಹೃದಯದಿ ನೋಡದಿ ಬಂದು
ಮುಕ್ತಳ ಮುಂದಿನ ಜೋಲ್ಲಲಿ ಮುಂದು
ಸಂಸಾರದ ತಿಳಿಸಾರವಿದೆಂದು
ನಲಿನಲಿವಾಡುವ ಕಂಗಳ ಮುಂದು

ಕಂಗಳ ಮುಂದಿನ ದೇವರನುಳಿದು
ಕಾಣದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಿಜಯಂಗೈದು,
ಆತನ ನೋಡಲು ಬಯಸುವದೇಕೆ
ಸನಿಯದೊಳಿರಲೂ ದೂರದೊಳೇಕೆ

ಸತಿಯೂ ಪತಿಯೂ ಮಗುವೂ ಜಗವೂ
ನಿಲ್ಲವು ದೇವನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ
ಈ ಸಂಸಾರವೆ ಮುಕ್ತಿಯ ಲೋಕದ
ದಾರಿಯ ತೋರುವ ಕೈಗಂಬ,

धडा १३ वा

संसारच भाग्य

भाषांतर

वायका पोशना मांडून देऊन
मी संन्यासी होणार.
संसारचा फसवा पाश जुगारून
मी देवाकडे जाणार.

काय हे वेढ्या !
कशाला पाहिजे वैराग्य !
पाह्या तरी संसारच
भाग्य एकदा.

निर्मळ मनाने हसणे
हा देवाच्या साक्षात्काराचाच
एक नमूना
देवच अनेक रूपे घेऊन
स्वर्गातून देव पृथ्वीवर येतो.

आईच्या हृदयांत
वात्सल्याच्या रूपाने येतो
वाळांचे पापे घेत
त्या लाळा रसात नाहतो.
संसार सुखाचे हेच मार
असे सांगणाऱ्या हामच्या
डोळ्यांत तोच येतो.

समोर दिसत असलेला देव मांडून
अदृश्य जगात प्रवेश करून
त्याला (देवाला) पाहण्याची

इच्छा कशासाठी ?

तो इतका जवळ असताना

तू दूर का ?

सती, पती, मूल व जग हे

सर्व देवाचीच प्रतिविंबे

संसारच मोक्षाचा रस्ता

दाखविणारी नावाची-पाटी

— दिनकर देसाई

शब्द संग्रह

आतनु (अवनु)	अडन (अवन)	तो, (साकवित्त) देव
अलि (विट्ट)	अल (अड)	सोडणे, टिकणे
(कालु) कण्णुगळु	कालुगळ	डोळे
कामेच	कामेच	वाट दाखविणारा खांब
कोल्लु	कोल्लु	काल
(जोळलि) जोळलि	जोळलि (जोळलि)	कालेत
तळे (दनु, दितु)	तळे (दनु, दितु)	धारण करणे
तिळि (विशेषण)	तिळि (विशेषण)	स्वच्छ गुद
दूदोळु	दूदोळु	दूर
नळिनलिदाडुव	नळिनलिदाडुव	नाचत असलेला
(नोडै) नोडय्या	नोडै (नोडय्या)	पाहा बुचा
ओ	ओ	रीत
अयसु (सिद)	अयसु (सिद)	इच्छा करणे
(विजयंगे) होगु	(विजयंगे)	जाणे
	होगु	
मकळु	मकळु	मुळे
मादेव,	मादेव	देव, महादेव
मकळु	मकळु	शेडा
मीयु	मीयु	स्नान करणे, नाहाणे

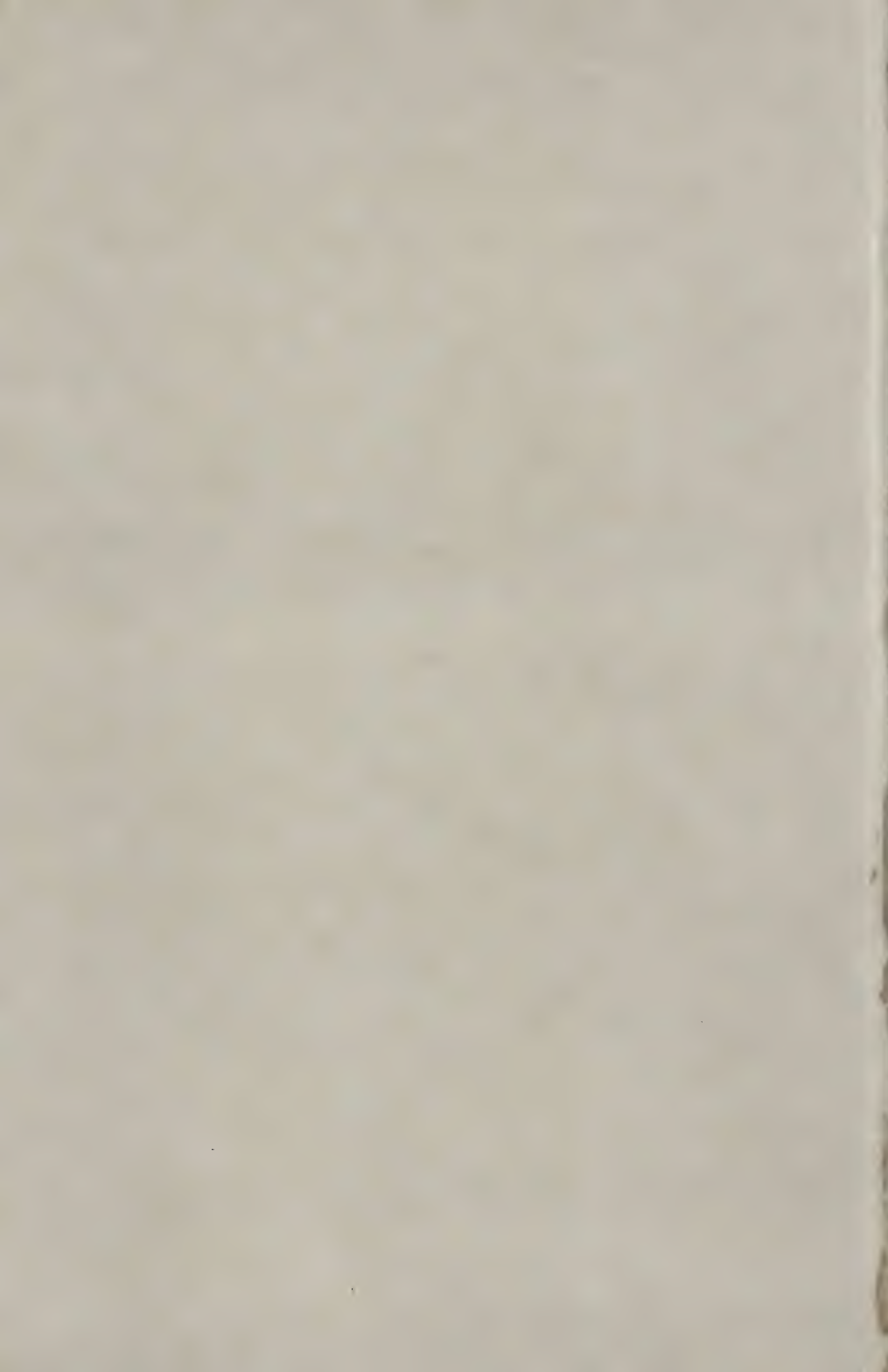

मकलमुद्दिन	मुक्कल मुद्दिन	मुक्कल मुक्कल मुक्कल
जोडलि मिदु	जोडलि मिदु	रत्नात नाटन
मुद्दु	मुद्दु	मुक्कल, मुक्कल
मुद्दिन	मुद्दिन	मुद्दिन
(सनिय) समीप	समिय (समीप)	बबल
सार	सार	सार
हुमिजाल	हुमिजाल	फसवे, जाले
होरमु (सि)	होरमु (सि)	पसगिणे

घुटना, के. वेकटेश गौडा, पद्मभूषण, एम. ए.; डी. लिट्.

हदिनाल्कनेय पाठ

याव कालद शास्त्रवेनु ?

भाषा कण्ड विष्ठी देवनागरी

याव कालद शास्त्रवु एनु हेळिदरे एनु ?

अदेय दनिगू मिगिलु शास्त्रवु इहेनु

अन्दो मनु वरेदु इदु दुदु इंदु नमगे कडेनु !

निन्न अदेय दनिये ऋषि, मनु निनगे नीनु.

नीरडिसि वंद सोदरनिगे नीरनु कोडलु

मनु धर्म शास्त्रवु अेनगे ओरेयबेकु एनु

नीन्दधर कंवनियनु ओरक्षि संतिसुव ओडे

शास्त्र प्रमाणवु अदके इरले बेकु एनु !

पंचमर शिशुवु अंन्दु कोरेयन्नि मुळुगुतिरे

दडदन्नि मीयुत्त नितिरुव नानु

मुद्रि ददरे व्रदाव कंद दु होगुवुदेंदु

मुम्मानिदरे शास्त्र मम्मतवेनु !

अंनु मनु हेळिरलारनु, अय्यय्यो

हेळिदरे अदनु शास्त्रदोळेसुत्ति

स्वर्ग होगलि मत्ते नरक वंदरु वरलि

अदेय धैर्यव माडि विसुदु आचेगे अत्ति

स्वर्ग होगुवुदिल्ल, नरक वरुवुदु इल्ल

स्वर्ग नरकगळेरुदु शास्त्रस्थवन्न

अदेय दनि धर्मेनिधि कर्तव्यवु अदुवे विधि

नंवु अदनु, अदनु उळिटु ऋषियु वरे इल्ल.

हिदिन आ ऋषिगळु मानवरे नम्मते

अवर शास्त्रवु अवर कालके मात्र

कालके तक्कते देशके तक्कते

नम्म हृदयवे नमगे वर धर्मसूत्र.

ಹಿಂದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಕಾಲ

ಯಾವ ಕಾಲದ ಶಾಸ್ತ್ರವೇನು?

ಯಾವ ಕಾಲದ ಶಾಸ್ತ್ರವೇನು ಹೇಳಿದರೇನು
ಎದೆಯ ದನಿಗೂ ಮಿಗಿಲು ಶಾಸ್ತ್ರವಿದ್ಯೇನು?
ಎಂದೊ ಮನು ಬರೆದು ಒಟ್ಟಿದು ಎಂದೆನುಗೆ ಕಟ್ಟೇನು?
ನಿನ್ನೆದೆಯ ದನಿಯೆ ಯುಳ್ಳ ಮನು ನಿನಗೆ ನೀನು.

ನೀರವನು ಎಂದ ಪೋದರನಿಗೆ ನೀರವನು ಕೊಡಲು
ಮನು ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಎನಗೊದೆಯ ಬೇಕೇನು?
ನೋಂದನರ ಕಂಬನಿಯನೊದನು ಸಂಕ್ರಿಸ್ತನೊದನು
ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರವಚನದಕರಲಿ ಬೇಕೇನು?

ಸಂಜನುರ ಶಿಶುಪಾಲನು ಕೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತಿಕೆ
ದಡದಲ್ಲಿ ಮೀಯುತ್ತ ನಂತಿದನನಾನು
ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮತ್ವ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುವುದೆಂದು
ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವೇನು?

ಅಂತು ಮನು ತಾನು ಹೇಳಿದಲಾರನಯ್ಯಯ್ಯ
ಹೇಳಿದ್ದರದನೂ ಶಾಸ್ತ್ರದೊಳೆ ಸುತ್ತಿ
ಸ್ವರ್ಗ ಹೋಗಲಿ ಮತ್ತೆ ಸರಕ ಎಂದರೊ ಬರಲಿ
ಎದೆಯ ಧೈರ್ಯವನೂಡಿ ಬಿಸುಡಾಡೆ ಗೆತ್ತಿ.

ಸ್ವರ್ಗ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ಸರಕ ಎರುವುದು ಇಲ್ಲ
ಸ್ವರ್ಗ ಸರಕಗಳೇನು ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಮರಣ.
ಎದೆಯ ದನಿ ಧರ್ಮನಿಧಿ ಕರ್ತವ್ಯವದುನೆ ನಿಧಿ
ನಂಬವನು, ಅದನುಳವು ಯುಷಯ ಬೇರಿಲ್ಲ.

ಹಿಂದಿನಾ ಯುಷಗಳೊ ಮಾನವರೆ ನಮ್ಮಂತೆ
ಅವರ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಅವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ
ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ
ನಮ್ಮ ಹೃದಯನೆ ನಮಗೆ ವರಧರ್ಮ ಸೂತ್ರ.

धडा १४ वा

कोणत्या काळाचे कोणते शाख ?

भाषांतर

कोणत्या एका काळाच्या शाखांत

काही सांगितलेले असले तरी काय झाले ?

हृदयाच्या आवाजापेक्षा शाख

मोठे कसे होईल !

कधीकाळी मनुने जे लिहिले तो

कायदा म्हणून का मानावा ?

तुझ्या हृदयाचा आवाजच तुझा

ऋषि-तूच आपला मनु.

तहानेने व्याकुळ होऊन आलेल्या

भाबला पाणी द्यावयाला

मनुधर्मशाखाचा आधार मला

करासाठी हवा !

दुःखितांची आसवे पुसण्यासाठी

शाखप्रमाण हवेच काय ?

हरिजनाचे एक मूल तलावांत बुडत असताना

काठावर आंबोळ करत मी स्वस्थ बसावे काय ?

त्याला शिष्याने ब्राह्मण्य विघडेल म्हणून

गण वसणे शाख समत ठरेल काय ?

तसे मनुने पण सांगितले नसेल

हाय ! जर त्याने सांगितलेच असेल

तर ते देखील त्या शाखांत

गुंडाळून फेकून दे. त्यामुळे स्वर्ग

गमावाचे लागले किंवा नरक प्राप्त होत
 असले तरी फिकीर करू नकोस
 कधी स्वर्ग चुकत नाही आणि
 नरक कधी कपाळी येत नाही
 नरक-स्वर्ग असल्या गोष्टी शास्त्रोक्त नव्हेत
 हृदयाचा आवाज हाच धर्माचा निधि
 तेच कर्तव्य, विधिनियम तोच
 त्यांवर विश्वास ठेव, त्याला सोडून
 इतरत्र ऋषि कोटेही नाही
 प्राचीन काळचे ऋषि देखील
 आपल्या सारखी माणसेच,
 त्यांचे शास्त्र त्यांच्याच काळापुरते
 देश, काल यांना साजेल असा
 आमच्या हृदयाचा आवाजच आमचे
 सर्वश्रेष्ठ धर्मसूत्र

— के. व्ही. पुट्टप्पा

शब्द संग्रह

(क्रियापदांच्या रूपानेवर्जित, क. भू. घा. वि. उदा० माडू-माडिद, रूप दिले गेले आहे, त्यावरूनच कुदन्त ' माडि ' चा हि बोध होतो)

(अदुवे) अदे	उदे	तेच
(अंतु) अदरंते	उदरंते	तेच
ऐत्तु (एत्तिद)	उदुत्तु	उत्तलणे
	(उदुत्तु)	
ऐद	उदे	छाती, हृदय
ऐदो	उदो	कधीतरी, कधीकाळी
(ओरेयु) (आनिमु)	उदुदु	दामळा देणे
(ओळि) ओळोये	(उदु) उदुदुदु	आंतच

कटुद	कटुद	कायदा, बंधन
(कंवनि) कण्ठास	क०००० (क००००)	आसवे, अशू
कैर	कैर	तलाव
तफ	तफ	योग्य
रनि	रनि	आवाज (ध्वनि)
नैव (नैविद)	न०००० (न००००)	विश्वास ठेवणे
नौरडिसु (-सिद)	न००००० (न००००)	तहामेने व्याकुल होणे
नोदवतु	न०००००००	दुःखी, वासले
पंचम	न०००००	हरिजन, अस्पृश्य
विताडु (बीसाडिद)	न००००० (न०००००)	पेकणे
मिगिलु	न०००००	उत्तम
मीधु	न००००००	स्नान करणे
मुळगु (मुळगिद)	न०००००० (न००००००)	बुद्धणे
यर	न००	उत्तम
शास्त्रस्थ	न००००	शास्त्रशुद्ध
सुतु (सुत्तिद)	न०००० (न००००)	गुंडाळणे
मुम्मने	न०००००	बोधून ठेवणे
(सोदर) सहोदर	न००००० (न००००००)	उगीच, गप
(सतैसु)	न०००००	बंधू, भाऊ
संतोषगोळिसु	न०००००० न०००००	तुप्त करणे
हिदिन	न०००००	मागच

हृदिनैदनये पाठ

काल मिल्लुबदिह

भाषा कन्नड लिपी देवनागरी

ई कालनेच्युव प्राणि
कैगे सिकरे चेन्नामि थल्लिस्वेकैन्दिदे
एल्लो तलेमरसिकोडु ओडाडुत्तिदाने
आकाशदक्षि मिचि भुंकपदलि
गदगद नडुगि
ज्वाला मुखियाळगे सिडिदु
नुच्चुनूरागि
नदि नदिय गर्भवनु हाक्कु
महापूरदलि होरवंदु
नम्मंदेयलि तुडिव तवलवागिदाने
हिडिथिरो अवन
गडियारदल्लवन हिडिदु गाणवाडिसलु
हंणगिदेवे
हांतु वंदाग कत्तैय कालु
हिडिदु ओंदेसिकोडिदेवे
तुडिवेदेगे किविगोद दु
मिडिव नाडिय हिडिदु नोडिदेवे
ओळ होरगे उसिरु आडुत्तदे
निरायास
वयलु आलयदोळगो
आलयवु वयलोळगो!
कोनेगोम्मे अवने वगे हरिसुत्ताने
पारिगु अवसरविल्ल ताने

ಇ ಕುದುರೆ ಣರಿ ಲಗಾಮು ಹಿಡಿದು
 ಸವಾರಿ ಮಾಡುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ
 ನಮ್ಮಂದೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾಲಿದುರು
 ಅಂಥ ಹೊಸುದುರು
 ನಾನೆಂದು ಮಲ ಅನುಭವಿಸಿಲ್ಲ ?
 ಮೆಕ್ಕು, ಮಿನಿರು, ತಾಸುಗಲ
 ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಿನಲಿ, ಅಂಥಾ
 ಇಂಥಾ ಬಗ್ಗದ ನುಲ.

- ಚನ್ನವೀ ಕರ್ಣವಿ

ಹದಿನೈದನೆಯ ಪಾಠ

ಕಾಲ ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ

ಈ ಕಾಲನೆಯವ ಪಾಠ
 ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಧರಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ.
 ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ತಲೆಮರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.
 ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿ
 ಭೂಕಂಪದಲ್ಲಿ ಗದಗದ ನಡುಗಿ
 ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದು
 ನುಚ್ಚು ನೂರಾಗಿ
 ನದಿ ನದಿಯ ಗರ್ಭವನು ಹೊಕ್ಕು
 ಮಹಾಪೂರದಲಿ ಹೊರಬಂದ
 ನಮ್ಮದೆಯಲ್ಲಿ ತುಡಿದ ತಬಲವಾಗಿದ್ದಾಕೆ
 ಹಿಡಿಯಿರೋ ಅವನ
 ಗಡಿಯಾರವಲ್ಲನನ ಹಿಡಿದು
 ಗಾಣವಾಡಿಸಲು ಹೊಗಿದ್ದೇನೆ
 ಹೊತ್ತು ಬಂದಾಗ ಕತ್ತೆಯ ಕಾಳುಹಿಡಿದು
 ಬದೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.
 ತುಡಿನೆದೆಗೆ ಕಿರಿಗೊಟ್ಟು, ಮಿಡಿದ

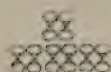
कण कण होऊन नदीच्या पाटांत शिरतो
 महापुरा बरोबर बाहेर येतो.
 तो येतो तो आमच्या छातीत तबला
 वाजवू लागतो.
 पकडा रे त्याला.
 आम्ही त्याला घड्याळात पकडून
 घाणी चालविण्यास लावले.
 कठिण समर्थ गाढ्याचे पाय धरून
 त्याच्या लाया पण खाल्ल्या.
 उडणाऱ्या छातीस व नाडीस कान लावून
 पण पाहिले.
 आसोच्छ्वास व्यर्थस्थित चालू आहे.
 शून्यांत विश्व आहे, की
 विश्वांत शून्य आहे.
 ह्या समस्येचा शेवटी तो
 स्वतःच पकडा निकाल लावतो.
 कारण बाई कोणालाही नाहींच,
 ह्या घोड्यावर चढून, त्याचा लगाम पकडून
 त्याच्यावर स्वार होणे तेवढे सोपे नाही.
 आमच्याच छातीवर पाय ठेवून
 हा पळून जात असताना त्याचा
 मला कितीतरी वेळा अनुभव आला आहे.
 सेकंद, मिनीट व तास
 अशा (भागावरील) ताऱ्या बाण्याच्या उभ्या आडव्या
 धाग्यांमध्येच कोटे तरी एक
 रंगीत धागा असतो

(भी चन्नावीर या प्रतिभावंत कवीच्या या कवितेत कालाबद्दलचे गूढ चिंतन सोप्या भाषेत केलेले आहे.)

शब्द संग्रह

थळिसु	थं०सु,	बोपदेणे
मिनु	मि०सु	चमकणे
नुचुनुरागि	नु०सु नु०रागि	भरडले जाऊन
ओदे	ओ०दे	छाती
गडियार	ग०डि०यार	बड्याळ
गाण	गा०ण	वाणी
हंणसु	हं०णसु	प्रयत्न करणे
बथळ	ब०थळ	भेदान (शून्य)
बगोहरिसु	ब०गो०हरिसु	निकालात काढणे
अवसर	अ०वसर	घाई
नूळ	नू०ळ	धागा

हृदिनारनेय पाठ

लघु साहित्य

भाषा कन्नड

लिपी देवनागरी

नन्न स्वतः पत्रिकेपाद 'वसंत' निनितादरु पत्रिकोद्यम अक्षिये निमिल्लिल्ल. आमेलें नानु लेखन व्यवसाय माडुत्तिदे. मंगळूरिन "स्वदेशाभिमानि" एंव पत्रि कोगे केलवु वर्षगळ तनकवू मित्रराद वामन कुडुवरु संपादकरागिदरु. अवरु हिंदे नन्न पत्रिकेगे केलवु लेखनगळन्नु कोडिदरु. ईग अवर पत्रिकेगे नानु वरये तांडगिटे. अवर वरवणिगीगळाल्लि निजवाद मत्तु कल्पनेय व्यक्तिचित्रगळु हंच गिहवु. "देह ज्योतिगळु" एंव हेसरिनल्लू वरे हेसरिनल्लू हलवु लेखनगळन्नु वरदे. "चिक्क दोडुवरु" एंव माले अदरल्ले प्रकटवाहु. 'नान'द यावत्तु अध्या यगळु अदरल्लि प्रकटवादुवु. इन्नु अंतह पण्टा लेखनगळु वंदुवु. आगाग आ संपादकरिगे सहायकतागि अप्रलेखनगळन्नु वरदुकोडुत्तिदे. मुंदे स्वल्प कालद तनक स्थळीक राजकीयवन्नु कुरितु टीके टिप्पणि वरयुत्तिदे. युरोपिन राजकीयड मेले केलवोन्नु लेखनगळन्नु वरदे. सुमारु मरू नाळुकु वर्षगळ काल आ पत्रिकें थोडने निवट संबंधवित्तु. आमेले नन्निद प्रतिवारवू वरयुव केलस साध्यवागटे आगोम्मे ईगोम्मे वरयुत्तलिदे.

कन्नड पत्रिकेगळिगे वरयुत्तिदेनादरु अवर वंडिके हेच्चिनदिरलिल्ल. एल्ल रिगू लघु वरहगळे वेकागुवते कांडितु. वास्तववागि नन्न प्रीति अवुगळाल्लि हंचा गिरिलिल्ल. ओदिनल्लू लघु विचारगळमेलिन ममते ननगे कडिमे. विषयगळ अध्यासदल्लिये नन्न इष्ट हेचु. इदक्के वेकादथ अवकाशवन्नु नानु इंग्लिष पत्रिकेगळ मूलक गळिसवेकायितु.

शिखराम कारंत

"हुच्चुमनसिन हत्तु मुखगळु"

ಹದಿನಾರನೆಯ ಪಾಠ

ಲಘು ಸಾಹಿತ್ಯ

ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಪತ್ರಿಕೆಯಾದ ವಸಂತ ಸಂಚಿತಾದರು ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮೇಲೆ ನಾನು ಲೇಖನವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮಂಗಳೂರಿನ 'ಸ್ವದೇಶಭವಾನಿ' ಎಂಬ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ತನಕವೂ ಮಿತ್ರರಾದ ಮಾಮನ ಕುಡನರು ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಹಿಂದೆ ನನ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಕೆಲವು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಈಗ ಅವರ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ನಾನು ಬರೆಯ ತೊಡಗಿದೆ. ಆ ಬರಹಕ್ಕೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಸಜವಾದ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪನೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದುವು. 'ದೇಹ ಜ್ಯೋತಿಗಳು' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲೂ ಹಲವು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ. 'ಚಕ್ರ ದೊಡ್ಡವರು' ಎಂಬ ಮಾಲೆ ಅದರಲ್ಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. 'ಗ್ಲಾನ'ದ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದವು. ಇನ್ನೂ ಅಂತಹ ಎಷ್ಟೋ ಲೇಖನಗಳು ಬಂದುವು. ಆಗಾಗ ಆ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಆಗ್ರಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದ ತನಕ ಸ್ಥಳೀಕ ರಾಜಕೀಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಬೇಕೆ ಬೇಕಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಯುರೋಪಿನ ರಾಜಕೀಯದ ಮೇಲೆ ಕೆಲವೊಂದು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದೆ. ಸುಮಾರು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಆ ಪತ್ರಿಕೆಯೊಡನೆ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧವಿತ್ತು. ಆ ಮೇಲೆ ನನ್ನಿಂದ ಪ್ರತಿವಾರವೂ ಬರೆಯುವ ಕೆಲಸ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಆಗೊಮ್ಮೆ ಈಗೊಮ್ಮೆ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆನಾದರೂ ಅವರ ಬೇಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನದಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಲಘು ಬರಹಗಳೇ ಬೇಕಾಗುವಂತೆ ಕಂಡಿತು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನಲ್ಲೂ ಲಘು ಬರಹಗಳ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆ ನನಗೆ ಕಡಿಮೆ. ವಿಷಯಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದ ಧೈರ್ಯ ನನ್ನ ಇಷ್ಟ ಹೆಚ್ಚು. ಇದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಂಥ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನಾನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಗಳಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

— ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ

'ಮುಚ್ಚ ಮುನ್ನಿನ ಹತ್ತು ಮುಖಗಳು'

धडा १६ वा

लघु साहित्य

भाषांतर

माझे स्वतःचे वर्तमानपत्र 'वसंत' बंद पडले तरी देखील माझा पत्रव्यवसाय तेथेच थांबला नाही. त्यानंतर मी लेखनव्यवसाय करू लागलो, माझे मित्र वामन कुडच हे मंगळूरच्या "स्वदेशाभिमानी" या पत्राचे काही वर्षे संपादक होते. त्यांनी मागे माझ्या पत्रिकेसाठी काही लेख लिहून दिले होते. आता त्यांच्या वर्तमानपत्रासाठी मी लेखन करू लागलो, त्या लेखांत खरीखुरी व काळपनिक व्यक्तिचित्रे अधिक होती. "देहज्योतिगलु" या सदराखाली व दुसरे काही लेख लिहिले. "चिक्क दोडवरु" (लहान-योर-माणसे) ही माला त्या पत्रिकेतच प्रसिध्द झाली. "ज्ञान" चे सर्वही अध्याय तीत प्रसिध्द झाले. तसलेच अनेक लेखही लिहिले गेले. अधूनमधून संपादकांचा सहायक होऊन मी अग्र-लेखही लिहून देत असे. त्या नंतर काही काळ पर्यंत स्थानिक राजकारणाबद्दल टीका-टिपण्या लिहीत असे. सुमारे चार पांच वर्षांपर्यंत त्या पत्रिकेशी माझा निकट संबंध होता. त्यानंतर आठवड्या आठवड्याला लिहिणे, मला अशक्य झाले म्हणून कचित् प्रसंगी लिहू लागलो.

कानडी वर्तमान पत्रांतून जरी मी लिहित होतो तरी त्यांच्याकडून विशेष मागणी येत नव्हती. सर्वांना छोटे छोटे लेखच आवडतात असे दिसले. खरे पाहता मला त्यांत विशेष गोडी नव्हती. वाचतांना देखील लघुलेख मला कमी आवडत. कोणत्याही विषयाचा सखोल अभ्यास मला प्रिय असे. त्यासाठी मला इंग्रजी पत्रांतूनच संधी मिळवावी लागली.

શબ્દ સંગ્રહ

અબકાશ	અનંકાશ	સંધી, સોય
આગોમો ફોમો	અગોમો, અગોમો	મધૂન મધૂન
ઇશ	અશ્વ	મર્જી, ચંદ્રા
કુરિતુ	કુરિતુ	ચંદ્ર
ગલિસુ	ગલિસુ	મિલકવળે, કમાવળે
“ જ્ઞાન ”	“ જ્ઞાન ”	જ્ઞાનકોશ
ચિત્ત	ચિત્ત	લહાન
દોહ	દોહ	મોટે
નિજવાદ	નિજવાદ	વસ્તુનિષ્ઠ, સ્વરીસુરી
વરવળિયો	વરવળિયો	લેખન
વરે	વરે	લિહિળે
વેલિકે	વેલિકે	માગળી

हादिनेळनेय पाठ

खाली कोणे

भाषा कन्नड

लिपी देवनागरी

“एनु चिन्ना?”

“नानेन्दरे निमगे अष्टु प्रीतिये?”

“इन्नु संशयवे?”

“नन्नल्लि एनिदेयेदु नन्नन्नु मेच्चिदिरि?”

“वा.....रे..... मातिनमल्लि! एनिदेयेन्दु हेळुत्तेने. तुटि इत्तमाडु.”

तिरुगि अदे हगलुगनसु

रस्तेय वदिय दोडु किडकिय हत्तिर खुर्चियल्लि कुळिनु भावसमाधियल्लि मुळुगिद निर्मलेय हगलुगनमिनल्लि अनंत वंदिद. तन्न मांसल गंडु बाहुगळल्लि अबळ बळुकु देहवन्नु मेरेहिडिदु मुद्दमुद्दाद अबळ तुटिगळन्नु मुदिडुत्त अंगांगगळल्लि नविरैल्लिसुत्तिद. अहा! एंथ आनंदवित्त, सुखवित्त आ गेडु आळिगनदल्लि !

“अनंत इयतैदु थपद तरुण, तुवं चुरुकु बुध्दि, जाण, काणलु मनमथन मूर्ति.

निर्मलेय मोरथे मेले मूडिद मुगुळुनगे हरवागि अरळि नितित्तु. इदीग तन्न मनस्सिनल्लि सुळिद ई विचारवन्नु यारादरु नेववहुदे? अनंतनन्नु तानु इन्नु नाडिरिल्ल कूड आदरु कळेद मूरु दिनगळल्लि तम्म मनेय वदियल्लि खालियाद कोणैयल्लि अबनु निळलु वरुत्ताने एंदु तिलिदु मूरु दिनगळल्लि अबनु तनगे एष्टु हत्तिरदवनागिदाने !- एष्टु हत्तिरदव ! निर्मलेगे कचकुळियागुत्तदे. ई प्रश्ने यन्नु उत्तरिसलु यन्निमिदर.....

ईग सुमारु हदिनैदु दिनगळादुवु. निर्मलेय मनेय वदिय कोणैयोंदु खालि यागिदे. खालियादरे अवळिगेनंते? नूरु मनेगळिद मूरु मजलेय चाल्लिनल्लि

ಹಾಗೆ ಅಪ್ಪ ಕೊಣಗಲು ಖಾಲಿಯಾಗುತ್ತವೆ ಅಪ್ಪ ತುಂಬುತ್ತವೆ! ಖಾಲಿಯಾಗಲಿ, ತುಂಬಲಿ ಅವಲಿಗೊನೆಂತೆ! ಅವಲಿಗೊ ಏನು ಅತ್ತವೆ? ಏನೆನ.....! ಅತ್ತವೆದ್ದು ಹೊ ಹೆಲ್ಲವುದು! ನಮು ಖಾಲಿಯಾಗಿದೆ ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲು ಪಾರಾದರೋವ್ವ ಹೊಸವರು ವರುತ್ತಾರೆ ತಾನೆ! ಹಾಗೆ ವರುವವರು ಅಂಜಿ ಕಾಲೇನು ಕಲಿಯುವ (ಅಥವಾ ಕಲಿತ) ಮಂದರ ತರುಣನಾಗಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿ ವರುವವನು ಮಂದರನೆ ಒಬ್ಬನು, ತರುಣನೇ ಆಗಬೇಕು ಏವ ಕಾಯದೇಯನ್ನೇನು ಚಾಚಿನ ಮಾಲಕಾ ಮಾಡಿಡಿಸಿ ನಿತ್ಯ, ಆದರೂ ವಂದಾತ ತರುಣನೇ ಆದರೂ ಹಾಗೂ ತನಗೂ ಅವನಿಗೂ ಪರಿಚಯ ಗಾಡಬಾದರೂ ಇಡಿ ಚಾಚಿನಲ್ಲಿ ಲಾಕೃಷ್ಯವನಿಲ್ಲೆಂದು ಖ್ಯಾತವಾದ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಅವನ ಪ್ರೇಮ..... ತಿಡಿಸಿ (ವಿಡಿಸಿ ಇರುತ್ತದೆಯೆ)..... ಮುಂದೆ! ಮುಂದೆನಾಗಬಹುದು! ಏನೆನಾಗಬಹುದು! ಏನೆಲ್ಲ..... ಆಂದರ ಹಿಡೆ ಆಂದರು ಬೇಡದ್ದು ವರುವ ಇ ಪ್ರಶ್ನೆಗಲ ಅಡ್ಡಪರಪಾಟಿಯೆಂದು ಆ ಖಾಲಿ ಕೊಣಗೊ ವಿಗಿ ದಿಕ್ಕು, ಅದಕ್ಕೂ ಅವಲಿಗೂ ಗಡಬಡ ಸಂಬಂಧ ಜೊಡಿಸಿರುತ್ತ.

— ಯಶ'ತ ಚಿತ್ತಾಲ

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಪಾಠ

ಬಾಲಿ ಕೋಣೆ

“ನನು ಚಿನ್ನ”

“ನಾನೆಂದರೆ ನಿಮಗೆ ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯೇ?”

ಇನ್ನೂ “ಸಂಶಯವೇ?”

“ನನ್ನಲ್ಲಿ ಏನಿದೆಯೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದಿರಿ”

“ವಾರೆ ..... ಮಾತಿನಮಾತಿ! ಏನಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ತುಟಿ ಇತ್ತಮಾಡು.”

ತೊಗಿ ಅದೇ ಹಗಲುಗನಸು.

ರಸ್ತೆಯ ಬೀದಿಯ ದೊಡ್ಡ ಕಿಡಕಿಯ ಹತ್ತಿರ ಮುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಭಾವಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಹಗಲುಗನಸಿನಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಬಂದಿದ್ದ. ತನ್ನ ಮಾಂಸಲ ಗಂಡು ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳ ಬಳುಕು ದೇಹವನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದು ಮುದ್ದುಮುದ್ದಾದ ಅವಳ ತುಟಿಗಳನ್ನು ಮುದ್ದಿಡುತ್ತ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅಹಾ! ಎಂಥ ಅನಂದ ಮತ್ತು, ಸುಖವಿತ್ತು, ಆ ಗಂಡು ಅಲಿಂಗನದಲ್ಲಿ!

“ಅನಂತ ಇನ್ನಷ್ಟೆದು ವರ್ಷದ ತರುಣ, ತುಂಬ ಚುರುಕು ಬುದ್ಧಿ, ಚಾಣಾ, ಚಾಣಲು ಮುನ್ನೂನ ಮೂರ್ತಿ,

ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿದ ಮುಗುಳುನಗೆ ಹರವಾಗಿ ಆರಳಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಇದೀಗ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿದ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ನಂಬಬಹುದೇ? ಅನಂತನನ್ನು ತಾನೂ ಇನ್ನೂ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ ಕೂಡ. ಆದರೂ ಕಳೆದ ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ — ಮನೆಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲಿಯಾದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ನಿಲ್ಲಲು ಬರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದ ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ತನಗೆ ಎಷ್ಟು ಹತ್ತಿರದವನಾಗಿ ವ್ಯಾಸ! ಎಷ್ಟು ಹತ್ತಿರದವ! ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಕಚಕುಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ಉತ್ತರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರೆ.....

ಈಗ ಮನುಷ್ಯ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಾದುವು. ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮನೆಯ ಬದಿಯ ಕೋಣೆಯೊಂದು ಪಾಲಿಯಾಗಿದೆ. ಪಾಲಿಯಾದರೆ ಆನೇಗೇನಂತೆ! ರೂಪಾಳು ಮನೆಗಳಿದ್ದ ಮೂರು ಮಜಲೆಯ ಕಾಳಿನಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಎಷ್ಟು ಕೋಣೆಗಳು ಪಾಲಿಯಾಗುತ್ತವೋ ಎಷ್ಟು ತುಂಬುತ್ತವೋ? ಪಾಲಿಯಾಗಲಿ, ತುಂಬಲಿ, ಆನೇಗೇನಂತೆ? ಆನೇಗೆ ಏನೂ ಅಲ್ಲವೇ? ಏನೇನೂ.....? ಅಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು? ರೂಮು ಪಾಲಿಯಾಗಿದೆ ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲು ಯಾರಾದರೊಬ್ಬ ನೋಸಬರು ಬರುತ್ತಾರೆ ತಾನೆ? ಹಾಗೆ ಬರುವವರು ಒಬ್ಬ ಕಾಲೇಜು ಕಲಿಯುವ (ಅಥವಾ ಕಲಿತ) ಸುಂದರ ತರುಣನಾಗಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿ ಬರುವವನು ಸುಂದರನೆ ಇರಬೇಕು. ತರುಣನೆ ಆಗಬೇಕು ಎಂಬ ಕಾಯದೆಯನ್ನೇನು ಚಾಳಿಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ನಿಜ. ಆದರೂ ಬಂದಾತ ತರುಣನೇ ಆದಲ್ಲಿ, ಹಾಗೂ ಕೆನಗೂ ಅವನಿಗೂ ಸುಖಯು ಗಾಢವಾದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಕಾಳಿನಲ್ಲೇ ಅವನು ವಾಸಿಯೆಂದು ಖ್ಯಾತವಾದ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಅವನ ಪ್ರೇಮ...ಮು... ಬಿದ್ದಲ್ಲಿ (ಬೀಳದೆ ಇರುತ್ತದೆಯೇ) ಮುಂದೆ, ಮುಂದೇನಾಗಬಹುದು? ಏನೇನಾಗಬಹುದು? ಏನೆಲ್ಲ? ಒಂದರ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಬೆಳೆದು ಬರುವ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಅದೃಶ್ಯ ಸರಣಿಯೊಂದು ಆ ಪಾಲಿ ಕೋಣೆಗೆ ಬಿಗಿದಿತ್ತು. ಆದಕ್ಕೂ ಅವಳಿಗೂ ಗಾಢವಾದ ಸಂಬಂಧ ಬೀರಿಸಿತ್ತು.

धडा १७ वा

रिकामी खोली

भाषांतर

"काय चिन्ना?"

"केवढे हे माझ्यावर प्रेम तुमचे?"

"अजून शंकाच?"

"माझ्यांत काय दिसले म्हणून तुम्ही भाळलात?"

"वा.....रे..... वरीच आहेस की बोलघेवडी ! मांगलो मी काय दिसले ते..... ओठ जरा या वाजूला फिरव."

पुन्हा पुन्हा तेच दिवास्वप्न.

रस्याच्या वाजूला असलेल्या मोठ्या खिडकीजवळ खुर्चीत वसून भावसमार्थीत बुडून गेलेल्या निर्मलेच्या दिवास्वप्नांत अनेत आला होता. आपल्या मांसल पुरुषी वाड्ढपाशांत तिचा सडपातळ देह बंदिस्त करून तिच्या गोंडस ओठांचे चुंबन घेत तिच्या अंगांगावर शहारे आणीत होता. अहाहा! केवढा आनंद, केवढे सुख होते त्या पुरुषी आलिंगनांत !

"अनेत पंचवीस वर्षांचा तरुण, फार हुशार, बुद्धिमान, रुपाने तर मन्मथार्थीच मूर्ती !"

निर्मलेच्या चेहऱ्यावर उमललेले मंदस्मित तोंडभर पसरत चालले होते. नुकत्याच आपल्या मनास चाटून गेलेल्या विचारावर कोणी विश्वास ठेवेल का? अनेताला आपण स्वतः देखील अजूनही पाहिलेले नाही ! तरी मुद्दा गेल्या तीन दिवसांत..... आपल्या विन्हाडाच्या शेजारी रिकामी झालेल्या खोलीत तो राहाय्यास येणार आहे असे कळल्यानंतरच्या तीन दिवसांत - तो किती किती आपल्या जवळचा झाला आहे!.... किती जवळचा! निर्मला गडबडून गेली आहे. या प्रश्नाचे उत्तर देण्याचा प्रयत्न केला तर.....!

पंधराएक दिवसापूर्वी निर्मलेच्या घराशेजारची एक खोली रिकामी झाली आहे, झाली तर झाली. तिला काय करायचे आहे तिच्याशी ! शेकडो माळे असलेल्या त्या तिमजली चाळीत असल्या कितीतरी खोल्या असतील. कोण जाणे किती रिकाम्या होतात नि किती भरतात ! रिकामी झाली काय अन् तीत बिन्हाड आले काय, तिला काय करायचे त्याच्याशी ! खरेच तिला त्याच्याशी कांही कर्तव्य नव्हते काय ? कांहीच नव्हते ? नव्हते तरी कसे म्हाणायचे ! खोली रिकामी झाली तर तीत गहाव्याला कोणतरी नवखा मनुष्य येणारच नाही का ? तशा येणाऱ्यांत एखादा कॉलेज शिक्षण झालेला (किंवा कॉलेजांत जात असलेला) देखणा तरुणही असू शकेल. तेथे फक्त देखण्या लोकांना आणि तरुणानाच खोली बांध्याची असे चाळीच्या मालकाने ठरवले नव्हते. हे खरे आहे, तरीपण आलेला इमम तरुणच असेल व आपला व त्याचा दाट परिचय झाला व संबंध चाळीत सुंदर म्हणून नावाजलेल्या आपल्यावर त्याचे प्रेम बसले (बसल्याशिवाय राहीलच कसे) तर ? तर पुढे काय होईल ! आणखीन काय काय होईल ? की सर्वकाही...एकामागून एक असे येत चाललेल्या विचारांच्या अदृश्य साखळीने ती रिकामी खोली बंद केली गेली होती. त्या साखळीने तिच्या-मध्ये आणि त्या रिकाम्या खोलीमध्ये एक गूढ संबंध निर्माण केला होता.

शब्दार्थ

कचकुळि	कचकुळ	गहिवर
किडकि	किडकि	गिडकी
गंडू	गंडू	पुरुष, पुरुषी
चुकुकु	चुकुकु	हुशार
तिरगि	तिरगि	पुन्हा
मुंबु	मुंबु	भरणे
मुट्टि	मुट्टि	ओठ
नविक	नविक	रोमांच
मेवु	मेवु	विश्वास ठेवणे
बादि	बादि	बाजू

मुददुमुदाद	ಮುದ್ದು ಮುದ್ದು ದ ಗಾಡಿಸ	
मुदिङ्ग	ಮುದ್ದಿ ಙ್ಗ	सुंयनवेणे
भगुल्लुनगं	ಮಗುಲ್ಲು ನಗ	मेदस्मित
भुल्लुगु	ಮುಲ್ಲು ಗು	बुडणे
भंच्लु	ಮುಂಚ್ಚು	खुपहोणे
मुलि	ಮುಲಿ	स्पर्श करणे
भेरिहिडि	ಮೆರೆಹಿಡಿ	कैद करणे
हगल्लगनसु	ಹಗಲ್ಲಗನಸು	दिवाम्बप्र

हादिनेन्टनेय पाठ

या किंतु क्यूं नितु नुगुतिरुविरि

भाषा कन्नड

लिपी देवनागरी

याकिंतु 'क्यूं नितु नुगुतिरुविरि

जन्म धारणेगे, ओ नतदष्ट, जीवगळिरा !

निमगे काणुबुदिल्ल भूमितुंबल्ल

जनसंख्ये एरि किक्किरिटु मीरि

कांकाल पंक्ति होडैगिल्ल.

एनु अवसर निमगे याव गर्भवो एनो

यार योनियो एनो, अंतु हुडिदराय्तु भूमियल्लि

उसिरु कडिदुदुनु निमगे अल्लि

गुंगुरु कुमिकोट कुलव हेरुव अत्तिहण्णे

नाचि सोलुवते कोटि कोटि कोटि कोटि

निमिष निमिषके हुडि

मुलुगुडुव शिशु संख्येयल्लि

नमगे ईल्लि, होडैगिल्लिदे, विविध वडैगळल्लि

केरे-कडे, वावि, इलिपापाण फालडालु

तिगणे औपधि, नेणुरुळु दागिळलि

दिनालु, नुगुतिहवेल्ला निम्मत्तकडेगे

नीचित्त वरदंते लडेगळलेन्दु

नीबु ऐतरुव केडिगळलेल्ल अडकलेन्दु

रासायनिके, रव्वरुगुरुव "कांड"मिथ्यादि

कृतक नाना उपाय साधनगळिडे

सुन्यास, ब्रह्मचर्य मोक्षादि

आदर्शदाकर्षण्य बोधनेगळिडे

मानवरु कट्टु तुतिह कडैगळलेल्ल

ವಿರಿದೇಶದ ಕೌಂತ್ರಿ ದಿನನಿತ್ಯ
 ನುಗ್ಗುತಿಹರಣಾ ಅಪ್ಯಯೋ ಇತಿ ಕವೇ
 ಏನು ಬಂದಿದೆ ನಿಮಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಆತಂಕ
 ಕಾದಿರದೆ ನಿಮಗಿಲ್ಲಿ ಘೋರ ನರಕ!
 ಯಾವಿತ್ತು, 'ಕಯ್' ನಿಂತು ನುಗ್ಗುತಿಹರಿ
 ಜನ್ಮ ಧಾರಣೆಗೆ ಆ ನರಕದ ಪ್ರತಗಲಿ!

— ಕುಂಭ

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಪಾಠ

ಯಾಕೆಂತು ಕೊನೆಯ ನುಗ್ಗುತಿರುವಿರಿ

ಯಾಕೆಂತು 'ಕಯ್' ನಿಂತು ನುಗ್ಗುತಿರುವಿರಿ
 ಜನ್ಮ ಧಾರಣೆಗೆ, ಓ ನರಕದ ಕವೇ!
 ನಿಮಗೆ ಕಾಯುವುದಿಲ್ಲ? ಭೂಮಿಯೆಂಬಲ್ಲಿ
 ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಏನು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಮೀರಿ
 ಕಂಕಾಳ ಸಂಕ್ರಮಣ, ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲ.
 ಏನು ಅವಸರ ನಿಮಗೆ
 ಯಾವ ಗರ್ಭವೂ ಮಿಡಲಿಲ್ಲ!

ಯಾವ ಯೋನಿಯೂ ಮಿಡಲಿಲ್ಲ, ಅಂತು ಹುಟ್ಟಿದ
 ರಾಯ್ತು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ
 ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿದುದೇನು ನಿಮಗೆ ಅಲ್ಲಿ?

ಗುಂಗುರು ಕೃಮಿಕೀಟ ಕುಲವಹೆರುವ ಕತ್ತಿಹಣ್ಣು
 ನಾಚಿಸೋಲುವಂತೆ, ಕೋಟಿ, ಕೋಟಿ, ಕೋಟಿ, ಕೋಟಿ
 ನಿಮಿಷ ನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟಿ, ಮುಲುಗುಡುವ
 ಶಿಶು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ,
 ನಿಮಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ವಿವಿಧ ಬಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ
 ಕೆರೆ-ಕಟ್ಟೆ, ಇಲಿ-ಪಾಪಾಣ, ಫಾಲದಾಲು

अगले भिषदि, नैरुमयुद्वारिगल

विनालु नुगुतिहवैल्लु, निम्बुत्तु कडेगे.

नैवित्तु बरदंके तदेगळ्ळुलंदु

नैवु वतवुन कंदिगळ्ळुल्लु

अडकलंदु रासायनिके, रप्पुमुंगुमन

“कांडमु” त्तादि कृतक नाना लुप्यायुगलंद

सस्यस, प्रुत्तुयु, मीक्यादि

अदरुदाकसुल्लुयु मीक्यायुगलंद

मनसवु कळ्ळुतिह कळ्ळुगळ्ळुल्लु

बुदिदंदु, कौटु, हौनलुत्तु

नुगुतिहवैल्लु, अत्तु कडेगे, अय्युय्यु!

मनु बंदिदं निमुगे अल्लु अतंक?

कादिदं निमुगिल्लु फौरतर नरक?

योकुंतु ‘क्यू’ नितु नुगुतिरुवि?

ननुधारल्लु, न नतदुत्तु, प्रुत्तुगळ्ळुल्लु!

कुनंयु

धडा १८ वा

तुम्ही का असे ‘क्यू’ मध्ये उभेराहून घुसत आहात?

भाषांतर

तुम्ही का असे ‘क्यू’ मध्ये उभेराहून

जन्म व्याख्यालां घुसत आहात,

अरे नत दृष्ट प्राण्यानो?

तुम्हाला दिसत नाही?

जगांत सगळीकडे लोकसंख्या

अफाट वाढून चोहोकडे भुकेकंगाल

सांगाडेच दिसत आहेत ते ?

तुम्हाला अशी काय वाई आहे !

वाटेल तो गर्भ, किंवा योनी असो

कसे वसे जन्माला आले म्हणजे झाले

असे म्हणत आहोत का ?

तुमचा श्वास कोडला आहे काय तेथे.

कृमिकीटकांच्या थव्याला जन्म देणारे

उंदराचे फळ सुद्धा लाजेल असे

मिनिटा मिनिटाला कोट्यावधी वाळे जन्मत आहेत

येथे आम्हालाच अन्न नमव्याने

नाना प्रकारांनी, म्हणजे विहिरीत

तलावांत, उडी मारून, उंदराचे औषध,

'फालिडाल', डेक्कणाचे औषध गळफास

अशा अनेक वाटांनी, येथील

जीव तुमच्या तिकडेच रोज

धाव घेत आहेत.

तुम्ही इकडे येऊ नये यासाठी

तुमच्या आगमनाची खिंडे

अद्विण्याकरितां

रसायने, रबरी टोप्या "कंडोम" वर्गरे

नाना प्रकारचे कृत्रिम उपाय योजून

ब त्याच प्रमाणे, संन्यास, ब्रह्मचार्य

मोक्ष इत्यादी आदर्शाबद्दल आकर्षण

उत्पन्न करून,

मानवाना ज्या तटबंधा

तयार केल्या, त्या सर्व भेदून

पोखरून, उडवून तुम्ही सर्व

सर्वे याच दिशेने मोर्चे बांधत
आहात ! “अय्य यो,.....

काय हे !
तेथे कोणते संकट कोसळले
आहे तुम्हावर
येथे सुद्धा तुम्हाला नरकच
वाढून टेबलेले नाही का ?
तुम्हा का असे ‘क्यू’ मध्ये उभे राहून
जन्म वेण्यासाठी घुसत आहात
अरे दुर्दैवी प्रेतांना ?

—कुवंपु

शब्दार्थ

(कुवंपु निधीनाच्या विषयावर चिन प्रचारकी पण अत्यंत काव्यमय असे हे
‘अग्निवेशाच्या’ उद्देशून केलेले चिंतन आहे.)

नुगु	ನುಗು	बुझणे
किकिरितु	ಕಿಕ್ಕಿರಿದು	झाटीने
अंतु (इंतु)	ಅಂತು (ಇಂತು)	कसे (तरी)
असिरु कट्टु	ಅಸಿರು ಕಟ್ಟು	श्वास कोंढणे
अतिहणु	ಅತಿಹಣು	उवराचे फळ
इलिपापाण	ಇಲಿಪಾಪಾಣ	उंदराचे औषध
तिमणे औषधि	ತಿಮಣಿ ಔಷಧಿ	ढेकणाचे औषध
गडेगाट्टु	ಗಡೆಗಟ್ಟು	अडविणे
ऐतव	ಐತವ	येण्याचे
कंडि	ಕಂಡಿ	खिंड
रक्करुगुर कांडम	ರಕ್ತಕುರುಗುರ, ಕಾಂಡಮ	‘रक्करी दोष्या’, ‘कंडोम’ इ०
धिरिदरेहु	ಧಿರಿದರೆಹು	फोड़न
कादिरदे ?	ಕಾದಿರದೆ ?	थाट पहात नाही काय ?

भाग २ रा

ಖಟಾ ೧೯ ವಾ

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಪಾಠ

ನವಯುಗಕಾವ್ಯ

ಕುತ್ತಿನ ಚೀಲ

(ಶ್ರೀ ಬೇಂದ್ರೆ ಇವರ ಶ್ರುತಿಗತಿಪರ ನಿಚಾರಗಳನ್ನು ತೋರುವ ಕವಿತೆ)

ಅನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮದ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ
ಬೆಳಗೂ ಭೈಗೂ ಭಳಿ ಭಟ ಬೆಂಕಿ
ನೊಂಬರ ಸ್ವಾಜಿಯು, ಕಾಗೆಯ ಮಂತ್ರ
ಗಾಳಿಯ ಎಸೆಯು ಬೊಳ್ಳೆಯ ಗಂಟೆ
ಅನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮದ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ

(೧)

ನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದ ಕಗ್ಗನಿಯಲ್ಲಿ
ಮೌನದ ನೀಳಿಗೆ ಕಮಲನ ತಂತಿ
ಮಿದಿದೂ ಮಿದಿದೂ ಮುರಿದವು ಬೆರಗು
ಮಡುಕ್ಕಿ ಮಡುಕ್ಕಿ ನೋಡಿತು ಎರೆಯು
ನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದ ಕಗ್ಗನಿಯಲ್ಲಿ

(೨)

ಕಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮದ ಗುಮ್ಮಟದಲ್ಲಿ
ಪಗಲೂ ಇರುಳೂ ನೇದದನಾದ
ಮಾಪ ಸೃಷ್ಟಿಗಳ ಜಾಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ
ನೇತಿದೆ ಜೋತಿದೆ ಬೇಸದ ಜೇಡ
ಕಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮದ ಗುಮ್ಮಟದಲ್ಲಿ

(೩)

ದೈವುಳ್ಳವರಿಗೆ ದಯವೇ ಇಲ್ಲ
ತಿತ್ತಿರಿ ತುಂಬಿದೆ ಕೂಳಿನ ಕೋಟಿ
ಅನ್ಯತದ ತೇಗಿನ ಮದನಂತಹುದು
ಹಸಿದನ ಬಲ್ಲ ಪಸಿವೆಯ ಶೂಲಿ

(೪)

ಶಿವಾ ಶಿವಾ ಹೇ ಶಿವನಾದೇವಾ!
ಅತ್ತಿತು, ಕೂಗಿತು, ಚೀರಿತು ಜೇವ
ಪಾಯಂಗಳದಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಾತು

मुगलिन किमियनु मुगुल्लि लल्ल
दाडुव सङ्गीयलि नरलुनमुंळी?

(५)

किस्किर तुंबिदे धोमिय कल्ल
कल्लुस बडुकिदे जोगुसदोडलु
बाळगिंतलुन कोळी मेल्लो?
बरिदोळ बरिदु तेरव्हा तेरव्हा
बडवळ बग्नर तुत्तिन जेला?

(६)

दोवनदोडु गोरिय कल्ल
धनुस धोसके जिकियुसु
गळ गळ बारिस प्रानद गंजिय
साविस नोविके कलमुलवेदु
नेलननैल्ल तुत्तुवेनेदु
गदरुत्तियदु गजिसुतिदु
बडवळ बग्नर तुत्तिन जेला
बळगिन बळगिन बळदसियेदु

(७)

कठीण शब्द आणि कल्पना

ही कविता भुकेजलेल्या मनुष्याचे अन्नावहलचे विचार प्रकट करिते व एकीकडे
चैन व नासधूस तर दुसरीकडे उपासमार अशा वैषम्यावहल गरीब जनतेच्या निःशासने
निरूपण करिते. उत्तर कर्नाटकातील बहुबनांच्या भाषेत वेद्रे उदात्त विचार प्रकट
करतात.

तुत्तिन जेला

दोडुल

बळगळ बळगळ

बळ बळ बळ

जोडुल

गाळियु नळियु

जोडुल गंज

कगुल

शासाची पिडावी—अन्नाचा साठा.

देडळ

अहोरात्र

रागाने आम पाखडतो.

डोंबोरी, तारेची कसरत करणारे.

वाग्याचे (शुन्य) नेवेळ.

बोबा हीच वेडा.

काळोखी लेणी, गुहा.

ಸಣ್ಣ ಕತೆ

ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರ ಹೆಂಡತಿ

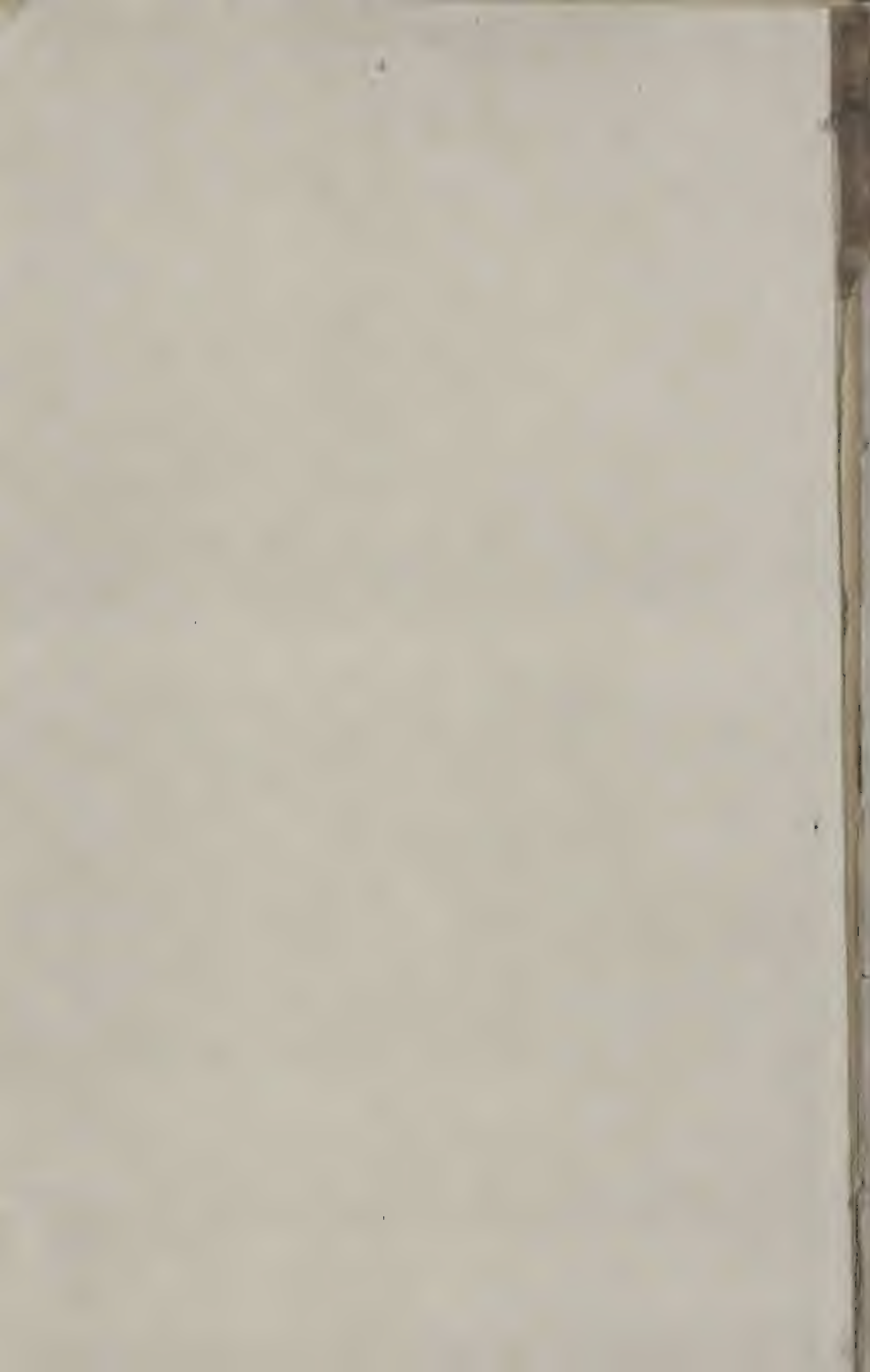
ಅಶ್ವಯುಜ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿ

ನನಗೆ ಈ ಊರಿಗೆ ವರ್ಗವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಮೊದಲು ಈ ವರಿಗೆ ಮನೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಸೇವಾಡುವುದೇ ಉದ್ಯೋಗವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಊರಿನ ಹಳೆಯ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳು ಒತ್ತು; ಜನ ಹೆಚ್ಚು. ನಮ್ಮೂರಿನ ಬಿಡುವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ನದಿಯ ಮರಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಾಡಿ ಮಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ನನಗೆ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದ ಪ್ರದೇಶ ದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದರೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗುಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರಾಣ ಸಾಸವಾಗಿರುವ ಅವಶ್ಯ ಯನ್ನು ಕೆಲಕಾಲ ಅನುಭವಿಸಿ ಈಗ ಜನರ ಗುಂಪೆಂದರೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗಿ ಗುತ್ತದೆ. ಜನರ ಗುಂಪಿಲ್ಲದ ಎಕ್ಸ್‌ಟೆನ್‌ಷನ್ನಿನಲ್ಲಿರೋಣವೆಂದರೆ ನನಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಮನೆಗೇನೂ ಕಡಮೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ನಾನು ಕೊಡಲಾಗದ ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ಅಲ್ಲಿ ತೊಡಕಿ ಕೊನೆಗೆ ಈ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಅಗ್ರಹಾರವು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಪುರದ ಎಕ್ಸ್‌ಟೆನ್‌ಷನ್ನಿನ ಹಳೆಯ ಊರಿಗೂ ನಡುವೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಅಗ್ರಹಾರವು ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಅಗ್ರಹಾರಗಳಂತಿಲ್ಲ, ಪಟ್ಟಣದ ಅಗ್ರಹಾರ. ಎರಡು ಸಾಲು ಮನೆಗಳು. ಒಂದೊಂದು ಸಾಲಿಗೆ ಆರು ಮನೆ. ಯಾರೋ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಯೋಗ್ಯರಾದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಎಂದೋ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಾಡಿಗೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಬಲಗಡೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನೆ. ಮನೆ ಅಷ್ಟು ಅನುಕೂಲವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸ್ಥಳ ಅನುಕೂಲವಾದದ್ದು. ಈ ಹತ್ತಿರದ ಮನೆಗಳೇ ಒಂದು ಗುಂಪಾಗಿರುವುವು. ಮಿಕ್ಕೆ ಮನೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಹತ್ತಿರವಿದ್ದರೂ ಬೇರೆ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುವವು. ಮನೆಗಳೆಲ್ಲದರ ನಡುವೆ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಅಂಗಳ. ಆದರೆ ನಡುವೆ ಒಂದು ಸೇದುವ ಬಾವಿ. ಆದರೆ ಬಳಿ ಒಂದು ಮೃಂದಾವನ. ಅಂಗಳದ ಕೆಳಗೆ ಒಂದು

बेकटेश अयंगर, मास्ती, एम. ए.

ಅದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಅರಳಿಯ ಮರವೂ ಒಂದು ಬೇಸಿನ ಮರವೂ ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿವೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ದೊಡ್ಡ ಕರಿಬೇಸಿನ ಮರ. ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದರೆ ಗಾಡಿ ಓಡಿಯಾಡುತ್ತ ಜನ ಹಾರಾಡುತ್ತ ಇರುವ ಬೀದಿ ಇಲ್ಲ. ಇದೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಈ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಗುಣ. ಊರಿನ ಒಂದು ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಐದು ನಿಮಿಷ ನಡೆದರೆ ಈ ಊರಿನ ಎಲೆ ತೆಂಗಿನ ತೋಟಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ತೋಟಗಳು ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ. ಇವು ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗುಡ್ಡ. ಅದರ ತಲೆದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೇವಾಲಯ. ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೋಪು, ಬಾವಿ, ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿವೆ ಒಂದು ಹೂವಿನ ತೋಟ. ಇನ್ನೊಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ತೋಪು. ಅದರಲ್ಲೊಂದು ಬಾವಿ. ನಾವು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದರೆ ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಎಲೆ ತೋಟಗಳ ಬಾವಿಗಳಿಗಾದರೂ ಹೋಗಬಹುದು. ಈ ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಹೋಗಬಹುದು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವವರು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಬಹುದು. ಹುಡುಕಿದ್ದಕ್ಕೆ ವಜ್ರದರಲ್ಲಿ ವಸತಿಯಾದ ಸ್ಥಳವೇ ಸಿಕ್ಕಂತಾಯಿತು. ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಹೇಳಿ ಬರೆಯಬಹುದು. ಹೆಚ್ಚುವೂ ಮುಗಿದಿರುವುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಅವರು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಏನೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಆಶ್ವಯುಜ ಶುದ್ಧ ಏಕಾದಶಿ

ನಮ್ಮ ಮನೆಯವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದೆಂದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಹಾಕಿದೆನು. ಅದರ ಇಷ್ಟು ಅನುಕೂಲವಾದ ಸ್ಥಳವು ಸಿಕ್ಕಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಸಂತೋಷಪಡುವಲ್ಲಿ ಇಂದು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೊಂದರೆ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ಊರಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಸಾಯಂಕಾಲ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿದ ಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆನು. ಬರುವ ಮೇಳೆಗೆ ನಮ್ಮ ಎದುರು ಸಾಲಿನ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಹಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವು ಕೇಳಿಸಿತು. ನಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿ ಅದು ಏನು ಹಾಡು! ಅದು ಏನು ಧ್ವನಿ! ರಾಗವು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಧ್ವನಿ ಕರ್ಣಕೋರ, ಒಂದು

ಕ್ಷಣ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರುವುದು. ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಡಿದ್ದೂ ಹಾಡಿದ್ದೇ. ನನಗೆ ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಮಾನ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋಗೋಣವೆನ್ನುವಿತು. ಸುಮಾರು ಯಾರೋ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದವರು ಹಾಡುವಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ನೊದಲೇ ಇದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಇಷ್ಟು ಅನುಕೂಲವಾದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ. ಈ ಕೊರತೆಯೊಂದು ಇದೆಯಲ್ಲ: ಪ್ರಪಂಚವು ಸೋಮನಾಥಪುರದ ದೇವಾಲಯವೇ ಸರಿ. ವಿಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧದಲ್ಲೂ ಸುಲಕ್ಷಣವಾಗಿವೆ. ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಕೊರತೆ ಮಾತ್ರ. ಒಂದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬೆರಳು ಹೋಗಿರುವುದು. ಒಂದಕ್ಕೆ ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ನೊಕ್ಕು ಒಂದಕ್ಕೆ ಮೂಗಿನ ತುದಿಯಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾನವನ ಪ್ರಪಂಚವು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಹೋಗುವುದೆಂಬ ತಂಕೆಯಿಂದ ದೇವರು ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ಕುಂದನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುವನೇನೋ? ಇಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಡೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಕಡೆಗಣಿ ಶಬ್ದ ಆಗಿ ಕಲ್ಪನಾ

ಮೇಸರೇ ಶ್ರೀ ಮಾಸ್ತಿ ವೈಕುಂಠ ಅಯ್ಯಂಗಾರ 'ಶ್ರೀನಿವಾಸ' ಹೆ ಕಾನಡೆ ಲಘುಕಥಾ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ನಿರ್ಮಿತ. ಲೇಖಕಿ ಸಹಜ ಮಂದಿರ ಶೈಲಿ "ಕುಣಮೂರ್ತಿಯ ಇಂತಿ" ಬಾ ಲಘುಕಥೆಯೆಲ್ಲ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಸ್ಪಷ್ಟ ಹೊತ್ತೆ.

ವರ್ಣವಾಗಿ	ಬದಲಿ ಹೊಜ್ಜ
ಸೇವಾಡುವುದು	ವಾಸ ಸೊಸಣಿ
ಹಳೆಯ	ಜುನೆ
ಒತ್ತು	ದಾಟಿ
ಬಿಡುವಾದ	ಮೊಕ್ಕವಾ
ನುರಳು	ಬಾಡು
ಹಿಡಿಯಾಡಿ	ಚಾಲ್ತ
ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ	ನೆಹಮಿ, ಸವಯಿ
ಇಕ್ಕುಟ್ಟುವ	ಕೊಂದ
ಅಂಗುಲ	ಇಂಚ
ಗುಂಪು	ಬೃಂದ

ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು
 ಕೊಡಬಾಗದ ಬಾಡಿಗೆ
 ಕೊಡುಕೆ
 ಕೊಡಕೆ
 ಕಟ್ಟಡಾರ
 ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ
 ಮರಗೊ ಕೊಟ್ಟವು
 ಗಾಳು
 ಬಲಗಡೆ
 ಮಿಕ್ಕ
 ಕಾಣುವುವು
 ನಡುವೆ
 ಕಿಂಗ್
 ಸೇವುವ ಬಾವಿ
 ಬಳಿ
 ಅಲ್ಲವು ಕಟ್ಟೆ
 ಅರಳಿಯ ಮರ
 ಬೇವಿನ ಮರ
 ಸೊಂಪಾಗಿ
 ಕರಿಬೇವಿನ ಮರ
 ಕಾರಾಡುತ್ತ
 ಅಂಚು
 ಸಮೀಪ
 ಎಲೆ
 ತೆಂಗು
 ಅಲ್ಲದೆ
 ಮೂಲೆ
 ಗುಡ್ಡ
 ಕೋಪು
 ಸೇರಿದ
 ಒಟ್ಟಿಲ್ಲ

एकपेक्षा एकाला
न परवडणारे भाडे.
क्षीघ्न.
गुंघून.
चाळ, वाडा.
धर्माय.
कधीकाळी दिलेले.
ओळ
उजवीकडे.
उरलेली दुसरी
दिसतात
मध्ये
आमण
पाणी ओढण्याची विहीर
जवळ
पिंपळाचा पार
पिंपळाचे झाड
लिंबोणीचे झाड
छानदार
कडीलिंबाचे झाड
उडत, धावपळ करत
कोपरा, टोक
मिनीट
बिड्याचे पान
नारळाचे झाड
शिबाय
कोपरा
डोंगर
आंबराई
संबंध असलेले
एकंदरीत

ನಿಧನರಲ್ಲಿ	ತ್ಯಾತಲ್ಯಾತ್ಯಾತ
ವಸತಿಯಾದ	ಸಾಹಸ್ಯಾಸ ಶೋಭ
ಮನೆಯವರು	ಕುಡುಬ, ವಾಯಕೊ
ಆಡ್ತಿ	ಹರಕತ
ತೊಂದರೆ	ಅಡ್ಡವಣ
ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ	ನಜರಿಸ ಆಲಿ
ತಮಾಷೆಯಾಗಿ	ಮಜಲ
ಮತ್ತೆ ಹುಡು	ಭಟಕಣಿ
ನಮ್ಮ ಪು	ಅರೆ ವಾಪರೆ !
ಸರಿಯಾಗಿ	ಧರೋಬ
ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ	ಏಕವತ ನಾಳಿ (ಕರ್ಕಶ)
ಹಾಡಿದ್ದೂ ಹಾಡಿದ್ದೇ	ಗಾತ ಸುಡಲಿ, ಸಾರಲಿ ಗಾತ ಸಾಹಿಲಿ
ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದವರು	ಬೆಡೆ
ಜಾಗ	ಜಾಗಾ
ಕೊರತೆ	ಲ್ಯೂನ
ಸೋಮನಾಥಪುರದ ದೇವಾಲಯ	ಸೊಮನಾಥಪುರ ಬೆಳಿಲ ಅವಶೋಪವಜಾ ದೇವಾಲಯ
ನಿಗ್ರಹ	ಮುರ್ತಿ
ನಿಧ	ಪ್ರಕಾರ
ಬೆರಳು	ಬೊಡ
ತುಟೆ	ಆಂಡ
ನೊಕ್ಕು	ನುಡಲೇಲೆ
ತುದಿ	ಶೊಕ
ಕುಂದು	ದೋಷ, ತಣಿವ
ತಡೆಯುವುದು	ಸಡ್ಡನ ಕರಣೆ

ಚರಿತ್ರೆ

ರಾಸ್ ಪುಟಿನ್

ರಶಿಯಾದ ರಾಜದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಪುತ್ರಪುತ್ರಿಯಾಗದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಅಂತ್ಯಕರಣಗಳು ಬಹಳೇ ಬಿನ್ನವಾಗಿದ್ದವು. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಸಪುಟಿನ ಸಾಧುವಿನ ದೈವೀಚಮತ್ಕಾರದ ಮೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದನಾದ ಮೂರನೆಯ ಇವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆರಾಂಕುರವು ಹುಟ್ಟಿ ಈ ಸಾಧುವಿನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದಾದರೂ ತನುಗೆ ಪುತ್ರಲಾಭವಾಗಲೆಂದು ಅವರು ರಾಸಪುಟಿನನ ಅನುಯಾಯೀವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ರಾಣಿಯವರು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ರಾಸಪುಟಿನನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಹತ್ತಿದರು. ಕರ್ಮಧರ್ಮ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಮುಂದೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ರಾಣಿಯವರಿಗೆ ಮಗ ಹುಟ್ಟಿದನು. ರಾಣಿಯವರಿಗೆ ಈ ಮೊದಲು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದರೂ ಮಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಕರನಾದ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲ. ರಾಸಪುಟಿನನ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಾದದಿಂದಲೂ ತನುಗೆ ಇಂಥ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನೆಂಬ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ರಾಣಿಯವರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಇದರ ಪರಿಣಾಮವು ರೂರರ ಮೇಲೆಯೂ ಒಳಿತಾಗಿಯೇ ಆಯಿತು. ಇದರಿಂದ ರಾಸಪುಟಿನನು ದರಬಾರದೊಳಗಿನ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಮುಖನಾದ ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಿ ಅವನ ವರ್ತಿಸ್ಸು ರೂರರ ಮೇಲೆ ಖರೀಷವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ರೂರರ ಯುವರಾಜನಾದ ರೂರವಿಜ್ಞನು ಮೃಂಗನಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಮೃಂಗವನ್ನು ಕಳೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಯುರೋಪದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಡಾಕ್ಟರರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ್ಗೆ ಮೂರನೆಯ ಇವರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ರಾಸಪುಟಿನನನ್ನು ಕರೆತಂದು ರಾಜಮಂದಿರದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನಿಗೆ ಇರಹೇಳಿದರು. ಅವನ ಅದ್ಭುತವಾದ ಪಾಪುರ್ವದಿಂದಲೇ ಸ್ವಲ್ಪವೇಕಾಶದಲ್ಲಿ ರೂರವಿಜ್ಞನ ಕಾಲೊಳಗಿನ ಮೃಂಗವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಅವನು ನಡೆಯ ಹತ್ತಿದನು. ರೂರವಿಜ್ಞನು ಪಾಪಿಯಾದ ಬಳಿಕ ರಾಸಪುಟಿನನಿಂದ ಅವನು ಆಗಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಚಮತ್ಕಾರದ ಸಂಗತಿಯಿಂದರೆ ರೂರವಿಜ್ಞನ ದೇವವು ಪೂರ್ವವತ್ ನಿರ್ಬಲವಾಯಿತು.

ಅದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಸಪುಟನನು ರೂರರ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಅವಶ್ಯಕನಾದ ಗೃಹಸ್ಥನೊಬ್ಬನಾದದ್ದರಿಂದಲೂ ಅವನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿ ರಾಜ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದದರಿಂದಲೂ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ ರೂರನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಹತ್ತಿದನು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಅಧಿಕಾರಲಾಲಸರಾದ ಅಧಿಕಾರೀವರ್ಗದವರೆಲ್ಲ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ರಾಸಪುಟನನ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ರಾಸಪುಟನನು ಅಧಿಕಾರೀವರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಿಯನಾಗಹತ್ತಿದಂತೆ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಪಕ್ಷದವರಿಗೆ ಬಲಾಘ್ರನಾದ ಶತ್ರುವಾಗಿ ಕುಳಿತನು. ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ರತಿಯಾದ ಪಟ್ಟನಾದ ರೂರನು ಈ ಗೃಹಸ್ಥನವನಾಗಿದ್ದದರಿಂದ ಇವನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಕಾರಾಭಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಹತ್ತಿದನು. ಜನರಕಡೆಯಿಂದ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಸೆಳೆಯುವುದೇ ಇವನ ಕೆಲಸವಾಗಿರದೆ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆನುಸರಿಸಿ ಸುಂದರರು ಆದರೆ ಅಸಾಧರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೇಲೆ ಅನಸ್ತಿತವಾದ ಜುಲುಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ನೂರಾರು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅವನು ಭ್ರಷ್ಟಮಾಡಿದನು. ನೃಪಾಂಗಣಗತನಾದ ಈ ಬಲನು ಶಲ್ಯದಂತೆ ಸರ್ವರಿಗೂ ತಾಪದಾಯಕನಾದನು. ಇವನನ್ನು ದೇಶ ಬಿಡಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಅನೇಕನಾದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವು. ಪೆಟ್ರೋಗ್ರಾಡದ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರು. ಆದರೆ ರೂರನ ಅರಚ್ಚ ಕನಿಷ್ಠ ಅಧಿಕಾರಿಯ ವರೆಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಬೆಂಬಲವು ಇವನಿಗೆ ಇದ್ದದರಿಂದ ಜನರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲ ವೃಥಾವಾದವು. ಪ್ರಮುಖರಾದ ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕ್ಕೆ ಅಭಾವವಾದ ದರಿದ್ರರೂ ಕೂಡಿಯೇ ಇವನ ಧರ್ಮಾಲಯವನ್ನೇ ತಮ್ಮ ವಿಶ್ರಾಂತಿಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ರಾಸಪುಟನನ ಧರ್ಮಾಲಯವು ಶ್ರೀಮಂತರೂ, ವಿಷಯಲೋಲುಪರೂ, ದುಂದುಗಾರರೂ ಆದ ಜನರ ಕೇಲಿಸ್ಥಾನವಾದಂತೆ, ಅಸಾಧ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಾನಹಾನಿಯ ನರಕವಾಗಿತ್ತು. ರೂರವಿಚ್ಛಿನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆದರೂ ಜನರ ಪ್ರವಾದಗಳು ಕೇಳಬರಹತ್ತಿದವು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಸಪುಟನನು ಹದ್ದುಪಾರು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟನು.

मनुष्यनु बन्ने नाचिकेयनु बिबुध केबुनंदरु अवन
अवनतिके मय्यादेयु लुकियुवदिल्ल. रास पुंननु तन्ने
अत्तुत्तुतिमोदिकेकुवाग वरदु मुरु वरुगळ सुवदल्ल
तानु एव्वु स्त्रीयुवनु अंकिउ मोदिकेओडिदुनंब वरुनैयुनु
निर्लङ्घकेयुंद "नोद्वे प्रेम्या" एंब सत्रदल्ल प्रसिद्ध
मोदितुने.

कैर बासुदेवाचार्य या शोर साहित्यिकाच्या शैलीत मराठीचा प्रभाव स्पष्ट दिसतो.
'अनन्वित ब्रुम' (अनन्वित ब्रुम) व इतर काही शब्द हेच दर्शवितात. मराठी
वाचकाना यांचे लिखाण समजावयास फार सोपे.

नैर्गेणकु	दृढ होंगे
कलियुवदक्के	धालविण्यासाठी
मुरुबकवाग	मुळे
कडितंदु	बोलावून आणून
वासिदुवाग	बरे होंगे, रोग नाहीसा होंगे
अंगुलि	ताटावूट करणे
विहारु	सहा घेणे
मुखांतदुवाग	मार्फत
कडियुंद	कडून
नैर्गेणु	(द्रव्य) ओढणे, बळजबरीने घेणे
(अद्वे) अवन केलसवागदु	त्याचे कान येवढेच नव्हते, तर...
अनन्वित	अनन्वित, अतिशय
नृणांगणगत बल	राजाच्या आश्रयांतील तुर्जन
द्वेष्ट बिडिस	दोशा बाहेर
धर्माधिकारीगणदुरु	धर्माधिकारी देखील
युवावन अरव्वु वरुगे	आरापासून (ते तहत-पर्यंत)
बिंबल	पाठिंबा
मुद्रावुनक्के अभाववाद	दुपारच्या जेवणाची चिंता असलेले
कल्लुसिकेओडुरु	उरवून घेतले

ದುಂದುಗಾರರು

ಕೇಲಿಸ್ತಾನ

ಕೇಳಬರಹತ್ತಿವು

ನಾಚಿಕೆ

ಅಂಕಿತ ಮಾಡು

ಪು

उभयं

वासनातुल्य करण्याच ठिकाण

कानावर येवू लागले

राज

धरा करणे

वर्तमान पत्र

ನಾಟಕ

ವೈದ್ಯನ ವ್ಯಾಧಿ

ರಂಗ - ೩

ಮಾಂಸೇದಿನ ಮಧ್ಯಾಸ

[ಸುಬ್ಬಣ್ಣನ ಜಗುಲಿ - ಸೀತಮ್ಮ, ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನೂ ಪಾರ್ವತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಮ್ಮನೂ ಕುಳಿತಿರುವರು.]

ಪಾರ್ವತಿಮ್ಮ

(ತಲೆಬಾಗಿ ನಮ್ರತೆಯಿಂದ) ನೀವೆಲ್ಲಾ ಹೆಳೋದೆಲ್ಲಾ ಸರೀಮ್ನಾ, ಆದ್ರೆ ನಾವೇನಾಡೋದು? ಎಷ್ಟಾದ್ರೂನೂವೇ ಹೆಂಗಸುನಾವು ಹೆಂಗ್ಲಾಗ್ಗೀ ಗಂಡಾಗ್ಗೀ-ಯಾರಾದ್ರೂನೂವೆ ಅವರ್ದೆಡ್ಡೆ..... ಆಚರ್ಷೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಅವರವರ ಚಕ್ರಂದ್ಲಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಹಿರಿಯರು ಕಲಿಸಿದ ಬುದ್ಧಿ ಪ್ರಕಾರ.....ಒಟ್ಟಲ್ಲಿ ಹೇಲ್ತೀನೆ-ಗಿಡ ನೆಟ್ಟೋ ಪೊಟ್ಟೋ ಬೆಳೆದೋದು. ಎಲ್ಲಾ ಸುಖಯಾಗಿರೋವಾಗ್ಲೇನೇವೇಯೇ ತೋಟಗಾರ ತೀರ್ಮಾನಿಸ್ತಾಕ್ಕೆ ನನ್ನಿಕ್ಕಂದಿಂದ ಹೆಂಗಸೆ ಗಂಡಸಲ್ಲೆ ಗುಡಿಯಲ್ಲಾ ಗೋಪ್ರವಿಲ್ಲಾ! ತನ್ನಕ್ಕೆ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟೋನಲ್ಲೆ ಬೇರೆದೇವಿಲ್ಲಾ ದಿಂದ್ರಿಲ್ಲಾಂತ ಬೆಳೆಸಿದ್ರಾ ನಮ್ಮಾಯ. ನನ್ನ-ಎನಮ್ಮಾ! ಸಂಸ್ಕೃತ ಗೊತ್ತು ನಂತಾಯಗೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಮ್ಮ

ಹೂಂ! ಪಾಹು! ದಿಟ! ಸಂಸ್ಕೃತ ನಿನ್ನೆಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನನ್ನಂಪಾರೆದ ಗಲಾಟೇಲಿ ನಿನ್ನೆ ಸಂಸ್ಕೃತಾ ಕಲೋಕೆ ನನ್ನೆ ಬಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದ್ರೆ ನಮ್ಮಮ್ಮ ಅವಳ್ಳೆತ್ತೇ ನಿನಗ್ಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾ ಅವಳ್ಳೇಳ್ತಿದ್ದಾಕ್ಕೆ ದುರ್ಗುಣೋವಾ ಮರಾಡಾರೋ! ಸರ್ವ ದೋಷ ಸಮನ್ವಿತ|| ಸ್ತ್ರೀಕಾಂ ಶುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವಾನಾಂ ಪತಿರೇವೇಶ್ವರಃ ಪ್ರಭು|| ಅಂದ್ರಾಗೆ ಗಂಡ ಹ್ಯಾಗಿದ್ರೂನೂವೇ ಅವನ್ನಾದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ಅವನ್ನ ಸಂತೋಷಪ್ಪಡಿ ಅವನೆದುರ್ದೇನೇವೇ ಅವನ್ನಕ್ಕಟ್ಟತ್ತಾಳಿ, ಅವನಿಟ್ಟುಂಕ್ಲೆ ಆರಿನದ ಚೊತೇಲಿ ಆತ್ಮ ಹತ್ಯ ಮಾಡ್ಕೊಂಡಾದ್ರೂ, ಅವನ್ನಾಯೋಕ್ತುಂಚಿನೇವೇಯೇ, ಕಣ್ಣುಚ್ಚೋದೆ ಹೆಂಗಸೆ

ಪರಗತಿ! ಇದು ನನಗಿಷ್ಟದ್ದುನೂವೇಯೇ, ರೇಗ್ವೇಡಿ..... ಸೀತಾ ದೇವಿ ಅಂತ ಹೆಸ್ರಿಟ್ಟು ನಿಮ ಮಗಳು ಇಂಥಾ ಮರ್ಯಾದೆಗಳಿಗೆ ಒಂದೂ ತಿಳಿಯದ್ದಂಪಾತೂಗೆ ಬೋಧಿಸಿರೋದ್ದು ನೀವೊಂದ್ವಾತೂ ಅಡ್ಡೇ ಕೆತ್ತಿರೋದು ಉಚಿತವೇ? ಮಾತು ಧರ್ಮವೇ? ಸ್ತ್ರೀ ಧರ್ಮವೇ? ನನ್ನಿಂತ ದೊಡ್ಡೋವ್ರ ನೀವು ಕೆಟ್ಟುಕುಂಬಾಸ ಕುದುರೋದ್ದು ಪುಣ್ಯ, ಧರ್ಮ, ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ, ಪತಿಸೇವೆ. ಸ್ತ್ರೀ ಧರ್ಮನೀತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ್ಳು ಮುಂದಿಟ್ಟುಂ ಡ್ಡೀತಿರೋ ನನ್ನಾಥು ಮಗಳ್ಳೆ ಬೇಗಲ್ಲಾ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡ್ತಿರೋ ನಿಮ್ಮ ಸೀತೂಗೂ, ಇದ್ದೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಾ ಕೂತಿರೋ ತಮ್ಮ ರೌರವಾದಿ ನಡೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗ್ಬಾರ್ದು; ಅಂಬೋದೊಂದೆ ನಮ್ಮ ಹಾರೈಕೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ಹೋಗ್ಬನ್ನಿ.

ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ

ಬಾ! ಸೀತೂ ಬಾ! ಇಲ್ಲೇನೂ ಆಗೋ ಹಾಗಿಲ್ಲ! ನಾನ್ ತಿಳೊಂಡಿದ್ದೇ ಈ ಗಂಡ್ನು ಬರೀ ಬಡಾಯಿ ಮಾತಿನಿಂದ ಇವರೈನ್ನೆಲುಬು ಗಳನ್ನು ಬಗ್ಗಿದ್ದಾನೆ ಅಂತಿಳೊಂಡಿದ್ದೆ. ತಪ್ಪು! ಬಗ್ಗಿಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಾಂ ಮುರ್ದೇ ಹಾಕುಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಸೊಂಟದ ಸಮೇತ.

ಸೀತಮ್ಮ

ಪ್ರಪಂಚ್ಚೆಂಗಸ್ತು ಹಾಳಾಗ್ಲೋಗ್ಲೀಮ್ಮಾ! ನಮ್ಮತೀ ಹೇಳು ಈಗ! ಈ ಮೊಂಡುಗಳೋ ಹೆಂಗಸ್ತುನಾನ್ನೇ ಮರ್ತು ಕೋಣಗಳ್ಳಾಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೂಳುಹುಯ್ಯೋನೇ ಪರಮಾತ್ಮ ಅಂತ ಮಲ್ಲಿವೆ! ಇವರ್ದು ನೀವೂ ನಮ್ಮಗೆ ಹೆಂಗಸ್ತು ಕುರಿಮೇಕೆಗಳಲ್ಲಾ! ಚೇತಸ್ಕೂಳ್ಳಿ ಅಂಬೋಕೆ ನಮ ಬಿಡ್ಲಿಲ್ಲಮ್ಮಾ! ಅವ್ರ ಹಣೇಲೂ ಬರೀಲ್ಲಿ (ಮೆಲ್ಲಗೆ) ಅವರು ಹೇಗಾದ್ರೂ ಹೋಗ್ಲೀ ಸಧ್ಯ ಈ ಗಂಡ್ನು ಇವರ್ದನೆ ಭೇತಾಳ್ಳು ಮರ್ಯಾದೆಗಳ್ಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು. ಒಂದ್ವೇಳೆ ಹುಡ್ಕಳ್ಳಟ ಹಿಡ್ತು ನಮ್ಮನ್ನ..... ವಟ್ಟಿಕೆ

ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ

(ಅಡ್ಡಮಾತಾಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ) ಉಪ್, ಆದೇ ನನ್ನೂನೂವೇಯೋಡ್ಡಿ. ಮಾತು ಮನೇಲ್ಲಿಮಾರ್ನಿಸಿಸ್ಕೊಳ್ಳೋಣ ಬಾ!

(ಇಬ್ಬರೂ ತಿಕ್ಕೆ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಾಯ್ದು ಬಂದು ತಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೂಳುವರು.)

ಪರದೆಯು ಬೀಳುವುದು.

ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾವ್ಯದಿ ನಾಟಕಕಾರ ಡಿ. ಫಿ. ಕೆಲಸ ಬಾಂಚಾ "ವಿಶ್ವನ ವ್ಯಾಧಿ" ಯಾ ನಾಟಕ-
ನು ಏಕೆ ತಾರಾ ಬೇಡಾ ಆದಿ. ಮೇಸ್ತಕಡೆಲ ಬೋಲಿಬಾಬಾ ಬ ತೀ ಲಿಹಿಷ್ಯಾಚಿ ಪಡತ ಹಿ ದೋಹಿ
ಕುಬಾಂಚಿ ಹೊತ ಅಸಲಾಮಾಡೆ ಲೆಂಚ ತಾರಾ ಕುಡ್ ಮಾಪಿತ ಲಿಹ್ನುನ ಅರ್ಥ ದಿಲಾ ಆದಿ.

ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ

(ಆಡು ಮಾತಾಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ) ಹುಸ್ಸಾ! ಆದೂ ಸಹ ನನ್ನ ಯೋಚನೆ

ವೈದ್ಯನ ವಾಢಿ

ರಂಗ . ೩

ಮಾರನೇ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ

(ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಜಗುಲಿ - ಸೀತಮ್ಮ - ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನೂ - ಪಾರ್ವತಿ
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಮ್ಮನೂ ಕುಳಿತಿರುವರು)

ಪಾರ್ವತಮ್ಮ

(ತಲೆಬಾಗಿ ನಮ್ಮತೆಯಿಂದ) ನೇವು ಇಬ್ಬರೂ ಹೇಳುವುದು ಎಲ್ಲ
ಸರಿ ಆಮ್ಮಾ ಆದರೆ ನಾವು ಏನು ಮಾಡುವುದು? ಎಷ್ಟಾದರೂ ಹೆಂಗಸರು
ನಾವು. ಹೆಂಗಸು ಆಗಲಿ, ಗಂಡಸು ಆಗಲಿ. ಯಾರು ಆದರೂ ಅವರ
ನಡತೆ, ಆಚರಣೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಅವರ ಅವರ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ತಂದೆ
ತಾಯಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಹಿರಿಯರು ಕಲಿಸಿದ ಬುದ್ಧಿಯ ಪ್ರಕಾರ. ....
ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ - ಗಿಡ ನೆಟ್ಟಗೋ ಸೊಟ್ಟಗೋ ಬೆಳೆಯುವುದು ಎಲ್ಲ
ಸಸಿಯಾಗಿರುವಾಗಲೆ ತೋಟಗಾರ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ ಹಾಗೆ. ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕಂದಿ
ನಿಂದ 'ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಗಂಡನು ಅಲ್ಲದೆ ಗುಡಿಯಿಲ್ಲ, ಗೋಪುರವಿಲ್ಲ. ತನ್ನ
ಕತ್ತಿಗೆ ತಾಳಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವವನು ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ದೇವರು ಇಲ್ಲ. ದಿಂಡರು
ಇಲ್ಲ.' ಎಂದು ಬೆಳೆಸಿದಳು ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ನನ್ನನ್ನು. ಏನಮ್ಮ! ಸಂಸ್ಕೃತವು
ಗೊತ್ತು ಇದ್ದಿತು ನಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಮ್ಮ

ಹೂಂ! ಪಾರ್ವತಿ, ದಿಟ! ಸಂಸ್ಕೃತ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತು ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಕಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಬಿಡುವು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಆಮ್ಮ ಅವಳ ಹೆಸರನ್ನೇ ನಿನಗೆ ಇಟ್ಟಿದು. ಅವಳು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ.

ದೃಗ್ಗೋಷಾ ದೃಶ್ಯಾಚಾರೋ ಸರ್ವಶೌಖ ಸಮನ್ವಿತಃ

ಶ್ರೀಗಾಂ ಶುಭ್ರ ಸ್ವಭಾವಾನಾಂ ಪರಿರೇವ ಇಶ್ವರಃ ಪ್ರಭುಃ |

ಅಂದ ಹಾಗೆ ಗಂಡನು ಹೇಗೆ ಇದ್ದರೂ ಅವನ ಪಾದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವನನ್ನು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಿ, ಅವನ ಎದುರಿಗೆಯೇ, ಅವನು ಕಟ್ಟಿದ ತೇ ಅವನು ಇಟ್ಟ ಕುಂಕುಮ ಅರಿವಣದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದರೂ ಅವನು ಸಾಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುವುದೇ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಪರಗತಿ. ಇದು ನನಗೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಹ, ರೇಗ ಬೇಡಿರಿ. ಸೀತಾ ದೇವಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಇಟ್ಟ ನಮ್ಮ ಮಗಳು ಇಂಥ ದುರ್ಯೋಚನೆಗಳನ್ನು ಒಂದೂ ತಿಳಿಯದ ನಮ್ಮ ಪಾತೂ (ಪಾರ್ವತಿ) ಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತ ಇರುವುದನ್ನು ನೀವು ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಆಡದೆ ಕೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಉಚಿತವೇ! ಮಾತೃ ಧರ್ಮವೇ? ಸ್ತ್ರೀ ಧರ್ಮವೇ? ನನಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವರು ನೀವು. ಕಟ್ಟಿ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಕೂಡಿಸುವುದು. ಪುಣ್ಯ, ಧರ್ಮ, ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ, ಪತಿ ಸೇವೆ, ಸ್ತ್ರೀ ಧರ್ಮ ನೀತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ನಡಿಯುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಪಾಥು ಮಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆಲ್ಲ ದುರ್ಬೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಸೀತೆಗೂ, ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳುತ್ತ ಕೂತಿರುವ ತಮಗೂ ರೌರವಾದಿ ನರಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಾರದು; ಅಂಬುವುದು ಒಂದೇ ನಮ್ಮ ಹಾರೈಕೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿರಿ (ಛ).

ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮ

ಬಾ! ಸೀತಾ! ಬಾ! ಇಲ್ಲಿ ಏನೂ ಆಗುವ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಈ ಗಂಡನು ಬರಿಯ ಬಡಾಯಿ ಮಾತಿನಿಂದ ಇವರ ಬೆನ್ನೆಲುಪುಗಳನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ತಪ್ಪು! ಬಗ್ಗಿಸಿಲ್ಲ. ಸುತರಾಂ ಮುಂದೇ ಹಾಕಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ, ಸೊಂಟದ ಸಮೇತ.

ಸೀತಮ್ಮ

ಪ್ರಪಂಚದ ಹೆಂಗಸರು ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ ಅಮ್ಮಾ! ನಮ್ಮ ಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳು ಈಗ! ಈ ನೋಡುಗಳೋ ಹೆಂಗಸುತನವನ್ನೆ ಮರೆತು ಕೋಣಗಳ ಹಾಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೂಳು ಹೊಯ್ಯುವವನು ಸರಸೂತ್ಮನು ಎಂದು ಮಲಗಿಸೆ ಇವರನ್ನು ಸೀವು ನಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಹೆಂಗಸರು ಕುರಿಮೇಕೆಗಳಲ್ಲ! ಚೀತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ! ಎಂದು ಅನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸಮಗೆ ಬರುವು ಇಲ್ಲ. ಅಮ್ಮ! ಅವರ ಹಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ (ಮೆಲ್ಲಗೆ) ಅವರು ಹೇಗೆ ಆದರೂ ಹೋಗಲಿ ಸದ್ಯ ಈ ಗಂಡಸು ಇವರ ಮನೆಯ ಬೀತಾಳನ ದುರ್ಬೋಧನೆಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಇದ್ದುದು. ಎಂದು ವೇಳೆ ಹುಚ್ಚಳು ಹಟೆ ಹಿಡಿದು ನಮ್ಮನ್ನು ಸುಟ್ಟುಣಕ್ಕೆ.....

ಮಾತು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ಕೊಳ್ಳೋಣ ಬಾ.

(ಇಬ್ಬರೂ ತಿಟ್ಟೆಯ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಾಯ್ದು ಬಂದು ತಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವರು.)

ಸರಸೆಯು ಬೀಳುವದು

ಕಠಿಣ ಶಾಬ್ದ ವ ಕಲ್ಪನಾ

ಜಗುಲಿ	ದರಬಾಜಿ ಇವಳಿತ್ತಿ ವೆತಕ
ಸರಿ	ಬರೋಬ
ಎಷ್ಟಾದರೂ	ಕಾಹಿ ಮ್ಹಡಲೆ ತರಿ
ಅಗಲಿ	ಅಸೊ
ನಡಕೆ	ವಾಣ್ಯುಕ
ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ	ಲಕ್ಷ್ಮೀನಯಿ
ಕಲಿಸು	ಶಿಕ್ಕವಿಣಿ
ಮೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ	ಉಕ್ಕದೀತ
ನೆಟ್ಟಗೆ	ವಾಗ್ಗಡಾ, ಸಗ್ಗಡ, ತಾಡ
ಸೊಟ್ಟ	ವಾಕಡಾ
ಸಸಿ	ಸೊಪ
ತೋಟಗಾರ	ಮಾಡಿ

ಶಿವಾರಾತ್ರಿಯು	ಶರವಿಣಿ
ಅಲ್ಲದೆ	ಶಿವಾಯ
ಗುಡಿಗೆಯವರು	(ದ್ವಿರಕ್ತಿ) ದೇವಾಲಯದ ವೇದಿಕೆ
ಕತ್ತು	ಗಾಡು
ತಾಳ	ಮಂಗಳಸೂತ್ರ
ದೇವರು, ದಿಂಡರು	(ದ್ವಿರಕ್ತಿ) ದೇವತೆಯ
ದಿಟ್ಟ	ಹೀರಿ, ಹೀರೆಯ
ಗಲಾಟೆ	ಗಾಡುವ
ಬಿಡುವು	ಕುರಸು, ಮೊಂಡೆಯ
ಎದುರಿಗೆ	ಸಮೀಪ
ಕುಂಕುಮ	ಕುಂಕು
ಅರಿವಿನ	ಹಲ್ಲೆ
ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ	ಹೀರೆಯ ಹೀರೆಯ, ಸಮೀಪ
ಸಾಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ	ಮರಣಾಪೂರ್ವ
ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುವುದು	ಹೀರಿ ಹೀರೆಯ, ಮರಣ.
ರೇಗು	ರಾಗಾವಳಿ
ದುರ್ಯೋಧನ	ವಾಣಿಜ್ಯ ವಿಚಾರ
ತೀರೆಯ	ನ ಸಮಜನಾರಾ
ಅಡದೆ	ನ ಬಿಡು
ನನಗಿಂತ	ಮಾಡುವಾಪೇಕ್ಷಾ
ಕೆಟ್ಟ	(೧) ವಾಣಿಜ್ಯ (೨) (ಯಾ ಟಿಕಾಣಿ) ಬಿಡುಬಿಡು
ಕೂಡಿಸು	ಹೀರೆಯ
ಅಂಬುವುದು	ಹೀರೆಯ
ಹಾರೈಕೆ	ಪ್ರಾರ್ಥನಾ
ದಯವಿಟ್ಟು	ಕೃಪಾ ಕರು
ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ	ಹೀರೆಯ ಹೀರಿ (ಸಂದರ್ಭ), ಸಾಮಾನ್ಯ : ಹೀರೆಯ
ಬೆನ್ನೆಲುಬು	ಪಾಡುವಾ ಕೃಪಾ
ಬಗ್ಗಿಸು	ವಾಣಿಜ್ಯ
ಸುತರಾಂ	ಪುರತೆ, ಪೂರ್ಣವಳಿ
ಮುರಿದು ಹಾಕು	ಮೊಡ್ಡು ಹೀರೆಯ
ಸೊಂಟ	ಕೆವರ

ಸಮೇತ	ಸದಿತ
ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ	' ಮಸಣಾತ ' ಜಾತದೇತ
ಗತಿ	ಗತ, ಭವಿತವ್ಯ
ನೋಂದೂಗಣೆ	ಮೂಲ
ಮಲೆ	ವಿಸರಣೆ
ಕೋಣ	ರೆಡಾ
ಕೂಳು	ಅನ್ಯ
ಹೋಯ್ಯು	ಆತೃಣೆ
ಮಲಗು	ಶೋಪಣೆ
ಕುರಿನೋಕೆ	ಬಕನ್ಯಾ ಬ ಗೇಡಾ
ಜಲ	ಕಪಾಳ, ಭಾಗ್ಯ
ಜಲ	ಲಿಹಿಣೆ
ಸದ್ಭ	ಸಂಭಾ
ಪೇಡಾಳ	ಬೇತಾಳ
ಬೆಳ್ಳಿ ಇದ್ದದು	ಬಾವರಲು ಆಹೆ
ಮುಚ್ಚ	ಬೆಡಾ
ಕೀರ್ತಮಾನುಸು	ಠರವಿಣೆ
ಕೆಲೆ	ಠಕಿರಡಾ
ಕೆಲೆ	ಬಾಂಬುಚಿ ಮಿತ
ಕೇರ	ಪ್ರವೇಶ ಕರಣೆ
ಹಾಗಲಿ ಹಾಕು	ದಾರ ಬೆದ ಕರಣೆ

ಕತೆ

ಗಂಡುಬೀರಿ ಹೊಸಬಿ

ನೂದನು ಒಬ್ಬಾಗಿ ಮೂರು ಮುದ್ದೆಗಳನ್ನು ನುಂಗಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಸಿಕ್ಕವೂ ಅವನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದುದು ಮೂರೇ ಮುದ್ದೆಗಳು ಆದರೆ ಅವತ್ತು ಆ ಮೂರು ಮುದ್ದೆಗಳೂ ಒಬ್ಬಾಗಿ ಅವನ ಗಂಗಳಕ್ಕೆ ಬೀಳದೆ ಒಂದಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಬಿದ್ದುದರಿಂದ ಎರಡನೆಯದು ಬರುವುದರೊಳಗಾಗಿ ನೋದಲನೆಯದು ಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಊಟಮಾಡಿದಂತೆಯೇ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ತಾಯಿ ಹೊಸಬಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಒಂದು ಮುದ್ದೆ ಹಿಟ್ಟನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಸರನ್ನೂ ತಂದು ಬಡಿಸಿದಳು. ನೂದನು ಅದನ್ನು ಉಂಡನು. ಹಿಟ್ಟು ಬಹಳ ಮೃದು ವಾಗಿತ್ತು. ಎಸರು ಬಹಳ ರುಚಿಯಾಗಿತ್ತು. ನೂದನು ಆವರೆಗೆ ಅಷ್ಟು ರುಚಿಯಾದ ಎಸರನ್ನು ಊಟ ಮಾಡಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ತುಟಿಯನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸುತ್ತಾ 'ಇದು ಯಾರ್ಮನೆ ಎಸರು?' ಬಾರಿ ಚೆನ್ನಾಗೆಯ್ತೆ ಎಂದನು. ಅವನ ತಾಯಿ 'ಹಿಟ್ಟು, ಎಸರು ಎರಡೂ ಬೋರನ ಮನೇದು' ಎಂದಳು. ನೂದನು 'ಹೊಸಬಿ ಬೋರನ ಹುಡ್ಗಿ ಯಾವ ಕೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದ್ದು ಸುದ್ದಾಗಿ ಮಾಡ್ತಾಳೆ' ಎಂದು ಕೊಂಡು ಊಟ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಹೊಸಬಿಯ ಹಿಟ್ಟು ಎಸರಿನ ಸವಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವನಿಗೆ ಹೊಸಬಿಯ ವಿಚಾರ ಬಹಳ ಹಿತವಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಅವನು ಅವಳ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಆ ಹಿಟ್ಟನ್ನೂ ಎಸರನ್ನು ನುಂಗಿದನು. ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಆದ ನಂತರ ಗಂಗಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಏಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ತಾಯಿಯೊಂದಿಗೆ 'ವಿನಮ್ಮ ನಿನಗೂ ವಯಸ ಆಯ್ತು. ಗೃಯೋಕೆ ಕೈಲಿ ತರಾಣವಿಲ್ಲ. ಹೊಸಬಿನ ಮದ್ದೆ ಮಾಡ್ತಾಳೆ?' ನಿನಗೂ ಒಳ್ಳೆ ಸೊಸೆಸಿಕ್ಕಾಳೆ' ಎಂದನು. ಮಾದನ ತಾಯಿಯು 'ಮಾದ! ನನ್ನ ಕೈಲಿ ಗೃಯೋಕೆ ಆಗೋಕಿಲ್ಲ, ದಿಟ, ಆದರೆ ನೀನು ಹೊಸಬಿನ ಮದ್ದೆ ಆಗೋದು ನನಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ನಾನು ನಿನಗೆ ಮದ್ದೆ ಆಗು ಎಂತ ಎರಡು ವರ್ಷದಿಂದ ಹೇಳ್ತಾ ಇಲ್ಲೆ. ಆದರೆ ಈಗ ನಿನಗೆ ಹೊಸಬಿ ಬೇಕಾಗ್ತೆ. ಎಳೆ ಗಡ್ಡೆಗೆ ದನ ಆಸೆಬೀಳೋ ಹಂಗೆ

ನೀನು ಆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಆಸೆ ಬಿಡಿದ್ದಿಯೇ! ಮದ್ದೆ ಆಗು ಬೋರನಿಗೆ ತೆರದ
ಪಣ ಅಪಾರ ಸೂರಿಸ ಬೇಕಾಗತ್ತೆ' ಎಂದಳು.

ಮಾದನು ಗಂಗಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದನು. ಹುಲ್ಲುಗಾವ
ಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸಬಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಅವಳು
ಊಟಮಾಡಿ ಎಲೆ ಅಡಕೆ ಅಗಿಯುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಮಾದನು ಹೋಗಿ
ಹುಲ್ಲು ಹೊರೆಯ ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚಡವನ್ನು ಹಾಸಿ 'ಉಸ್ ಆಪ್ತ' ಎಂದು
ಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಕೊಂಡನು. ಹೊಸಬಿಯು 'ಏನ್ಮಾದ, ಬಾರಿ ಸೋತೀ
ದಿಯ' ಎಂದಳು. ಮಾದನು ಕನಿಕರವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ದನಿಯಲ್ಲಿ
'ಹೊಟ್ಟೆಗೇ ಹಿಟ್ಟಿಲ್ಲ' ಎಂದನು. ಹೊಸಬಿಯು ಯಾಕೆ "ಹಿಟ್ಟಿಲ್ಲ? ಈಗ
ತಾನೇ ನಿಮ್ಮವ್ವ ಇಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಮುದ್ದೆ ಹಿಟ್ಟು ಕೊಂಡ್ತಿದ್ದಳಲ್ಲಾ,
ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಲಿ ದೆವ್ವಾನೆ ಕೂತಯ್ತೆ' ಎಂದಳು. ಮಾದನು 'ಉಸ್!
ಹಿಂದ್ನಿದ್ದ ಹಿಟ್ಟು ಯಾವ ಮೂಲೆಕೆ, ರಾವಣನ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅರಕಾಸಿನ
ಮಣ್ಣಿಗೆ ನೀರು..... ಆದಿಲ್ಲಿ ಹೊಸಬಿ, ನಿನ್ನೋಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಎಸರು
ಮಾಡೋದ್ನ ನಾನು ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಎಸರು ಬಾರಿ ಪೈನಾಗಿತ್ತು ಎಂದನು.
ಹೊಸಬಿಯು 'ಮಾದಾ ನೀನು ನನ್ನ ಹಸಾನೂ ಅಟ್ಟೊಂಡು ಕಾವಲಿಗೆ
ಹೋಗು. ನಾನು ಎರಡು ರೊಟ್ಟಿ ಸುಟ್ಟೊಂಡು ಬತ್ತೀನಿ. ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ
ಲಿರೊ ದಯ್ಯ ರೊಟ್ಟಿತಿಂದು ತೆಪ್ಪಗಾಯ್ದೆ' ಎಂದಳು.

ಮಾದನು ತನ್ನ ಮುನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಹೋರಿಗಳ ಜತೆಯಲ್ಲಿ
ಹೊಸಬಿಯ ಕುಂಟೆ ಹಸುವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಹೊರಟನು. ತನ್ನ
ಎತ್ತುಗಳು ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾವಲಿಗೆ ಕಾಲನ್ನಿಡಲು ಹೊಸಬಿಗೂ ಅವಳ
ಹಸುವಿಗೂ ಆರ್ಹತೆ ಇಲ್ಲವೆಂದಿದ್ದ ಶೂರನವನು. ಈಗ ಅವನಿಗೆ ಹೊಸಬಿ
ಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೇಮವುಂಟಾ
ಗಿದ್ದಿತು. ಅವನ ಈ ಮನೋಭಾವವು ಹೊಸಬಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.
ಮಾದನು ಹೊಸಬಿಯ ಸೆರಗಿನ ಹಿಂದೆ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಬೋರನಿಗೂ
ಕಾಣಿಸಿತು. 'ಹುಡ್ಗಿ ಎಲ್ಲಾದ್ರೂ ಸುಖವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ತೆರ ನಂಗೆ
ಬಲ್ಲಿ' ಎಂದು ಕೊಂಡು ಅವನು ಸುಮ್ಮನಾದನು.

ಹೊಸಬಿಯು ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹುಲ್ಲುಗಾನಲಿಗೆ ಹೋದಳು. ಮಾದನು ಹೊಸಬಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಹೊರೆ ಹುಲ್ಲನ್ನು ತನಗಾಗಿ ಒಂದು ಹೊರೆ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಕುಯ್ದು ಇಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅವಳು ತಂದ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಅನನು ಬಲು ಆತುರದಿಂದ ತಿಂದನು. ಅನಂತರ ಏನೇ ಹೊಸಬಿ! ನನ್ನ ಮದ್ದೆ ಆಗ್ನಿಯೇ?' ಎಂದನು. ಹೊಸಬಿಯು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದ 'ನಾ ಹೇಳ್ತೆಂಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಇರಿಯಾ?' ಎಂದಳು. ಮಾದನು 'ನಿನ್ನಾತು ರವಷ್ಟೂ ಮೀರೋಕಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೇಲೆ ನೀನೇ ನನಗೆ ಒಡತಿ' ಎಂದನು. ಹೊಸಬಿಯು ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು 'ಅದಿರಲಿ ಮಾದ, ನನ್ನ ಕುಂಟೆ ಹಸು ಚೆಂದಾಗ್ತಾ!' ಎಂದಳು. ಮಾದನು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ 'ನಿನ್ನ ದಪೂಸೆ? ಗೋಮಾತೆ ಕಾಮಧೇನು ಹುಂಗಯ್ತೆ' ಎಂದನು. ಹೊಸಬಿಯು ನಗುತ್ತಾ 'ನನ್ನ ನಾಯಿನೋ?' ಎಂದಳು. ಮಾದನು 'ನಿನ್ನ ನಾಯಿ ಬಾರಿ ಚುರುಕಾಗಯ್ತೆ, ಮೈಸಾಗೂ ಆಯ್ತೆ' ಎಂದನು. ಹೊಸಬಿಯು 'ಅದ್ಕೆ ಬೆಳ್ಳಿ ಸರಪಣಿ ಇಲ್ವಲ್ಲಾ' ಎಂದಳು. ತನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸರಪಣಿಯ ಕೊರಳಿನ ನಾಯಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೂ ಹೊಸಬಿಯ ನಾಯಿಗೆ ಅರ್ಹತೆ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಮಾದನು ಹೊಸಬಿಯ ನಾಯಿಯು ದೇವಲೋಕದ ನಾಯಿಯೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಹ ಈಗ ಸಿದ್ಧನಾದನು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ಮಾದನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೊಸಬಿಯು ಅವನ ಒಡತಿಯೇ ಆದಳು. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮಾದನು ಅವಳ ಭಾಗದ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಾನೇ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಮಾದನು ಹೊಸಬಿಯ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡನೆಂದು ಊರಿನವರೆಲ್ಲಾ ಹೇಳ ತೊಡಗಿದರು. ಒಂದು ತಿಂಗಳಿನೊಳಗಾಗಿ ಮಾದನಿಗೂ ಹೊಸಬಿಗೂ ಮದುವೆ ಆಯಿತು. ಹಳ್ಳಿಯವರೂ ಬೋರನೂ 'ಹುಡ್ಡಿ ಒಳ್ಳೆ ಗಂಡನ್ನು ಹೊಡದ್ಲು' ಎಂದರು. ಮಾದನು ಮಾತ್ರ 'ನನಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಹೆಣ್ಣು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು' ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಬೋರನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಕಾಸನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಮಾದನಿಂದ ತೆರದ ಹಣವನ್ನು ವಸೂಲಾಡಿದನು.

(श्री गोरुर रामस्वामी अयंगर यांच्या ललुक्क्या व कादंबऱ्या फार लोकप्रिय आहेत. येथूर भागातील बहुजन समाजाच्या जीवनाचे मार्मिक व सहृदय वर्णन त्यांच्या कथांनु आदळते)

कठीण शब्द व वाक्प्रचार

होरसु-गोरसु	पुरुषी बागणुकीची होसवी नावाची मुलगी
सरास	एका खेडवळ तरणाचे नाव
ललुक्का	सर्व मिळून
सरास	‘ रागी ’ या शान्याच्या पिठाची उकड.
	गोरगरिबांचे अन्न हेच.
सोरस	गिळणे
सरास	त्यादिवशी
सोरस	पितळ्याचे ताट
सरास सरासरी सोस	एका मागून एक
सरास	वाटणे, दिसणे
सरास	वाढणे
सरास	पीठ
सरास	पातळ उसळ
सरास (सरास)	जेवणे
सरास	खाणे
सरास	घटिका, क्षणभर
सरास	भिटक्या मारणे
सरास (सरास) सरासरी	कोणाच्या घरचे
सरास सरासरी, बहल बहल गिळदे	फार सुरेल आहे
सरास	होसवीच्या बापाचे नाव
सरास (सरास)	चोखपणे
सरास (सरास)	करिते
सरास	स्वाद, गोडी
सरास	हवासा, सुखावह
सरास	तुला देखील
सरास सरासरी (सरास, सरासरी)	वय क्षाले

गँयोरकें कृंलि त्रुणविल्ल
अडिगें मरादलिक्कें कृंयलि त्रुणविल्ल
होसबिन मद्दे मरादि कौल्ल
होसबियन्नु मरुवें मरादि
कौल्लला!

सिक्ताळें (सिगुत्ताळें)
अगोरकिल्ल अगलिक्किल्ल
मद्दे अगोरदु - अगुवुदु
बेकागयें - बेकागिदें
एके गरुगे दन अस बेलो हंगें
एकेय कुरकें दन अस बिल्ल हागें
तेरद हण

मुरिमु
मुल्लु गावळु
बारि
एले अडिकें अगियुत्ता
होर
हळ्ळद
एन्नाद बारि सोरुतिदिय -
एनु मरादनें बारि सोरुतिरुवें

कनिकर
दसि
कौण्ड्योदळल्ल -
तेगेंदु कौण्डु होरुदळल्ल

होष्ट्येलि - होष्ट्येलि
देव्वाणें कौतयें - देव्वाणें कौतदें
मूलि
अरकासु
मज्जिगें नोरु
अदिल्लि - अदु इरलि

स्वयंपाक करावयाला हातात शक्ती नाही
होसबीदी लक्ष करु ?

सापडेल
हातून होत नाही
लक्ष करावयाचे
इची आहे
कवळ्या गवतासाठी गुरे जशी
तडफडतान तशी
पुरुषाने लग्नांत सासऱ्याला यावी लागते
ती रक्कम

ओतणे
कुरण
रस्ता
पान सुपारी चबळीत
गोळी
पासोडी
काय मादा ! फार थकल्या आहेत काय ?

दया
आवाज
थेवून गेली ना !

पोटांत
भूतच बसले आहे
कोपरा
अर्धी पै
ताकाचे पाणी
ते राहू दे

ಸಿನ್ನೋಟು - ಸಿನ್ನಹ್ನು	ತುಷ್ಯಾ ಇತಕೆ
ಮಾಡೋರ್ನು - ಮಾಡುವವರನ್ನು	ಕರಣಾನ್ಯಾನಾ
ಹಸಾ - ಹಸುವು, ಆಕಳು	ಗಾಥಿಲಾ
ಕಾವಲು - ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು	ಕುರಣ
ಸೊಟ್ಟೆ	ಭಾಕರೆ
ಸುಟ್ಟೊಂಡು - ಸುಟ್ಟುಕೊಂಡು	ಭಾಜನ
ಬತ್ತೀಸಿ - ಬರುತ್ತೇನೆ	ಬೇತೆ
ಸೊಟ್ಟೆಲಿರೊ - ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರುವ	ಪೊಡಾಂತೆ
ದಯ್ಯ - ದವ್ವ	ಖುತ
ಕೆಪ್ಪುಗಾಯ್ತು ಕೆ - ತಣ್ಣ ಗಾಗುತ್ತದೆ	ಖೆಡ (ತುಣ) ಹಾತೊ
ಹೋರಿ	ಪಾಡಾ
ಜತೆಯಲ್ಲಿ	ಖಾಂಬರ
ಕುಂಟೆ	ಲಗಡಿ
ಅನಳಗೆ ಸೇರಿಡ - ಸಂಬಂಧಿಸಿದ	ಸಂಖಿವೇ
ಬೆರೆಗಿನ ಹಿಂದೆ	ಸಾಗೆ ಸಾಗೆ, ಪದರ ಖರೂನ
ನನಗೆ ಬರ್ದಿ - ನನಗೆ ಬರಲಿ	ಸಲಾ ಮಿಕ್ಕು ದೆ
ಕುಯ್ತು	ಕಾಪುನ
ರವಪ್ಪಾ	ಕಿಂಚಿತ್ ದೇಖಿಲ
ಮೀರು	ಉಣ್ಣಣಿ
ಒಡತಿ	ಯಜಮಾನಿಣಿ
ಚುರುಕು	ಹುಪಾರ
ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಾ - ಇಲ್ಲವಲ್ಲ	ನಾಹಿ ನಾ
ಕೊರಳು	ಸಾನ
ಬೆಳ್ಳಿ ಸರಪಣಿ	ಬಾಂದಿಚಿ ಸಾಣ್ಣಿ
ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕೊಂಡನು	ಖುಲಾ
ತಿಂಗಳಿನೊಳಗಾಗಿ	ಸಹಿನ್ಯಾಚ್ಯಾ ಆಂತ
ಹುಡ್ಗಿ ಒಳ್ಳೆ ಗಂಡನ್ನು ಹೊಡೆದ್ಲಾ -	ಮುಲೀತೆ ಬಾಂಗಲಾ ನವರಾ ಪಡಕಾಬಲ್ಯಾ
ಹುಡುಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಗಂಡನನ್ನು	
ಹೊಡೆದಳು	
ಕಾಸು	ಪೆ

ಈಚಿಪ್ಪರ ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಬಿಲೋನಿಯದವರ ಅನಂತರ ಬಂದ ನಾಗರಿಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದುದು ಗ್ರೀಕರ ನಾಗರಿಕತೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ವಿಶ್ವಜ್ಞಾನದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈಶ್ವರನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಗಂಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಬಂದಂತೆ ವಿಜ್ಞಾನವೂ ಕೂಡ ಗ್ರೀಕರಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂದಿತೆಂಬ ಭಾವನೆ ಬರುವುದು. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಗಾಗಿ ಗ್ರೀಕರು ಮಾಡಿರುವಷ್ಟು ಕೆಲಸವನ್ನು ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಗ್ರೀಕರನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೊಗಳಿದರೂ ಹೊಗಳಬಹುದು. ಆದರೂ ವಿಜ್ಞಾನವು ಹುಟ್ಟಿದುದು ಗ್ರೀಕರಲ್ಲೇ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಗ್ರೀಕರ ಸ್ವಕ್ಷಮತೆಗಳು ಅಡುಸ ಮಾಡು. ವಿಜ್ಞಾನ ಹುಟ್ಟಿದುದು ಈಚಿಪ್ಪದಲ್ಲಿ. ಅದು ಬೆಳೆದುದು ಅವರು ಹಾಕಿದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಿಜ್ಞಾನ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತು ಕೊಳ್ಳಲು ಈಗ ವಾಸ್ತವ್ಯದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಗ್ರೀಕ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಕೂಡ ಏಗೋಳ ಗದತ ವಾಸ್ತವನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಈಚಿಪ್ಪ ಬ್ಯಾಬಿಲೋನುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಹೀಗೆ ಗ್ರೀಕರು ಪೂರ್ವದೇಶದವರಿಂದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿತರೇ ಹೊರತು ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಲ್ಲ. ಈಚಿಪ್ಪರು ಕೇವಲ ಫಲವಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. (Utilitarians) ಗ್ರೀಕರಾದರೂ ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾನ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನೂ ಸೀರಿಸ್ತಿದ್ದ ಆದರ ಸ್ವವಸಾಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಂದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಗ್ರೀಕರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದುದು. ಗ್ರೀಕರ ಮೊದಲನೆಯ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಥಾಲೀಸ್ (ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೬೨೦ - ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೫೪೬) ಸತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿ ಹೋಗಿ ಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಮರಾಪುರುಷನು ಇವನೇ.

ಇವನಿಗೆ ಬಿಗೋಳ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು ಈಜಿಪ್ತರು. ಈ ಎರಡು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಗ್ರೀಸಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕೆ ಇವನೇ ಕಾರಣ. ಈಜಿಪ್ತರಿಂದ ರೇಖಾಗಣಿತವನ್ನು ಕಲಿತು ಈ ವಿಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಮೀರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಸಾಕು ಹೇಳಿಕೊಡುವಂತಾದನು. ಸಮರೇಖೆಗಳುಳ್ಳ ಬುಡದ ಕೊನೆಗಳು ಸಮನಾದುವು ಒಂದು ನೇರವಾದ ಗೆರೆ ಇನ್ನೊಂದು ನೇರವಾದ ಗೆರೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದಾಗ ಎದುರು ಬದಿರಾಗಿರುವ ಕೋನಗಳು ಸಮನಾದುವು. ಎಂದು ಕಂಡು ಹಿಡಿದವನು ಇವನೇ. ತಾನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದ ತ್ರಿಕೋನ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಿರಮಿಡ್ಡುಗಳ ಎತ್ತರವನ್ನು ಅವುಗಳ ನೇರನ ಅಳತೆಯಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದನ್ನು ಈಜಿಪ್ತರ ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ತ್ರಿಕೋನದ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಿಗೂ, ಕೋನಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ತೀರದಿಂದ ಬಹುದೂರವಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಹಡಗು ಎಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಲು ಒಂದು ಸೂತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಎತ್ತರವನ್ನೂ ದೂರವನ್ನೂ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಲು ಇವನು ರಚಿಸಿದ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಈಗಲೂ ಸೈನಿಕರೂ ಪೌರಜನಿಕರೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಇಂಥ ದಿವಸವೇ ಗ್ರಹಣ ಹಿಡಿಯುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಗ್ರೀಕರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟವನು ಇವನೇ. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲಾ ನಿಲಿವಿರುವ ಹುಟ್ಟಿದುದು ಎಂಬುದು ಇವನ ಭೌತಮತ, ಇವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಇವನ ವಿಷ್ಣುರಚ್ಛಿಬ್ಬನು ಗಾಳಿಯು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಮೂಲ ಭೂತವೆಂದೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಬೆಂಕಿಯು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣನೆಂದೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಸೃಷ್ಟಿ, ಆಪ್, ತೇಜಸ್ಸು ನಾಯು ಈ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲಭೂತಗಳೆಂದೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಎಲ್ಲವೂ ಆಣುಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುವು ಎಂದೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭೌತವಾದಗಳನ್ನು ಹೂಡಿದರು. ಇವನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಸೈಫಾಗೋರಾಸನು ಭೌತವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆಧಾರವೆಂದು ನಂಬಿಸಿದನು. ಇದೆಲ್ಲಾ ಕೇವಲ ತರ್ಕ; ವಿಚ್ಛಾನವಲ್ಲ. ವಿಚ್ಛಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧ ಪಟ್ಟಿದ್ದು ವೃತ್ತ, ಕೋನ, ಚದರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಥಾಲೀಸ್ ಕಂಡು ಹಿಡಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ರೇಖಾಗಣಿತದಲ್ಲಿ ಇವನು ಮಾಡಿದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೇ ಯೂಕ್ಲಿಡ್‌ನ ಸ್ಪಷ್ಟಕದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಿಗೆ ತಳಹದಿಯಾಗಿವೆ.

ಫ್ಲೇಟೋ (ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೪೨೯ — ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೪೪೭.) ಹೀಗೆ ಥಾಲಿಸ್ ಪೈಥಾಗೋರಾಸ್ ಮುಂತಾದವರು ಪೋಷಿಸಿದ ಗಣಿತವು ಗ್ರೀಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದವನು ಫ್ಲೇಟೋ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಫ್ಲೇಟೋವಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದವರಲ್ಲಿ ಅವನು ಕೇವಲ ತಾತ್ವಿಕನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ತಾತ್ವಿಕನೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಬಂದ ಕೀರ್ತಿ ಅವನು ವಿಜ್ಞಾನಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಅವನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಾತ್ವಿಕನಾದರೂ ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿರುವನು. ಇವನು ಗಣಿತಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಟ್ಟಿರುವನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವನು ತನ್ನ ಪಾಠಶಾಲೆಯ ದಾಗಿಲಿನ ಮೇಲೆ ಬರೆಸಿದ್ದ ಈ ವಾಕ್ಯವೇ ನಿದರ್ಶನ. “ರೇಖಾಗಣಿತ ತಿಳಿಯದವನಿಗೆ ಇದರೊಳಗೆ ಅಡಿ ಇಡಲು ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ.” ರೇಖೆಗೆ ಅಗಲವಿಲ್ಲ ಉದ್ದ ಮಾತ್ರವಿದೆ, ಎಂದು ಅದರ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದವನು ಫ್ಲೇಟೋ. ಸಮಾನ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಸಮಾನವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಳೆದರೆ ಉಳಿಯುವ ವಸ್ತುಗಳೂ ಸಮಾನಗಳೇ ಎಂಬ ಸ್ವಯಂ ಸಿದ್ಧ ತತ್ವವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದವನು ಇವನೇ. ಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರವೆಲ್ಲಾ ನಿಂತಿರುವುದು ಈ ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧ ತತ್ವದ ಮೇಲೆ ಎಂಬ ಬೇಕ ಫ್ಲೇಟೋ ಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿನ ಉಪಕಾರಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಈ ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಕತತ್ವವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದುದರಿಂದಲೇ ಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬೆಳೆದುದು, ಯೂಕ್ಲಿಡ್‌ಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ಪೂರ್ತಿ ಕೊಟ್ಟುದು ಈ ತತ್ವವೇ.

ದೊಡ್ಡ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉತ್ತಮರಾದ ಶಿಷ್ಯರು ಸಿಕ್ಕುವುದು ಕಷ್ಟ. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಫ್ಲೇಟೋ ಬಹಳ ಅದೃಷ್ಟಶಾಲಿ. ಇವನ ಶಿಷ್ಯರು ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತಲೂ ಒಬ್ಬರು ಪ್ರಚಂಡರು. ಇವರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ದೀರ್ಘವೃತ್ತ (Ellipse) ಪರವಲಯ (parabola) ಅತಿಪರವಲಯ (Hyperbola) ಇವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಭೂಮಿಯ ಪರಿಧಿ (Circumference)ಯನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತನಾದ ಯೂಕ್ಲಿಡ್ ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಇವನ ಶಿಷ್ಯನೇ. ಅರಿಸ್ಟಾಟಲಂತೂ ಇವನ ಆಪ್ತ ಶಿಷ್ಯನೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ

ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ. ಅರಿಸ್ತಾಟಲ್ (ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೩೮೪) ಇವನು ಫ್ಲೇಟೋವಿನ ಸಾತಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟತ್ತು ವರ್ಷಗಳಕಾಲ ವ್ಯಾಸಂಗಮಾಡಿ ವಿಶ್ವವಿಜೇತನಾದ ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರನೊಡನೆ ಅನೇಕ ದೇಶಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಕೊನೆಗೆ ಅಥೆನ್ಸ್ ಸಭೆಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾತಶಾಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಇವನು ಫ್ಲೇಟೋವಿನ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದಷ್ಟು ಬಲವಾಗಿ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ಖಂಡಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯಾದ ನಡವಳಿಕೆ ಸರಿಯೇ ಎಂದು ಯಾರೋ ಅವನನ್ನು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಅವನು ಹೀಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು. “ನನಗೆ ನನ್ನ ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿದೆ. ಆದರೆ ಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ನನಗಿರುವ ಪ್ರೀತಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು. ಇದರಿಂದ ಅರಿಸ್ತಾಟಲನ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಭಾವನೆಷ್ಟು ಮೊದ್ದದ್ದು ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಸರಸ್ವತಿಯ ಅವತಾರ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಇಡಬಹುದಾದರೆ ಅದು ಅರಿಸ್ತಾಟಲಿಗೆ ಲಭ್ಯವುದು. ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಜ್ಞಾನ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಅವನ ಕೈವಶವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಜ್ಞಾನದ ಒಂದು ನಕಾಸೆ ಮಾಡಿದನು. ಪ್ರಪಂಚದ ವಿಶ್ವಜ್ಞಾನ ದರ್ಪಣಗಳಲ್ಲಿ ಇವನದೇ ಮೊದಲನೆಯದು. ಇವನ ಕಾಲದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ವಿಜ್ಞಾನವು ವಿಕಾಸವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದೆ; ಅದರೂ ಈಗ ಕೂಡ ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಚಾರ ಬರೆಯಬೇಕಾದರೂ ಇವನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳದೆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಲಿ, ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಲಿ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಲಿ ಯಾವುದನ್ನೂ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡರೂ ಇವನು ಹಾಕಿದ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದು ಆಯಾ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ವಿವರಿಸುವರು. ವಿಜ್ಞಾನ, ಕಲೆ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಚರಿತ್ರೆ, ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳ ಸರಸ್ವರ ಸಂಬಂಧ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಇವನು ವಿವರಿಸುವಷ್ಟು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಇನ್ನು ಯಾರೂ ವಿವರಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ.

(ಶ್ರೀ. ಜಿ. ಹನುಮಂತರಾಯ ಬಾಳಾ ನಿವೇಶ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಶ್ನಾ ಅಸತ್ಯಾನಿ ಸಮಗ್ರಪ್ರಾಸ ಅವಳಿ ನಾಣಿ)

ಕಠಿಣ ಶಬ್ದ, ಕಲ್ಪನಾ ವ ವಾಕ್ಪ್ರಚಾರ

ನೇರವಾಗಿ	ಸರಳ, ಶ್ರೇಷ್ಠ
ಜಲಮಯರು	ಉತ್ತಮ ಯೋಗ
ಜಲನದಿ	ಜಾಲ
ಪಿಂಡಾರವಾಗಿ	ಬದಲ
ಅಡುನ ಮಾತು	ಮೂಲಗಣ, ಪ್ರತಿಪಾದನ
ತಳವದಿ	ಪಾಪ
ಕಲೆಯುಲು	ಶಿಕ್ಷಣತಾಸ
ಮೂರತು	ಶಿವಾಯ
ಕೈಕೊಳ್ಳು	ಹಾಲಿ ವೇಣ
ಸಜ್ಜು	(ಶ್ರೇಷ್ಠ ಆದಿ) ಪಾಹೋಚಣ
ರೇಖಾಗಣಿತ	ಭೂಮಿತಿ
ಮೀರಿಸಿದ	ಮಾಣಿ ಡಾಕ್ಟರ
ಮಾತ ಹೇಳಿಕೊಡು	ಶಿಕ್ಷಣಿಣಿ
ಬುಡ	ತಾಳ, ಬೃಹ
ಗಲಿ	ರೇಖಾ
ಕತ್ತರಿಸು	ಕ್ಷೇಪಣ
ಎದುರು ಬದಿರಾದ	ಅಕ್ರಮಿಕಾಸಮೋರ
ಅಕ್ಷಣ	ವ್ಯಾಖ್ಯಾ
ನಿರನಿರ್ದು	ಪಿರಾಮಿಡ
ನೇರಳು	ಸಾವರ್ಯ
ಅಳತೆ	ಮಾಪ
ಪುರೋಹಿತ	ನೆತೆ
ದದಗು	ಜಡಾಜ
ಮೇಳಿಕೊಡು	ಶಿಕ್ಷಣಿಣಿ
ಭೌತಮತ	ಪದಾರ್ಥ ವಿಜ್ಞಾನಾಂತಿಲ ಮತ
ಗಾಳಿ	ಹವಾ
ಬೆಂಕಿ	ಅಗ್ನಿ
ಮೂಲಭೂತ	ಮಹಾಭೂತ
ಚದರ	ವರ್ಗ (ಕ್ವೇಡ್ರ)
ತಾತ್ಪ್ರಿಕ	ತತ್ವಜ್ಞಾನ

ಮರೆಯಿಡು	ವಿಸರ ಪಾಡಣೆ
ಮುಸುಟ್ಟಿಗೆ	ಪುಕ್ಕಲ ಅಂಶೆ
ಮಾಗೆಲ	ದರವಾಜಾ
ಕಡಿ	ಪಾಯ, ಪಾಡು
ಕಗಲ	ಕಂದೆ
ಕುಡ್ಡ	ಲಾಂಚೆ
ಕಳೆ	ಬಜಾ (ಉಣಾ) ಕರಣೆ
ಕುಣಿಯುವ	ಶಿಲಕ
ಅದ್ಭುತವಾಲಿ	ಭಾಷ್ಯವಾನ
ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತಲೂ ಒಬ್ಬರು	ಏಕಪಿಕ್ಷಾ ಏಕ
ಅಳೆ	ಸೊಜಣೆ, ಮಾಪಣೆ
ಮಾತು	ಪ್ರವಾಸ ಕರಣೆ
ಮಲವಾಗಿ	ಜಾರದಾರಪಣೆ
ಫಾನೆ	ಭಾವನಾ
ಕೈವಡ	ಹಸ್ತಗತ
ನಿಂಗಡಿಸು	ಪುಠ:ಕರಣ ಕರಣೆ
ಸಕಾಸೆ	ನಕಾಶಾ
ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳು	ವಿಣೆ
ಸೊಟ್ಟುಂತ್ರೆ	ಕಿತ್ತಾ
ಆಯಾ	ಜೆ...ನೆ...
ಸುತ್ತಾಡು	ಕರಕ
ವಿವರಿಸು	ಸಮಜಾವುನ ದೇಣೆ

ಖಡಾ ೨೪ ವಾ

ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಪಾಠ

ಲೋಕಗೀತ

ಗ್ನಾನದ ದೀಪ

ಯೆಂದ ಕುಡಿದೋನ್ ಕಂತೇಂತೇಳಿ
ನಗದೆ ಯೇಳೊದ್ ಕೇಳು
ಒಂದು ದಿನಾರ ಸಾಚ್ ತಿಳಿಕೋ
ಇದ್ದೇ ಇರತ್ತೈತ್ ಗೋಳು

ಬೀದಿ ದೀಪ ಇರತ್ತೈತ್ ಅಂಗೇ
ಇರೋ ಜಾಗದಾಗೇನೆ
ನಡಿತಾನಿದ್ರೆ ನೆರಳೊಂದತ್ತ
ಬತ್ತೈತ್ ಇಂದಾಂಗೇನೆ

ದೀಪದ ಬೆಳಕು ಬೇಕಂತಂದ್ರೆ
ಓಗ್ ಬೇಕ್ ಅದರ ತಾಕೇನೆ
ನೆರಳೀನ್ ಕತ್ಲೆ ಬೇಡಾಂತಂದ್ರೆ
ಬತ್ತೈತ್ ಇಂದಾಂಗೇನೆ

ಇದನ ಕಾಣ್ತು ಕಾಣ್ತು ನಂಗ್
ನೆಸ್ಸೆ ಬಂದಂಗ್ ಆತು
ಬೆಳಕೇಗ್ನಾನ - ಕತ್ಲೆ ಅಗ್ನಾನ
ಅನ್ನೋ ದೊಡ್ಡೋರ್ ಮಾತು

ಗ್ನಾನಕ್ ಮನಸ ಕಸ್ವ ಬೀಳ್ಳೇಕು
ಅನ್ನೋ ದೊಡ್ಡೋರ್ ಮಾತು
ಅಗ್ನಾಸ್ತೇನೂ ಬೇಡಾನ್ನೋದು
ಸಾಚ್ ಅದಂಗ್ ಆತು

ದೀಪದ ತಾಕೆ ಬಂತಂದ್ರೆ ಅದೋ
ಕಾಲೀನ್ ಕೆಳ್ಳೆ ನೆರಳು
ಅಗ್ನಾನ ಎಲ್ಲ ಗ್ನಾನಕ್ ಸರಣು
ಅನ್ನೋದ್ ಅದ್ಲೆ ತಿರಳು

ದೊಡ್ ದೊಡ್ ಸತ್ಯ - ನಂ ಮುಂದೇನೆ

ಬಿದ್ದೊಂಡ್ ಒದ್ದಾಡ್ತಿದ್ರೊ

ಸುಮ್ಮಿಲ್ಲೇನೆ ಯಾವಾಗ್ ಆದನ

ನಾವುಗೋಳ್ ಕಲಿಯೋದ್ ಆದ್ರೊ

ತಿಳಿದೋರ್ ಕಾಲ್ ಇಡಕೊಂಡಿ ಕಲಿಯೋರ್

ಇಂದಿನ ಕಾಲಗ್ ಇದ್ರೊ

ಕಲಿಯೋ ಮಂದಿ ಎಲ್ಲಾರಿಗ

ಕಲಿಸೋರ್ ಮೇಲ್ ಬಂದ್ ಬಿದ್ರೊ

[' 4ಕುಕ್ಕುಕ (ದಾಖಾ) ರನ ' ಯಾ ನಾವಾನೆ ಮೆದರ ಕವಿತಾ ಲಿಹಿಣಾರಿ ಶ್ರೀ ರಾಜರನ
ಯಾನಿ ಯಾ ಕವಿತೆತ ಶಾನಾನಿ ಮಹತ್ಯ ಪಟವನ ದಿಡಿ ಆಹೆ ಮಾಯಾ ರಂಗದಿ ಅಕುನಹಿ ಮಾಯಾ
ಅದಾಕ ಆಹೆ. ಪ್ರಥಮ ಸಾಧ್ಯಾ ಮಾಯೆತ ಕವಿತಾ ಅಶಿ ಆಹೆ.]

ಹೆಂಡ ಕುಡಿದವನ ಕಂತೇ ಎಂದು ಹೇಳಿ

ನಗದೆ, ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳು

ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ಸತ್ಯ ತಿಳಿದುಕೋ

ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ ಗೋಳು

ಬೀದಿಯ ದೀಪ ಇರುತ್ತದೆ ಹಾಗೆ

ಇರುವ ಜಾಗೆಯಲ್ಲಿಯೆ

ನಡೆಯುತ್ತಲೆ ಇದ್ದರೆ ನೆರಳು ಒಂದು ಮಾತ್ರ

ಬರುತ್ತದೆ ಹಿಂದೆ ಹಾಗೆಯೆ

ಇದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತ ಕಾಣುತ್ತ ನನಗೆ

ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಆಯಿತು

ಬೆಳಕೇ ಜ್ಞಾನ - ಕತ್ತಲೆ ಅಜ್ಞಾನ

ಅನ್ನುವ ಮೊದಲನರ ಮಾತು

ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯ ಕಷ್ಟ ಬೀಳಬೇಕು

ಕಾಲಿನ ಕೆಳಗೆ ನೆರಳು

ಅಜ್ಞಾನ ಎಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಶರಣು

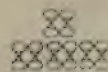
ಅನ್ನುವುದು ಅದಕ್ಕೆ ತಿರುಳು

ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸತ್ಯ ಸಮ್ಮ ಮುಂದೆಯೇ
ಬಿಡುಕೊಂಡು ಬಿಡ್ತಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ
ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದೇನೆ ಯಾವಾಗ ಸಾವುಗಳು
ಅದನ್ನು ಕಲಿಯುವವರು ಆದರೂ

ತಿಳಿದವರ ಕಾಲು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕಲಿಯುವವರು
ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು
ಕಲಿಯುವ ಮಂದಿ ಬಿಡುವರು ಈಗ
ಕಲಿಸುವವರ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಬಿದ್ದರು

ಶಬ್ದಾರ್ಥ

ದಂಡ	ತಾಳಿ
ಕಂತೆ	ಖಡಗ
ನಗದೆ	ನ ಹಸತಾ
ಇದ್ದೇಇರುತ್ತದೆ ಗೋಳು	ಬಾಣ ಹಾ ನೆಡಮಿಲಾಚ ಆಣೆ
ನೆನಪಿಗೊಳಿಸು	ಆಡವಣಿ
ತೆರಳು	ಕಲ್ಯ
ಬಿಡ್ತಾಡು	ತಡಕಡಣೆ
ಸುಮ್ಮನೆ	ಗಪ
ಸಾವು ಕಲಿಯುವುದಾದರೂ ಯಾವಾಗ	ಅಮ್ಮಾ! ಶಿಕಾವೆ ತರಿ ಕೇಡಾ ?
ಮಂದಿ	ಲೋಕ
ಕಲಿಸುವವರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು	ಶಿಕ್ಷಕನಾಚ ಹಾತ ದಾಖಲು ಲಾಗಲೆ

ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ

ಒಲುಮೆ

ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾವ್ಯದ ಈಗಣ ನಸಂತದ ಹೊಸ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ "ಒಂದು ಕರ್ನಾಟಕ"ದ ಒಂದು ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲವಾದ ಪ್ರಣಯ ಕವಿತೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಆದರಲ್ಲಿ ಎರಡರಂತೆ ಸಾಲಿನ ಪದ್ಯಗಳು ಆರೋ ಎಂಬೋ ಇವು ಅವರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ "ತಿ, ಸಂ, ತ್ರೀ" ಎಂದು ಸಹಿ ಇತ್ತು. ಲೇಖಕರು ನನಗೆ ತಿಳಿದವರಲ್ಲ. ಪದ್ಯಗಳ ರಚನೆ, ಮಾತಿನ ಮಿಶ್ರ, ಭಾಷದ ಹಿಡಿತವಾದ ಬಿತ್ತು. ಇವುಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿ ಕೆಯಾಯಿತು. ಈ ಲೇಖಕರು ತರುಣರಾಗಿದ್ದು ಮೂಗಲೆಯ ಮುಂದೆ ನಡೆಯಬಲ್ಲವರೆ ಇವರಿಂದ ನನಗೆ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿತೆಗಳು ಬರ ಬೇಕು, ಎಂದು ನಾನು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡೆನು. ಆಗ ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ದೇಶದಿನು ಮತ್ತು ಲೇಖಕರು ಯಾರೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದೆನು. ಬೆಂಗಳೂರ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಅನಿಗೆ ಒಂದು ಬಹುಮತಿ ಒಂದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅವರ ಪರಿಚಯವು ಆಯಿತು. ಮೈಸೂರ ಮಹಾರಾಜರ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕವನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಇವರು ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಇದ ರಿಂದ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ತರುಣರಾದ ಲೇಖಕರು ಒಂದು ಪದ್ಯ ಎರಡು ಪದ್ಯವನ್ನು ಬರೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಯಾರಿಗೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಈಗ ಇವರು "ಒಲುಮೆ"ಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪ ಕವಿತೆಗಳ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕವನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಪದ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯುವುದನ್ನೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೋ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಇವರ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿದೆ.

ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದ ಮೇಲೆ ಆದರಲ್ಲಿ ಒಲುಮೆಯ ಕವಿತೆ ಇರಲೇಬೇಕು. ಕದ್ದೋ ಕಾದಾಡಿಯೋ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಕಾಡು ಮನುಷ್ಯನ ಮೊದಲು, ಹೆಣ್ಣನ್ನುವುದು ದೈನ ಆದನ್ನು ಬಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಪೂಜೆ, ಅದು ಬಲಿಯುವುದು ಸಿದ್ಧಿ ಎನ್ನುವ ಸಾತ್ವಿಕ

ಪ್ರಣಯಿಯವರಿಗೆ ಮಾನವ ವರ್ಗವೆಲ್ಲ ಪ್ರಣಯದ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೂಪವನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಒಲುಮೆಯಿಲ್ಲದ ಬಾಳಿಲ್ಲ. ಅದರ ದಾರಿಯನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸಮಾಜದ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಒಲುಮೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ದನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವುದಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಒಲುಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಮಾನ್ ತೀರ್ಥಪುರದ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಆರಂಭ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಣಯದ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕಷ್ಟವೇ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ. ಆಂಗ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯ ಇಂಥ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವವರಿಗೆ ಪ್ರಣಯದ ಬಹು ಸಂದರ್ಭಗಳ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಸೌಕರ್ಯ ಹೆಚ್ಚು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಬರೆಯುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ ತರುಣರಿಗೆ ಅನೇಕರಿಗೆ ಸತಿಯಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಿಲ್ಲದವರು ನೋಡಿ ಮೆಚ್ಚುವ ತರುಣಿಯರು ಸೋದರರಿಗೆ ಸತಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ತರುಣ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಣಯದಕಡೆಗೆ ಕುಡಿಹಾಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆ ಪ್ರಣಯಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಒಂದು ನೆಲೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಹಾಗೆ ಇರುವಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರಸಾರ ಕಡಿಮೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ತಾನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಎಂದಿದ್ದರೂ ಸಂಕೋಚ. ಪ್ರಣಯದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಕೋಚ ಇದ್ದದ್ದೂ ಹೆಚ್ಚು. ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ವರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರಣಯ ಗೀತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಶುದ್ಧಮಾಡಿಕೊಂಡ ಇಂಥಾ ಸಣ್ಣ ಚೌಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಾಕಮಾಡಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀ ಕಂಠಯ್ಯನವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಸವನ್ನು ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಯದ ದೀಪವು ಹಚ್ಚುವ ರೀತಿ, ಅದರ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹ ಸೇರಿ ಅದು ಬೆಳೆಯುವ ರೀತಿ, ಸ್ನೇಹ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಅದು ಕುಗ್ಗುವ ರೀತಿ, ಪ್ರಣಯಿಗಳು ಓದಿಗಾಗಿ ದೇಹದಿಂದ ದೂರವಿರುವ ಅಥವಾ ಒಂದು ನೀತಿಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದೂರವಾಗಿರುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೃದಯದ ಆ ದೀಪ ನಂದದಿದ್ದರೂ ಕುಂದಿರುವ ರೀತಿ, ಅದು ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ

ದೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ಅದು ಅರಿ ಹೋಗಿ ಕತ್ತಲ ಮುಚ್ಚುವ ರೀತಿ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿ ಸುಂದರವಾದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಶ್ರೀ ಕಂಠಯ್ಯನವರ ಪದ್ಯಗಳೂ, ಅನುವಾದಗಳೂ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ. ಇವರು ಅನುಭವಿಗಳು. ಕವಿಗಳು. ರಸಾಭಿಜ್ಞರು. ಇವರಿಗೆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ. ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯಿದೆ. ಇವರ ಕಾವ್ಯದ ಪದ್ಧತಿ ಕಂಡ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ, ಸರಸವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಸಹಜ ಪದ್ಧತಿ.

[ಶ್ರೀ ಮಾಸ್ತಿ ಶೇಕಡಾಶ ಅಧ್ಯಂಗಾರ "ಶ್ರೀನಿವಾಸ" ಯೆನಿ ಕೇಲಿ ಶ್ರೀ. ತಿ. ನ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯಾ ಬಾಳಾ ಆಲೂಮೆ (ಪ್ರೀತಿ) ಬಾ ಕವಿತಾ ಸಂಗ್ರಹಾಚಿ ಸಮೀಕ್ಷಾ]

ಕಠಿಣ ಶಬ್ದ ವ ಕಲ್ಪನಾ

ಸಂಚಿಕೆ	ಅಂಕ (ಮಾಸಿಕಾಚಾ)
ಹಿಡಿತವಾದ ಬಿಚ್ಚು	ಸುರಸುರಿತ ಮಾಂಚಿ
ಬಹುಮತಿ	ಪಾರಿತೋಷಕ
ಕವನ	ಕಾವ್ಯ
ಬಲುವೆ	ಪ್ರೀತಿ
ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದ ಮೇಲೆ	ಕೋಣತೆಹಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮ್ಹಡಲೆ ತರ
ಕದ್ದೋ ಕಾದಾಡಿಯೋ	ಚೂರು ಕಿವಾ ಲಡ್ಡು
ಕಾಡು ಮನುಷ್ಯನ ಮೊದಲು	ರಾನಿತಿ ಮನುಷ್ಯಾಪಸ್ತ...ತೆ...
ದೈವ	ದೈವತ
ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳು	ಪ್ರಸನ್ನ ಕರುಣ ಧೇಣಿ
ಒಲಿಮೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬಾಳಲ್ಲ	ಪ್ರೀತಿವಿಣಿ ಜಿಣಿ ನಾಹಿ
ತಿಡ್ಡಿ ಕೊಳ್ಳು	ಸುಪ್ರಾಕುಣ ಧೇಣಿ
ಬಣ್ಣಿಸು	ವರ್ಣನ ಕರಣಿ
ಕುರಿತ	ಸಂವೇಶಿ
ನೌಕರ್ಯ	ಸೌಖ್ಯ
ಸತಿ	ವಾಚಕೌ
ಹಾಗಿಲ್ಲದವರು	ಜೆ ತೆಸೆ (ವಿವಾಹಿತ) ನಾಹಿತ ತೆ
ಸೋದರ	ಬಂಧು

कुडी	पालवी, अंकुर
नीली	बैठक
उत्तु	स्वयंपाक घर
नूत	तेल
कुगु	ओसरणे
बिच	वाचन, अभ्यास
नंचदित्तु	जरी विशाला नाही तरी
कुंद	कमी होणे
बिस	(बारा) बाहणे
उरिहोणु	विहाणे
कत्तु	काळोख

ವೃತ್ತಲೇಖನ (Reportage)

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ ಕಾಶೀ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘವು ಈ ವರ್ಷ (೧೯೭೨-೭೩) ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯ ಕಲಾಸಗಳ ವರದಿಯನ್ನು ನಾಡಿಗೆರ ಮುಂದಿಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೊಂದು ತರದ ಉತ್ತರ. ಕಳೆದ ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಈ ವರ್ಷ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಮಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, ಧಾರವಾಡ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಅನಂತಪುರ, ಕೋಲಾರ ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಂದ ಬಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಎಷ್ಟುತಕ್ಕ ಮೂರಿದೆ. ಇದು ನಾಡ ಯುವಕರ ಮುಂದುವರಿನ ಹುರುಪನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ವರ್ಷವೂ ಸಂಘವು ಆರು ಸಭೆಗಳನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿತು. ಸಾಧ್ಯ ಮಾಡ ಹಾಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನೂ, ಗಾಯಕರನ್ನೂ ಕರೆಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಲಾ ಸೇವೆಯನ್ನು ಶಕ್ತಿಗೆ ನಿಲುಕುವಷ್ಟು ಮಾಡಿತು. ನೊಂದನೆಯ ಸಭೆಯು ಜೂಲೈ ತಿಂಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಡಾ|| ದಾಸಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜರುಗಿ, ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಕಾರ ಚುನಾವಣೆಯಾಯಿತು.

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು : ಡಾ|| ದಾಸಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ ಎಂ. ಎ. ಪಿ. ಎಚ್. ಡಿ.

ಏಫ್. ಇಸ್ಕನ್. ಎಸ್. ಡಿ.

ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರು : ಪ್ರೊ. ವಾಮನ ಭಟ್ ಬಿ. ಎಸ್. ಪಿ.

ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು : ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸೇಜಾವರ ಸದಾಶಿವರಾಯರು

ಎಸ್. ಜಗದೀಶನ್

ಕೆ. ನಾರಾಯಣ ಪೈ

ಇವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿಯದೊಂದು ಸಹಾಯಕ ಸಮಿತಿಯೂ ನೇಮಕವಾಯಿತು. ಡಾ|| ದಾಸಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ಅಂದಿನ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮಾತ್ರನಲ್ಲದೆ ನಮಗೆ ಅತಿಥ್ಯವನ್ನಿತ್ತು ಗೃಹಪತಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು.

ಎರಡನೆಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸದಸ್ಯರ ಪರಿಚಯವಾದ ಮೇಲೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಈಗ ತಾನೆ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘದ ಹಿತಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದವು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಡಾ॥ ಗೋಡಬೋಲೆಯವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸರಸವಾಗಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದರು. ಮೂರನೆಯ ಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂಘವು ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಪಂಚಕ್ರೋರಿಯ ಕಡೆ ಬದಾರು ಮೈಲು ನಡೆದು ಮುಂಚಾನೆಯಿಂದ ಸಂಜೆಯ ವರೆಗೆ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಿತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮನೆಯಿಂದ ಶಂಖ ಚಾಂಗಟಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಹಳ್ಳಿಗಳ ನಡುವೆ ಹಾದು ಹೋಗಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮಾವಿನ ತೋಟಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಸಂಜೆ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ವಿಶ್ರವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದವು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಭೆಯು ಫಿಸಿಕ್ಸ್ ಫಿಲಿಟರಿಸಲ್ಯಾಯಿತು. ಮೈಸೂರಿನ ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ತಿವರುದ್ರಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ಅನೇಕವಾದ ವಾದನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಶ್ರೀಯುತರು ಹುಟ್ಟು ಗುರುಡರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಕಲೆಗೆ ಅವರದೇ ಆದ ಒಂದು ಮೆರುಗಿದ್ದಿತು. ಐದನೆಯ ಸಭೆಯು ರಾಜಪುತಾನ ಹೊಸ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಡಾ॥ ಗೋಡಬೋಲೆಯವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಮಂಗಳೂರಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ, ನಾಟಕಕಾರರೂ, ನಟರೂ ಆದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕೋಟೆ ತಿವರಾಣು ಕಾರಂತರು “ಭಾರತೀಯ ರಂಗಭೂಮಿ”ಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಎರಡು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಸರಸೋಜ್ವಲವಾದ ಭಾಷಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಡಾ॥ ಗೋಡಬೋಲೆಯವರೂ ಸಾಲ್ವಾತ್ಯ ನಾಟಕ ಕಲೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ಹೇಳಿದರು. ಆರನೆಯ ಸಭೆಯು ರಾಜಪುತಾನದ ಉಪ್ಪು ರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯಿತು. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕಾರಂತರೇ ಒಂದುವರೆ ಗಂಟೆಯ ಕಾಲ ತಮ್ಮ ನಟನೆಯಿಂದ, ಹಾಡುಗಳಿಂದ, ಕಥೆಗಳಿಂದ ನಾಟಕದ ಹಲವು ಭಾಗಗಳಿಂದ ಸಭಿಕರ ಮನೋರಂಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಕಾರಂತರು ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನ ಸಂಚಾರಿಗಳಾಗಿ ಅವಸರ

ವಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಬಂದು ಸಾಟಕ
ನಿನ್ನು ಅವರ ನೆರವಿನಿಂದ ಅಡಚಿಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿತ್ತು.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಸಮಂಜಸ ಅಂಗಳ ಕೊನೆಯ ವಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಘದ
ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವವು ಬಹಳ ಸುಜ್ಞಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ನೋಡಲ
ಸಮಯದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರೊಳಗೊಂಡು ಕ್ರಿಕೆಟ್ ಸಂದ್ಭಟೆ
ವಾಯಿತು. ಅಟವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ದಿಕ್ಕುಸಿದ್ಧಿಯಾದ ಇತರ
ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಹಲವರು ಬಂದಿದ್ದರು. ಈಗ ನೋಡಬೇಕೆಂಬವರ
ಗಲ್ಲವು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಅಡಿದ್ದರೂ ಈಗ ವಾಸಸ್ಥಾನಾರ್ಥ ಸಲ್ಲವು
ಇಯೆವಾಲಿಯಾಯಿತು.

[ಬೆಂಗಳೂರು ಸದಾಶಿವರಾವ್ ಬಾನಿ ಲಿಫ್ಟಿಂಗ್ ಹಾ ಕಾಶಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನಾಡಕ
ಕುಟುಂಬ ೧೯೩೩-೩೪ ಸಾಲದ ಅಡವಾಳ ಆಗಿದೆ.]

ಕರ್ತೃಗಳ ಹೆಸರುಗಳ ಕಲಪನಾ

ನರಸಿಂಹ	ಅಡವಾಳ
ಸಾಧನಗುರು	ದೇಶಬಂಧು
ಮುಂದಿರಿಸು	ಸಾಧನ ಕರಣ
ತರ	ಪ್ರಕಾರ
ಪ್ರಾಂತ್ಯ	ಪ್ರಾಂತ
ಮೇರು	ಅಧಿಕ ಹೋಗು
ನಾಡು	ದೇಶ
ಮುಂದುವರಿಸು	ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧನಾಸಾಧಿ
ಮರುಪು	ಉತ್ಸಾಹ, ಹುರುಪು
ನಿರ್ವಹಿಸು	ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಕರಣ
ನಿಲುಕು	ಹಾತು ಪೋಷಣೆ, ಹಾತು ಲಗಣ
ಜರುಗು	ಭರಣ
ಚುನಾವಣೆ	ನಿರ್ವಹಣೆ
ನೇಮಕ	ಸ್ಥಾಪನಾ
ಸರಸವಾಗಿ	ಸುರೇಖ

कायफ़तुमना
 काळुडिगे
 कं
 धंभुजंगळ
 मादु (मायु)
 माळु
 मीले
 माळुकरुद
 मुरुगु
 मुरुगे
 नंन
 मादु
 अवसरना
 नैरव
 अदु
 मय्यंभन
 मंदाळ
 अं

कार्यक्रम या नात्याने
 पायी चालणे
 (वेळ) घालविणे
 शंख आणि घंटा
 आतून जावून
 पोहोचणे, शिवणे
 आधोलीन
 जन्मतः नेत्रहीन
 शोभा
 गच्ची
 अभिनय
 गाणे
 बाईने
 सहाय्य
 (नाटक) बसविणे, खेळणे
 थाट
 कसोटी शर्यत
 वेळ

ಕತೆ

ಮೈಸೂರು ಮಂಜಣ್ಣ ಒಬ್ಬ ಜಮೀನುದಾರರ ಒಕ್ಕಲು. ಅವನಿಗೆ ಇದ್ದ ಕುದ್ದ ಹಾಗೆ ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯಿತು. ಹೆಚ್ಚು ಗಡ್ಡೆ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಆಡಕಿ ತೋಟವನ್ನು ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ದೂರದ ಹಳ್ಳಿಯ ಜಾನುವಾರುಗಳು ತನ್ನ ಗಡ್ಡೆ ತೋಟಗಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಿಟಿ ಬಾಲಗ ಳನ್ನು ಕೊಯ್ಲು ಚಹರೆ ತಪ್ಪಿಸಿ ತನ್ನ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಕೊಡಿಕೊಂಡನು. ಸರಿಯವರ ಗಡ್ಡೆಗಳಿಂದ ಹಾಲೆ, ಗುದ್ದಲಿ ಮೊದಲಾದ ಹತಾರುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟು ತಂಪನು. ಕಾಸಿಗೆ ಕಾಸು ಗಂಟುಹಾಕಿ, ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬೆನ್ನು ಆಂಟು ಹಾಕಿ ಅಂತೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದುಡ್ಡು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಸಗಣ, ಕೆಸರು ಹಿಡಿದು ಜಿಡ್ಡು ಜಿಡ್ಡಾದ ಅಂಗಿ, 'ಪಂಚಿ' ಬೋಸಿಗಳನ್ನೇ ಹರಿದು ಚಿಂದಿ ಚಿಂದಿಯಾಗುವವರೆಗೂ ಉಡತೊಡಗಿದನು. ಹೆಂಡತಿಗೆ 'ಮಿತವ್ಯಯ'ವನ್ನು ಕಲಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಳಯ ಕಾಟ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಕೆಲವು ಆಭರಣಗಳನ್ನೇನೋ ಮಾಡಿಸಿಕೊ ಟ್ಟನು. ಹೀಗಾಗಿ ಕೆಲವು ವರುಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಿರಂತರ ಪ್ರಮುಖತನ ಗಳಿಂದ ಮೈಸೂರು ಮಂಜಣ್ಣನು ಮೈಸೂರು ಮಂಜಣ್ಣ ಗೌಡರಾದನು. ಆಸೇಕರು ಅವನನ್ನು ಮಂಜಣ್ಣ ಗೌಡರೇ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮಂಜಣ್ಣನಿಗೆ ಪಿತ್ತ ನೆತ್ತಿಗೆಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಐಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಾತರನಾದನು. ಮಾರ್ಗ? ಮಂಜಣ್ಣನು ಹಗಲಿರುಳು ಐಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಮಾಡುವ ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾಗಿ ಭೂತಗಳಿಗೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ವಿಧವಿಧವಾದ ಕಾಣಿಕೆ ಕಟ್ಟ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಪುರಾಣ ಭಾಗವತರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾದ ಈಶ್ವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸಂಪತ್ತು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಂಬಿದ್ದ ಆತನು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಅದ್ಭುತ ರೀತಿಯಿಂದ ತಾನು ಶ್ರೀಮಂತನಾಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ದಿನದಿನವೂ ಆ ಮಹಾಮುಹೂರ್ತವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸ ತೊಡಗಿದನು.

ಅಭಟನೆ ಘಟನಾಕಾರಿಯಾದ ದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಯಲ್ಲಿದ್ದ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಮರಿ ಹಾಕಬಹುದೆಂದು ದಿನವೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿ ಎಣಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ರೊಕ್ಕು ಚೊಕ್ಕವಾದುವೇ ಹೊರತು ಅಕ್ಕ ಹೆಚ್ಚಾಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ದೇವತೆಯು ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಹಣದ ಗಂಟನ್ನು ತಂದು ತನ್ನ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹಾಕಬಹುದೆಂದು ದಿನದಿನವೂ ಮನೆಯ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿದನು. ಕಸಕಡ್ಡಿ ಕೃಮಿ ಕೀಟಕಗಳೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವೇ ಹೊರತು ಗಂಟು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ನೆಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಗಂಟು ದೊರಕ ಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ನಡೆಯುವಾಗ ಧಪ್ಪುಧಪ್ಪುನೇ ಕಾಲು ಹಾಕಿ ಹಣದ ಸದ್ವಾಗು ವುದೋ ಎಂದು ಆಲಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕಾಲು ಕೀಲುಗಳು ನೊಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ನರಳಿದನೇ ಹೊರತು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಗುಪ್ತ ಧನ ಏಡ್ಲಿ ತಾಣವು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ.

ಹೀಗಿರಲು ಒಂದು ದಿನ ಮಂಜಣ್ಣನು ತನ್ನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಹಲಸಿನ ಮರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೈ ಮೂಡಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡನು. ಅಕ್ಷ್ಮೀ ಸಮೇತನಾದ ಪೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿದ್ದರೂ ಮಂಜಣ್ಣನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಆನಂದವು ಆಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ! ತನ್ನ ಅದೃಷ್ಟ ಕುಲಾಯಿಸಿತೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಾದನು. ಆ ಮರಕ್ಕೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಆ ತೋಟದ ಭೂತನಿಗೆ ಹತ್ತಾರು ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹರಕೆ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಗುಟ್ಟನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿದರೂ ಕೂಡ ಸುದ್ದಿ ಬಯಲಾಗುತ್ತದೆಂದು ಭಯ. ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಗಂಟು ಕೀಳಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

ಆದರೆ ಮಂಜಣ್ಣನಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸೆ ಇದ್ದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭೂತ ಪಿಶಾಚಿಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಭಯವೂ ಇದ್ದವು. ಸರಿಯಾದ ಮಂತ್ರವಾದಿಗಳ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಭೂತಾದಿಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಬಲಿಕೊಟ್ಟು ದಿಗ್ವಂಧನ ಮಾಡದೆ ಗಂಟು ಕಿತ್ತರೆ ಚಿತ್ರ ಏತಿತ್ರ ಹಿಂಸೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಹೋಗುತ್ತದೆಂದು ಆತನು ಕೇಳಿದ್ದನು. ದೆವ್ವಗಳನ್ನು

ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಗಂಟು ಕಿತ್ತ ಒಬ್ಬನು ಅದೇ ಮರಕ್ಕೆ ನೇಣಾಗಿರುವನಂತೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ರಕ್ತಕಾರಿ ಸತ್ತನಂತೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯಿತಂತೆ. ಮಗುದೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಕೃಮಿ ಕೀಬಾದಿ ಅಸಹ್ಯಗಳನ್ನೇ ಕಾಣತೊಡಗಿದನಂತೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿದ್ದ ಅವನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಗಂಟು ಕೀಳಲು ಸಾಹಸಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರವಾದಿಯು ತನ್ನೊಗೆ ಬರುವುದನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಮಂಜಣ್ಣನು ಸ್ವಲ್ಪ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ವೆಚ್ಚಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಏಕೆಂದರೆ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಹಲಸಿನ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಇದೆಯಷ್ಟೇ! ಇನ್ನೇಕೆ ಕಾರ್ಪಣ್ಯ! ಭೂತ ಪಿಶಾಚಿಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೋಳಿ ಕುರಿಗಳನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡತೊಡಗಿದನು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಹಲಸಿನ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೊಂಗನಸುಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಸಿ ಅನಂದ ಪಡುವನು. ಮಂತ್ರವಾದಿಯ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವನು.

ಹೀಗಿರುತ್ತಿರಲು ಮಂಜಣ್ಣನ ಕಿವಿಗೆ ಒಂದು ಸುದ್ದಿಬಿದ್ದಿತು. ಸರೆಯೂರಿನಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ರಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಬೈರಾಗಿಯೊಬ್ಬನು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಮಂಜಣ್ಣನು ತನ್ನ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಅವನೊಡನೆ ಹೇಳಿ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಆ ಗುಪ್ತ ಧನವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈವಶಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಬೈರಾಗಿಯೂ ಸುಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಿತೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು.

ನಡುರಾತ್ರಿ ಇಬ್ಬರೂ ಹಲಸಿನ ಮರದ ಬುಡವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಮಂಜಣ್ಣನು ಬೈರಾಗಿಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಅಗಿಯತೊಡಗಿದನು. ಬೈರಾಗಿಯು ಕುಂಕುಮ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಕೊಡ ಒಂದನ್ನು ಮೆಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಟ್ಟನು. ಸ್ವರ್ಗವೇ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಂತಾಗಿ ಮಂಜಣ್ಣನು ಆತ್ಮಾನಂದದಿಂದ ಓಡಿಹೋಗಿ ಆ ಕೊಡವನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ಆದರೆ ಬೈರಾಗಿಯು ಅಧಿಕಾರಯುಕ್ತವಾದ ಅಂಗಭಂಗಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ತಡೆದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬೈರಾಗಿಯು ಕೊಡವನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದು ಮಂಜಣ್ಣನ ಮನೆಯ ಒಂದು ಕೋಠಡಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದನು.

ಸರಿ, ದಿನದಿನವೂ ಪೂಜೆ ಔತಣಗಳಿಗೆ ಸುರುವಾಯಿತು. ಮಂಜಣ್ಣನಂತೂ ಮುಕ್ತಹಸ್ತನಾಗಿ ಖರ್ಚುಮಾಡಿದನು. ಆ ಕೊಡವನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಲು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಎರವಾಗಿ ತಂದ ನೆರೆಯವರ ಆಭರಣಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೈಮೇಲಿದ್ದ ತಾಳೆಯೊಂದುಳಿದು ಎಲ್ಲ ಒಡವೆಗಳನ್ನೂ ಬೈರಾಗಿಯು ಕೇಳಿದಂತೆಲ್ಲ ಕೊಟ್ಟನು.

ಹೀಗೆ ಹದಿನೈದು ಇಪ್ಪತ್ತು ದಿನಗಳು ಸಾಗಿದುವು. ಒಂದು ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಮಂಜಣ್ಣನ ಮನೆಯಿಂದ ರೋದನದ ಬೊಬ್ಬೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ನೆರೆಯವರು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಓಡಿಹೋಗಿ ನೋಡಲು ಮಂಜಣ್ಣನೂ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಬಾಯಿ ಬಾಯಿ ಎದೆ ಎದೆ ಬಡಕೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ಕಲ್ಲು ಮಣ್ಣು ತುಂಬಿದ ಕೊಡವೊಂದು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಬೈರಾಗಿಯು ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕಲ್ಲು ಮಣ್ಣು ತುಂಬಿ ಬೆಸುಗೆ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಕೊಡವನ್ನು ಮಂಜಣ್ಣನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮಂಜಣ್ಣನು ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಒಡವೆ ಹಣ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ದೋಚಿಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿಯೇ ಪರಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು.

(ಕೆ. ಜಿ. ಗುಡ್ಡಾ ' ಕುವೆಂಪು ' ಬಾಚ್ಯಾ " ಗಂಧ ಅಥವಾ ಗುತಖನ " ಬಾ ಅನುಕಥೇವೇ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ರೂ)

ಕಡೀಣ ಶಬ್ದ ವ ವಾಕ್ಯೆ

ಒಕ್ಕಲು	ರಖತ, ಕೂಡ
ಗದ್ದೆ	ಭಾತಶೇತೆ
ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡ ತೊಡಗಿದನು	ಶೇತ ನಾಂಗರು ಲಾಗಲಾ
ಅಡಕೆ	ಸುಪಾರಿ
ಗುತ್ತಿಗೆ	ಕೆನಾಡ
ಜಾನುವಾರು	ಗುರೆ
ಕಿವಿ-ಬಾಲ	ಕಾನ, ಶೆಪುಡ
ಚಹರೆ ತಪ್ಪಿಸಿ	ವೇಹರಾ, ಸ್ವರೂಪ ಬದಲನ (ತಿವಿಡವನ)
ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡನು	ಕಾಂಟೆ ಗವಾಣಿತ ಜಮಾ ಕೇಲೆ

नैरीयवरो
 कारी
 गुद्वलि
 कद्व
 गंढु हाके
 मोढीगे बंन्नु अंढु हाके
 मुद्व
 सगळे
 केशरो
 लुढु
 सगु
 काढु
 सिद्धनैत्तिगीरो
 कातरो
 काढेके कळु
 भागवतरोढु
 मुरिकाकु
 लक्कु
 मोक्कु
 कळु
 गंढु
 सव्व
 अलि
 काळुकेलु
 काळु
 मलसु
 मुरुढु
 कुलामुसु
 मरके
 गुळु
 हिगु हेंबुगुलुदनु

शोजारी
 पहार, फावडा
 कुदळ
 चोरुन
 जमा करुन
 पोटाळा पाठ लागली (श्रीण झाला)
 पैसा
 शोण
 चिखल
 नेसणे, बापरणे
 बालणे
 बास
 गर्व चहुन
 आगुर
 नथस करुन
 खेड्यांतील लोकनाथ्य
 थिणे
 हिशेव
 बरोबर
 काडी
 गाठोडे, धन
 आवाज
 लक्ष पूर्वक
 पाषाचे सांघे
 ठिकाण
 फणस
 उमटणे
 (देव) उबडणे
 नवर
 रहस्य, मर्म
 आनंदाने फुगून वेशीच्या दारा एवढा
 झाला

ನಂಬಿಕೆ	ಶ್ರದ್ಧಾ
ದಿಗ್ವಂಧನ	ಶಾಂತಿ
ನೇಣುಗು	ವಿಕಟಣೆ
ರಕ್ತಕಾರು	ರಕ್ತ ಅಂಕಣೆ
ಮಗುದೊಬ್ಬ	ತಿಸನ್ಯಾ ಏಕಾ ಮಾಣಸಾಲ್ಯ
ಅಸಹ್ಯ	ವಾಣ
ಧಾರಾಳವಾಗಿ	ಸ್ವಪ್ನ
ಕಾರ್ಪಣ್ಯ	ವಿಕ್ಕುಪಣಾ
ಹೊಂಗನಸು (ಹೊನ್ನು + ಕನಸು)	ಸೋನೇರಿ ಸ್ವಪ್ನ
ಸುದ್ದಿ	ಬಾತಮಿ
ಅರಿ	ಖೊದಣೆ
ಕೊಡ	ಭಾಗರ
ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳು	ಮಿಡ್ಡಿ ಮಾರಣೆ
ಅಂಗಭಂಗಿ	ಹಾತವಾರಿ
ಪಡೆ	ರೊಲ್ವನು ಶರಣೆ
ಪ್ರೀತಣ	ಆಮೆವಣ
ಎರವಾಗಿ	ಗಹಾಣಬಡ
ಒಡವೆ	ದಾಗಿನೆ
ಮೊಟ್ಟೆ	ಬಾಂಸ
ಬೆಸುಗೆ	ಸಾಂಥಣೆ
ದೋಚಿಕೊಂಡು	ಗಿಡ್ಡಕೃತ ಕರುನ

ನಾಡಹಾಡು

ಎಂಥ ನಾಡು

ಎಂಥ ನಾಡಿದು ಎಂಥ ಕಾಡಾಯಿತೋ!
ಹುಲುಸಾದ ಬೆಳೆ ಹೋಗಿ ಹುಲ್ಲು ಕೊಳೆ ತುಂಬಿಹುದೋ
ಹಗೆಯ ಹೆಸರನು ಕೇಳಿ ಹುಲಿಯಂತೆ ಹಸುಗೂಸು
ನೆಗೆದು ತೊಟ್ಟಲ ತುಳಿದು ಮೆಟ್ಟುತಿಹ ನಾಡಿನಲಿ
ಹಗೆಯ ಖೂಳಿಗೆಗೊಂಡು ನಾಯಿಬಾಳುಗಳೇಗ
ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಾಯ್ತೆರೆದು ಹೇಡಿನುಡಿ ಬೊಗಟುತಿಹವೊ
ನೂರು ರಾಜ್ಯವ ಕಟ್ಟಿ ಬಾನು ಭತ್ತವ ಹಿಡಿದು
ಸಾರಿ ಬನ್ನಿರಿ ಸರುವ ಜನ ಮನವೆ ಮತಗಳೇ
ಸಾರಿ ಈ ಪರಿವಾಳ್ಳ ಸೀಮೆಯಲಿ ಇದುವೀಗ
ಹರಿದು ಹಂಚುವ ಕಲಹ ಕುಲದೈವವಾಗಿಹುದು.

ಇಲ್ಲಿಯೇ ಈಸುವುದು, ಇದ್ದು ಜೈಸುವುದೆಂಬ
ಎಲ್ಲರೊಡೆಯನ ನಂಬಿ ನಡೆವುದು ಎಂಬ ಆ
ಸೊಲ್ಲೇಗ ಗಾಳಿಯುಯ್ಯಲೆಯಲ್ಲಿ ತೂಗುತಿರೆ
ಒಳ್ಳೆ ಬಾಳನು ಎಂಬ ಗೋಳುಗಳು ಕೇಳುತಿಹವೊ?
ನೆಲದ ಒಳಉರಿಯದ್ದು ತೂರಿರುವ ಮೊರಬಾದ
ಪಿಲೆಯ ಸಾವಿರದಿ ಗುಡಿ ಬಸದಿ ರಥ ಗೊಮ್ಮಟದ
ಚೆಲುವು ನನೆಕೊನೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ನಾಡಿನಲಿ
ಚೆಲುವು, ಕಲೆ, ಹಾಡು, ನುಡಿ ಹೂಗಳ

ತುಳಿಯುತಿಹರೊ.

ಕಾಲ ಭೂತದ ಕರಿಣ ಕತ್ತಲೆಯ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ
ಸಿಲುಕಿರುವ ಪುಲಿಕೇಶಿ ನೃಪತುಂಗ ಬಲ್ಲಾಳ,

ಹರಿಹರರೆ

ಇಲ್ಲಿಯೇ ಉಸಿರಾಡಿ ಈ ನಾಡು ಕಟ್ಟಿದಾ
ಎಲ್ಲರೇ ಮರುಳುವುದು ನಿಮ್ಮ ಸಿರಿ ಸೂರೆಗೈಯೆ

(डॉ. र. श्री. भुगळी यांनी कर्नाटकाच्या गतविभवाबद्दलचे विचार या कवितेत व्यक्त केले आहेत.)

कडीण शब्द व वाक्ये

हं गै	शल्क
हं सुगुणु	तान्हेमूल
नै गै दु	उडी भारुन
तै गै ल	पालणा
नै गै ल	तुडविणे
लुगै	नौकरी
नारुयिबाळ	कुच्याचे जिणे
हैरुडिसुडि	नामदीपणाचे बोलणे
बैरुगळ	मुंक्णे
सोरुबन्नीरु	बावे, बावे
सरुन	सर्व
हंरुदुहंरुतुन	फुटीरपणाचे
ऊरु	पोहणे
जैरु (जरु)	जिक्णे
नैरुल्ल	ध्वनी
गळैयुय्युलै	वाच्याचा शोपाला
तुगु	शोके वेणे
बुल्लै	नको
तुगु	फेक्णे
जैरुवु	सौंदर्य
ननैरुनै	शाश्वतपणे
नुडि	भाषा
सैरु	कारागृह
सुलुळु	अडक्णे
पुल्लैरु	प्रसिद्ध चालुक्य साम्राट
नृपतुंग	अमोघवर्ष राड्कूट चक्रवर्ती 'कविराजमार्ग'

या लक्षण ग्रंथाचा कर्ता

ಬಿಲ್ಕಾಳ್ ಹರಿಹರ

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಚೆ ಸಂಸ್ಥಾಪಕ ಬಲ್ಲಾಡ

ವ ದ್ವುಕ

ಉಸಿರಾಡು

ಖಾಸಿ ಶೇಣಿ

ಎಲ್ಲರೆ

ಸಾನ್ಯಾನೊ

ಮರಳುವುದು

ಪರತ ತಾ

ಸಿಮ್ಮ ಸಿರಿ ಸೂರೆಗೈಯೆ

ತುಮನೆ ವೈಭವ ಮೊಡವಾ ಪ್ರಮಾಣಾಂತ

ದಾಖಲಾವಾಸ

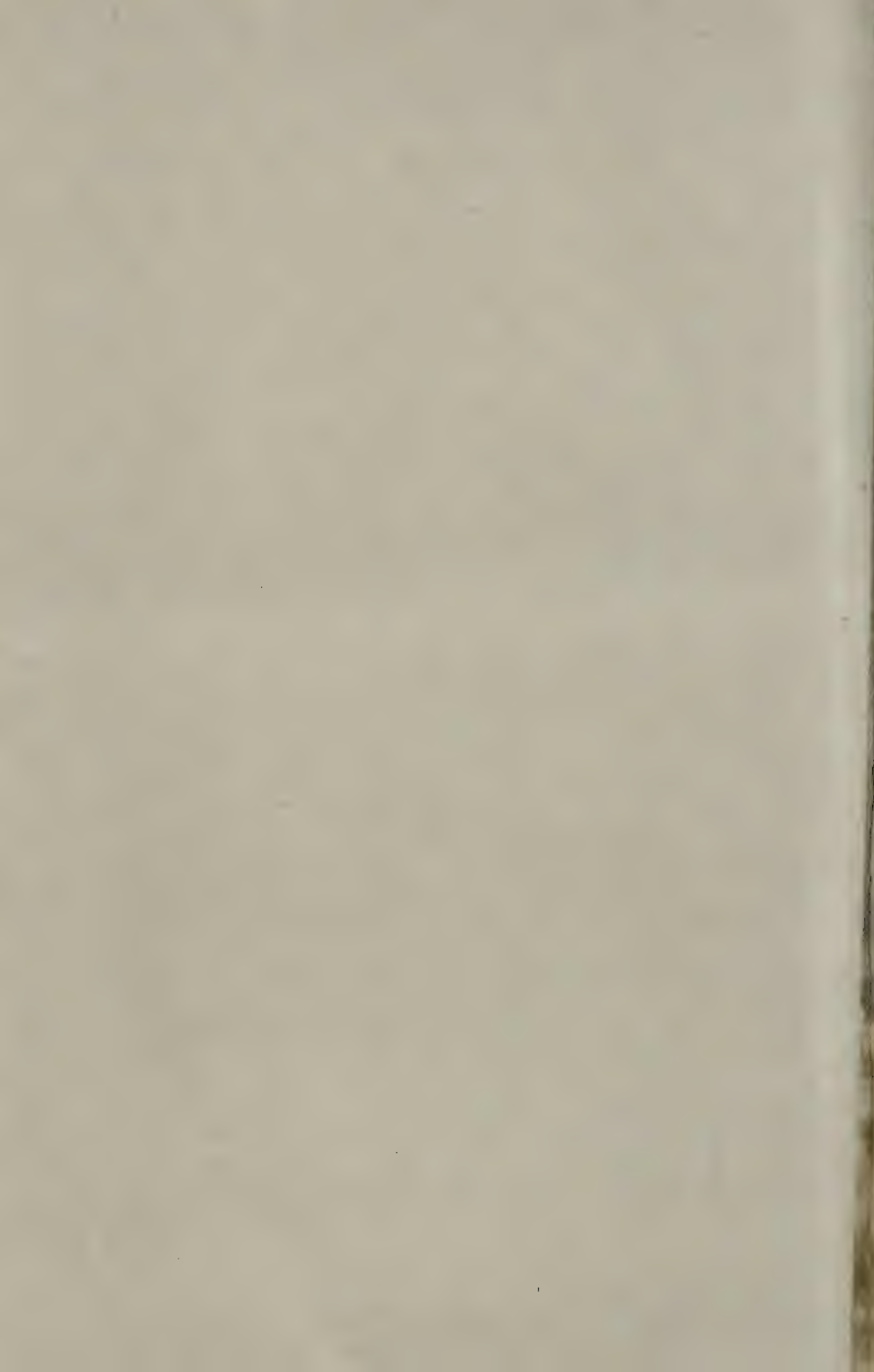
ಕಾದಂಬರಿ

ಕೇಶವನು ಪುಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನರಹರಿಯು ತಿರುಗಾಡಿ ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ. ಕುಸುಮಾನಲ್ಲಿ ಆದ ಅಸಾಧಾರಣ ಮಾಪಾಳಟನ್ನು ನೋಡಿ ಕೇಶವನು ಬೆರಗುಗೊಂಡಿದ್ದ. ದೇಸಾಯರ ನಿಷ್ಠಾಳವಿ ಹಾಗೂ ಉದಾಸೀನ ವೃತ್ತಿ ಈಗ ವೇದಾಂತೀ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಅಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ನಡೆದಾಗ ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ಹೆಂಗಿದ್ದಾಳೆವಾ! ಕೇಶವಾ! ನೀನು ಜಗಳಾಡಿಯಂತಲ್ಲ ಆಕೆ ಕೂಡ ಎಂದು ದೇಸಾಯರು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊಗ್ಗಾವಿಯ ಈ ಎಲ್ಲ ಸುದ್ದಿಗಳು ಸಹ ಮುಟ್ಟಲು ತಡವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನಂತೂ ಸ್ವತಃ ನರಹರಿಯೇ ತಂದಿದ್ದ. “ಎನಸಾ! ಕೂಡಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗೋ ಸ್ವಭಾವ ಅಲ್ಲ ಆಕೇದು,” ಎಂದು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಸಂಕೋಚಗೊಂಡು ಕೇಶವನು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟ. “ಈ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತೀನೂ ಪದ್ಮಾಪತಿ ಹಂಗ ಸೌಮ್ಯ ಅಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಕಷ್ಟ ಪಡಿಸಿದ ವರು ತಾವೂ ಕಷ್ಟ ಪಡತಾರ ಅದೂ ದೇವರ ನಿಯಮ,” ಎಂದು ದೇಸಾಯರು ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷ ಧೇನಿಸುತ್ತ “ಈ ಜಗತ್ತಿನಾಳಗ ಯಾರ ದೇನು ಶಾಶ್ವತ? ಎಲ್ಲಾರ ಬಾಯಿ ಒಂದಿಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನಸ ಮುಚ್ಚತಾವ. ಧರ್ಮಲಂಡರ ಮನೀ ಅಂತ ಇಲ್ಲೇನು ನಿಮ್ಮ ಅನ್ನ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನೀ ಅಲ್ಲೆ ಹೋದ ಮ್ಮಾಲ ಹೇಳು. ನಾನು ಅಲ್ಲೆ ಒಮ್ಮೆ ಬಂದು ಭಟ್ಟಿಯಾಗಕೇನಿ ಅಂತ,” ಎಂದು ದೇಸಾಯರು ಹೇಳಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಪುರಾತನ ಸಂಬಂಧವೊಂದು ಮನೋಹರವೆಂಬುದೆ ನಿಂತಿತ್ತು. ಅದನ್ನೂ ಈಗ ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ದೇಸಾಯರು ಬಗೆದಂತೆ ಕಂಡಿತು.

ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಕುಸುಮಾ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ಮಾತಾಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. “ಕೇಶವಾ! ನೈನಿ ಪುಣೆ ನೋಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಕರಕೊಂಡುಬಾ. ಇಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಇದ್ದು ಹೋಗಲಿ” ಎಂದು ಸರಳ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ

स्वर्गीय कृष्णराव, अ. न.

कठीण शब्द व वाक्ये

सण	सण
चाणं, 'चरणे'	चाणं, 'चरणे'
समजुत	समजुत
कोरडे, रक्ष	कोरडे, रक्ष
नैवेद्य दाखविणे	नैवेद्य दाखविणे
सक्ति	सक्ति
सुसंस्कृत	सुसंस्कृत
ऐक्य	ऐक्य
मंद आवाज	मंद आवाज
मिसळले आहे	मिसळले आहे
शररा चेहरा	शररा चेहरा
वाजविणे	वाजविणे
संरक्षण करणे	संरक्षण करणे
वाह्युद्गी	वाह्युद्गी
जेव्हा	जेव्हा
समजून घेवून	समजून घेवून
जन्म देणे	जन्म देणे
तीन इंद्रिय (शरीर, वाचा, मन)	तीन इंद्रिय (शरीर, वाचा, मन)
पूर्वक खन्या अंतःकरणे	पूर्वक खन्या अंतःकरणे

ಆತ್ಮ ಚರಿತ್ರೆ

ನಾನು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಜೀವನ

ನಿಪ್ಪತ್ತರ ಗಡಿ ದಾಟಿ ನಂತರ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಗತಜೀವನದ ನೆನಪುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಾಸದೆ ನಿಂತಿವೆ, ಮತ್ತೆ ಮರುಕಳಿಸುತ್ತಿವೆ. 'ನಾನು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ' ಕುರಿತು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಕರ್ಮವೀರಧ ಸಂಪಾದಕರು ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಕಳೆದ ಅರ್ಧಶತಮಾನ ಕಾಲವೂ ನಾನು ಅದನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ—ಬರೆದದ್ದನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದು, ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುವುದು.

ಸಾಟಕ, ಪ್ರಬಂಧ ಮುಂತಾದ ಗದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ಬೇಟನಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಕವಿ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನಾನೇ ನನ್ನ ಗಮಕಿ; ನಾನೇ ನನ್ನ ವಾದಿ-ಸಂವಾದಿ; ನಾನೇ ನನ್ನ ವಿಮರ್ಶಕ-ವಾಗ್ವಿ. ಇಂತು ಚತುರಂಗ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಕಳೆದ ಐವತ್ತು ವರ್ಷ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಇದು ಜನ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡ ದೃಷ್ಟಿಯಾದರೆ ನನ್ನನೇ ನಾನು ಕಂಡಿರುವ ದೃಷ್ಟಿ ತುಸು ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ.

ನಾನು

ವಿಶ್ವಮಾತೆಯ ಗರ್ಭಕಮಲಜಾತ

ಪರಾಗ ಪರಮಾಣು ಕೀರ್ತಿ ನಾನು

ಭೂಮಿತಾಯಿಯ ಮೈಯ ಹಿಡಿದುಣ್ಣು

ಗುಡಿಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಂಥ ಮೂರ್ತಿ ನಾನು

ಭರತಮಾತೆಯ ಕೋಟಿ ಕಾರ್ತಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ

ಮಿನುಗುತಿಹ ಜ್ಯೋತಿ ನಾನು

ಕನ್ನಡದ ತಾಯಿ ತಾವರೆಯ ಪರಿಮಳ

ಉಂಡು ಬೀರುತಿಹ ಮೂರ್ತಿ ನಾನು

ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಹಾಲ ಜೀವಂತ ನೆತ್ತರವ

ಕುಡಿದಂಥ ಮಮತೆ ನಾನು

ಈ ಐದು ಐದೆಯರ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳಾಗಿ

ಈ ಜೀವ ದೇವನಿಹನು

ಹೃದಯಾರವಿಂದದಲ್ಲಿರುವ ನಾರಾಯಣನೇ
ತಾನಾಗಿ 'ವತ್ಸ' ನರನು
ವಿಶ್ವದೊಳನುಡಿಯಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಸುತ್ತಿಹನಿಲ್ಲಿ
ಅಂಬಿಕಾತನಯನಿವನು

ವಿಶ್ವಮಾತೆ, ಭೂಮಾತೆ, ಭಾರತಮಾತೆ, ಕರ್ನಾಟಕಮಾತೆ, ಜನ್ಮಮಾತೆ. ಈ ಐವರು ಮಾತೆಯರ ಮಮತೆ ಕರುಣಾಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಕಂದ ನಾನು. ನನ್ನ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳೇ ಈ ಪಂಚಮಾತೆಯರು. ನಾರಾಯಣನೇ ತಾನಾದ ವತ್ಸ ನರನು ನಾನು. ವಿಶ್ವದ ಒಳನುಡಿಯಾಗಿ, ಅಂಬಿಕಾತನಯನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಸುತ್ತಿಹೆನು. 'ನಾರಾಯಣ ನಾದ' ವನ್ನು.

ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದುದು ೧೮೯೬ ರಲ್ಲಿ. ರೇಡಿಯಂ ಆವತಾರ, ಕ್ಲೇಗಿಸ ಸಂಚಾರ ನಡೆದ ಸಂವತ್ಸರವದು. ಭಾರವಾಡದ ವಿಕೋರಿಯಾ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಗಿಸಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಪುಣೆಯ ಫರ್ಗ್ಯೂಸನ್ ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ೧೯೧೬ ರಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನಲ್ಲೊಂದು ಪ್ರಜ್ಞೆ ತರಿದೋರಿತು. ಅಂದು ಗುರುಪ್ರತಿಪದೆ— ನನ್ನ ಹುಟ್ಟುಹಬ್ಬ. ತಾಯಿ ಅಂಬಾಬಾಯಿ ಸಡಗರ ದಿಂದ ಸಿಹಿ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ನನ್ನೊಳಗೆ ಗಾಂನೊಂದು ಬಗೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನೇ ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಾನು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷ ಬದುಕಿದ್ದರ ಲೆಕ್ಕವೇನು? ಉದ್ಯವನಾಗಲಿರುವ ಕವಿಶ್ವವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಯೂ, ಬೇಂದ್ರೆಯ ಚೇವನ ವಿಮರ್ಶಕ ವೃಷ್ಟಿಯು ಬಾಳಿನ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ಹುಡುಕಾ ಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆಯವೇನು, ದಾಯವೇನು? ಸಿದ್ಧಾಯವೇನು, ಸಂದಾಯ ವೇನು? ವ್ಯಯವೇನು, ಅವ್ಯಯವೇನು? ಉಳಿದದ್ದೇನು, ಬೆಳೆದದ್ದೇನು? ಇದು ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮಸದಾಟದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಗೆಳೆಯರು ನನಗೆ ಉದ್ದೀಪಕರೂ ದೀಪಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬ ನಮ್ಮ ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ಮಾನುಲೇದಾರ ಪಾಡಿಲ್ವರ ಹರಿಪಂತರ ಮಗ ಪ್ರಭಾಕರ ಹರಿಅಥವಾ ನಾನಾ ಪಾಡಿಲ್ವರ. ಇವನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನೇ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಮರಾಠಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕಾರನೂ ಲೋಕಮಾನ್ಯರ ಎಡಗೈ ಬಲಗೈಯಂತಿದ್ದವನೂ ಆದ

ಕೃಷ್ಣಾಚಿ ಪ್ರಭಾಕರ ಪಾಡಿಟ್ಟರ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಗೆಳೆಯ, ಬಾಲಸ್ತೇಹಿತ ಶ್ರೀಧರ ಶಿವರಾಮ ಪಾಣೋಳಕರ. ಇವನ ತಂದೆಯ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟ ರಂಗೋ ಕಟ್ಟಿ ಯುಗವನ್ನು ಪ್ರಬಲಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಒಂದು ಕೃಷ್ಣ ರಾಯರನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ, ಪುಣೆ ಆಚಾರ್ತ ವಾಸವನ್ನು ಯರವಡಾ ಸೆರೆಮನೆಯ ಮುದ್ರಣಾಲಯದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ವಿಯಂತೆ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವರಾಮಪಂತ ಪಾಣೋಳಕರ. ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಬಂದೋ ಸಂತರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ 'ಶಾರದಾಮಂಡಲ'ವೆಂಬ ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪೊಂದು ಗೂಡುಗಟ್ಟಿತ್ತು. ಗೋಖಲೆ, ಟೀಕಕರ ಪೈತ್ರಿಯ ಸರಸ್ವಿದರ ನಮ್ಮ ಚರ್ಚೆಗೆ ವಿಷಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 'ಗೀತಾ ರಹಸ್ಯ'ವಾಯಿತು; 'ವಿದ್ಯಾಪರಣಿ' ನಾಟಕವಾಯಿತು; ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯರ 'ಮುರಲಿ' ಕವನವಾಯಿತು. ಮುಂದೇನು?

ಇತ್ತ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಶಾಂಕವಿಗಳು ಅಲ್ಲೂರರ ಗತವೈಭವ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಹಿಮ್ಮೆಳದವರೇ ಏಕೆ, ಭಾಗವತರೂ ಆದರು. ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಯ 'ಎಳು ಸಾಯಗ ಕಟ್ಟು ಗ್ರಂಥವ' ಈ ಪಲ್ಲವಿಯು ಎರಲಿಬ್ಬ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು. ಅದೇ ಸುಮಾರಿಗೆ ಬಿ. ಎ. ಮುಗಿಸಿ ನಾನು ವಿಕಿಬ್ರೋರಿಯಾ ಹೈಸ್ಕೂಲಿಗೆಯೆ ಶಿಕ್ಷಕನೆಂದು ಬಂದೆ. ಧಾರವಾಡದ ಅಂದಿನ ವಾತಾವರಣವೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಚೈತನ್ಯ ಮೂಡಿಸಿ ರಬೇಕು. ನನ್ನೊಳಗಿನ 'ಅಂಬಿಕಾತನಯದತ್ತ' ತನ್ನ 'ತುತ್ತುರಿ' ಉದಿದ. ಅದರ ಪ್ರಥಮ ವಾಚನವು ಪುಣೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಮೋದೋಬಾದಾ ದಾವಾಡಾದಲ್ಲಿದ್ದ 'ಕರ್ನಾಟಕ' ಸೋಶಲ್ ಕ್ಲಬ್‌ನಲ್ಲಿ ಆಯಿತು.

"ಆಗ ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರ 'ಆರ್ಯ' ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ The Future Poetry ಎಂಬ ಲೇಖನಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ Essence of Poetry ಎಂಬ ಲೇಖನ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಮುಂದಿನ ಮೇ ತಿಂಗಳ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಿ ಮತ್ತು ಕೀಟರ ವಿಷಯ ಬಂತು. ಶಿಲ್ಪಿಗಿಂತ ಕೀಟನ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದ. ಕೀಟನ ಕಾವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರು "He (Keats) saw her (Poetry) in three of her four forms, sensuous beauty, imaginative beauty, intellectual beauty and ideal

beauty" ಎಂದಿರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲೊಗದ ದರ್ಶನ ನನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಚತುರ್ಮುಖತೆಯನ್ನಿತ್ತಿತು. ಈ ಎಲ್ಲೊಗದ ದರ್ಶನ ನಾನು ಅನೇಕ ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಕೌಟುಂಬಿಕ ಅಥವಾ ಧೈಯಿಕ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಕ ಅಥವಾ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಸೃಜನಶೀಲ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ, ಸಾಧಕ ಅಥವಾ ಸಾಕ್ಷಕ ಎಂದು ಸುಳಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದೇನೆ.

ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ೧೯೧೮ ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕವಿತೆಗೆ ಒಂದು ಮುಖ ಬಂತು. ಈ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಮದ್ರಾಸಿನ ಜಿನಗಲ ರಾಮರಾಯರು, ಮಂಗಳೂರಿನ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣರಾಯರು, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಚೆನ್ನ ಕೇಶವ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಕಾಮನಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಬಿಲಿ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಅವರೆದುರು ನನ್ನ ದೀರ್ಘ ಕವನ "ಕೋಗಿಲೆ ಕೋಗಿಲೆ" ಎಂದು ಬಂದೆ ನೀ ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ ಗೆಳತೀ" ಎಂಬುದನ್ನು ಓದಿ ತೋರಿಸಿದಾಗ ಮೆಚ್ಚಿ ಸ್ತಾಗತಿಸಿದರು. ಆಗ ಪೂತನೀಸರ ಓಡೆಯಲ್ಲಿ ರಾಯದುರ್ಗರ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ಅಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರೇ ನನ್ನನ್ನು ಈ ಸಹೃದಯ ಹಿರಿಯರಡೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಶುಕ್ರವಾರ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಂದೂರಾವ ದೇಸಾಯಯನರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಈ ಕವಿತೆಯ ನಾಟನವಾಯಿತು. ಅಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರು, ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು, ಕಡಸಾ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರ ಪುರಸ್ಕಾರದೊಡನೆ; ಶಾಂತ ಕವಿಗಳು, ಕಾವ್ಯನಂದರು, ಐತಾರ ಬಳಸಂತ ರಾಯರು ಇವರ ಸಹೃದಕಿಯಾದಾಗ ಆಗಿನ ಕವಿತಾ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ 'ಪ್ರಭಾತ'ದಲ್ಲಿ (೧೯೧೮ ನೇ ಇತ್ತೀಯ ಶ್ರಾವಣದ ಸುಮಾರಿಗೆ) ನನ್ನ 'ತುತ್ತೂರಿ' ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಖಂಡಕಾವ್ಯ 'ಕೃಷ್ಣಾಕುಮಾರಿ' ಪುಸ್ತಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂತು.

ನನ್ನ ಜೀವನದ ಮೂರನೆಯ ದಶಕ ನನ್ನ ಕಾವ್ಯ ತುಂಬ ಸ್ಫುಟಿಸಿದ ಕಾಲ. ಪುಣೆಯೊಳಗಿನ 'ಶಾರದಾಮಂಡಳ' ಈಗ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಾಯಿತು. ಗುಂಪು ಪಂಪೋತ್ಸವ, ಬಸವಜಯಂತಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಪುಣ್ಯದಿನ, ಶಾಂತಕವಿ ಸ್ಮೃತಿದಿನ ಆಚರಿಸಿ; ಅಲೂರರ 'ಜಯಕರ್ನಾಟಕ'ಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುತ್ತಲೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಲೆಯ

ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ತನ್ನ ಮುಖಪತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಾಡಹಬ್ಬವಂಥ ಯಜ್ಞವನ್ನೂ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿತು. ಗುಂಪಿನ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಜ್ಞರೂ ಗೆಳೆಯರೂ ಎಳೆಯರೂ ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ದೇಶಭಕ್ತಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯಭಕ್ತಿ, ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರೀತಿ, ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರ ನವೀನಪೂರ್ಣಯೋಗದ ಸೂತ್ರ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಿದ್ಧವನಹಳ್ಳಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರು, ಹಲಸಂಗಿಯ ಮಧುರ ಚೆನ್ನರು, ಬೆಳಗಾವಿಯ ಪಾಟೀಲ ಶಂಕರಗೌಡರು 'ಸ್ವಧರ್ಮ'ದ ಶಾಖಾ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಲಾಸದಿಂದ ಜೀವನವಿಸ್ತಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

೧೯೩೬ರಿಂದ ೧೯೩೭ರ ವರೆಗಿನ ಹತ್ತು ವರ್ಷ ಬೆಂಗಳೂರು ಮತ್ತು ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪು ಒಬ್ಬರಲ್ಲೊಬ್ಬರು ಬೆರೆತು ಹೋಗಿದ್ದ ಕಾಲ. ಆಗಲೇ ಗುಂಪು 'ಹಕ್ಕಿ ಹಾರಿಸಿ' ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಕಾವ್ಯಯುಗವನ್ನೇ ಆರಂಭಿಸಿತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಅದೂರರ ಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ! ಗುಂಪಿನ ಮುಖಪತ್ರವಾಗಿ ಮೆರೆಯಿತು. ಆದರೆ ಗೆಳೆಯರು ಚದುರಿದಾಗ ಗುಂಪು ಮೂಲೆಗುಂಪಾಯಿತು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ 'ಗರಿ'ಯ ಕವನಗಳಿಗೆ ಗರಿ ಮೂಡಿತು. ವಿಜಯನಗರದ ಕೊಂಪೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಸಗರ್ಭ ಒದಗಿಸಿತು. ಆದರೆ ಬೇಂದ್ರೆಗೆ ಮಾತ್ರ, ಗೆಳೆಯರ ಅಂತ್ಯಕರಣದಲ್ಲಲ್ಲದೆ, ನಿಲ್ಲಲು ನೆಲೆಯಿಲ್ಲದಾಯಿತು. ಅಣ್ಣ ಮಾಸ್ತಿಯ ವರಂತೆ ಹಲ ಗೆಳೆಯರ ಸನಿಮಿತ್ತ ಅನಿಮಿತ್ತ ಸ್ನೇಹವು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಬಣ್ಣ ಬಳೆದಿತು. ಕವನ ಸಂಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಶಿವಮಗ್ಗಿ, ಹೈದರಾಬಾದ್‌ಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಬಂದರು. ನಿರಾಲಂಬದಲ್ಲಿ ಜೋತಾ ಡುವುದೇ ಜೀವನ ಸೂತ್ರವಾಯಿತು. ಹಿಂಡಲಗಿ, ಮುಗದ, ಪುಣೆಗಳ ಜ್ಞಾತಾ ಜ್ಞಾತ ವಾಸ, ಮಕ್ಕಳ ಗೋಳು, ಹೆಂಡತಿಯ ಎಳತಾಟ ಕಾವ್ಯಧಾರೆಗೆ ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದವು. 'ಅಂಬಿಕಾತನಯ' ನ ಮಂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತ ಮಾಸ್ತರ ಬೇಂದ್ರೆ ಸರಸ್ವತಿಯ ಪೂಜಾರಿಯಾದರು.

'ಸಖೀಗೀತ', 'ಮೇಘದೂತ', 'ಹಾಡು-ಪಾಡು'ಗಳು ಹೊರಬಂದವು. 'ಹಾಡುಪಾಡು' ಅದೀಗ ಅಗಲಿದ ಮಗನನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿದ್ದರೆ

‘ಮೇಘದೂತ’ ಕವಿಗುರು ಕಾಲಿದಾಸನಿಗೆ ಸಾಸರ್ಪಿಸಿದ ಕಾಣಿಕೆ. ಧಾರತೀಯ ನವಜನ್ಮ, ‘ಉಪನಿಷದ್ರಹಸ್ಯ’ ನೊದಲಾದ ತಾತ್ವಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮೂಡಿ ಬಂದುದೂ ಈಗಲೆಯೇ.

೧೯೩೩ರಿಂದ ೪೬ರ ವತಕ ಜೀವನ ಉಯ್ಯಾಲೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಇಂದು ‘ಜೀವನ’ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕನಾದರೆ, ಸಾಳೆ ಗದುಗಿನ ಸಾಲೆಯ ಪ್ರೆಸ್ಸಿಪಾಲ್; ನಾಡಿದ್ದು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಸಾಲೆಗೆ ‘ವಾರದಾಗ ಮೂರು ಸಾರಿ ಹೋಗಿ ಬರುವ’ ಧಾರವಾಡದ ಯಾತ್ರಿಕ; ಅದರಾಚೆಗೆ ಮತ್ತೆ ಪುಣೆಯ ಆಧಾರ. ಅನಂತರ ಬಂತು ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಸಾಸ್ನಿಧ್ಯ. ಕೆಂಡದ ಹೊಂಡ ದಾಟಿಸಿದ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸವು ಬದುಕಿನ ರೌದ್ರದಲ್ಲಿ ಬಾಳಿನ ಕಾರುಣ್ಯಧಾರೆಯನ್ನು ಹರೆಯಿಸಿತು. ದಿವಂಗತ ಶಾಸಭಾಗರ ಅಗಮ್ಯ ಆದರವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಎಚ್ಚರ ಮೂಡಿಸಿತು. ಹಲಸಂಗಿಯ ಸಾಮೀಪ್ಯ ಹೊಸ ನಿಲುವಿಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ಪಾಂಡಿ ಚೇರಿಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದರ್ಶನ, ಶಿವಮಗ್ಗಿ ಮಾಡಿದ ಸನ್ಮಾನ, ಧಾರವಾಡದ ತಾಯಿಯು ಬೆನ್ನಿಗಿದ್ದಾಳೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಕುಟುಂಬೀಯರಿಗೆ ವಿಷಮ ಸಂಧಿಯಲ್ಲೂ ಸಮಾಧಾನದ ಸೊಗಸು ತಂದವು.

೧೯೪೬ರಿಂದ ೪೭ರ ವರೆಗಿನ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಯಿಯ ಆಚ್ಯುತತೆಯಿಂದಾಗಿ ರಸೋತ್ಕರ್ಷವೇ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಗುಳವಣಿ ಮಹಾರಾಜರು, ಪ್ರಭಾಕರ ಮಹಾರಾಜರು ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟತುಷ್ಟಿ ತಂದ ರಾದರೆ ವಿಟ್ಟಲಭಕ್ತಿ, ದತ್ತಭಕ್ತಿ, ಇವುಗಳ ಹೊಸ ನೆಲೆ ಬೆಲೆ ಕಂಡವು. ಕಾಲಿದಾಸ, ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ, ರತ್ನಾಕರ, ಅಲ್ಲಮರ ಅಭ್ಯಾಸವು ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದರ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ತಂದವು. ಸದಾರ್ಥವಿಜ್ಞಾನ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಹೊಸ ಮೂರ್ತಕೆ ಪೂರೈಕೆ ತರುವ ದೃಷ್ಟಿದಾನ ಮಾಡಿತು. ಈ ಕಾಲದ ಸಾಧನೆ ವಿವಿಧ ಸಮಾಜಗಳವರ ಅನರ್ಪೇಕ್ಷಿತ ಪ್ರೇಮವು ಸಾರ್ವಭೌಮಿಕ ಮಾನವತೆಯ ಭಾವನೆಗೆ ಬುನಾದಿ ಹಾಕಿತು.

ನನ್ನ ಕಾಂಕ್ಷಾಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಬೆಳಕು ಕಂಡುದು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ. ‘ಗಂಗಾ ನತರಣ’ದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ, ‘ಸೂರ್ಯ ಸಾಸ’ದಿಂದ ನೊದಲುಗೊಂಡ ‘ಅರಳುಮರಳು’ ಸಂಗ್ರಹದ ಐದೂ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹಗಳು ಈಗಲೆಯೆ ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಗ್ರಂಥ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದುವು.

ಜೀವದೈ ಅಂಬಿಕಾತನಯಾನಾಗಿ ಜನಮಾನಸದ ಅಂತ್ಯಕರಣದಲ್ಲಿ ತನಗಾಗಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿರುವುದನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಜೀವನಮಧ್ಯಕಾಲ್ಯಾಣ ಸೇನೆಯಲೇಬೇಕು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಗದ್ದುಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ ಶಿವಮುಗ್ಧಿ ಮುನ್ನಿಸಿತಾದರೆ, ಐವತ್ತು, ಅರವತ್ತು, ಎಪ್ಪತ್ತನೆಯ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರ, ತಿರಹಟ್ಟಿಯ ಗೆಳೆಯರು ಅಂಬಿಕಾತನಯನ ಕವಿತ್ವವನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದರು. 'ಅರಳುಮರಳು', 'ನಮನ', 'ಹೊಸ ಸಂಸಾರ' ಮತ್ತು ಮರಾಠಿ 'ಸಂವಾದ' ಎದ್ದೆಲ್ಲ ಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಮಾನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದವು.

'ಸಾವ್ ಬರ್ರೇಬಿನ್ನ' ಎಂಬ ಧಾರವಾಡದ ತಾಯಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಹೋದವನು ಮತ್ತೆ ಮರಳಿ ಬಂದು ಆ ತಾಯಿಯನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಿಂತ ಕಾಲ ಗಂಗೂರ ಸಂತರದ್ದು. ಗಂಗೂರಿಂದ ಓರ ವರೆಗಿನ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಬಾಳಿನ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಗೋಪುರ ಕಟ್ಟನೆ. ಪೂನಾವಳಿ ಗೋದೂಬಾಯಿಯ ಮೊಮ್ಮಗ ದತ್ತಾ ಜೀವದೈ ಧಾರವಾಡದ ತಾಯಿಯ ನಟ್ಟಿನ ಮಗನೆನಿಸಿ, ತಿರಹಟ್ಟಿಯ ತವರೂರಿಗೆ ಬೇಕಾದವನಾದ. ಲೌಕಿಕ ಜೀವನವು ಸಾರ್ಥಕವೆನಿಸುವಷ್ಟು ಅನುಕೂಲತೆಯೊಂದಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವನವು ವಾಸಪ್ರಸ್ಥಕ್ಕೆ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಪರಿಪಾಕಕ್ಕೆ ವನಗು ಮೂಡಿದೆ. ಪಾಂಡಿಚೇರಿಯ ತಾಯಿಯವರ ಬಳಗದವನಾಗಿ, ಅದೇ ನೀಳಿಗೆಗೆ ಸೇರಿದವರೊಡನೆ ಸರಿಗೆ ಸಹವಾಸ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕೆಡಮಿಯ ಪುರಸ್ಕಾರ, ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ಆಧಾರ, ಗೆಳೆಯರ ಸಹೃದಯತೆ, ಉದಾರ ಬುದ್ಧಿಯವರ ಸ್ನಾಹಿತ ಇವು ಬಾಳಿನ ಬಾಳಕಕ್ಕೆ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿಯ ರುಚಿ ತಂದಿವೆ.

ಇತ್ತೀಚಿನ ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಕೇರ್ರಿ, ಮೊಂಬಾತಿ ನೊದಬಾದವರು ಪ್ರಬಂಧ ಬರೆದರು. ನನ್ನ ಕಾವ್ಯ ಕುರಿತು ಗೋಕಾಕ, ಮುಗಳಿ, ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ, ಕೈಕಣಿ, ಕಣಸಿ, ತೀರ್ಥರ ಮುಂತಾದವರು ಲೇಖನ ಬರೆದರು. ಇದರಿಂದ ಜನಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಗುಣ ದೋಷ ಮತ್ತು ಕಾಣುತ್ತಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲಿರುವೆ.

ನನ್ನ ಕವನಗಳ ಭಾವಾರ್ಥಗರ್ಭವು ಗಹನವಾದಂತೆ ಕಲ್ಪಾರ್ಥ ಸೌಲಭ್ಯವೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ಬುದ್ಧಿವಾದಿಗಳನ್ನು ನಿರಾಕೃತ ಭ್ರಾಂತಿಗೆ ಈಡು

ನೂಡುತ್ತಿದೆ. ತರ್ಕವಿತ್ತರ್ಕಗಳಿಗೆಯ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನುವುದಾದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯವು, ನೀರಸವೂ, ವಿರಸವೂ ಆಗಿ ತೋರುವುದುಂಟು. ವಿಚಾರ ಮಂಥನದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳೂ ಬರುವುದುಂಟು.

ನನ್ನ ಕಾಷ್ಠಮಂಥನದಿಂದ ಸವನೀತವೇನಾದರೂ ಹೊರಟರೆ ಅದು ಪುರುಷ-ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ರಸವಾದಕ್ಕೂ, ವಿವ-ಶಕ್ತಿಯರ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಾದಕ್ಕೂ, ರಜ್ಜುಬ್ರಹ್ಮ, ಶಬ್ದನೂಯೆಯರ ಸ್ವೋಭಾವದಕ್ಕೂ, ಲೀಲಾವತಾರದ ದೇವಜಾತಿವಾದಕ್ಕೂ ಹೃದ್ರಸ್ಯವಾದೀತೆಂದು ನಾನು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

(ಮಹಾಕವಿ ಶ್ರೀ. ದ. ರಾ. ವೆಣ್ಣೆ ಶಾಂತ್ರಿ ಆಪಲ್ಯಾ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಜೀವನಾಂಶ ಕಾಣೆ ಆಡವಣಿ
ಯೆ ನಮ್ ಕೆಲ್ಯಾ ಆಹೇತ. ಲ್ಯಾಂ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕಾಂಶಿ ಸುಡಿಜಿವಿ ಬರಾಂಚಿ ಜೀವನ ಕಲ್ಹ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತ ಶಾಶ್ವತ ಆಹೇ.)

ಕಡೀಣ ಶಬ್ದ

ಗಡಿ	ಗಡಿ	ಸೀಮಾ
ತಾಬರೆ	ತಾಸರೆ	ಕಮಲ
ನೆತ್ತರ	ನೆತ್ತರ	ರಕ್ತ
ಸಿಡಿ	ಸಿಡಿ	ಗಾಡ, ಪಕಾಣ
ನಾಲ್ಕೊಂ	ನಾಲ್ಕೊಂ	ಚತುರ್ಥ
ನೆಲೆ	ನೆಲೆ	ಡಿಕಾಣ
ಗೊತಾಡು	ಜೋತಾಡು	ಹೆಲಕಾವಿ ಕಾಣೆ
ಅಲತಾಡ	ಅಲತಾಡ	ಅಡಾತಾಣ
ಗಾಣಿಡಿಡಿ	ಗಾಣಿಡಿಡಿ	(ಗಾಣ) ಧಾರ ಧರಣಿ
ಕುಡಾಣಿ	ಕುಡಾಣಿ	ಪಾಡಣಾ, ಪೊಪಾಡಾ
ವಡುಕು	ವಡುಕು	ಜೀವನ
ತುನಾಡಿ	ತುನಾಡಿ	ಪಾಡಾ
ಗಡುಗೊ	ಗಡುಗೊ	ಸಿಡಿಗೊ
ವಿಡುಕೊಡು	ವಿಡುಕೊಡು	ನಿರೋಪ ಬೇಣಿ
ತವರುಕು	ತವರುಕು	ಮಾಹಿರ
ದೇಗುಲ	ದೇಗುಲ	ದೇಗುಲ
ಪಿಡಿಗೊ	ಪಿಡಿಗೊ	ಪಿಡಿ
ಅಪ್ಪಿನಕಾವಿ	ಅಪ್ಪಿನಕಾವಿ	ಲೋಣಿ

ನನ್ನ ಇಷ್ಟತ್ಮಾರು ವರುಷಗಳು

ಆಗಿನ ನನ್ನ ಮನೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಥಿತಿ ಇವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗುವೆ.

ನನ್ನ ಮನೆತನದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆ ಕೈಗೆ ಬಂದ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಮಗನು ಮನೆತನದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳತ್ತ ಲಕ್ಷಗೊಡದೆ ಒಂದು ಕಾಸಿನ ಗಳಿಕೆ ಕೂಡ ಇಲ್ಲದ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನಲ್ಲ ಎಂಬ ಮರುಕ ನನ್ನ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳಿಗೆ, ನನ್ನ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ಇರುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಇನ್ನೇ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ದೇಶಸೇವೆಯ ಪ್ರೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುವುದೊಂದೇ ತಡ, ಸೆರೆಮನೆಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ನಾನು ಹಿಡಿಯಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂಬುದೂ ಒಂದು ಅವರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಚಿಂತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಉಳಿದವರಾರೂ ನನ್ನ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯವರೇ ಒಮ್ಮೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವಿದ್ದವರೇ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಬೇಕು; ಮುಂದಿಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಎಂಬ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಯೇ ಅಂಥ ಸಾಹಸವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ನನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದರು.

ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಧಾರವಾಡವೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ನಾನು ಮನೆಗೆ ಯಾವಾಗ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ಯಾವಾಗ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆನೋ, ಇದರ ಕಡೆಗೆ ಕೂಡ ಯಾರೂ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ನಾನು ಕೈ ಹಾಕಿದ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಅಂಥ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ವಿತ್ತಿಂದು ಹೇಳಲಾರೆ. ಆದರೆ ಅಂಥ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆತಾಯಿ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು, ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರು ಪ್ರತಿಸಿಕ್ಕ ನನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಇಲ್ಲವೆ ಚುಚ್ಚು ಮಾತುಗಳಿಂದ ಹೀಯಾಳಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದರೆ, ಇಲ್ಲವೆ ನನ್ನ ಇತರ ಆಪ್ತ ಇಷ್ಟರು ನನ್ನನ್ನು ದೂಷಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳೇ ನೋವಾಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಂತಹದೇನೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಇದೇ ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯ.

ಇನ್ನು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ವಿಷಯ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಅತ್ತೇಮನೆಯವರ ಮನಸ್ಸುತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಊಹಿಸುವುದೇ ಒಳಿತು. ಅನೇಕ ಸಾರಿ ನಾನು ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು ತಪ್ಪು ಎನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿಿದ್ದ ತಳಮಳ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ರಾಧಾ ಬಾಯಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ಆಕೆಯ ತಾಯ್ತಂದೆಯವರಾಗಲಿ, ಅಣ್ಣ ನಾಗಲಿ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ತುಂಬಿದ ತಾರು ರ್ವಾದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ಮಾಡುವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೊಟ್ಟೆ ಜಿಟ್ಟಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡದೆ, ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಗಳಿಸದೆ, ಹಗಲಿರುಳು ಊರೂರಿಗೆ ತಿರುಗಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಯಾವ ಅತ್ತೇಮನೆಯವರು, ಯಾವ ಹೆಂಡತಿ ಉದ್ವಿಗ್ನರಾಗದೆ ಇರಬಲ್ಲರು? ಇನ್ನು ಆಕೆಗೆ ನಾನು ತೀವಳಿಕೆ ಹೇಳುವದಂತೂ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೆದ್ದು ಮಾರು ಗೆದೆಯಬೇಕು ಎಂಬ ಚಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅವಳು ನನ್ನ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟಿಬಿಡುವದಾಗಿತ್ತು. ನೆಹರೂ, ದೇಶಪಾಂಡೆ, ಕೌಜಲಗಿ ಮುಂತಾದವರ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ನಾನು ಅವರೆಲ್ಲರ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡುವದೂ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ವಕೀಲಿ ಮಾಡಿದರೇನು ಬಿಟ್ಟರೇನು, ಅವರು ಗಳಿಸಿದರೇನು ಬಿಟ್ಟರೇನು? ಅವರಿಗೆ ನಿಮಗೆ ಯಾವ ಸಾಟಿ? ಅವರಿಗೆ ಮನೆಮಾರಿದೆ, ಗಳಿಸಿದ ಗಂಟಿದೆ. ಅವರ ಹೆಂಡಂದಿರಿಗೆ ಏಕೆ ವಸ್ತ್ರಿಯರಾಗಿರುವ ಪ್ರಸಂಗವಿಲ್ಲ. ಮಡಿಸೀರೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಕಾಲ ಕಳೆಯುವ ದುರವಸ್ಥೆಯಿಲ್ಲ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಹಾಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಎರಡನೆಯವರ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ಏನು ಉಪಯೋಗ?

ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗೆ ಇದ್ದದ್ದು ನಿಜ. ಆಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸುತಿ ಹೇಗಿತ್ತು ಇದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುವದು ಸಹ ಕಠಿಣ. ನನ್ನ ಹೃದಯ ಅತ್ಯಂತ ಕಡೋರವಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಸುಖ-ದುಃಖದ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನ ದೇಹ ಮನಗಳ ನೆಮ್ಮದಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಉದಾಸೀನನಾಗಿರುವದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲೆ. ಆದರೆ ಮುಟ್ಟಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಲನುಸಾದ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳ ಮನೋಭಾವನೆಗಳತ್ತ ನಾನು ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡುವದಾಗಲಿ, ಅವರ ಭಯವನ್ನು ತೀರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಇರುವದನ್ನಾಗಲಿ ನಾನು ಯಾವ ರೀತಿ ನ್ಯಾಯವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು? ನಿರ್ದುಷ್ಟ ನಿರ್ಮಲ ಮನೋ

ಭಾವದಿಂದ ಒಬ್ಬ ನಿರಕ್ಷರ ಬಾಲಿಕೆಯು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ವಧುವಾಗಿ ನನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿದಳು. ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿರಿಯರ ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಸೀದಾ ಸೆರೆ ಮನೆಗೆ ಒಯ್ಯುವ ಹಾದಿಯನ್ನು ನಾನು ಹಿಡಿಯುವದು ಯಾವ ನ್ಯಾಯ?

ಆದರೆ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಆಗ ನಡೆದು ಹೋಯಿತು. ನನ್ನೊಬ್ಬನ ವಿಷಯವೇ ಹೀಗಿತ್ತು ಎಂದಲ್ಲ. ದೇಶದ ತುಂಬ ಇಂತಹ ಸಾವಿರಾರು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಕವಾಚಿತ್ ಇದಕ್ಕೂ ಕೋರವಾದ ಘಟನೆಗಳು ಆಗ ಸಂಭವಿಸಿದವು. ಈಗ ಅವು ಕಲ್ಪಿತ ಕತೆಗಳೆಂದು ಭಾಸವಾದರೂ ಅವೆಲ್ಲ ನಿಜ ಸಂಗತಿಗಳು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನಡೆದ ಮಾತುಗಳು. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಈಗ ನೆನೆಸಿಕೊಂಡರೆ ನನ್ನ ಕೋರತನ ಎಷ್ಟು ಎದ್ದು ಕಾಣುವದೋ ಅಷ್ಟೇ ನನ್ನ ಮನೆತನದವರ ಔದಾರ್ಯ, ಕ್ಷಮಾಶೀಲತೆ, ಸಹಿಷ್ಣುತೆ ಇವು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯುವವು. ಅಷ್ಟೇ ನನ್ನ ಅತ್ತೇಮನೆಯವರ ಸಹನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯ ಫೀರಭಾವ ಇವು ಕಂಗೊಳಿಸುವವು. ಇತ್ತೀಚಿನ ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯ ಪೀರಯುಗವದು - ಗಾಂಧಿಯುಗವದು, - ೧೯೨೦-೪೨ರ ವರೆಗಿನ ಕಾಲವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಂಥ ಯುಗವು. ಆಯಾ ಯುಗಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾದ ಹಾಗೂ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದ ಗುಣಗಳು ಆಯಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ!

ಅದೊಂದು ಒಳಸಂಚು

ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಹಾಗೂ ಬಿಲ್ಡರ್‌ಫತ್ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರ ಸರಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಆದರೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಒಳಸಂಚಿನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಅದಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಜೂನ್ ೨೦ನೇ ದಿನ ನಡೆದ ಪಿಕೆಟಿಂಗ್ ಬಹಳ ಉಗ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂಬಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಅದೇ ದಿನ ಇಬ್ಬರು ಬಿಲ್ಡರ್‌ಫತ್ ಸ್ವಯಂಸೇವಕರಿಗೆ ಪಿಕೆಟಿಂಗ್ ಮಾಡಿದ ನೆವದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳ ಕೋರ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿದ್ದೇ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಆದರೆ ಗೋಳಿದಾರ ಮಾಡುವಂಥ ಪ್ರಸಂಗವು ಬಂದುದು ಪೋಲಿಸರ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಉದ್ವಾಸು ವೃತ್ತಿಯ ಮೂಲಕವೇ ಹೊರತು ನಸ್ತುಸ್ಕಿತಿ ಮೂಲಕವಲ್ಲ.

ಆ ದಿನ ಏಕೆಟಿಂಗ್ ನಡೆಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಖಲಾಫತ್ ಮುಖಂಡರೆಲ್ಲ ಹಾಜರಿದ್ದರು. ಅವರು ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿ, ಕತ್ತಿಸೆಯಿರಿ, ಲೂಟಿ ಮಾಡಿರಿ, ಕೊಲ್ಲಿರಿ ಎಂದು ಜನರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಟ್ಟರು. ಅದು ದರಿಂದ ಗಡಂಗದೆದುರಿಗೆ ಎವೆಲ್ಲ ಗುಸ್ತೆಗಳಾದವು. ಎಂಬುದೇ ಪ್ರೇರೇಪಕ ವರದಿಯಾಗಿತ್ತು !

ಆದರೆ ಮರುದಿನ ಹಾಗೂ ಮುಂದೆ ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರೇಪಕರು ಸೆರೆಹಿಡಿದ ಜನರ ಯಾದಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚಿಟ್ಟರು ಸ್ವಯಂಸೇವಕರು ಮಾತ್ರ ಏಕೆಟಿಂಗ್‌ದಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು ಹೊರತು ಇನ್ನಾರೂ ಆ ಗಡಂಗದತ್ತ ಹಾಯ್ದಿರಲಿಲ್ಲ! ಸಾವು ಸಾಲ್ವಾರು ಜನರಂತೂ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವರದಿ ಹೇಳುತ್ತ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಗುತ್ತಲ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಕೈ ನೋವಿನ ಮೂಲಕ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಗಿದ್ದರು. ಸರಕಾರಿ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರವೇ ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಆ ದಿನ ಆ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ೨೦-೨೦ ಮೈಲಿನ ಮೇಲೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು!

ಹೀಗೆಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ಫಾರನಾಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಹಾಗೂ ಖಲಾಫತ್ ಚಳವಳಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಖಲಾಫೆ ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ಸಾಹೇಬ ಮುಂತಾದವರು, ಭಿಸೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೂಡಿ ೨೦ ಜನರನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಕರು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಅವರ ಮೇಲೆ ಮೇಲ್ಪಾಣೆವಿದ ಆಪಾದನೆಗಳನ್ನು ಹೇರಿವರು.

ಸೆರೆಹಿಡಿದ ಎಲ್ಲ ಜನರ ಯಾದಿಯನ್ನು ನೆನಪಿನಿಂದ ಕೊಡುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಮುಂದೆ ಎದ್ದು ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಪುಸ್ತಕರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಾದರೆ ಆಗ ಪುಟ್ಟ ಪೂರಾ ಯಾದಿಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ನನಗೆ ನೆನಪಿದ್ದಂತೆ ದಾಖಲೆ ಅನಂತರಾಜ, ಮಧ್ವರಾಜ ಕಮಲಾಪುರ, ಮಧ್ವರಾಜ ಕಬ್ಬೂರ, ಮುದವೀಡು ವೆಂಕಟರಾಜ, ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಜ, ಗುತ್ತಲ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯ, ದಾಮೂ ಹರ್ದೇಕರ, ದೇಸಾಯಿ ಹಣಮಂತ ರಾಜ, ದೇಶಪಾಂಡೆ ಗೋಪಾಲರಾಜ, ಖಲಾಫೆ ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ, ಲಂಗೋಟಿ, ವಸಿಯಾರ, ಸುಲ್ತಾನ್ ಮೂಸ್ತರ, ನರಸಿಂಗರಾಜ್ ಭಿಸೆ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಪ್ರಚಂಡ ಜಾಗೃತಿ

ಧಾರವಾಡದ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆನೋ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಸಮಾಧಾನ ನೆನಿಸಿರಬಹುದು. ಗೋಳಿಬಾರಿನಿಂದ ಮೂವರನ್ನು ಕೊಂದುದು, ೨೦-೨೫ ಜನರನ್ನು ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದುದು, ೨೮ ನಿರಪರಾಧಿ ಜನರನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದುದು, ಅವರ ಮೇಲೆ ಹೀನ ಅಪರಾಧಗಳ ಆಪಾದನೆ ಹೊರಿಸಿದುದು ಸಣ್ಣ ಶೌರ್ಯದ ಕೆಲಸವೇ?

ಆದರೆ ಇದರ ಸರಿಣಾಮವೇನಾಯಿತು? ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂಡ ಜಾಗೃತಿಯಾದುದಲ್ಲದೆ ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಸಂಚಾರದಂತೆ ಈ ಸುದ್ದಿ ಹಬ್ಬಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಎಂಥ ಹೇಯವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಲೂ ಹೇಸುವದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರ ಪ್ರತೀತಿ ಜನರಿಗೆ ಆಯಿತು! ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಹೇಯವಾದ ವರ್ತನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಯಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಕಛೇರಿರ ಬೇಕೆ ಬಂದಿತು.

ಗಾಂಧಿ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ, ಮಾಲವೀಯ ಮುಂತಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾರತೀಯ ಮುಖಂಡರ ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ದುಷ್ಟ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ನಿರಸ್ತು ಜನಜಂಗುಳಿಯ ಮೇಲೆ ಅವರು ಎಸೆದ ಗುಂಡಿನ ಸುರಿ ಮಳೆಯನ್ನು, ಮುಂದೆ ಮುಖಂಡರನ್ನೆಲ್ಲ ಸೆರೆ ಹಿಡಿದುದನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು.

ಇದಾವುದಕ್ಕೂ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕದ ಮದಾಂಧ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾಯಕವನ್ನೇ ಮುಂದೆ ನಡೆಸಿದರು ಹಾಗೂ ಹಲವಾರು ದುಷ್ಟ ಆಪಾದನೆಗಳನ್ನು ಹೇರಿ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ಖಟ್ಟೆ ಹಾಕಿದರು.

ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಸಂತೋಷವು ಉಂಟಾದುದಲ್ಲದೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರ ಉಂಟಾಯಿತು. ಜನರು ಭಯದಿಂದ ಬೆದರಿ ಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬಗೆದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧ ಜನರು ನಿರ್ಭಯ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಆಪಾದಿತರ ಗೌರವವನ್ನು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಜಯಘೋಷವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ತಮ್ಮ ಪ್ರೇಮಾದರಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಡಿದರು.

(कर्नाटकाचे प्रसिद्ध पुढारी श्री. रं. रा. दिवाकर यांनी या शतकाच्या सुरवातीपासून राष्ट्रीय चळवळीचा आढावा घेतला आहे. त्यांत देशभक्तांची दैन्यावस्था चित्रित असून त्यागी पदवीधरांच्या वैवाहिक जीवनाचे पडसादही आहेत.)

शब्दार्थ

गळिके	गंळी	कमाई
कासु	कासु	पै-पैसा
होणे	होणे	पाऊल
अहि	अहि	हरकत
चुचुमातु	चुचुमातु	शोमणे
गोवु	गोवु	दुःख
होडति	होडति	बायको, पत्नी
कहिसु	कहिसु	तर्क करणे
असेमने	असेमने	सासर
मनेगेदह मारु गेदेय मनेगेदह	मनेगेदह मारु गेदेय मनेगेदह	आधी संसार करावा नेटका नंतर परमार्थ
बोकु	बोकु	
नेम्मदि	नेम्मदि	सुख
कंगोलिसु	कंगोलिसु	शोमणे
ओलसंचु	ओलसंचु	कट
गडंग	गडंग	दारुणा अड्डा
आपादने	आपादने	आरोप
गाथगोलिसु	गाथगोलिसु	जखमी करणे
हेसु	हेसु	खंत वाटणे
सोप्पुहाकु	सोप्पुहाकु	भीक घालणे

ನಮ್ಮ ನಗೆಮಾತು

ನಿಂದಕರಿರಬೇಕು

ನಿಂದಕರಿರಬೇಕಿರಬೇಕು ಎಂದು ಪುರಂದರವಾಸರು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಮಂಗಾರದ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿಸಿದಬೇಕಾದ ಹಾಡು. ಪುರಂದರವಾಸರು ಬೇಡ ಅಂದಿದ್ದರೂ ನಿಂದಕರು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿಕಂದರೆ ನಂದೆ ಎಂಬುದು ಭಾಷೆಯಷ್ಟೇ ಹಳೆಯದು. ಭಾಷೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇ ನಂದೆಗಾಗಿ ಎಂದು ನನ್ನ ಮತ. ಆಚೆ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಆಕೃತಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಈಚೆ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿದ್ದವನಿಗೆ ತನ್ನ ಗೆಲತಿಯ ಸಂಗಡ ಏನೋ ಕೆಟ್ಟ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಬೇಕು ಅನಿಸಿದಾಗ ನೋದಲ ಕಬ್ಬಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾವು ಮಾತೃಭಾಷೆ ಎನ್ನುವುದು. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಹೆಂಗಸೇ ಹುಟ್ಟಿಸಿದಳು ಎಂದು ಇದು ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ನಂದೆಗಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ಕೆಲಸಗಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗಿಸತೊಡಗಿದರು ಎಂಬ ಮಾತು ಬೇರೆ.

ನಂದೆ ಎಂಬುದು ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲೇ ಆದರೂ ದೊಡ್ಡ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉದ್ದಿಮೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಂತೂ ಅದು ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಉದ್ದಿಮೆಯೇ ಸೈ. ಇದು ಒಂದು ಗೃಹೋದ್ಯಮ. ಗೃಹಿಣಿಯರು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಉದ್ದಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಗಳಿಸಿದ್ದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ, ಮತ್ತೆ ಪುರುಷರು ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ನೇಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿತವು ಇರುವುದೇ ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ ನಂದಾಪ್ರೀತಿ ಕಡಿತವಾಗಿಯಿರುವುದು ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಂದಾ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಪುರುಷ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಎಂದೂ ಸರಿಗಟ್ಟಿಬಾರ ಎಂದು ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪುರುಷನ ನಂದೆ ಎರಟು, ಬೊಳ್ಳು ಪಾತ್ರವ ಹಾಗೆ ಬಹಳ ಸಪ್ತಳ ಮಾಡುವಂಥಾದ್ದು. ಆದರೆ ಅದು ಎರಳವಾಗಿಯೆ ಹೃದಯದ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯದು ಹಾಗಲ್ಲ. ನಾಜೂಕಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಾಣದ ಹಾಗೆ ಹೋಗಿ ಅದು ಸೇರವಾಗಿ ಹೃದಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ನಲ್ಲಿಯೆ ಬಳಿ ಸೇರಿದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗಳದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವ ನಂದೆಗಳ

गुंडप्पा, डी. व्ही.

ಪೂರವ ಸೂತ್ರ ಮಾರ್ಗಿಕತೆ, ಶಬ್ದಗಳ ಮಿತಿ, ಅರ್ಥದ ಕೂರ್ತು ಸೋಡಿ ನಾನು ಬೆರಗಾಗಿದ್ದೇನೆ. ದನಿಯು ಕೂಡ ಹಾವಿನಂತೆ ವಕ್ರವಕ್ರವಾಗಿ ಹರಿಯಬಲ್ಲದೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ನಲ್ಲಿ ಕಲಹದಲ್ಲೇ ಗಮನಿಸಿದುದು.

ನಿಂದೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯವ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ನಂದೆಗೆ ಸಾತ್ರನಾವನನಲ್ಲಿ ಅವಗುಣವೇನೂ ಇರಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ; ಅವನು ನಮಗಿಂತ ಬೇರೆ ಆಗಿದ್ದರೆ ತೀರಿತು. ನಂದಕರಬೇಕೆಂದು ಅತುಂ ಪಟ್ಟ ಸ್ವರಂದರ ದಾಸರೇ ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿನ ನಂದಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು. "ಅದ್ವೈತಿಗಳ ಕಾಲಲೊದ್ದು" ಎಂದು ಅವರು ಕೆಲವು ಶಾಸ್ತ್ರತ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ. ಅದ್ವೈತಿಗಳ ಸಂಬಿಕೆ ಸ್ವರಂದರ ದಾಸರ ಸಂಬಿಕೆಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದುದು ಹೊರತು ಅವರಲ್ಲಿ ಬೇರೇನೂ ತಪ್ಪು ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮೈಸೂರು ಸೇರಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣವಾಗಬೇಕೆಂದು ತರುಣ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿಯೊಬ್ಬನು ಮೈಸೂರಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರೊಬ್ಬರ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದಾಗ "ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇನಿದೆ?" ಓದೋಕ ರೈಲ್ವೆ ಗೈಡು, ತಿನ್ನೋಕೆ ಭಕ್ಕರಿ" ಎಂದರಂತೆ. ಬೇಂದ್ರೆ, ಶೀರಂಗರಂಥ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಆಗಲೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮಾತು ಇದು. ಆಚಾರ್ಯ ಪುರುಷರು ಈ ಮಹನೀಯರನ್ನು ಓದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಭಕ್ಕರಿತೆಂದು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪಕ್ಷಿ ಅನರಿಗಿದ್ದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಹೊರತು ಅವರ ನಂದೆಗೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣ ವೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಟಕದವರು ನಾವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯರನ್ನು ಚಿಪ್ಪುಗರೆಂದು ನಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. "ಪುಣೆ"ಯ ಆಸೆಬುರುಕತನ ಕತೆಕತೆಯಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯೆಂಬುದು ಗಡಿಗೆಯೊಳಗೆ ಕಲ್ಲು ಹಾಕಿ ಅಲುಗಿಸಿದಂತಿದೆಯೆಂದು ಮರಾಠಿ ಗಡಕರಿ ನಕ್ಕಿದ್ದಾನೆ. ಅನನಿಗೆ ಕನ್ನಡ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ. ತಮಿಳರಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಎಂದರೆ ನೋಸುವೆಂದೇ ಅರ್ಥ. ಕನ್ನಡಿಗರಾದರೂ ತಿಗುಳರಿಗಿಂತ ನೀಚರು ಯಾರೂ ಇರಲಾರರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷರು ಅಂಗಡಿಕಾರರ ಜನಾಂಗ ಎಂದು ತಿಳಿದ ನೆಪೋಲಿಯನ್ ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಂದಲೇ ಸೋತು ದ್ವೀಪವಾಸಿಯಾಗ ಬೇಕಾಯಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಭೋಜನಪ್ರಿಯ ಎಂದು ನಗೆಯಾಡುವ

ಇತರ ಜಾತಿಗಳೆಲ್ಲ ನಾಲಿಗೆ ರುಚಿ ಅರಿಯದ ನಿಷ್ಕರೋಷಕರೆಂದು
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಜರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮತ್ತೆ ನೀನಾದರೇನು? ನಂದೆಯ ಆಚಾರ್ಯನಲ್ಲವೆ? ಎಂದು
ಕೇಳುತ್ತೀರಿ. ಹೌದು. ನಂದೆಯಲ್ಲದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬದುಕುವುದರಲ್ಲಿ
ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿಲ್ಲೆಂದೇ ನನ್ನ ಮತ. ಅದು ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ವಿಷವನ್ನು ಹೊರಗೆಡ
ಹುವ ಉತ್ತಮ ಸಾಧನ.

[“ನಿದಕಾಚಿ ವರ ಅಸಾವಿ ಶೆಜಾರಿ ” ಬಾ ಗುಕೊವಾರಾಯಾಚ್ಯಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಾರ್ವೇಚ “ನಿದಕ-
ರಿಶೇಕಿರವೇಕು” ಅಸೆ ಶ್ರೀ. ಪುರಂದರ ದಾಸಾಚಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪದ आहे. त्याच शैलीत “लंगूला
चायीचा निबंधसदृश लेख प्रचलित विषयावर शगडगीत प्रकाश पाडणारा आहे)

शब्दार्थ

ಬೆಗಾರ	ಬಂಗಾರ	ಸೋನೆ-ಸೋನೆರಿ
ಕಡ್ಡು	ಕಬ್ಬು	ಬೊಕ್ಕ, 'ಕ್ರಮ'
ಅಹಿಮೆ	ಉದ್ವಿಮೆ	ಅಶಯ, ಅಶಯ, ಕಾರಣಾನದಾರಿ
ಹೊಲಿಸು	ಹೋಲಿಸು	ಗುಲನಾ ಕರಣಿ
ಪೊಳ್ಳು	ಪೊಳ್ಳು	ಪೊಕ್ಕ
ಸಂಪಡ	ಸಂಪುಟ	ಅವಾಜ
ನಡಿ	ನಡೆ	ನಡ
ಬೇರಾಗು	ಬೇರಾಗು	ಅಶ್ಚರ್ಯ ಬಾಡಣೆ
ಗಮನಿಸು	ಗಮನಿಸು	ವ್ಯಾನಾಂತಿ ವೇಣಿ
ನಂದಿಕೆ	ನಂದಿಕೆ	ಶ್ರದ್ಧಾ
ತಪ್ಪು	ತಪ್ಪು	ಚುಕ್ಕ, ಲೋಟೆ
ಭಕ್ತರಿ	ಭಕ್ತರಿ	ಭಾಕ್ತ
ಅರಗಿಸು	ಅರಗಿಸು	ಅವಿವೇಕ
ಜಿಪುಣ	ಜಿಪುಣ	ಕೆಜ್ಜೆ
ಅಸೆವುಕು	ಅಸೆವುಕು	ಲೋಮಿ
ಮೊಸ	ಮೊಸ	ಪಸವಣುಕ
ತಿಗುಡ	ತಿಗುಡ	ದಕ್ಷಿಣೆತೀಲ ಏಕ ಜಮಾತ
ಅಂಗಡಿಕಾರ	ಅಂಗಡಿಕಾರ	ವ್ಯಾಪಾರಿ
ನಾಲಿಮೆ	ನಾಲಿಗೆ	ನಿಮ

ಅರುವತ್ತೆದರ ಖಾರಂತರು

ಎಳೆ ಹರೆಯದಲ್ಲಿ ನೂರು ಕನಸುಗಳು. ಭೃಂಗದ ಬೆನ್ನೇರಿ ಕಾಲ ಯಾಸನ. ಒಂದು ದಿನ ಇದ್ದಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಅಚ್ಚರಿ: ಮಧ್ಯ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟೆನಲ್ಲ! ಒಂದೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ, ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿ, ಮುಂದೆ ಇನ್ನು ಎಷ್ಟಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವ ತವಕ. ಯಾವ ನೆಲೆಗೆ ಬಂದು ನಿಂತ ಹಾಗಾ ಯಿತು ಬದುಕಿನ ಜಟಿಲಾ ಬಂಡಿ? ('ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲ ವೃಥಾಪಾಯ ತಲ್ಲ! ಸ್ವಲ್ಪ ವಿನೇಚನೆಯಿಂದೆ ಗಾಡಿ ಓಡಿಸಿದ್ದರೆ.') ದಾರಿ ಟಾರು ರಸ್ತೆಯಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅತ್ತರತ್ತಿ ಪಾಕಪ್ಪಿದೆ. ತಾನು ನೋಡಬಯಸುವ ಬದುಕಿನ ಕೈಕಂಬಗಳನ್ನು ಬಂಡಿತ ದಾಟಬಹುದು. ಹತ್ತು ಸಮಸ್ತರ ಕರ ಕಾಡನವಿದ್ದರೆ ಕುದುರೆಯ ಚೆನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿದಂತೆ. ಕರಗಿದ ಭ್ರಮೆಗಳು, ಮುರಿದ ಸೇತುವೆಗಳು 'ಎತ್ತರ! ಎತ್ತರ!' ಎನ್ನುತ್ತಿವೆಯಲ್ಲ? ಈ ವರಿಗಿನ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ತೂಗಿ ನೋಡುವುದಲ್ಲವೆ ಮೇಲು? ಯಾಕೋ, ಕಣ್ಣು ಮಂಜು, ಇನ್ನು ಕನ್ನಡಕ ಬೇಕು. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ದಲ್ಲ, ತನ್ನದೆ. ಕಂಠ ಶೋಷಣೆ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಧ್ವನಿ ಒಡೆದಿದೆ. ಆದರೂ, ಬಳಲಿದ ಕಂಠದ ಮಾದ್ರವತೆ ಕಂಡು ತನಗೇ ವಿಸ್ಮಯ. ಜೀವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಕೆಡಕನ್ನು ಇದಿರಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಇರುವ ಒಳ್ಳಿತನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಗುರುತಿಸುವುದು ಬೇಡವೆ? ಮಗುವಿನ ಮಂದಹಾಸ, ಅರಳು ಹೆಣ್ಣಿನ ಮಾದಕ ಸಗೆ, ಮಿಸೆ ಕುಡಿಯೊಡೆಯುವ ವಸಂತ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಾಗುತ್ತದಲ್ಲ?.....

ಈಯೆಲ್ಲಾ ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಜೀವನದ ಅಲ್ಪ ಕಣವಾದ ಮನುಷ್ಯ ದಾಟಲೇಬೇಕು. ಇದ್ದೀತು: ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರದು ಒಂದೊಂದು ಬಗೆ ಆದರೂ ಅವಸ್ಥಾಂತರಗಳಿಂದ ಬಾಧಿತನಾಗದೆ ಇರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ದುರ್ಲಭ.

ವಿನಯಾನು ಕಾರಂತರೂ ನಾನವ ಸಹಜವಾದ ಈ ತಾಕಲಾಟಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರ ಮುಖಭಾವ, ಒಳಗಿನ ಪಲ್ಲಟಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲ. ತ್ರಿಸಾನ್ನಾನ್ಯನ ಪಾಲಿಗೆ ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ನಟಿ ಭಯಂಕರನೇ: ಕಾರಂತರು ಯಾವಾಗಲೂ ಖಾರಂತರೇ. ಆ ಭಾವ

ನೆಯನ್ನು ಸ್ವಿರಗೊಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿ. ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಟನೆಯಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಅಮಿತ ಆನಂದ. ಮುಖನಾಡ ಧರಿಸಿದ ಕಾರಂತರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ: 'ನಾನು ತೆರೆದ ಪುಸ್ತಕ!'

*

*

*

ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಈ (ಮಂಗಳವಾರ) ಸಂಜೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಪುರ ಭವನದಲ್ಲಿ ಇವರು ಪ್ರಮುಖರು ಓದಿದರು. ಸಂದರ್ಭ ೬೫ ತುಂಬಿದ ಕಾರಂತರಿಗೆ ಸನ್ಮಾನ. ಸಭಾಂಗಣದ ಕೊನೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ವಾಚನಕ್ಕೆ ನಾನು ಕಿನಿ ಗೊಟ್ಟಿ.

ಓದಿದವರೆಲ್ಲ ಕಾಲು ಶತಮಾನದಿಂದ ನನಗೆ ಪರಿಚಿತರೇ. ಅನಕೃ, ವಿನಾಯಕ, ರಾಜರತ್ನಂ, ರಾಶಿ; ಉತ್ಸವದ ಹಿರಿತನ ವಹಿಸಿದ್ದ ಮಾಸ್ತಿ; ನರೆಗೂದಲು, ಬೊಕ್ಕ ತಲೆ, ಬಚ್ಚ ಬಾಯಿ, (ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂಡಿತ ನಯಸ್ಸಾಯಿತು.) ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಅನರವರ ಯೌವ ನಾನಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದೆನಲ್ಲ? ಯಾವುದು ನಿಜ? ಒಂದೋ ಅದು ಕನಸು, ಇಲ್ಲವೆ ಇದು ಪ್ರಗತಿಶೀಲತೆಯ ದೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಬಾವುಟ ಹಿಡಿದ ಯುವಕ ಗಾಡ್. ಅನಕೃ; ಸಮುದ್ರದಾಚೆಯಿಂದ ತೇಲಿ ಬಂದ ನಿಶಿಷ್ಟ ದೀಪೀಯ-ವಿನಾಯಕ; ಸರಸ್ವತೀ ಮಂದಿರದ ಕಿರಿಯ ಮಹಂತ-ರಾಜ ರತ್ನಂ; ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಕೈಲಾಸಂರನ್ನು ಮದರಾಸಿನ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದ ಜವ್ವನಿಗ-ರಾಶಿ; ನಾಡಿನ ಉದ್ವಿಗಲಕ್ಕೆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ದಂಡನಾಯಕನಾಗಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದ, ಇತರರಿಗಿಂತ ಸುಮಾರು ಒಂದು ದಶಕದಷ್ಟು ಹಿರಿಯ ಮಾಸ್ತಿ..... ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೇ ಇರಬಹುದೇ ಇವರು?

ಸಂದೇಹಬೇಡ-ಏನುವು ಆಲೆಯಲಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಧ್ವನಿಗಳು.

*

*

*

ಕಾರಂತ-ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅವರು ಓದಿದ ರೀತಿ ಸಾರಿತು; ಇವರೆಲ್ಲ ಬುದ್ಧರು, ಪ್ರಬುದ್ಧರು, ಜೋಧಿ ವ್ಯಕ್ತದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಏನೆ ಮುಚ್ಚಿ ನಿಶ್ಚಾಂತಿಸದೆವರು.

ಮೊಗಳಿಕೆಯ ಸಾಟಿಕೆ? ಇದ್ದೀತು. ಶಿಷ್ಟಾಚಾರದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಲೇಖಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಬಣ್ಣಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಮೂಲ

ಚಿತ್ರನೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಮರ್ಯಾದೆತಪ್ಪಾಗಿರುವಾಗ ಬಾಯಿ ಮಾತಿನ ಬಣ್ಣನೆ ಸುಲಭ. ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಹೃದಯದ ಅಳದಿಂದ ಬರುವ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ ಎಂದಲ್ಲ. ಬದುಕಿನ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಬಹಳಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತನ್ನೇ ಆಡುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡದ ಕರ್ಮಕಥೆಯೇ ಕಾರಂತ-ಪುಸ್ತಕ. ಇದು ದುರಂತವೋ. ಸುಖಾಂತವೋ? ಉತ್ತರಿಸುವವರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅನಲಂಬಿಸಿದೆ, ಉತ್ತರ. ಆ ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ಉದಿಸುವದಿಂಬ ಮಾತ್ರ, ಕುದುರೆಮುಖ ತಿಖರದಷ್ಟು ಎತ್ತರ. ಅದನ್ನು ಎರಡಾಗಲೇ ಎತ್ತರೂಪ ದರ್ಶನ.

* * *

ಕಾರಂತರು ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿ. ನಿರ್ವಿವಾದ.

ಓಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಆ ಹಂತಕ್ಕೆ ಏರುವ ವಿಧಾನ ಯಾವುದು?

ಮನುಷ್ಯ ಎಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡವನಾದರೂ ಮನುಷ್ಯನೇ. ರಾಗದ್ವೇಷಗಳು ಅವನನ್ನು ಕಾಡುತ್ತವೆ. ಮಾನವ 'ಗುಣ'ಗಳು ಅವನ ನಡೆನುಡಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ.

ಕಾರಂತರಲ್ಲಿ ನಿರೋಧಾಭಾಸಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲ ಎಂದಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಸಲ ಎಡವಿದ ಆನಿಯೇ ಈ ನಾಡಾಡಿ, ಕಾಡಾಡಿ. ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆ, ದುಡಿದು ಇವರ ಪಾಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕದ ಉಸಿರು. ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಯೇ ಅವರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಬುನಾದಿ. ಅವರೆಷ್ಟು ನಿಷ್ಕುರಿಯಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಜನ ತೋರಿದ ಅದರ ಒಲವುಗಳೇ ಅವರ ತಾಯತ.

ಹತ್ತು ಬೆಂಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಹದಗೊಂಡೇ ಅವರು ಮಹಾನ್ ಉಕ್ಕಾ ಗಿದ್ದಾರೆ.

* * *

ರಾಜಕೀಯ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ದಿನನಿತ್ಯವು ಓದಿ ಕೇಳಿ ಬೇಸತ್ತು ನಾನು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ತಣುಪಿನ ಮೊರೆ ಹೋಗಲು ಬಯಸಿದ್ದೆ. ಆ ಶೀತಲ ಸ್ಪರ್ಶ ಅಪಘಾಯಮಾನವಾಗಿತ್ತು.

ಕಾರಂತರು ಮಾತನಾಡಲು ಎದ್ದರು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ರಾಜಕೀಯದ ಕಾರೋಡ ಕವಿಯಿತು. ಪಾರಂತರು ಗುಡುಗಾದರು, ಮುಂಚಿದರು.

ಭೋಭೋ ಮಳೆ ಸುರಿದರು. ಅವರು ಅಭಿನಯಿಸಿದ್ದು ಈ ನಾಡಿನ ರಾಷ್ಟ್ರದ ನೋಂದ ನಾಗರಿಕನ ಪಾತ್ರವನ್ನು. ಅದಿದ್ದು ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶಿಯಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು.

ರಾಜಕೀಯದ ಬದಸಿಕೆ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಸಮಾರಂಭದ ಯುವಕ ಸೂತ್ರಧಾರರಾದ ಮಾನವನಕೆರೆ ರಂಗ ನಾಥನ್, ಗುಂಡ್ಲಿರಾಮಾಕೃಷ್ಣ ಐತಾಳ, ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ ಚಡಗ, ನಾರಾಯಣ ಬಲ್ಲಾಳರು ಅಂಕದ ಪರದೆ ಸರಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ನಾನು ಹೊರಬಂದು ಪ್ರಾರಂಭವನದ ಹೊರಗಣ ಬದುಕು ನಕ್ಷತ್ರದಂತೆಯೇ ಸಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೆ: ಸಿಗರೀಟು ಹಚ್ಚಿದೆ.

(ಶ್ರೀ. ನಿರಂಜನ ಬಾನಿ ಶ್ರೀ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ ಬಾಳ್ಯಾ ವ್ಯಕ್ತಿಮತ್ವಾವಧಲ ವಿಚಾರ ಮತ್ತೆ ಕೆಲೆ ಆಹೇತ)

ಕಠಿಣ ಶಬ್ದ

ಕನಸು	ಕನಸು	ಸ್ವಪ್ನ
ಚೆನ್ನೇರಿ	ಬೆನ್ನೇರಿ	ಪಾಡೀವರ ಸ್ವಾರ ಛಾತನ
ತವಕ	ತವಕ	ಕುತುಹಲ
ನುಗಿನೊಡ್ಡ	ತೂಗಿನೊಡು	ತೊಡ್ಡನ ಪಾಹಾಣಿ
ಮೀಸೆ	ಮೀಸೆ	ಮಿಶ್ರಾ
ನೆರೆಗೂಡಲ	ನೆರೆಗೂಡಲು	ಪಾಡರೆ ಕೇಸ
ಕೈಪು ಬಾಕು	ಕೈಂಪು ಬಾವುಟ	ಲಾಲ ನಿಶಾಣ
ಅಡಗಲ	ಅಡಗಲ	ಲಂಬಿ-ಕಂದಿ ಸೆಪುಣಿ
ಹೊಗಲಿಕೆ	ಹೊಗಲಿಕೆ	ಪರಾಂಟ
ಮುಸೆ	ಮೂಸೆ	ಸಾವಾ
ಹೆತ	ಹೆಂತ	ದಶಾ
ಕಾಡು	ಕಾಡು	ವಾತ ದೇಣ
ಹುಡುಮೆ	ಹುಡುಮೆ	ಪರಿಶ್ರಮ
ಅಲವು	ಅಲವು	ಪ್ರೇಮ
ಬೇಸು	ಬೇಸು	ಕೆಡಾಡಲೇಡ
ಕಾಮಾಡ	ಕಾಮೋಡ	ಕಾಡಾ ದಗ

भाग ३ रा

परिशिष्ट (अ)

ब्रिटिशपूर्वकालीन साहित्य धार्मिक स्वरूपाचे असून काव्यात आहे. गद्य जे कांही होते त्याला साहित्याच्या दृष्टीने कांही महत्त्व नाही. या कारणास्तव पंपयुगापासून हरिदास युगापर्यंतच्या काळातील काव्य नमूना म्हणून दिले जात असे. हे काव्य 'हळेंगनड' (जुने कानडी) मध्ये असल्यामुळे कवितांचा भावार्थ दिला गेला आहे.

वसंत

तळीरೋळीं नीनें बडंगनय्य ननें गळोळीं
 नीं नीं रस्यै प्रसन्न
 कुळदोळीं नीनें पिलोपियै मिळिगळोळीं नीं
 चळु नै पळु प
 पळोळोळीं नीनें पिलोपियै नीनें भुवनकाराध्युनै
 भुवनकाराध्युनै
 किळीर पियै चळुतारुळ तळुगळीं निन्नंतै
 निन्नंतै

वसंता ! पालवीतील शोभा तूच, पुलांच्या ताटव्यातील विलासी भुंगा तूच । भुंग, कोकिल आणि पोपटाना प्रिय असणारा वसंत भुवनाराध्य आहे. आंब्याची झाडे देखील आम्हास वसंता इतकीच आवडतात.

पंप (आदि पुराण.)

कामुन सारुमंजु मधु मधुलन कौतुक्युळ
 मधु मधु
 सौम्यमद सारुमंजु मधुलन सारुमंजु
 मधुलन सारुमंजु मधुलन सारुमंजु
 मधुलन सारुमंजु मधुलन सारुमंजु
 मधुलन सारुमंजु मधुलन सारुमंजु

धसंत कामदेवाचे साम्राज्य आहे, मधुमहीशाचे कोशगृह, मधमाशांची
पानभूमी, मलयानिलाचे मोकळे मैदान, जाईजूईची नृत्यशाला, शुक्रवृंदाचे
भोजनागार

प्रडक्षरी (शबरशंकर विलास)

काव्य लक्षण

मृदु सदा गतियुक्त रसधरा
सदा संविष्टा सौख्यवसिष्ठवैष्णव कृति
सौंदर्यपूर्ण उत्तमोत्तम कवित्वपूर्ण
विदग्ध बुद्धि जनक मनमनसलैल्यते वैभवा॥

काव्य हे मृदुपदगतिमान, रसभाव पूर्ण वेश्यांगने श्रमाणे कृतिसौंदर्याचे
आगर आणि विद्वानांचे चित्तद्वरण करणारे असावे.

—पं. कवि

सरस्वतियुक्तलैल्यते गौर
बुद्धि गौरुदत्तकृति कुटुंब
नैर्ऋत्युक्तलैल्यते
कृतिगने सौतकनसतं
सरस्वती द्युक्तलैल्यते
मृदुवृत्तलैल्यते?

केवळ अर्थासाठी सरस्वती सारख्या अवलेचा गळा दाबला तर ती
पातकी होईल. सरस्वतीचा द्रोह करणाऱ्या पातक्याला सर्वांनी अस्पृश्य मानावे.

कवि रत्न

कवि विबुधर कवियौरेण सौ
सुख नवसरसमिळिदु त्रिनि तनुवमं मनसमं
कविदु प्रेरसुखसुतेने प्रो
बुद्धि सुखबुद्धि तनुवमं
सौख्यदु कृतिवमं

कवी आणि पंडितांच्या कानांत ओतलेली नवरसाची धार काया आणि मन व्यापून जेव्हा सुखाश्रूंच्या रुपाने बाहेर सांडेल तेव्हांच ती काव्य म्हणविते.

पडक्षरि देव

मोक्षमूर्तये नमः
 ब्रह्मसूत्रं धरि मरुति कुटुंबे शान्ते
 दक्षिणे सूर्योदये नमः
 मोक्षमूर्तये नमः

पावसाच्या अभावी तप्त झालेल्या धरणीस शास्त्रवलाने सांवन करणे हे काही खरे काव्य नव्हे. (भावनांच्या जागी बुद्धीचा काव्य उपयोग !)

नयसेन कवी

कव्यगौरवे नमः
 कव्यद्वैतमयि नमः
 कव्यनंदितमयि नमः
 कव्यमयि नमः

हे सरस्वती ! काव्य हे गेय आणि वाच्य असे दोन्ही रुपात आहे.
 एक उसासारखे व दुसरे बांबू सारखे तेव्हां मी कोणते रचू सांग !

वसवेश्वर सु ११६०

वीरशैव लिगायत मताचे संस्थापक वसवेश्वर यांनी आपल्या प्रभावी वचनांच्या योगे फार मोठी वैचारिक क्रांती घडवून आणली. ही वचने गद्या-सारखीच वाटतात पण त्यांतील काव्यगुण सहजच मनांत ठसतो.

धर्माचा गाभा

दैवमनोबुद्धिः सत्यं धर्मः. परमं सत्यं सत्यं गेयं गेयं.
 मूर्तमिदं कव्यं दक्षिणे सूर्योदये नमः. कव्यमयि नमः.
 दक्षिणे सूर्योदये नमः. कव्यमयि नमः.

ಸಂಬಿ ಕರೆದಡೆ ಓ ಎಂಬ ತಿವನು, ಸಂಬಿದೆ ಕರೆದಡೆ ಓ ಎಂಬನೆ ತಿವನು? ಸಂಬಲರಿಯರು ನಚ್ಚಲರಿಯರು, ಡಂಬಿನ ಭಕ್ತರು. ಸಂಬದೆ ನಚ್ಚದೆ ಬರಿದೆ ಕರೆದಡೆ ತಂಭು ಮೌನದಲಿಷ್ಟ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ ದೇವ.

ಮಡಕೆಯ ದೈವವು, ಸುರದಲ್ಲಿಯೇ ದೈವವು ಬಿಲ್ಲನಾರಿ ದೈವವು ಕಾಣರಯ್ಯ, ಕೋಳಗನೇ ದೈವವು, ಗಿಣಿಲು ದೈವವು ಕಾಣರಯ್ಯ, ದೈವ ದೈವನೆಂದು ಕಾಲಿಡಲಿಂಬಿಲ್ಲ. ದೇವನೊಬ್ಬನೇ, ನಮ್ಮ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ ದೇವ.

ಅರ್ಥವಡಗದು, ಕ್ರೋಧ ತೊಲಗದು ಕ್ರೂರ ಕುಹಕ ಕುಭಾಷೆ ಬಿಡದನ್ನಕ್ಕೆ, ನೀನೆತ್ತ, ತಿವನೆತ್ತ, ಹೋಗತ್ತ ದುರುಳೇ! ಭವರೋಗವೆಂಬ ತಿಮಿರ ತಿಳಿಯದನ್ನಕ್ಕೆ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ ಸಂಗಯ್ಯನೆತ್ತ, ನೀನೆತ್ತ ದುರುಳೇ.

ಹೊತ್ತಾರೆ ಎದ್ದು, ಅಗ್ಗನಣಿ ಪತ್ತರಿಯ ತಂದು, ಹೋತ್ತುಹೋಗದ ಮುನ್ನು ಪೂಜಿಸು ಲಿಂಗವ, ಹೋತ್ತು ಹೋದ ಬಳಿಕ ನಿನ್ನನ್ನಾರು ಬಲ್ಲರು. ಹೊತ್ತು ಹೋಗದ ಮುನ್ನು ತೊತ್ತುಗೆಲಸವ ಮಾಡು ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ ದೇವನ.

ಹೊತ್ತಾರೆ ಎದ್ದು ಕಣ್ಣು ಹೊಸೆವುತ್ತ, ಎನ್ನು ಒಡಲಿಂಗೇ ಎನ್ನು ಒಡ ವೆಗೆ ಎನ್ನು ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಂದು ಕುದಿದನಾದರೆ ಎನ್ನು ಮನಕ್ಕೆ ಮನವೇ ಸಾಕ್ಷಿ “ಅಶನೇ ತಯನೇ ಯಾನೇ ಸಂಪರ್ಕೇ ಸಹ ಭೋಜನೇ! ಸಂಚರಂತಿ ಮಹಾಘೋರೇ ನರಕೇ ಕಾಲಮುಕ್ತಯಂ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯ ಬಸವಣ್ಣನೋಡುವನು. ಭವಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ಗದ್ದುಗೆಯ ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿದು ಓಲೈಸಿಹೆನೆಂದು ನುಡಿವರಯ್ಯ ಪ್ರಮಥರು. ಕೊಡುವೆ ನುತ್ತರವನವರಿಗೆ, ಕೂಡಲಮ್ಮೆ. ಹೊಲೆಹೊಲೆಯರ ಮನೆಯ ಹೊಕ್ಕಾದರೆಯೂ, ಸಲೆ ಕೈಕೊಲಿಯ ಮಾಡಿಯಾದರೆಯೂ, ನಿಮ್ಮ ನಿಲವಿಂಗೇ ಕುದಿದೆನಲ್ಲದೆ, ಎನ್ನು ಒಡಲನಸರಕ್ಕೆ ಕುದಿದನಾದರೆ, ತಲೆದಂಡ, ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ ದೇವ.

ಕಳಬೇಡ, ಕೂಲಬೇಡ, ಹುಸಿಯನುಡಿಯಲು ಬೇಡ, ಮುಸಿಯ ಬೇಡ, ಅನ್ಯರಿಗೆ ಅಸಹ್ಯ ಪಡಬೇಡ. ತನ್ನ ಬಣ್ಣಿಸ ಬೇಡ ಇದಿರ ಹಳಿ

यांलुं बीरु. वदें अउतरंगं तुळीं वदें बडरंगं तुळीं. वदें नम्रुं कूडल संगम देव नमोस्मृतं वरु.

देव एक व त्याची नावे अनेक. परम पतिव्रतेला नवरा एकटाच पण जर ती कोणा दुसऱ्याची आराधना करू लागली तर तिचा नवरा तिचे कान व नाक कापील अनेक देवतांचे उष्टे खाणाऱ्यास मी काय म्हणू कूडल संगमदेवा ?

भक्तीने हाक मारल्यास शिव 'ओ' देईल. श्रद्धेशिवाय हाक मारल्यास तो काय म्हणून 'ओ' देईल ? दांभिक भक्तांना श्रद्धा विश्वास हे ठाऊक नसतात. श्रद्धेशिवाय किंवा विश्वास नसताना उगाच हाक मारल्यास शिवसांव काहीच बोलणार नाही. कूडल संगम देवा !

भटक्यांतला देव, झाडातील देव, भिन्ननारी देवत, नाल, बोटे वगैरे सगळीकडे देवच देव झाल्याने कोटेही पाय टेवता येईनासे झाला आहे, कूडल संगम देवा.

स्वार्थ कधी संपत नाही, राग कधी नाहीसा होत नाही. क्रूर, कुचेष्टेखोर व कुसित भाषा कधी बंद होत नाही. चल हट ! वेड्या ! तू कोटे व शंकर कोटे ! तुला भवबोगाचा काळोख देखील समजत नाही. कोटे आमचा कूडलसंगमदेव आणि कोटे तू वेडा !

सुप्रभाती ऊठ. पुष्कळ त्रिवपत्रे आणून वेळ टळण्याआधी शिवलिंगाची पूजा कर, वेळ टळल्यावर तुला कोण ओळखील ! योग्य वेळीच कूडल संगम देवाची चाकरी कर.

मी सकाळी उठून डोळेचोळत माझ्या पोटासाठी व वायको-मुलासाठी चिंता केली तर माझे मनच त्यास साक्षीदार

“अशने शयने याने संपर्के सह-भोजने
संचरंति महाघोरे नरके कालमक्षयं”

हे श्रुतवाक्य वसवण्णा (वसवेश्वर) वाचेल. संसारासक्त विज्रळराजाच्या सिंहासनाखाली वसून मी त्याची स्तुती करितो असे शिवभक्त मला म्हणतील.

वरे! मी त्यांस उत्तर देईन. मी प्रत्येक महाराच्या घरांत जाऊन व हाताने मजुरी करून देखील, कूडल संगम देवा, मी तुमच्या प्रतिष्ठेसाठी कष्ट मोशीन व जर मी हे सर्व माझ्या पोटासाठी करीन तर मला देहांतशिक्षा लाभो.

चोरी करू नको, जीवहत्या करू नको, खोटे बोलू नको, रागऊ नको, दुसऱ्यांना पाहून खंत दाखऊ नको, आपली स्तुती व परनिंदा करू नको. हीच अंतरंग शुद्धी, हीच बहिरंग शुद्धी. हीच आमच्या कूडल संगमदेवास संतुष्ट करण्याची रीत.

पुरंदर दामांची कीर्तने

लटके वैराग्य

लुदर नैराग्यविदु नम्मु
 नम्मु वदुमु नोभनल्लि तीलैर भक्तियुल्ल
 लुदय कालमोळिदु नदगद नडुगुन
 नदियलि मुन्देनेन्दु मीगुतलि
 मुद मुत्तर क्क्रेण वळगे तुम्बिळ्ळु कैळुडु
 बदियल्लिदुवरीगाळ्ळयन तैरुवुदु ॥१॥

तुमचे हे उदयवैराग्य आहे. आमच्या पद्मनाभावदल तुमची मुलीच भक्ती नाही. भल्या पहाटे उठून थंडीत कुडकुडत नदींत स्नान केल्याचा टेंभा मिरविता पण पोटांत मद, मासर, क्रोध भरपूर साठवून ठेविता. हे सर्व तुमच्या आजू बाजूस असलेल्यांवर छाप मारण्यासाठीच होय.

ज्याचे दुःख त्यालाच माहीत

साषि बल्लनै सरर सुख दुःख
 कैषि बल्लनै रांत सगुणद फनव
 कत्तै बल्लदु होळ्ळ कत्तुरियु पविमुळव
 नुत्तु बल्लळै नैळ्ळ होळ्ळंबुद

ಪೊತ್ತು ಬಲ್ಲಳೆ ಮಾನಾಪಮಾನನೆಂಬುದನ್ನು
ನುಕ್ಕೆ ಬಲ್ಲದೆ ಚಿಕ್ಕ ಹರಿಯ ಮೀಸಲನ.

पायाला दुसऱ्यांचे सुखदुःख काय कळणार ?

शांतता या सदगुणाचा महिमा कोपिछाला कसा कळेल ?

आपल्याच पाठीवरील ओझ्यांत असलेल्या कस्तुरीचा सुवास गाढवाला कधी येईल काय ?

काळ वेळ याची क्षिती मृत्यू कधी पाळतो ? मानापमानाची चाहाड
वटकीला काय ? आणि—मांजराला हरीमाठी वनविलेले नैवेद्य कसे लक्षात
येईल ?

स्त्री जन्मा ही तुझी कहाणी

ರಮಣಸಿಲ್ಲದ ನಾರಿ ಪರರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಾರಿ
ಹಡದವರ ಎದೆಗೊರಳ ಕೊಯ್ತುಂಥ ಚೂರಿ ||

ನೂತನ ಕಲಿತರೆ ಏನು ಮಹಾಜ್ಞೆಯಾದರೇನು
ಕೌತುಹವಿದ್ದರೇನು ಚಿಲುಪೆಯಾದರೇನು ?
ರಾಸಿ ಹಣವಿದ್ದರೇನು ಏನು ಪೇಳಿದರೇನು ?
ರೀತಿ ಕಟ್ಟಿ ಜನ್ಮ ಪೂರೆಯ ಬೇಕಲ್ಲ

ಹೊರಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲ ಇದಿರಾಗಿ ಇರಸಲ್ಲ
ಅಡಿಗೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ ಹರಿಯು ತಾನೆ ಬಲ್ಲ
ಮರಿಯಾದೆಗಳು ಇಲ್ಲ ಬಲು ಹಗುರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆಲ್ಲ
ಸರ್ವ ರೀತಿಯ ಕೆಟ್ಟ ಜನ್ಮ ಪೊರೆಸಲ್ಲ

||೨||

ಅತ್ತೆ ತನ್ನಯ ಮಗಗೆ ಮೃತ್ಯು ಎಂತೆಂಬಳು
ಹುಟ್ಟಿದಾ ಮನೆಯವರು ದೂಷಿಸುವರು
ಎಷ್ಟು ಹೇಳಲಿ ಬಹಳ ತುಚ್ಛವನೆ ಮಾಡುವರು
ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಿಗೆ ದಿಕ್ಕು ಎಂಬುವರು

शुशकार म्हाडिवरी गतियुः सनैंबरा

अतिश्रमनेंदरा अदरिसरा

विसरीत हणविव्दरवहरीसि तंबुवरु

अति ध्येसुदिंद बैसे बाराय बडिसुवरु

(५०)

ज्वाकरीय म्हाडिवरी अजैजबाडुवरु

राडी अन्नु वसुंढकेंदु दारुवरु

ऊसु स्येरीसिकेण्डु वकाग्नदली कुळितु

श्रीर पुरंदर विलस सैनेय नारी

(५१)

विधवा दुसऱ्यांचा डोळ्यांना व्याद वाटते. जन्मदात्या आई बडिलांची मान व छाती यांचा छेद करणारी सुरी ती.

ती बोलण्यात पटाईत असूनहि फुकट, ती फार चतुर असली तरी तिचे शहाणपण व्यर्थच.

चलाख असली काय ति सुंदर असली म्हणून काय ?

तिच्याजवळ खूप दौलत असूनहि कांही उपयोग होत नाही.

पण तिला आपले विश्वडलेले जिणे जगावेच लागते.

ती कधी बाहेर पडू शकत नाही की कोणाच्या सामोरे जाऊ शकत नाही.

ती कधी स्वैपाक करण्यास देखील लायक समजली जात नाही.

हे हरी जाणतोच, तिला कोणी आदर दाखवीत नाहीत व सर्वच तिला कःपदार्थ समजतात, असे चोही वाजूने नष्ट झालेले जीवन फार हालाचे.

सामू म्हणते ' ही माझ्या मुलाचे मरण घेवून आली.

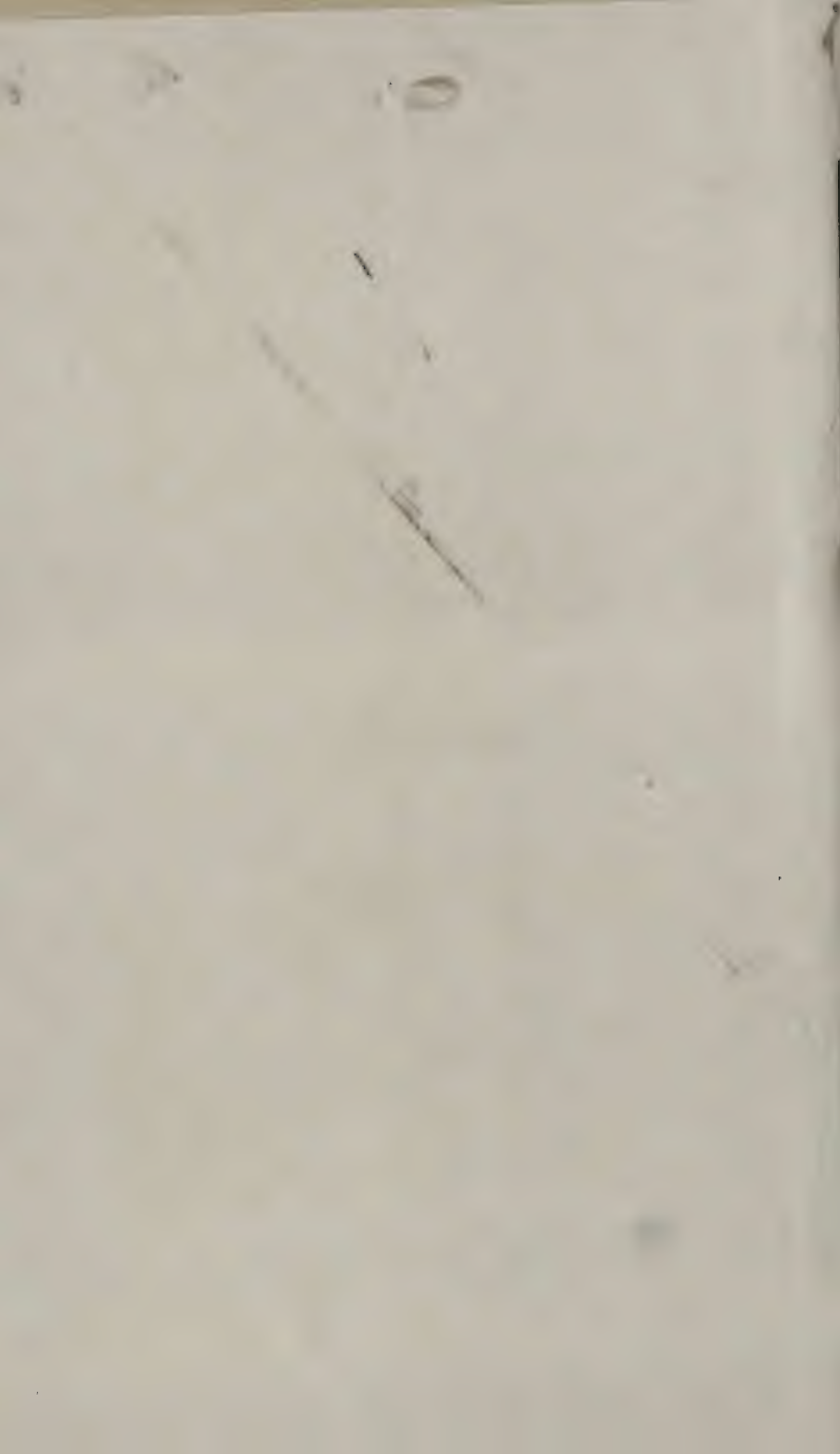
माहेरचे लोकहि नावेच ठेवतात, किती सांगू ! सर्वच तिचा अपमान करितात.

तिने कोणास उपकार केले तर ते कोणी मानत नाही.

तिच्या काबाड काटाची कदरहि होत नाही.

श्री. सीता रामया, एम. ए.

तिच्याकडे गेण पैसा असल्यास तिला लुबाडण्यास सर्वजण टागले
व तिने दैन्य भाकले तरी तिला दणक्या वमावयाचे.

तिने सेवा केली तर तिच्याबद्दल कांड्या पिकतात.

ती पोटभर जेवण देतील करून शकत नाही कारण तिला खादाद
म्हणतात.

म्हणून नारी ! तू सर्व सहन कर व एकाकिनी होऊन हरीच
ध्यान कर.

भाग्य लक्ष्मी ! ये माझ्या घरा

भाग्यद लक्ष्मी ! बारम्हू, नम्रम्हू नि
भाग्यद लक्ष्मी ! बारम्हू
गंज्जिय काळ्ज ध्मनिय केरुत
हंज्जिय न्मेली हंज्जियनिकुत
मज्जन् सधु पुरायीय मेलीगे
मज्जि गेयेलीगेस जेन्नीयुंते

भाग्य लक्ष्मी ये माझ्या घरा.

नूपुरांचा नाद मला ऐकू दे
पावलावर पाऊल टेंवत, ठुमकत ठुमकत ये
सज्जन आणि संपुण्यांच्या पूजेच्या वेळी
ताकांतून लोणी वर यावे तशी ये।

सगळेच चिंतित चर असतात

अंतु न्मोडिदरु चिंतित ! ऊ बडलु
निश्चिंतरागिहद बड्पुदनु कान्ने
ब्रह्मनिगे तरहोएगि बाडि बड्पुस चिंतित
मुन्नु मारुतिगे कपियाम चिंतित
मुन्नुधनिगे तानु सुड्पु बूदियोगिक चिंतित

अरे सगंच चिंतेत आहेत! पोट
ज्यांचे निश्चित झाले आहे असा
कोणी हि मी पाहिला नाही

ब्रह्म्याला आपले डोके गळून पडण्याची चिंता
मारुतीला आपण माकड असल्याचे दुःख
मन्मथाला आपण राख झाल्याची व्यथा,
आणि विविध शिवाला भिक्षेची चिंता.

अम्पुज्य कनकदामाचे कांतुक

कनकदामास मूर्खी दयान मगडलु व्हास
मुनी मुठदवनेरुळी दारु कळोवुनरोह
अर्धवसु कळोवुनरोह कनकसु करीयेनल
धनतरागिद्व निद्वानसरेल
साधकसायु रघुव सन्यासकनेल
पुत्रागलेंतेनल योतीयु नगुतिद्वनु (१०॥
मुठदिनस अवतवत सरीक्षसर्जेकंदु
करंदु निद्वानसरा कनक सवत
करंदु कंदयु फलगतने कळोवु यग
रिद्व सुलद्वल मुद्वु बनुतेनल (११॥
गोर होरगे होरगे बरे बरे कुळितु
तेरदल वल्लुरा मुद्वु बरल
तेरदल्लुवु वनगे वकान्त सुलवेनुत
वार कंदले फलन तंदु मुन्दिब्लु
डिंबदोळु शब्बुनगोदि त्रोट्रगल्लु
उंबागि त्रोट्रकल्लु तुम्बिदरोह
तींबुवुदु ह्यांगेनुत व्हासरायोर केल
संभ्रमुदलवरेल्लु कुळितु केलदरु

मार्गकं च कोटगनं कृत्यं च
 कोटगनं च कृत्यं च
 कोटगनं च कृत्यं च
 कोटगनं च कृत्यं च
 कोटगनं च कृत्यं च
 कोटगनं च कृत्यं च
 कोटगनं च कृत्यं च
 कोटगनं च कृत्यं च

श्री व्यासराय या माधवपंथीय मुनीश्वरांनी
 अस्पृश्य कनकदासाला ब्रह्म करताच
 मठातील सारे जण त्यांना नावे
 देव लागले.

तीर्थ देताना कनकदासास बोलावा
 म्हणताच सगळे धूर्त विद्वान
 “फार मोठी ब्रह्मादृशी केली
 या सन्याशाने” म्हणताच मुनिराज हसले

दुसऱ्या दिवशी सर्वांची परीक्षा घेण्यासाठी
 त्यांना कनकदासासह सर्वांना,
 सान्या विद्वानांना बोलाविले.
 त्यांच्या हातांत केली दिली
 व सांगितले जेथे कोणी नाही
 अशा ठिकाणी जाऊन खाऊन या

सर्व गावा बाहेर गेले व एका
 पासून एक दूर बसला
 व आपापले केळे खावले.
 कनकदास परत आला

बयलु अलयनैरळु नयनदोळगो
 नयन बुद्धीयोळगो बुद्धि नयनदोळगो
 नयन बुद्धिगळेरळु निस्त्रोळगो हरिये
 सवियु सक्तेर्योळगो सक्तेर्यु सवयोळगो
 सवियु सक्तेर्येरळु जिव्हेर्योळगो
 जिव्हे मनसोळगो मनसु जिव्हेर्योळगो
 जिव्हे मनसुगळेरळु निस्त्रोळगो हरिये
 कसुमदोळु गंधवो

गंधदोळु कसुमवो

कसुम गंधगळेरळु धातदोळगो
 असमभस कागिनैल्योदि केशवराय
 लुसरेल्लेवळु लु निस्त्रोळगो

हे कागिनेलीच्या आदिकेशव राया !
 तू मायेत आहेस की मायाच तुझ्यांत आहे,
 तू देहात आहेस की देह तुझ्यांत आहे !
 शुन्य आलयात आहे की ओसाडपणा घरात आहे
 की वस्ती व ओसाडपणा तुझ्यांत बसलेले आहेत
 दृष्टी बुद्धीत आहे की बुद्धीच दृष्टीत आहे
 का नयन आणि बुद्धी हे दोन्ही तुझेच गुण !
 गोडी साखरेत की साखर गोडीत
 का साखर आणि गोडी दोन्ही जिव्हेत बसतात
 जिव्हा मनाच्या आहारी गेली आहे
 की मन जिभेच्या ताव्यात असते
 का जिव्हा आणि मन या दोघांचे
 वास्तव्य तुझ्यात आहे !
 फुलांत वास की वासात फूल
 का फूल आणि वास हे घ्राणेंद्रियांतच आहेत !

मग मला सांग की ह्या दुस्तर
संसारातील प्राण्यांचे सर्व आसोच्छ्वास तुझ्यातीलच नव्हेत काय !

सर्वज्ञ (१७०० इ.)

‘वेळवल’ व ‘मलेनाडां’तील रम्य जीवन

महाराष्ट्रातील ‘देश’ आणि ‘कोंकण’ या भूभागाप्रमाणे कर्नाटकांत ‘वेळवल’ व ‘मलेनाडे’ असे दोन प्रकार आहेत. त्यांतील लोक जीवनाची माधुरी सर्वज्ञ या कवीने आपल्या सहज सुंदर शैलीमध्य अशी व्यक्त केली आहे.

१

ज्योत्स्ना ज्योत्स्ना बघिये ज्योत्स्ना
काळीं ज्योत्स्ना कळीं ज्योत्स्ना बघिये
मोक्ष मोक्ष मोक्ष मोक्ष मोक्ष

सर्वज्ञ म्हणे : वेळवलभागातील लोकांचा आहार किती मौजचा आहे !
पाह्या : ज्वारीच्या कण्या आणि डाळीचे वरण व म्हशीचे सक्कस दूध दुभते !
आणि काय हवे !

२

ज्योत्स्ना ज्योत्स्ना बघिये ज्योत्स्ना
काळीं ज्योत्स्ना कळीं ज्योत्स्ना बघिये
मोक्ष मोक्ष मोक्ष मोक्ष मोक्ष

आता ‘मलेनाडा’ची मजा पाह्या ! येथे सुखकारक शेवोख्या आहेत,
सर्वत्र चिखलच चिखल आहे. ऊबदार घरे आहेत व घरांत अनुकूल अशी खी
पण आहे ! मग आनंदाला काय तोटा !

परिशिष्ट व

कानडी-मराठी-शब्द कोश

अ-ॐ

अकि	अकि	तांदूळ
अगत्यवागि	अगत्यवागि	अवश्य
अगलिसु	अगलिसु	विभाग बडविणे, पारखे करणे.
अगि	अगि	खांदणे, चघळणे.
अमहार	अमहार	वाडा, चाळ.
अडके	अडके	सुपारी
अदकागि	अदकागि	त्यामाठी, म्हणून.
अदरिंद	अदरिंद	त्यानं, त्यापासून
अदु	अदु	ते (नपु.)
अदुवे	अदुवे	ते. (नपु.)
अनिसु	अनिसु	वाटणे
अनुशिन	अनुशिन	आचरण, वागणूक.
अणणे	अणणे	अनुमती, परवानगी
-कोडु	-कोडु	रजा देणे-घेणे
-कोडिसु	-कोडिसु	(आदरार्थी) बोलणे, सांगणे
अप्पु	अप्पु	आलिंगन देणे
अमोघ	अमोघ	भव्य, मोठे
अरसु	अरसु	राजा
अरि	अरि	समजणे
अरित	अरित	जाणता
अरिबद	अरिबद	अज्ञानी, अज्ञान
अरिशिण	अरिशिण	हळद
अलेडाडु	अलेडाडु	होलकावे खाणे, हलणे

अक्ष	अक्ष	१. आले. २. नवहे. ३. उद्गाराचक "मी म्हणतो" (वाक्प्रचार)
अक्षरे	अक्षरे	शिवाय
अक्षिणे	अक्षिणे	तेथे
अवनु	अवनु	तो
अवसर	अवसर	चाई
अवलु	अवलु	ती
अवु	अवु	ती. (तपु. अनेकवचन)
अश्वत्थकडे	अश्वत्थकडे	विपल्याचे पार
अश्वयुज (आश्वीज)	अश्वयुज (आश्वीज) (अश्वयुज)	आश्वीन
असब	असब	वाण, किल्लसबाणे
अळते	अळते	माप
अळिटु	अळिटु	नाहीसे होऊन
अळिलु	अळिलु	खार
अळु	अळु	(भू. कृ. अत्त, व्यवंत अत्त) खणे
अंकित माडु	अंकित माडु	वश करणे
अंगभंगि	अंगभंगि	मुद्रा, हातवारे
अंगळ	अंगळ	आंगण
अंगुल	अंगुल	इंच
अंच	अंच	काठ, ठोक
अंचु	अंचु	किनार, काठ
अंनु	अंनु	१. व्याप्रमाणे, २. एकंदरीत
अंते	अंते	१. म्हणे! २. असे
अंध	अंध	तसेले
(अंतह)	(अंतह)	
अंदु	अंदु	त्यादिकशी, व्याप्रसंगी

आ-७

आगलि	अगळी	१ बरे, २ होऊ द्या.
आगु	अगु	होणे मू. कृ. 'आदे', ल्य. 'आणि'
आगुहोगु	अगुहोगु	घडामोडी, घटना
आचगे	अचगे	पलीकडे
आट	अट	खेळ, (नाटकाचा) प्रयोग 'आट नडेयुबुदिल्ल' (वा.) काही चालत नाही
आड्ड	अड्ड	ना.) बकरी (क्रि.) खेळणे मू. कृ. 'आड्डि' क. भ घा. वि: आड्डिद
आतनु, (आत)	अतनु (अत)	तो
आतुरपड्ड	अतुरपड्ड	आतुर होणे
आदर	अदर	तरी, देखील
आदरे	अदरे	प्रण, परंतु
आनु	अनु	ऐकणे, मू. कृ. आतु, क. मू. आतु
आभारमन्त्रणे	अभारमन्त्रणे	आभार मानणे
आरम्य	अरम्य	पासून, जमस धारून
आरिसु	अरिसु	१ विज्ञाविणे २ निवडणे
आरु	अरु	१ साहा (६) २ (क्रि.) विज्ञणे निवणे गार होणे
आलिसु	अलिसु	ऐकणे, ऐकून घेणे
आलू गडे	अलू गडे	बटाटे
आवु	अवु	गाय
आस्पत्रे	अस्पत्रे	इस्पितळ, दवाखाना, रुग्णालय

इ-२

इकडु	ಇಕ್ಕಡು	कोंदट, दाट वस्तीची जागा
इदि	ಇದಿ	सर्व, पूर्ण, संबंध, —गायि :मरलीवांगी
इहु	ಇಹು	देवणे भू. क. इहु, क. भू. धा. वि. इहु
इहुगु	ಇಹುಗು	व्यापणे, पसरणे
इंतह	ಇಂತಹ	असले
इदु	ಇದು	हें (नपु.)
इदे	ಇದೆ	१ हेच २ आहे
इव्वरु	ಇವ್ವರು	दोषेजण
इव्वनि	ಇವ್ವನಿ	द्व
इनिय	ಇನಿಯ	प्रेमाचे, गोड
इरवेकागु	ಇರವೇಕಾಗು	असावे लागणे
इरु	ಇರು	असणे, क. भू. वि. इरु : भू. क. इहु
इरुवाग	ಇರುವಾಗ	असताना
इरुळु	ಇರುಳು	रात्र, रात्री
इलि	ಇಲಿ	उंदीर
इलि	ಇಲ್ಲಿ	येथे
इष्ट	ಇಷ್ಟ	मजी, पसंती
इष्टरलि	ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ	लितक्यांत
इष्टु	ಇಷ್ಟು	येवढे
इष्टे	ಇಷ್ಟೆ	येवढेच, असेच
इस्पेटु	ಇಷ್ಟೇನೆ	पत्तेजोड
इलि	ಇಳಿ	(क्रि.) उतरणे. क. भू. इलिद भू. क. इलिदु
इहु	ಇಂದು	आज

ई-ऊ

ई	ऊ	ई (दर्शक सर्वनाम नपु.)
ईग	ऊग	आता
ईसु	ऊसु	देणे, विणे, (म्हंस बंगरे)
ईसुळिळ	ऊसुळी	कांदा
ईसु	ऊसु	पोहणे, क. भू. ईसिद, भू. क. ईसि

उ-लु

उमिवंदि	लुगवळि	आगगाडी
उज्जु	लुज्जु	(दात) घासणे, (उज्जिद, उज्जि)
उडु	लुडु	नेसणे, परिधान करणे (उड, उडु)
उण्णु	लुण्णु	जेवणे, खाणे, (उंड, उंडु)
उद	लुद	लांघ
उपयोगवुळ्ळ	लुपयोगवुळ्ळ	उपयोगी
उपरिगे	लुपरिगे	दुमजली बंगला, माळा, गच्ची
उपिनकायि	लुपिनकायि	लाणचे
उणु	लुणु	गोठ
उरिसु	लुरिसु	जाळणे, घेटविणे
उसिराडु	लुसिराडु	आस घेणे, आसोच्छ्वास
उळि	लुळि	१ शिकक राहणे, २ जगणे, ३ वाचणे, सुरक्षित असणे

ऊ-लु

ऊट	लुट	जेवण, भोजन
ऊरु	लुरु	गाव
ऊळिग	लुळिग	नोकर

(ऋ, ॠ, लृ, लृं, संस्कृत नाम्न शब्दांचे अर्थ मराठीत आहेत तसेच कानडीत आहेत)

अ-०

अंड	ಎಂಡ	डावा
अडे	ಎಡೆ	नैवेद्य
अंडेतडे	ಎಂಡತೆ	अनुमान, भय
अत्तकडे	ಎತ್ತಕಡೆ	कोटे
अत्तर	ಎತ್ತರ	उंच
अत्ति	ಎತ್ತಿ	उचलून
अत्तु	ಎತ್ತು	१. ब्रैल, २ (क्रि.) उचलणे (ऐत्तिव ऐत्ति)
अंतुरु	ಎದುರು	पुढे
अंदे	ಎದೆ	छाती
अनुत्त	ಎನ್ನುತ್ತ	महणत
अंमे	ಎಮ್ಮೆ	म्हंस
अरवु	ಎರವು	तोटा, - आगु मुकणे
अरे	ಎರೆ	न्हाऊ घालणे, (ऐरेद, ऐरेदु)
अले	ಎಲೆ	१. पान, २. अरे !
अल्ल	ಎಲ್ಲ	सर्व
अल्लरु	ಎಲ್ಲರು	सारेजण
अल्लि	ಎಲ್ಲಿ	कोठे
अल्लिद	ಎಲ್ಲಿಂದ	कोठून
अवे	ಎವೆ	स्तंभित-स्तिमित होऊन
असरु	ಎಸರು	१. अधण २. पातळ उसळ
अष्टु	ಎಷ್ಟು	किती

ए-०

एके (याके)	एके (याके)	का ?
एनु	एनु	काय ?
एरु	एरु	चढ़णे (एरिद, एरि)
एपेडिसु	एपेडिसु	(सभा बगैरे) भरविणे, सजविणे
एळु	एळु	१. सात (७), २ (क्रि.) उठणे (एड, एड)
एळरो	एळरो	उत्कर्ष

ऐ-०

ऐदु	ऐदु	पाच (५)
-----	-----	---------

ओ-०

ओकलिग	ओकलिग	शेतकरी
ओकलु	ओकलु	रयत,
ओक्कु	ओक्कु	कणीस तुडवुन दाणे काढणे
ओगट्टु	ओगट्टु	एकी, एकोपा
ओडति	ओडति	मालकीण
ओडने	ओडने	एकदम
ओडलु	ओडलु	पोट
ओडवे	ओडवे	१. वस्तु, २. दागीना
ओण	ओण	सुका, कोरडा
ओत्ताय	ओत्ताय	दडपण, वळवचरी
ओत्तु	ओत्तु	दावणे [ओत्तिद, ओत्ति]
ओदगिसु	ओदगिसु	पुरवणे, पुरवठा करणे
ओद्दाडु	ओद्दाडु	तडफडणे

ओणु	ಒಣ್ಣು	१. शोभणे २. कबूल करणे (ओपिद, ओपि)
ओव्व	ಒವ್ವ	एकटा, एकजण
ओम्मे	ಒಮ್ಮೆ	एकदा
ओरसु	ಒರಸು	पुमणे (ओरसिद-ओरसि)
ओरगु	ಒರಗು	टेकणे
ओरेयु	ಒರೆಯು	(ओरैत, ओरैतु)
ओलुमे	ಒಲುವೆ	प्रेम
ओळगिन	ಒಳಗಿನ	आंतील
ओळगे	ಒಳಗೆ	आत
ओळदनि	ಒಳದನಿ	आतील आवाज
ओळसंचु	ಒಳಸಂಚು	कट, कारस्थान
ओळे	ಒಳೆ	आत
ओळ्ळे	ಒಳ್ಳೆ	चांगला, उत्तम
ओदिगे	ಒಂದಿಗೆ	बराबर, जोडीने
ओंदु	ಒಂದು	एक (१)
ओंदोदु	ಒಂದೊಂದು	१. प्रत्येक २. कांही

ओ--१०

ओडियाडु	ಒಡಿಯಾಡು	फिरणे
ओडु	ಒಡು	पळणे (ओडिद, ओडि)
ओदु	ಒಡು	वाचन, वाचणे (ओदिर ओदि)
ओलग	ಒಲಗ	वाजेत्री

ओ--११

ओतण	ಒತಣ	आमंत्रण
-----	-----	---------

क-उ

कानुस	क०६४	संज्ञास, शीचकूप
कंगळ (कण्णुगळ)	क०११०	डोळे
	(क०११०, १११०)	
कागवि	क०११०	अंधार कोठी, गुहा
कडदु	क०११०	१. बांधणे (कडिद, कडि) २. निर्बंध
कडदुन	क०११०	बांधण्याचा
कडुविडि	क०११० ६०३	शोध लावणे
कडलु	क०११०	समुद्र
कडले	क०११०	हरभरा
कडि	क०११०	चावणे (कडिद, कडिदु)
कडि	क०११०	काडी
कणन	क०११०	पेव (धान्याचा)
कते	क०११०	१ वरळणे २ रडमाणे
कते	क०११०	कथा, गोष्ट
कतरि	क०११०	कातरी
कतरिसु	क०११० २०	कापणे
कतले	क०११०	काळोख
कत्ति	क०११०	तलवार, खड्ग
कत्तु	क०११०	गळ्या
कत्ते	क०११०	गाढव
कदि	क०११०	चोरणे (कद, कदद)
कनिवर	क०११०	१. दया, २. कळकळ
कन	क०११०	घरफोडी, कळगति घरफोडीची
		अवजारे
कंवनि	क०११०	आसवे, अश्रू
करळु	क०११०	आंतडे

कलि	कली	शिकणे (कलित, कलितु)
कवन	कवन	काव्य
कसूति	कसूति	कशीदा
कल्लु	कल्लु	चोरी
कल्ल	कल्ल	चोर
कल्लतन	कल्लतन	चोरी
काडू	काडू	१ बंगल २ ब्राम देणे (क्रि.) (काडिद, काडि)
काणु	काणु	पाहणे
कार्पण्य	कार्पण्य	कृपणता
काफिपुडि	काफिपुडि	काफीची पूढ
कामि	कामि	(कच्चे) फल
कायु	कायु	१ तापणे, २ रक्षण करणे. ३ वाट पाहणे (काद कादू)
कारु	कारु	ओकणे
कालु	कालु	पाय
कितळे	कितळे	मंत्रे, नारंगी रंग
किवि	किवि	कान
कील	कील	खिला, सांधा
कीलि	कीलि	कुलप, (कीलिय कै) किल्ली चावी
कुक्कु	कुक्कु	आपटणे (कुकिद, कुकिद)
कुग्गु	कुग्गु	मंकुचित होणे, खिन्न होणे
कुंकुम	कुंकुम	कुंकु
कुंट	कुंट	लंगडा
कुडि	कुडि	पिणे (कुडिद, कुडिदु)
कुणि	कुणि	नाचणे (कुणिदु, कुणिदु)
कुंदु	कुंदु	उणीव, न्यून

कुभि	कुभि	पिड
कुंवलकापि	कुंवलकापि	भोपळा
कुरितु	कुरितु	संबंधी
कुरुड	कुरुड	आंधळा
कुसि	कुसि	कोसळणे (कुसिद, कुसिटु)
कुळित	कुळित	बसलेला
कुळितु	कुळितु	बसून
कुगु	कुगु	हाकमारणे, बोलावणे, आरवणे (कोंवडा)
कूडिबीळु	कूडिबीळु	संग्रह होणे, साठणे
कूडिसु	कूडिसु	जुलवणे
कूडु	कूडु	बसणे
कूसु	कूसु	भूल, बाळ
कूळु	कूळु	आहार (तुच्छतावाचक)
केडकु	केडकु	खेद
केडु	केडु	नासणे (केड, केट्टु)
केलन (कैपन)	केलन (कैपन)	लाल-लालसर
केले	केले	गाल
केपुप	केपुप	बहिरा
केरे	केरे	तलाव ? (कि) खाजबिणे (केरद, केरट्टु)
केलबु	केलबु	काही
केलस	केलस	काम
केसरु	केसरु	चिखल
केळगे	केळगे	खाली
केळु	केळु	१ ऐकणे २ विचारणे (केळिद, केळि)

कै	कुं	हात, -कोळवु : हाती घेणे, -गंव मार्गदर्शक हात, -कूडु : साध्य होणे, -चळक : हालचलाखी
कोड	कै०ड्डु	दिलेले
कोटिंगे	कै०ड्डुंगे	कोठी, खोली.
कोड	कै०ड	घागर, कळशी
कोडु	कै०ड्डु	दणे (कोड, कोट्टु)
कोरळु	कै०रळु	मान
कोचुंवरि	कै०ड्डुं०वरि	कोथिंबीर
कोने	कै०ने	टोक, अंत, शेवट
कोव्वरि	कै०व्वरि	खोबरे
कोरळु	कै०रळु	मान, गळा
कोरे	कै०रे	कोरणे (कोरदे, कोरट्टे)
कोल्लु	कै०ल्लु	ठार भारणे
कोळळु	कै०ळळु	विकत घेणे
कोण	कै०ण	रेडा
कोति	कै०ति	माकड
कोपिसु	कै०पिसु	रागावणे
कोमुगट्टे	कै०मुगट्टे	कोबी
(क्याबीज)	(कळु०बीज)	
कोळि	कै०ळि	कोंबडा

ख-२

खंड	ख०ड	खंड
खंडित	ख०डित	नक्की, बागि खात्रीने
खर्चु	ख०र्चु	खर्च

ग-न

गड	गड	किल्ला २ लवकर
गड	गड	दादी
गत्तु	गत्तु	सुक्ती
गदरु (गदरिसु)	गदरु (गदरिसु)	द्रमदाटी करणे
गदे	गद्वे	भातशेती
गरडियमने	गरडियमने	तालीम
गरि	गरी	पीस
गलाटे	गलाटे	गोधळ
गवि	गवि	लेणी, गुहा
गळिगे	गळिगे	क्षण
गावुद	गावुद	कोस (३ मैल)
गालि	गालि	बारा
गिड	गिड	झाड
गिड	गिड	टेंगू, टेंगणा
गिलि	गिलि	पोपट
गुददु	गुददु	रहस्य, मर्म
गुड	गुड	डोंगर
गुडिचापि कटदु	गुडिचापि कटदु	गाशा गुंडाळणे, आटोपणे
गुत्तिगे	गुत्तिगे	कंत्राट, लिलाव
गुहलि	गुहलि	कुदळ
गुंपु	गुंपु	जमाव, मंडळ, झुंड
गेणसु	गेणसु	रत्ताळे
गेर	गेर	रेघ, रेखा
गेल्लु	गेल्लु	जिकगे (गेद गेददु)
गोत्तु	गोत्तु	माहीत (गोतु इदे, माहीत आहे)

गोत्तागु	गोत्तागु	ठरणे
गोत्तुवलि	गोत्तुवळ	ठराव
गोदि	गोदी	गहू
गोळु	गोळु	त्रास, रडगाणे

घ-३४

घ ङ हा महाप्राण शुद्ध भाषेत नाही पण बोली भाषेत 'ग' कारांतील काही शब्द घ कारा ने उच्चारले जातात. (उदा : गळिगे : घळिगे, गंटे : घंटे)

च-३५

मराठीचा विशिष्ट "च" कार फक्त उत्तर कर्णाटकांतील (ब्राह्मणी) बोली भाषेत आढळतो.

चट्टणि	चट्टण	चटणी
चन्नागि (चेन्नागि)	चन्नागि	चांगल्या रीतीने, चांगले.
चप्पर बदने	चप्पर बदने	टोमाटो
चवळे	चवळ	गोवारी
चह	चह	चहा
चहरे	चहरे	चेहरा
चळि	चळ	थंडी
चाचु	चाचु	पसरणे
चितिसु	चितिसु	चिंता करणे
चित्तगोडु	चित्तगोडु	लक्ष्य देणे
चील	चील	पिशवी
चिक्क	चिक्क	लहान, छोटे
चुंच	चुंच	चोंच
चुनावणे	चुनावणे	निवडणूक
चुरुकु	चुरुकु	हुपार
चेद	चेद	सुंदर
चेलुवु	चेलुव	देखणा

चौक	ಚೌಕು	निर्दोष
चौक	ಚೌಕ	स्वयंपाक घर

छ-छ

छ छ : हा महाप्राण उपयोगांत नाही. बोली भाषेत चकाराचे काही शब्द छकाराने उच्चारले जातात. चलि : छलि.

ज-झ

जगल	ಜಗಲ	भांडण, जगलाइ भांडणे
जगुलि	ಜಗುಲಿ	वरापुढील बैठक
जडे	ಜಡೆ	वेणी २) जटा
जनरु	ಜನರು	लोक
जनांग	ಜನಾಂಗ	राष्ट्र, वंश
जरुगु	ಜರುಗು	(उत्सव वगैरे) भरणे साजरे होणे
जरे	ಜರೆ	१ घसरणे २ निंदा करणे
जानुवारु	ಜಾನುವಾರು	गुरेदोरे, जनावर
जारु	ಜಾರು	घसरणे,
जालिगे	ಜಾಲಿಗೆ	जाळे
जीव	ಜೀವ	१ जीव २ प्राण ३ प्रेम
जेड	ಜೇಡ	कोळी (किडा)
जोळु	ಜೊಲ್ಲು	लाल
जोलु	ಜೊಲು	लोबकळणे
जैसु	ಜೈಸು	यशस्वी होणे

बोली भाषेत ज चा झ असा उच्चार केला जातो. जळक-झळक (स्नान)

झ-झ

ट-ॐ

टुवालु

ಟುವಾಲು

टोबेल

टोन्क

ಟೋन्क

कंवर

ठ-ठ

ठीवि

ठीवि

गाभीर्य, अवडंबर

ड-ड

ढ-ढ

ण-ण

त-ड

तक्क

ತಕ್ಕ

योग्य, लायक

तइने

ತಟ್ಟನೆ

एकदम

तट्टि

ತಟ್ಟಿ

बांबूची भित

तडे

ತಡೆ

थांबणे, धीर धरणे

तणिसु

ತಣಿಸು

मंतुष्ट - तृप्त करणे

तंति

ತಂತಿ

तार

तन्न

ತನ್ನ

आपुले (एक वचनी)

तण्पदे

ತಣ್ಪದೆ

विनचूक, खचित

तण्पिसु

ತಣ್ಪಿಸು

चुकविणे

तण्पु

ತಣ್ಪು

चूक, चुकणे

तंविगे

ತಂಬಿಗೆ

तांब्या

तण्बु

ತಣ್ಬು

आवळणे

तम्म

ತಮ್ಮ

आपले (अनेक वचनी) भाऊ-२
(धाकटा)

तर	उर	प्रकार
तरु	उरु	आणणे [तंद, तंदु]
ताण	उरण	स्थान, स्थळ
तापि	उरयु	आई
तालि	उरु	मंगळसूत्र
तालु	उरु	सहन करणे २ टिकणे
तिक्कु	उरु	घासणे (तिक्किद तिक्कि)
तिंगळ	उरु	चंद्र
तिंगळु	उरु	महिना
तिडि	उरु	१ खाद्य २ खाज
तित्तिरि	उरु	भरगच्च
तिन्नु	उरु	खाणे (तिंद, तिंदु)
तिपे	उरु	उकीरडा
तिरुळु	उरु	सत्त्व गाभा
तिलि	उरु	१ समझणे (तिळिद तिळदु २ सांफ, स्वच्छ ३ पातळ)
तिलिसि हेळु	उरु	समजावून सांगणे स्पष्टीकरण करणे
तीरिक्कोळु	उरु	मरणे
तीरु	उरु	संपणे (तिरिद, तीरि)
तीर्मान	उरु	निकाल
तुंर	उरु	भांडखोर
तुटि	उरु	ओठ
तुत्तु	उरु	घास
तुंशु	उरु	भरणे (तुंविद, तुंवि)
तुसु	उरु	घोडे
तुळि	उरु	तुडविणे
तुगु	उरु	१ झोके घेणे २ जोखणे, वजन करणे

तूर	ತೂರು	फेकणे, हवेल उडविणे
तेन्गिनकायि	ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ	नारळ
तेन्गु	ತೆಂಗು	नारळ
तेगे	ತೆಗೆ	काढणे, उघडणे (तेगेद, तेगेदु)
तेने	ತೆನೆ	कर्णिस
तेरवु	ತೆರವು	उमंथ, पुरसत
तेरे	ತೆರೆ	उघडणे, (तेरेद तेरेदु) २ पडदा
तेगु	ತೆಗು	ढेकर ढेकर देणे
तेलिसु	ತೆಲಿಸು	वाचविणे (मुडविणे याच्या उलट) तरंगविणे

तोमरे	ತೊಮರೆ	तूर
तोडिल	ತೊಟ್ಟಿಲ	पाळणा
तोडकु	ತೊಡಕು	गुंतवळा गुंतागुंत २ अडकणे
तोडगु	ತೊಡಗು	गुंतणे कामांत असणे
तोडे	ತೊಡೆ	मांडी
तोन्दरे	ತೊಂದರೆ	वास, अडचण
ताण्ल	ತೊण್ಣಲ	पाला
तोरे	ತೊರೆ	त्याग करणे, सोडणे
तोळे	ತೊಳೆ	धुणे, (तोळेद तोळेदु)
तोठ	ತೊಠೆ	तोफ
तापु	ತೊಪ್ಪು	वाग
तोरिसु	ತೊರಿಸು	दाखविणे
तोरु	ತೊರು	दिसणे, दाखविणे (तोरिद, तोरि)

थ-ठ

द-ड

दणि	ದಣಿ	थकणे, (दणिद दणिदु)
दनि	ದನಿ	अवाज

दिट	दिब	खरे
दीप	दीप	दिवा
दुड्डु	दुड्डु	पैसा, धन
दुंदुगार	दुंदुगार	उधळ्या
दुवारि	दुबारि	महाग
देव	देव	भूत
देवरु	देवरु	देव
देवुळवरु	देवुळवरु	भाग्यवान, श्रीमंत
दोड	दोड	मोटे
दोरे	दोरे	यजमान, स्वामी
दोचिकोळु	दोचिकोळु	लेपास करणे

ध-ढ

धाराळवागि	धाराळवागि	पुष्कळ, खूप, सढळहाताने
-----------	-----------	------------------------

न-न

नकाशे	नकाशे	नकाशा
नगु	नगु	हसणे (नक्क नक्क)
नगेमातु	नगेमातु	विनोद, कोटी
नटने	नटने	अभिनव
नड	नड	कंवर
नडते	नडते	वागणूक
नडवळिके	नडवळिके	वागणूक
नडेंसु	नडेंसु	चालविणे
नन्न	नन्न	माझे
नंवु	नंवु	विश्वास ठेवणे
नम्म	नम्म	आमुचे
नरळु	नरळु	कुथणे, दुःख करणे, कण्हणे

नर	नर	राखी रंगाचा
नलिदाडु	नलीदाडु	नाचणे
नल्ले	नल्ले	लाडकी
नाचिके	नाचिके	लाज
नाडिगरु	नाडिगरु	देशबांधव
नाडु	नाडु	देश
नाण्णुडि	नाण्णुडि	म्हण
(नाळ्णुडि)	नाळ्णुडि	
नानु	नानु	मी
नायि	नायि	कुत्रा
नाळुकु	नाळुकु	चार
नावु	नावु	आम्ही
निजवागि	निजवागि	खरोखर
निब्बण	निब्बण	लग्नाची मिरवणूक, वन्हाडी मंडळी
निमिष	निमिष	मिनीट
निम्म	निम्म	तुमचे
निलुकु	निलुकु	(हात) पोहोचणे
निल्लु	निल्लु	उभे राहणे, (नित. नितु)
नीरलहण्णु	नीरलहण्णु	जांवूळ
(नेरिलहण्णु)	नेरिलहण्णु	
नीरु	नीरु	प्राणी
नीवु	नीवु	तुम्ही
नुंगु	नुंगु	गिळणे, (नुंगिद नुंगि)
नुगोयकायि	नुगोयकायि	शेवगा
नुडि	नुडि	म्हणणे (नुडिद, नुडिटु)
नूरु	नूरु	शंभर १००
नल्लु	नल्लु	सूत २ कातण

नेगे	नैगे	उड्या मारणे (नेगेर-नेगेदु)
नेहो	नैहो	सरळ (कि. वि.)
नेत्ति	नैत्ति	टाळ
नेतपु	नैतपु	स्मरण, आठवण
नेने	नैने	ध्यान करणे (१) भिजणे (नेनेद-नेनेदु)
नेरेयिसु	नैरेयिसु	(सभा) भरविणे
नेरवागु	नैरवागु	मदत करणे
नेरेहोरेयवरु	नैरेहोरेयवरु	शेजारी-पाजारी
नेल	नैल	जमीन. नेलगडले-भुईमुग
नेले	नैले	मूळ
नेकार	नैकार	विणकर
नेमक	नैमक	नियुक्ती
नेथु	नैथु	विणणे
नेरवागि	नैरवागि	सरळ, थेट
नोडतक	नोडतक	दर्शनीय
नोडु	नोडु	पाहणे. (नोडिद, नोडि)
नोथु	नोथु	दुखणे. (नोद, नोदु)
नोलकोलु	नोलकोलु	नवलकोल

प-म

पक	पक	पंख
पंचम	पंचम	हरिजन, शूद्र
पट्टि	पट्टि	पट्टी, बर्णी
पट्ट	पट्ट	करणे (सहायक, क्रियापद) पट्ट, पट्टु
पडुवल	पडुवल	पडवल
पंथाट	पंथाट	शर्यत, चढाओढ

ಪರಿಹಾರ	ಪರಿಹಾರ	ಸಹಾಯ
ಪಾತ್ರ	ಪಾತ್ರ	ಭಾಂಡಿ
ಪಾಲಕನ ಪಕ್ಷ	ಪಾಲಕನ ಪಕ್ಷ	ಪಾಲಕ
ಪಾಲು	ಪಾಲು	ಭಾಗ, ಹಿಸ್ಸಾ, ವಾಟಾ
ಪಾಸಾದ	ಪಾಸಾದ	ಪಾಸ ಖಾಲೇಲಾ
ಪಿರೀಲು	ಪಿರೀಲು	ವಹಾಯಿಲಿನ
ಪುಕ್ಕ	ಪುಕ್ಕ	ಪೀಸ
ಪೆಚಾಡು	ಪೆಚಾಡು	ತಾಸ ಭಾಗಣ
ಪೆಪರು	ಪೆಪರು	ವರ್ಮಾನಪತ್ರ
ಪೆರಲ	ಪೆರಲ	ಪೆರು
ಪ್ರಯಾಣಮಾಡು	ಪ್ರಯಾಣಮಾಡು	ನಿವಣ

ಫ-ಫ

ಫಕ್ಕನೆ	ಫಕ್ಕನೆ	ಏಕಾಏಕಿ, ಅನಪೇಕ್ಷಿತಪಣೆ
--------	--------	----------------------

ಬ-ಬ

ಬಗ	ಬಗ	ರೀತ
ಬಗಿಗ (ಬಗಿ)	ಬಗಿಗ (ಬಗಿ)	ವಿಜಯಿ
ಬಗಿಸು	ಬಗಿಸು	ವಾಕವಿಣೆ
ಬಗಿಗಡಲೆ	ಬಗಿಗಡಲೆ	ವಾಟಾಣಾ
ಬಗಿ	ಬಗಿ	ಕಾಪಡ, ಕಪಡ
ಬಗಿ	ಬಗಿ	ಗರಿಬ, ನಿರ್ಧನ
ಬಗಿಗ	ಬಗಿಗ	ಸುತಾರ
ಬಗಿಸು	ಬಗಿಸು	ವಾಟಣೆ (ಜಿವಣ)
ಬಣ	ಬಣ	ರಂಗ
ಬಂತು (ಬಂದಿತು)	ಬಂತು (ಬಂದಿತು)	ಆಲೆ (ಬ. ಕಾ.)
ಬದನೆಯಕಾಯಿ	ಬದನೆಯಕಾಯಿ	ಬಾಣ
ಬದಲಾಗಿ ಬದಲು	ಬದಲಾಗಿ ಬದಲು	ಏವಜಿ

बयलामु	बयलामु	नाहीसे होंगे
बयलु	बयलु	मैदान
बयसु	बयसु	इच्छा करणे
बरिदु	बरिदु	रिकामे
बरु	बरु	येणे (बंद, बंदु)
बल	बल	उजवे,
-के, गडे		उजव्या बाजूस
बलु	बलु	फार
बले	बले	पिंजरा
बल्लव	बल्लव	जाणता
बलि	बलि	जबल
बलिक	बलिक	नंतर
बहल	बहल	फार, पुष्कळ
बागिल	बागिल	दरवाजा
बाडिगे	बाडिगे	काडे
वानु	वानु	आकाश
बायि	बायि	तोंड
बायु	बायु	सुजणे (बात, वातु)
बारिसु	बारिसु	वाजविणे
बारे	बारे	येणे !
बाल	बाल	शेपूट
बालु	बालु	(१) जगणे (२) जीवन
बालेयहणु	बालेयहणु	केळे
बाल्वे	बाल्वे	जीवन
बिदुहोसु	बिदुहोसु	सोडून जाणे
बिच्चु	बिच्चु	सोडणे, खोलणे
बिडु	बिडु	सोडणे, (बिडु, बिदुदु
		-गणु) उधडलेले डोळे

विन्नविसु	बिन्नविस्सु	विनती करणे
विसाहु (सु)	बिसाहु (सु)	फेक्कणे
वीदि	बिदि	रस्ता, गल्ली
वीलु	बिल्लु	पडणे (विद, विददु)
वुड	बुड	तळ
वेन्कि	बिंकि	आग-यिक्कु=आग लावणे
वेवल	बिंबल	पाठबळ, जोर
वेचु	बिच्चु	धावरणे (वेच्चि, वेच्चिद)
वेण्णे	बिण्णे	लोणी
वेदरु	बिदरु	धावरणे (वेदरिद, वेदरि)
वेळकु	बिळकु	प्रकाश
वेळे	बिळे	१. वाढणे (वेळेद, वेळेदु) २. पीक
वेन्नु	बिन्नु	पाठ वेन्नेलुबु : पाठीचाकणा
वेरलु	बिरलु	वोट
वेसुगे	बिसुगे	जोडणे, सांधणे
वेळगु	बिळगु	१. सकाळ २. (भांडी) धासणे
वेळ्ळि	बिळ्ळि	चांदी
वेळ्ळुळि	बिळ्ळुळि	लसूण
वेड्डु	बिड्डु	पाव
वेकागु	बिेकागु	हवे असणे, लागणे
वेकाद	बिेकाद	१. हवे असलेले २. वाटेल ते
वेग	बिेग	लक्कर
वेड	बिेड	नको
वेड्डु	बिेड्डु	मागणे (वेडिद, वेडि)
वेताळ	बिेताळ	वेताळ, मूत
वेयिसु	बिेयिसु	शिजविणे
वेयु	बिेयु	शिजणे
वेविनमर	बिेविन मर	कडुलिबाचे झाड

वेले	बेले	डाल
वोक्स	बोक्कस	खजीना
वांगलु	बोंगलु	मुंक्णे
वोब	बोब	बाहुली
वोब्वे	बोब्वे	बोव
वोरेयहण्णु	बोरेयहण्णु	बोर

भ-भ

भग्जि	भग्जि	भरीत
भागवतराट	भागवतराट	लोकनाथ
भाविसु	भाविसु	समजणे
भ्रमे	भ्रमे	चुकीची कल्पना, भ्रम

म-म

मक्कलु	मक्कलु	अपत्ये, मुले
मंजु	मंजु	दध, बर्फ, धुके
मडि	मडि	मरणे (मडिद, मडिटु) २ सोवळे
मत्तु	मत्तु	आणि
मत्तान्दु	मत्तान्दु	दुसरे एक
मर	मर	ज्ञाड
मरि	मरि	पिलू
मरळु	मरळु	वाळू
मरुळ	मरुळ	वेडा, खुळा, बावळट
मरे	मरे	विसरणे
मल्लु	मल्लु	शोपणे
मळे	मळे	पाऊस
माडु	माडु	करणे. (माडिद, माडि)
मातु	मातु	बोलणे, गोष्ट

ಮಾದರಿ	ಮಾದರಿ	ನಮುನಾ
ಮಾದೇವ	ಮಾದೇವ	ಮಹಾದೇವ, ಶಂಕರ
ಮಾಯು	ಮಾಯು	(ಜಖಮ ಬಗೆರೆ) ಬರಿ ಹೋಣೆ, ಗುಣ ಯೋ (ಮಾದ, ಮಾದು)
ಮಾರು	ಮಾರು	ವಿಕಣೆ
ಮಾವಿನಹಣ್ಣು	ಮಾವಿನಹಣ್ಣು	ಆಂವಾ
ಮಾವು	ಮಾವು	ಆಂಬ್ಯಾಚೆ ಣಾಡ, ಆಂವಾ
ಮಿಡಿ	ಮಿಡಿ	(ತಾರ) ಲೆಡಣೆ
ಮಿಡುಕು	ಮಿಡುಕು	ವ್ಯಥಿತ ಹೋಣೆ ದುಃಖೀಕಥಿ ಹೋಣೆ
ಮಿಕ್ಕ	ಮಿಕ್ಕ	ಉಲೆಲೆ
ಮೀಯು	ಮೀಯು	ಸ್ನಾನ ಕರಣೆ
ಮೀರು	ಮೀರು	ಉಬ್ಬಣೆ (ಮೀರಿದ, ಮೀರಿ)
ಮುಕ್ಕು	ಮುಕ್ಕು	(ಛಾಡ್ತೆ) ಖಾಣೆ
ಮುಕ್ತಾಯ	ಮುಕ್ತಾಯ	ಸೊಡವಣ್ಣುಕ, ಮೊಕ್ಷ, ಶೇವಡ
ಮುಖಾಂತರ	ಮುಖಾಂತರ	ಮಾರ್ಗತ
ಮುಗಿಸು	ಮುಗಿಸು	ಸಂಪವಿಣೆ, ಆರಾಧಿಪಣೆ
ಮಂಜಾನೆ	ಮಂಜಾನೆ	ಸಕ್ಕಾಳ, ಸಕ್ಕಾಳಿ
ಮುದ್ದು	ಮುದ್ದು	ಶಿವಣೆ (ಮುಡ್ತಿದ : ಮುಡ್ತಿ)
ಮುಡಿ	ಮುಡಿ	(ಫುಲ) ಬಾಲಣೆ
ಮುತಾದ	ಮುತಾದ	ಬಗೆರೆ, ಇತ್ಯಾದಿ
ಮುಂದರಿಸು	ಮುಂದರಿಸು	ಚಾಲ್ ಠೆವಣೆ, ಪುಡೆ ಹಕಲಣೆ
ಮುಂದೆ	ಮುಂದೆ	ಪುಡೆ
ಮುದಿನ	ಮುದಿನ	ಪ್ರೆಮಾಚೆ, ಲಾಡಕೆ
ಮುಡು (ಮುಡು)	ಮುಡು (ಮುಡು)	೧ ಸುಂದರ ೨ ಚುಂವನ
ಮುಡೆ	ಮುಡೆ	ಗೊಡಾ
ಮೂಲಗಿ	ಮೂಲಗಿ	ಮುಡಾ
ಮುಡಿಸು	ಮುಡಿಸು	ಉಮಟವಿಣೆ

मूरु	मूरु	तीन
मूलक	मूलक	मुळे
मूले	मूले	कोपरा
मेबिरो	मेबिरो	आवड
मेचु	मेचु	खूप होणे, (मेचिचद मेचिच)
मेहु	मेहु	तुडविणे, (मेहुड मेहु)
मेन्ते	मेन्ते	मेथी
मेरुगु	मेरुगु	शोभणे, चमकणे (मेरुगिट, मेरुगि)
मेके	मेके	वकरी
मेयु	मेयु	चरणे
मेरे	मेरे	हड
मेलके	मेलके	वरती
मेले	मेले	वर
मोडु	मोडु	बोथट
मोदलु	मोदलु	प्रथम
मोसरु	मोसरु	दही
मोड	मोड	डग
मोरे	मोरे	तोंड

य-०३

याकेदरे (एकेदरे)	याकेदरे	कारण की
यार	यार	कोणाचे
यारिद	यारिद	कोणापारून
यारु	यारु	कोणते
याव	याव	केंव्हा
यावाग	यावाग	निवा, काळजी
योचने	योचने	

र—उ

रंगोलि	रंगीरली	रंगोळी
(रत्न) रत्न	(रत्न) रत्न रत्न	रत्न
रवन्दु	रवन्दु	थोडेसुद्धा
रुचि	रुचि	स्वादिरुचिकरुचि रुचिकर
रुके	रुके	पंख
रेगु	रेगु	रागावणे
रैलु	रैलु	आगगाडी, रेल्वे
रोदु	रोदु	पाव

ल—ॐ

लक्षे	लक्षे	प्रियतमा
लिवेयहण्णु	लिवेयहण्णु	लिंबू
लेक	लेक	हिशेव
लोड	लोड	फुलपात्र

व—ॐ

वर	वर	चांगला
वरदि	वरदि	अहवाल
वरेगे	वरेगे	पर्यंत
वगेवागु	वगेवागु	बदली होणे
वहिसु	वहिसु	पत्करणे, हाती घेणे
वाडिकेयागि	वाडिकेयागि	नेहमीप्रमाणे, सामान्यपणे
वार	वार	आठवडा
वासियागु	वासियागु	वरे होणे
विंगडिसु	विंगडिसु	विश्लेषण करणे
विचारिसु	विचारिसु	विचार करणे
विषयवागि	विषयवागि	विषयी

श-उ

ष-ञ

स-स

संगड	संगड	बरोबर
संचिके	संयुक्त	अंक (मासिकाचा)
संडिगे	संडीग	सांडगा
संतसु	संयुक्त	संतुष्ट करणे
सक्रे	सक्रे	साखर
संगति	संगति	गोष्ट
सगणि	सगळे	शेण
संजे	संजे	संध्याकाळ
सद्दु	सद्दु	अवाज
सथक्के	सथक्के	सथ्या
सनिय	सनिय, हत्तर	जवळ
समेत	समेत	सहित
सरति	सरति	पाळी
सरपणि	सरपणे	साखळी
सरसवागि	सरसवागि	उत्तम प्रकारे
सलुवागि	सलुवागि	साठी
सल्लु	सल्लु	मिळणे
सवतेकायि	सवतेकायि	वाळूक
सवि	सवि	गोड
सवे	सवे	झिजणे (सवेद सवेद)
ससि	ससि	रोप

सह	सह	सुद्धा	
सहज	सहज	सोपे	
सहवाळवे	सहवाळवे	सहजीवन	
सहिसु	सहिसु	सहन करणे	
साकष्ट	साकष्ट	पुरेसे	
सागुबलि	सागुबलि	शेत नांगरणे	
साबूत	साबूत	सावण	
सासु	सासु	मरणे	
सारिसु	सारिसु	सारवणे	
मारु	मारु	पातळ वस्त्र, "रसम"	
मालु	मालु	पुरणे (सात, सात)	
माविरारु	माविरारु	हजारो	
मावु	मावु	मरण	
सिक्क	सिक्क	सापडलेला	
सिगु	सिगु	सापडणे	
सिद्धिगेळु	सिद्धिगेळु	रागवणे	
सिडि	सिडि	उसळणे (सिडिद, सिडिदु)	
सिपे	सिपे	साल	
सिलुकु	सिलुकु	सांपडणे	
सीमे	सीमे	देश	
सुडु	सुडु	जाळणे (सुडु, सुडु)	
सुतरां	सुतरां	विलेकुले	
सुत्तु	सुत्तु	फिरणे (सुत्तिद : सुत्ति)	
सुदि	सुदि	बातमी	
सुमारु	सुमारु	अजमासे २. वाईट	
सुम्मगे	सुम्मगे	उगाच	
सुरि	सुरि	ओतणे	

सुलि	सुली	सोलणे, लुटणे
सुळकु	सुळकु	खोटे
सूरणागई	सूरणागई	सुरण
सूसु	सूसु	शिंपडणे
सेट	सेट	ताठणे
सेरगु	सेरगु	पदर
सेर	सेर	बंदीखाना
सेटे	सेटे	ओढणे
सेदुबवावि	सेदुबवावि	दोर लाऊन पाणी ओढण्याची बिहीर
सेरु	सेरु	१ आवडणे, २ शिरणे (सेरिद, सेरि)
से	से	बरोबर
सांगसाद	सांगसाद	सुंदर
सांगसु	सांगसु	शोभा, आनंद
साण्ट	साण्ट	कंबर
सांड	सांड	वाकडे
सान्यागि	सान्यागि	सुखाने
सापु	सापु	पाला (सांपुहाकु भीक घालणे)
सांबगु	सांबगु	शोभा
सांसे	सांसे	सून
सादर	सादर	भाऊ
सालु	सालु	हरणे (सात, सातु)
स्वत	स्वत	स्वतः
स्वल्प	स्वल्प	थोडे
ह-ळ		
हकि	हकि	पाखरू
हगलु	हगलु	दिवसा
हगे	हगे	शत्रू

हंचु	ಹಂಚು	१ कौल २ तवा, ३ कि - वाटणे (हंचिद हंचि)
हचड	ಹಚ್ಚುಡ	पासोडी
हचहसिरु	ಹಚ್ಚು ಹಸಿರು	दाट हिरवे
हडेद	ಹಡೆದ	जन्मदात्री
हण	ಹಣ	पैसा
हणिसु	ಹಣಿಸು	(पाणी) घालणे, ओतणे.
हणे	ಹಣೆ	कपाळ. ललाट.
हणवरह	ಹಣಬರಹ	विधिलिखित
हण्णु	ಹಣ್ಣು	फळ
हत्तर	ಹತ್ತರ	जबळ
हत्तिर	ಹತ್ತಿರ	जबळ
हत्तु	ಹತ್ತು	१ दहा (१०) २ चढणे (हत्तिद हत्ति)
हव	ಹವ್ವ	मण
हरके	ಹರಕೆ	नवम, आशीर्वाद
हरवियपले	ಹರವಿಯ ಪಲ್ಲೆ	चवळी
हरसु	ಹರಸು	आशीर्वाद देणे
हलमु	ಹಲಸು	फणम
हरि	ಹರಿ	फाडणे, फाटणे
हरैयद	ಹರೆಯದ	तरुण
हल्लु	ಹಲ್ಲು	दांत
हसि	ಹಸಿ	१ ओले २ भुकेजणे (हसिद, हसिदु)
हसियाद	ಹಸಿಯಾದ	ओले
हसिरु	ಹಸಿರು	हिरवे
हसिवे	ಹಸಿವೆ	भूक
हलेय	ಹಲೆಯ	जुने

हकिळ	हक	खंडे
हाकु	हाकु	घालणे (हाकिद, हाकि)
हाडु	हाडु	गाणें (हाडिद हाडि)
हादि	हादि	वाट
हाराडु	हाराडु	उडणे, बागडणे
हारु	हारु	उडणे (हारिद-हारि)
हारे	हारे	पहार
हालु	हालु	दूध, हालुगंबळ, दुधी
हावु	हावु	साप
हाळागु	हाळागु	नाश पावणे
हालि	हालि	कागद
हालु	हालु	ओसाड
हिग्गु	हिग्गु	आनंदित होणे
हिट्टु	हिट्टु	पीठ
हिडि	हिडि	पकडणे (हिडिद-हिडिदु)
हिदक	हिदक	मागे
हिनेले	हिनेले	पाश्चभीमी
हिरिय	हिरिय	मोठा
हीगे	हीगे	असे
हीरु	हीरु	शोषून घेणे (हीरिद, हीरि)
हीरेयकायि	हीरेय कायि	दोडका
हुचु	हुचु	वेड
हुददु	हुददु	जन्मणे
हुडिगे	हुडिगे	मुलगी
हुडुग	हुडुग	मुलगा
हुणसे	हुणसे	चिंच
हुरि	हुरि	भाजणे (हुरिदु-हुरिद)

हुल्लु	हुल्लु	गवत	
हुड्ड	हुड्ड	जुंफणे. (हुड्डिद, हुड्डि)	
हुळु	हुळु	पुरणे (हुळिद-हुळि)	
हैनासु	हैंगसु	खी	
हैरुचु	हैरुचु	१ अधिक. २ वाटणे ३ चिरणे	
		(हेचिद-हेचि)	
हैन्द	हैन्द	दारु, ताडी	
हैडे	हैडे	फणा	
हैण्णु	हैण्णु	खी	
हैरु	हैरु	जन्मदेणे (हेत्त, हेत्त)	
हैगे	हैगे	कसे	
हैडि	हैडि	धावरट, नामर्द, भित्रा	
हैळु	हैळु	सांगणे (हेळिद-हेळि)	
होंगळु	होंगळु	स्तुती करणे	
होंगु	होंगु	शिरणे (होक्क-होक्कु)	
होंगे	होंगे	धूर	
होंन्चु	होंन्चु	कट, कारस्थान	
होडे	होडे	पोट	
होडे	होडे	मारणे	
होंन्ड	होंन्ड	तलाव	
होंत्तु	होंत्तु	केळ	
होंन्दु	होंन्दु	पावणे, मिळणे	
होंन्न	होंन्न	सोनेरी	
होंन्नु	होंन्नु	सोने	
होंय्यु	होंय्यु	ओतणे, घालणे	
होंरगे	होंरगे	बाहेर	
होंरु होगु	होंरु होगु	निवृत्त जाणे	

होतु	ಹೊರು	शिवाय
होर	ಹೊರು	वाहणे (होत्त, होत्त)
होरे	ಹೊರೆ	भारा, मोली
होव	ಹೊವ	शेत
होले	ಹೊಳೆ	नदी, २ चमकणे (होळेंद होळेंदु)
होगु	ಹೊಗು	जाणे (होद-होगि)
होरि	ಹೊರೆ	पाडा, बेल
होरे	ಹೊರೆ	काम, धंदा
होलु	ಹೊಳು	फाड
होदु (अहुदु)	ಹೊದು (ಅಹುದು)	होय

परिशिष्ट क

कन्नड साहित्यिक परिचय

बसवराज कट्टीमनि—जन्म १९१९ गोकाक, लघुकथा नाटके अशा विविध
दालनांत २० पेक्षा अधिक पुस्तके प्रसिद्ध केली आहेत.

पत्ता : माळवराड पो. अंकलगि जि. वेळगाव

बेदे, दत्तात्रय रामचंद्र—एम. ए. जन्म ३१-१-१८९६ अध्यक्ष, कन्नड
साहित्य सम्मेलन १९४३ साहित्य अकॅडेमीचे पारितोषिक
(१९५८) महाकवि आणि चिंतनशील साहित्यकार.

पत्ता : साधनकेरे, धारवाड

बुर्ला बिंदु माधव—जन्म १५-८-१८९९ मिबिन बळ्ळि या पुस्तकमालेने
कन्नडिगाना साहित्यांत गोडी निर्माण केली.

पत्ता : जवळीपेठ, धारवाड.

चित्ताल, गंगाधर विठोबा—जन्म १२-११-१९२३ कवी.

पत्ता : अकाउंटंट जनरल महाराष्ट्र, मुंबई.

दिवाकर, गंगनाथ रामचंद्र—ए. ए. एल. एल. बी. जन्म ३-९-१८९४
अध्यक्ष, कन्नड साहित्य सम्मेलन (१९३५) दै. संयुक्त कर्नाटक
व कर्मावीर साप्ताहिकाचे संपादक, गांधीवादी साहित्यिक.

पत्ता : संयुक्त कर्नाटक हुबळी.

दिवेकर, गुरुनाथ व्यंकटेश—(१४-११-१९१३) एम. ए. कानडी,
मराठी, उर्दू, फारशी लेखक व ग्रंथकार

२७ ई २१० माटुंगा, मुंबई १९.

देसाई दिनकर—एम. ए. भारत सेवक आणि कवी.

दीक्षित, चिंदबर कृष्णराव—जन्म १४-७-१९२२ कवी आणि लघुकथा
लेखक.

प्राध्यापक रूपायेल कॉलेज, माटुंगा, मुंबई

गुंडप्पा. डी. जी. जन्म १८९९ साहित्य सम्मेलनाध्यक्ष (१९३२) कविता, निबंध, समीक्षा बालवाङ्मय इ. दालनांत २५ पेक्षा अधिक ग्रंथांचे प्रकाशन झाले आहे.

पत्ता : बसवन गुडि, बेगळूर.

गोकाक. वि. कृ. (विनायक) जन्म १९-८-१९०९ एम. ए. कन्नडकवि-परिषद अध्यक्ष १९३४ शिक्षणतज्ञ कादंबरीकार आणि कवि.

उपकुलपति बेगळूर विश्वविद्यालय, बेगळूर.

दळकट्टी पी. जी.—जन्म २-७-१८९० एल. एल. बी. डी. लिट. थोर चिंतक. धार्मिक ऐतिहासिक साहित्यकार, साहित्य संमेलनाध्यक्ष

पत्ता : बिजापूर.

हनुमंतराव, जी. एम. ए. जन्म २४-४-१८९८ विज्ञान-तत्त्वज्ञान पर साहित्य

पत्ता : कातराज अरसुरोड, म्हैसूर.

हिरेमठ. आर. म्नी. एम. ए. पी. एच. डी. जन्म १५-१-१९२२ धारवाड भाषाशास्त्री, कवी, नाटककार आणि टीकाकार.

पत्ता : कर्नाटक युनिव्हर्सिटी, धारवाड.

हृदलगाळ नारायणराव बी. ए. एल. एल. बी. जन्म १८९४ धार्मिक आणि सामाजिक साहित्यकार.

पत्ता : गदग, जि. धारवाड.

जोशी. शंकर बाळ दीक्षित जन्म ४-१-१८९६ कानडींत, भाषा, व्युत्पत्ति, इतिहास आदि विषयावर विपुल ग्रंथ प्रकाशन.

पत्ता : साधनकेरे, धारवाड.

कल्लूर. कृष्णकुमार—एम. ए. २२-१२-१९०८ लघुकथा साहित्य.

पत्ता : पेंढूक पॉलिटेक्निक, मुंबई २५.

कणवि, चन्नवीरप्पा, सकेप्पा—एम. ए. २८-६-१९२९ कवी,

पत्ता : संचालक प्रकाशन विभाग, कर्नाटक युनिव्हर्सिटी धारवाड.

कारंत, कोटि शिवराम—जन्म १०-१-१९०२, नाटककार पत्रकार आणि
ज्ञानकोश संपादक.

पत्ता : पुत्तूर दक्षिण कन्नड जिल्हा, म्हैसूरराज्य.

कृष्णराव, अ. न. जन्म ९-५-१९०२ (मृत्यु-१९७१) प्रसिद्ध कन्नड
कादंबरीकार, नाटककार आणि टीकाकार, साहित्य संमेलनाध्यक्ष

कृष्णशर्मा, वेदिगेरि (आनंदकर्ंद) जन्म १६-४-१९०० पत्रकार आणि
कवि, संपादक त्रयेंती धारवाड.

मुगळी, डॉ. रं. श्री. रसिकरंग, एम. ए. डी. लिट., जन्म १५-७-१९०६
लघुकथा, टीका, साहित्येतिहास या क्षेत्रांत विपुल ग्रंथ प्रकाशन
विलिंग्डन कॉलेज सांगली.

पाटील एच. एस.—जन्म १-६-१९१४ एम. ए. बी. कॉम लघुकथा आणि
निबंध वाङ्मय.

पत्ता : कामन कट्टे, धारवाड.

पुराणिक, कृष्णमूर्ति—२०-७-०२ कवी, लघुकथाकार

साहित्य सेवामंदिर, गोकाक. जि. बेळगाव

पुट्टप्पा, के. वेंकटप्प गौडा—पद्मभूषण एम. ए. डी. लिट. कुवेंपु जन्म
२९-१२-१९०४ प्रसिद्ध कवी आणि साहित्य संमेलनाध्यक्ष
(१९५७) काव्य, नाटक, टीका, निबंध, तत्त्वज्ञान यांतील
विपुल यांच्या “रामायण दर्शन” या ग्रंथास साहित्य अका-
डेमीचे पारितोषिक मिळाले. (१९५५)

पत्ता : उदयरवि मोहोक्ला मैसूर.

रंगाचार्य, आद्य श्रीरंग—एम. ए. जन्म २६-९-१९०४ प्रसिद्ध नाटककार
पत्ता : ३८१ विमलविहार ६ मेन रोड मल्लेश्वरम, बेंगलूर.

नेगटूर. रं. रा. नेरंग—जन्म ३०-१-१९१४ मृ. १९६७ निबंध आणि काव्य.

ललिता रामण्णा—(१९२०) लेखिका, रेडियो, भाषणे
२७ ई। २१० माटुंगा मुंबई १९.

लिंगण्णा शिंपि—जन्म ११-२-१९०५ कवी आणि लघुकथाकार.
पत्ता : चट्चण. जि. विजापूर.

सीता रामय्या एम. व्ही.—एम. ए. २४-३-१९१२ कवी, नाटककार
निबंध लेखक.

गविपुर ३ रोड, बेंगलूर ४.

श्रीकंठय्या ती. नं. एम. ए.—२६-११-१९०६ कवी आणि टीकाकार.
म्हैसूर विश्वविद्यालय.

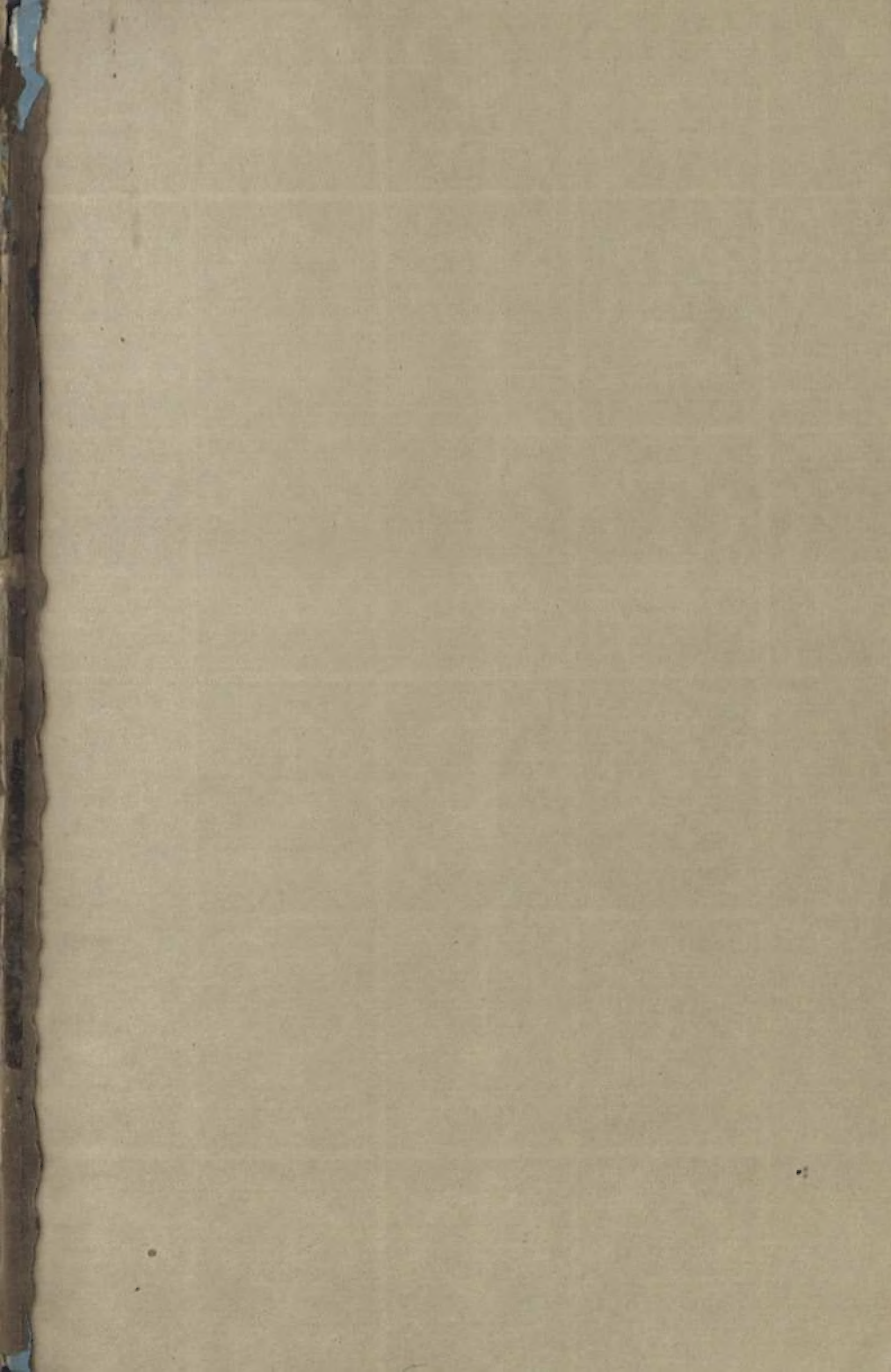
वेंकटेश अयंगार, मास्ति—श्रीनिवास ६-६-१८९१, लघुकथा, काव्य,
निबंध यांत विपुल वाङ्मय.

४४ गविपुर एक्सपेनेशन, बसवनगुडी, बेंगलूर.

★★★
★★★
★

महाराष्ट्र राज्य साहित्य-संस्कृति मंडळाची
 “आंतर भारती” योजनेखाली प्रकाशित झालेली पुस्तके

ग्रंथाचे नांव	संपादक/लेखक
(१) गुजराती-मराठी शब्दकोश	— श्री. भाऊ धर्माधिकारी
(२) उर्दू-मराठी शब्दकोश	— श्री. श्रीपाद जोशी व डॉ. एन्. एम्. गोरेकर
(३) कानडी-मराठी शब्दकोश	— श्री. पुंडलिकजी कातगडे
(४) गुजराती भाषा प्रवेश	— श्री. भाऊ धर्माधिकारी
(५) कानडी साहित्य परिचय	— श्री. गु. व्यं. दिवेकर

आगामी प्रकाशने

(१) बंगाली भाषा प्रवेश	— श्री. स. ग. सुखटणकर
(२) बंगाली साहित्य परिचय	— श्रीमती सरोजिनी कमतनूरकर
(३) तमिळ मराठी शब्दकोश	— श्री. पु. दि. जोशी व सौ. रमाबाई जोशी
(४) मल्याळी भाषाप्रवेश	— प्रा. रा. वं जोशी
(५) तमिळ भाषाप्रवेश	— ,,
(६) तेलुगु-मराठी शब्दकोश	— श्री. व. दा. आगाशे
(७) मराठी-तेलुगु शब्दकोश	— ,,
(८) तेलुगु साहित्य परिचय	— ,,
(९) तेलुगु भाषा प्रवेश	— श्री. भालचंद्र आपटे

विश्व भारती

(१) रशियन-मराठी शब्दकोश	— श्री. गु. व्यं. दिवेकर
-------------------------	--------------------------